

**UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2009

Bc. EVA PECHAČOVÁ

**UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ**

**VIKTOR DYK – BÁSNÍK, POLITIK
A NACIONALISTA (1914 – 1931)**

Bc. EVA PECHAČOVÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2009

**UNIVERSITY OF PARDUBICE
FACULTY OF PHILOSOPHY**

**VIKTOR DYK – POET, POLITICIAN
AND NATIONALIST (1914 – 1931)**

Bc. EVA PECHAČOVÁ

DIPLOMA WORK

2009

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra historických věd
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Bc. Eva PECHAČOVÁ

Studijní program: N7105 Historické vědy

Studijní obor: Kulturní dějiny

Název tématu: Viktor Dyk - básník, politik a nacionalista (1914 - 1931)

Zásady pro vypracování:

Práce se zaměří na zpracování politických názorů a aktivit Viktora Dyka během 1. světové války. Zmapuje jeho působení v československé politice po roce 1918 až do konce jeho života v roce 1931. Dále se práce pokusí utříbit jeho publicistickou činnost se zaměřením právě na jeho politický život.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

LA PNP, fond Viktora Dyka

NA, fond Československé národní demokracie

Kancelář prezidenta republiky, Viktor Dyk

KPR, Československá národní demokracie

Masarykův ústav a Archiv Akademie věd, Viktor Dyk.

stenografické zápisy Poslanecké sněmovny

DYK, Viktor. Vzpomínky a komentáře. Praha, 1927.

DYK, Viktor. Pan poslanec. Praha, 1921.

DYK, Viktor. Československá národní demokracie/senátor Viktor Dyk. Praha, 1931.

HAJŠMAN, Jan. Viktor Dyk v domácím odboji. Praha, 1931.

KAUTMAN, František. Naděje a úskalí českého nacionalismu. Viktor Dyk v českém politickém životě. Praha, 1992.

MED, Jaroslav. Viktor Dyk. Praha, 1988.

NOVÁK, Arne. Viktor Dyk. Praha, 1936.

RUTTE, Miroslav. Viktor Dyk: Portrét básníka. Praha, 1931.

TOMEŠ, Josef. Česká strana státoprávně pokroková v letech 1908-1914. Praha, 1979.

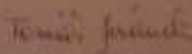
Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Zbyněk Vydra, Ph.D.**
Katedra historických věd

Datum zadání diplomové práce: **30. dubna 2008**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2009**

prof. PhDr. Petr Václav, CSc.
děkan

LS.

doc. PhDr. Tomáš Jirásek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2008

Prohlášení autora

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 25. června 2009

Eva Pechačová

Tímto bych chtěla poděkovat Mgr. Zbyňku Vydrovi, PhD. za konzultace a cenné připomínky k této práci.

Také děkuji Archivu Kanceláře prezidenta republiky, Literárnímu archivu Památníku národního písemnictví a Masarykově ústavu a archivu Akademie věd České republiky za pomoc a ochotu při mém bádání.

Nakonec chci poděkovat rodičům, kteří mi umožnili studium.

Souhrn

Tato diplomová práce se zabývá politickým životem básníka, dramatika a prozaika Viktora Dyka v letech 1914 – 1931. Snaží se zachytit jeho život v letech první světové války, jeho boj o vznik samostatného československého státu a postupně sílící prosazování jeho nacionalismu. Práce se pokouší vystihnout jeho život poslance a senátora v letech 1918 – 1925 a 1925 – 1931, kdy vyslovuje své názory především k otázkám národnostních menšin v republice, kritizuje sílící vliv levicových stran, hlavně komunistické strany a stává se příznivcem fašistického hnutí z důvodů svého nacionálního přesvědčení. Dále se v diplomové práci snažím nastínit Dykův spor s prezidentem T. G. Masarykem po vydání Dykovy brožury *Ad usum pana prezidenta republiky*, která je jakýmsi vyvrcholením sporu K. Kramáře a E. Beneše, V. Dyka a E. Beneše a V. Dyka a T. G. Masaryka. Vydání brožury poukazuje na reakci společnosti a jakým způsobem ji přijala. Závěr vystihuje vnitřní poměry národní demokracie s ohledem na osobu Viktora Dyka a jeho pozici v této straně.

Klíčová slova:

Viktor Dyk – politika – nacionalismus – německé menšiny – levicové strany – fašismus – *Ad usum pana prezidenta republiky* – Jaroslav Werstadt – národní demokracie

Summary

Viktor Dyk had been one of the most important poets, playwrights and prose-writers but only somebody knew about his political career . That's why the most important objective this diploma paper is elaboration Dyk's speeches, postures and demands which V. Dyk had presented as a Member of Czechoslovak National Democracy next to K. Kramář. Another objective this diploma paper is pick up Dyk's postures in Czech Nationalism. In the first chapter reader can read about Dyk's activity in 1914 – 1918. The second chapter deal with period, when V. Dyk had been voted House of Deputies in 1918 – 1925 as a Member of Czechoslovak National Democracy. The third chapter attend to Dyk's work in Senate of National Assembly. It is separate up to important two chapters according to Dyk's electoral terms in 1925 – 1929 and 1929 – 1931. The fourth chapter is devoted to booklet *Ad usum pana prezidenta republiky* which was published in 1929. The last fifth chapter is named Czechoslovak National Democracy. There is made attempt about Dyk's incidence in Czechoslovak National Democracy.

Key words:

Viktor Dyk – politics – nationalism – German minority – left-wing parties – fascism – *Ad usum pana prezidenta republiky* - Jaroslav Werstadt – national democracy

Obsah

Úvod.....	11
1 Viktor Dyk v letech 1914 - 1918	14
2 Viktor Dyk jako poslanec Národního shromáždění v letech 1918 – 1925.....	27
2.1 Viktor Dyk a otázka německé menšiny.....	28
2.2 Viktor Dyk a otázka hranic	45
2.3 Vztah Viktora Dyka k levici.....	49
2.4 Viktor Dyk prosazuje svojí individuální politiku.....	55
2.5 Viktor Dyk v průběhu let a snášenlivost s ostatními poslanci	63
3 Viktor Dyk jako senátor Národního shromáždění 1925 - 1931	71
3.1 Dykův neutuchající boj proti národnostním menšinám	72
3.2 Dykova nedůvěra k sociálním stranám nevyrchává.....	77
3.3 Viktor Dyk a jeho vztah k fašismu.....	83
3.4 Viktor Dyk, zahraniční politika a Edvard Beneš.....	90
4 Ad usum pana prezidenta republiky	97
4.1 Ad usum pana prezidenta republiky a jeho obsah.....	97
4.2 Situace kolem Dykovy brožury.....	103
4.3 Spor s Jaroslavem Werstadtem	113
5 Československá národní demokracie	116
Závěr.....	124
Seznam pramenů a literatury.....	126
Obsah příloh	130
Resumé	137

Úvod

Viktor Dyk se zapsal do českého podvědomí jako významný básník, dramatik a prozaik. Avšak o jeho politické činnosti se ví již méně, proto se hlavním úkolem pro tuto práci stalo zpracování Dykových politických projevů, postojů a požadavků, které on sám prezentoval jako člen Československé národní demokracie po boku K. Kramáře. Dalším úkolem této práce je vystižení a zachycení Dykových postojů prosazujících český nacionalismus. Řadou svých odpůrců byl V. Dyk často nazýván fanatickým nacionalistou, jenž se často uchyloval k fašismu, především ve 2. polovině 20. let 20. století. Proto se opět tato práce pokusí v Dykových projevech a projevech jeho odpůrců vyhledat, jak silně fašismus ovládal V. Dyka.

Řada knih o V. Dykovi se spíše zabývá jeho literární činností, proto je pro tuto práci nutné vycházet z Dykových *Vzpomínek a komentářů*.¹ Dílo především mapuje dobu během první světové války. Toto období je možné ještě rozšířit o Dykovu brožuru *Ad usum pana prezidenta republiky* vydanou v roce 1929.² Dále můžeme vycházet z díla Jana Hajšmana, jenž vzniklo po smrti V. Dyka, a tak v jeho knize dochází k jisté idealizaci Dykovy osoby.³ Pro zachycení Dykova života jsou výše zmiňovaná díla rozsáhlejšími pracemi, z nichž je možné získat řadu důležitých informací. Díla Hanuše Jelínka nebo Miroslava Rutteho jsou spíše zaměřeny na Dykovu literární činnost a o jeho politickém životě nám řeknou jen velmi málo.⁴ Ze soudobé literatury, co se týče Dykova politického života, má pro nás velký význam kniha Františka Kautmana.⁵ Mezi další významné autory můžeme zařadit Josefa Tomeše, jenž se spíše zabývá osobou Viktora Dyka v souvislosti s Tomášem Garrigue Masarykem.⁶ Jmenované práce nejsou příliš obsáhlé, proto je nutné, je rozšířit o Dykovy články

¹ DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 - 1918*. Praha, 1927.

² DYK, Viktor. *Ad usum pana prezidenta republiky*. Praha, 1929.

³ HAJŠMAN, Jan. *Viktor Dyk v domácím odboji*. Činnost V. Dyka v české demokracii 1917. Praha, 1931.

⁴ JELÍNEK, Hanuš. *Viktor Dyk*. Praha, 1932.

RUTTE, Miroslav. *Viktor Dyk. Portrét básníka*. Praha, 1931.

⁵ KAUTMAN, František. *Naděje a úskalí českého nacionalismu*. Viktor Dyk v českém politickém životě. Praha, 1992. ISBN 80-85281-28-7.

⁶ TOMEŠ, Josef. *Milníky vztahu Viktora Dyka k TGM*. In Masarykův sborník XIII, 2004 – 2006, s. 47 – 93. ISBN 80-86495-40-X. ISSN 1801-6286.

s politickou tematikou. Veškeré jeho články, týkající se politického dění v první republice, jsou seřazeny v díle *O národní stát*.⁷ Dílo je seřazeno do sedmi svazků a je vymezeno v období 1917 – 1931. Objevíme zde řadu článků, v nichž reaguje na určité politické otázky či jimi doplňuje své projevy z Poslanecké sněmovny a senátu. Působení Viktora Dyka v Národním shromáždění je ještě rozšířeno o články s reakcemi jiných autorů v periodikách jako například *České slovo*, *Fronta* či *Svoboda*.

Velký přínos informací mají pro nás také archivní prameny. Především záznamy z Dykových projevů či reakcí v Národním shromáždění. Jako velmi přínosné shledávám digitalizování materiálů. Badatel má k záznamům ze stenoprotokolů přístup z jakéhokoliv místa a v jakékoliv době.⁸ K osobě Viktora Dyka nalezneme prameny v archivu Kanceláře prezidenta republiky⁹ nebo v Masarykově ústavu a archivu Akademie věd České republiky.¹⁰ Literární archiv Památníku národního písemnictví obsahuje fond Viktora Dyka. Zde můžeme najít například dopisy od K. Kramáře, A. Hajna, L. Syllaby, B. Vikové-Kunětické, K. S. Sokola, F. Zavřela. Ve většině případů osoby politicky činné však Viktora Dyka upozorňovaly na nějaký politický článek, děkovaly za jeho kritiku nebo se vyjadřovaly k jeho literárním počínům. Jednalo se spíše o informace pro tuto práci nepoužitelné.

Ve své práci se budu zabývat politickým životem Viktora Dyka, jež jsem rozdělila do tří fází. V první části se pokusím zachytit autorův život v době první světové války. Půjde o to, vystihnout jeho snahu o vytvoření samostatného československého státu, jakým způsobem se zasadil o vznik a jak pro tuto ideu státu pracoval. Pokusím se nastínit vliv nacionalismu na jeho smýšlení a chování. Popíšu jeho spolupráci s ostatními, stejně smýšlejícími, osobnostmi politického dění před vznikem republiky. V druhé fázi rozeberu Dykovo působení v Poslanecké sněmovně. Nastíním jeho myšlenky, které tam prosazoval, například v souvislosti s německou menšinou, s otázkou hranic zaměřenou především na problematiku Těšínska či s jeho postojem k levici. Toto období se pokusím rozšířit

⁷ DYK, Viktor. *O národní stát 1917 – 1919*. Praha, 1932. DYK, Viktor. *O národní stát 1919 – 1922*. Praha, 1933. DYK, Viktor. *O národní stát 1923 – 1925*. Praha, 1933. DYK, Viktor. *O národní stát 1925 – 1928*. Praha, 1937. DYK, Viktor. *O národní stát 1928*. Praha, 1937. DYK, Viktor. *O národní stát 1929*. Praha, 1938. DYK, Viktor. *O národní stát 1930 – 1931*. Praha, 1938.

⁸ WWW.PSP.CZ, WWW.SENAT.CZ

⁹ Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Viktor Dyk. Inv. č. D15347/47/Db.

¹⁰ Masarykův ústav a archiv Akademie věd České republiky. Fond TGM.
Masarykův ústav a archiv Akademie věd České republiky. Fond EB.

o jeho politické články, v nichž často reagoval na jednání z Poslanecké sněmovny. Třetí část bude tvořena obdobným způsobem jako druhá, avšak s tím rozdílem, že se zaměří na jeho život coby senátora. V této době, kdy se Viktor Dyk stal senátorem, došlo k postupné proměně jeho osoby, proto se pokusím zaměřit, jaký zastával názor k německé menšině či k levicovým stranám. Toto období je rozšířeno o jeho postoj k fašismu a zahraniční politice Edvarda Beneše.

Tímto způsobem je Dykův politický život rozdělen do tří částí, které je však nutno doplnit o jisté epizody, jež měly v jeho životě značný význam. V tomto případě se jedná o vydání Dykovy brožury *Ad usum pana prezidenta republiky*, jež vyšla v roce 1929. Na tomto příkladě se pokusím rozebrat situaci kolem brožury. Jejím vydáním se rozpoutala nečekaná kritika V. Dyka, do níž byl zapojen i Tomáš Garrigue Masaryk. Snahou této části práce o Viktoru Dykovu bude rozebírání ducha doby roku 1929, přesněji období od květnového vydání *Ad usum pana prezidenta republiky*.

Poslední část této práce bude tvořit průřez doby od vzniku Československé strany národně demokratické až po Dykovu smrt v roce 1931. Zde bude hlavním úkolem poukázat na vnitřní poměry v národní demokracii v souvislosti s osobou Viktora Dyka.

1 Viktor Dyk v letech 1914 - 1918

O Viktoru Dykovi se můžeme dozvědět z děl Miroslava Rutteho a Hanuše Jelínka, přičemž se oba zaměřili spíše na Dykovu literární činnost v průběhu jeho života. Jan Hajšman se ve své knize s názvem *Viktor Dyk v domácím odboji. Činnost V. Dyka v České demokracii 1917* se již více zaměřil na Dykovu politickou činnost, především v době války. K dispozici ještě máme dílo soudobých autorů J. Tomeše, F. Kautmana a F. Všetického. Tito autoři dílo a život V. Dyka berou již s jistým odstupem času. Zato první tři jmenovaní muži patřili k Dykovým současníkům a jejich díla o něm vznikla až po Dykově smrti, proto je v jejich knihách zřejmá idealizace V. Dyka. Ovšem jedno je pro všechny společné. Čerpali z díla V. Dyka *Vzpomínky a komentáře*, které vyšlo v roce 1927. Počátek války V. Dyka zastihl v horské oblasti, ve vsi Navarov, kde byl odtržen od civilizace a trpěl nedostatkem informací. O mobilizaci napsal: „*Hladký průběh mobilizace působil na mne dojmem zpola skličujícím, zpola vydražďujícím.*“¹¹ Popisoval, jak došlo k omezení ve všech směrech, např. omezení listovní a tiskové svobody, na čas bylo pozastaveno právo spolčovat se a shromažďovat a také že pokud se civilní osoby dopustí trestní činnosti, budou jejich skutky podřízeny vojenským soudům. K tomu V. Dyk v poznámce dopsal: „*Nepřipadlo mi v té chvíli, že tenhle bod se mne velmi osobně bude týkat.*“¹² Z počátku války se V. Dyk nemohl z Navarova dostat do Prahy, jelikož velká část vlaků se využila pro převoz vojáků. Když se nakonec do Prahy dostal, velmi rychle se zapojil do protiválečné činnosti. Oplýval velkou aktivitou, a tou pohltil celou Prahu. Byl nazván „rváčem“ za národní myšlenku.¹³ Národ V. Dyk chápal v obrozeneckém pojetí. Pro V. Dyka byl národ vymezován jazykově, biologicky, kmenově, či jak se tehdy říkalo „rasově“. Vzdát se své národnosti považoval za těžký zločin. Národní zájmy považoval za prioritní, ostatní zájmy jako stavovské, sociální, třídní, stranické či náboženské byly

¹¹ DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 – 1918*. 2. Praha, 1927. s. 23.

¹² DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 – 1918*. 2. Praha, 1927. s. 24.

¹³ HAJŠMAN, Jan. *Viktor Dyk v domácím odboji. Činnost V. Dyka v české demokracii 1917*. Praha, 1931. s. 27 - 30.

podřízené.¹⁴ „Dykův romantismus není totiž romantismem úniku a snu, nýbrž romantismem ideje, jež zavazuje. A v ideji nachází posléze i pevný bod, jenž mu umožňuje dospět od subjektivity k objektivitě a vyrovnat, alespoň na čas, chaos protikladů: jest jím mystika rasy a země, hrdý heroický nacionalismus.“¹⁵ Na dobu boje za rodící se národní myšlenku si V. Dyk uchoval i příjemné vzpomínky, jak se scházel se svými přáteli politiky, spisovateli a podnikateli na pražském Nábřeží a diskutoval s nimi o vzniklé situaci, jak by bylo možné válku překonat nebo co podniknout a učinit.¹⁶ Četní si však stěžovali, že nadřadil národ nade vše. Nazývali ho „svědomí národa“. Řada těch, co neměli před národem čisté svědomí, ho neměli v lásce. On to věděl a jednu ze svých básní zakončil slovy: „Vím, nemají mne rádi. Ať!“¹⁷ V. Dykovi se nelíbilo, jak silná panovala v té době pasivita, proto se snažil tento stav změnit a zapojit veřejnost.¹⁸ Napsal, že v době války spolupracovali i ti největší zarytí protivníci: „*Tehdá jsme cítili více své my než své já. A pocit bratrské pospolitosti, kázající, abychom všichni na svých místech učinili vše, co bylo v našich silách, byl silnější, než osobní zájem a osobní ambice!*“¹⁹ V roce 1914 se V. Dyk značně aktivizoval v deníku Samostatnost. Zde si tropil veřejný posměch z Němců, zvláště pak z Rakouska. Podlamoval důvěru v rakouské vedení války, vysmíval se a ironizoval monarchii. Sám V. Dyk vzpomínal na svou činnost v Samostatnosti: „*Seskupovali jsme zprávy ranního Tagblattu a Bohemie tak, že zpráva vyvracela zprávu, škodolibě jsme vypichovali nemožnosti, aby byly každému zřejmé. Dávali jsme zprávám hlavičky, jimiž ironie nedala se prokázati, jež však naším čtenářstvem musily být chápány.*“²⁰ Policie činnost Samostatnosti zastavila v prvních dnech září 1914, přesněji 8. září, proto V. Dyk zaměřil svou pozornost na jiné deníky, jako např. Lumír, Venkov, Herbenovy Noviny a našel útočiště v Lidových Novinách.²¹ Zastavení Samostatnosti také zapříčinil nedostatek financí a odmítnutí lidí pracujících na deníku, aby vycházel pod jiným jménem a policejním dozorem.²² V téže době byl vydán zatykač na spisovatele V. Dyka, nakladatele A. Hajna a tiskaře J. B. Zápotočného kvůli vydání brožury *O Balkáně*

¹⁴ KAUTMAN, František. *Naděje a úskalí českého nacionalismu*. Viktor Dyk v českém politickém životě. Praha, 1992. s. 17. ISBN 80-85281-28-7.

¹⁵ RUTTE, Miroslav. *Viktor Dyk*. Portrét básníka. Praha, 1931. s. 16.

¹⁶ DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 – 1918*. 2. Praha, 1927. s. 30.

¹⁷ KLIMEK, Antonín. *Vítejte v první republice*. Praha, 2003. s. 124. ISBN 80-86515-33-8.

¹⁸ DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 – 1918*. 2. Praha, 1927. s. 81.

¹⁹ DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 – 1918*. 2. Praha, 1927. s. 94.

²⁰ DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 – 1918*. 2. Praha, 1927. s. 33 - 34.

²¹ HAJŠMAN, Jan. *Viktor Dyk v domácím odboji*. Činnost V. Dyka v české demokracii 1917. Praha, 1931. s. 3.

²² DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 – 1918*. 2. Praha, 1927. s. 71.

a o nás, jelikož dílo bylo monarchií nazváno jako závadné. Nakonec se však od zatčení upustilo, ale policejní kontroly v Dykově bytě se dostaly na denní pořádek.²³

Rád si připomněl návštěvy u T. G. Masaryka v jeho bytě v Kounicově ulici, které mu činily potěšení.²⁴ Litoval, že si nemohl dělat záznamy z návštěv, aby nedošlo ke kompromitaci osob. Avšak tyto záznamy by stejně musel zničit na podzim 1915. Na těchto schůzkách, jichž se účastnili také národně sociální poslanec V. Choc nebo Dykův kolega A. Hajn, se dohodlo, že základem zahraniční odbojové propagandy se stane české historické státní právo.²⁵ Ve jménu českého národa se V. Dyk účastnil odboje proti Němcům a Rakousku. V. Dyk si svou protistátní činností byl vědom, jaké důsledky mohou pro něho nastat a do jak vážných problémů by se mohl dostat. Uvědomoval si i možnost zatčení. Ke své protistátní činnosti se V. Dyk vrátil v díle *Vzpomínky a komentáře*, v nichž popisoval, jak čeští politici moc nevěřili v samostatný stát a spíše počítali s variantou spojení s Rakouskem. Zásadní rozhodnutí o budoucnosti českého státu se očekávalo z domácích řad, a ne zahraničních, proto považoval za velmi důležité své poslání doma.²⁶ Přesto však spolupracoval s E. Benešem na plánu jejich odchodu do zahraničí. V brožuře *Ad usum pana prezidenta republiky* uvedl, jak si nebyl svým odchodem do cizích zemí jistý. Nechtělo se mu vycestovat z nedostatečné znalosti cizích jazyků, z nedostatku finančních prostředků a jak sám napsal, považoval svoji práci doma za důležitější.²⁷ Více se o plánovaném odchodu rozepsal v pamětech *Vzpomínky a komentáře*, z nichž také čerpal pro *Ad usum pana prezidenta republiky*.²⁸ E. Beneš se o Dykově přípravě k odchodu zmiňoval v šifrované zprávě z 13. července 1915, kterou zasílal do Švýcarska. Ve zprávě pouze uvedl, že posílá Dykovu fotografii. Samozřejmě pro výrobu falešného pasu. Pro práci v odboji dostal každý přezdívku. Pro V. Dyka se používalo jména Koubek. T. G. Masaryk užíval jmen jako Hradecký nebo David. E. Beneš se nazýval Novotný, Šícha či Berger atd. K. Kramář si vysloužil přezdívku Holec.²⁹ 21. srpna 1915 poslal E. Beneš zprávu T. G. Masarykovi, o tom jak většina členů Maffie žádala o odložení útěku o pár dní. Mezi nimi byl i V. Dyk. E. Beneš nezapomněl napsat, že s odkladem nesouhlasil a uvedl: „Zde jsou obavy před neznámem, jež přijde po vystoupení. (...) Naši jsou nerozhodní, dlouho čekají na vše, chtějí

²³ DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 – 1918*. 2. Praha, 1927. s. 148 – 150.

²⁴ DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 – 1918*. 2. Praha, 1927. s. 58.

²⁵ DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 – 1918*. 2. Praha, 1927. s. 62 – 64.

²⁶ DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 – 1918*. 2. Praha, 1927. s. 12 – 13.

²⁷ DYK, Viktor. *Ad usum pana prezidenta republiky*. Praha, 1929. s. 14 - 15.

²⁸ DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 – 1918*. 2. Praha, 1927. s. 108 - 133.

²⁹ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. 3. díl. Praha, 1931. s. 15 - 16.

jen krátkou lhůtu.“³⁰ Po dlouhých peripetiích nakonec do ciziny odjel E. Beneš sám a u nás vypukla tzv. knoflíková aféra. V. Dyk popisoval, jak se ze Švýcarska do Čech dostavila paní Linhartová. Své zprávy ze zahraničí měla předat spojencům a prokázat se jim knoflíkem, jelikož je však nezastihla, tak své poselství sdělovala F. Soukupovi prostřednictvím dělníka Mareše, o jehož důvěryhodnosti a spolehlivosti F. Soukup pochyboval, proto se se svými domněnkami obrátil na B. Šmerala. Oba muži se vydali své podezření ohlásit na policii. Linhartová i Mareš byli zatčeni. Poté začalo zatýkání redaktorů časopisu Čas, spolupracujících s T. G. Masarykem, dále zatýkání poslanců za národně socialistickou stranu a také Dykových spolustraníků ze státoprávně pokrokové strany.³¹ V. Dyk F. Soukupa za jeho počin značně zkritizoval.

Na počátku války si V. Dyk lámal hlavu nad tím, jak by mohl psát a promlouvat k lidu, aniž by jeho spisy ovlivnila cenzura. Svým psaním se chtěl zapojit do boje proti monarchii, jelikož věděl, že politický boj nepřipadal v úvahu. V poezii a beletrii našel cestu, kterou hledal. Cestu, jejímž prostřednictvím mohl promlouvat k lidem o poměrech v Rakousku. Neučinil tak pouze prostřednictvím *Tajemného dobrodružství A. I. Kozulinova*, ale i v dílech *Na hrob neznámého*, *Lehké a těžké kroky* či *Anebo*.³² Podle J. Hajšmana V. Dyk byl první literát, který opěvoval legionáře.³³ Toto tvrzení J. Hajšman zřejmě musel napsat, jelikož jeho dílo vydalo Legionářské nakladatelství. Avšak sám V. Dyk odmítl legionářskou kritiku, jež ho nazvala zbabělcem.³⁴ František Kautman ve své knize *Naděje a úskalí českého nacionalismu* píše o postoji V. Dyka k legiím. Jeho poměr k nim nebyl nejlepší, protože se v něm odrážel postupně se zostřující konflikt mezi domácím a zahraničním odbojem, v němž legie přirozeně stály na straně zahraničního odboje, ale po vypuknutí bolševické revoluce uvítal jejich vystoupení proti bolševikům.³⁵ V pozdějších letech vzpomínal, jak národní demokracie jako první z politických stran vzdala hold zahraničnímu odboji a legiím, i přesto, že Obec legionářská pracovala proti národní demokracii.³⁶ Josef Tomeš ve studii *Milníky vztahu Viktora Dyka k TGM* napsal, že mezi většinou legionářů a členů

³⁰ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. 3. díl. Praha, 1931. s. 55 – 56.

³¹ DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 – 1918*. 2. Praha, 1927. s. 137 - 140.

³² DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 – 1918*. 2. Praha, 1927. s. 82 - 91.

³³ HAJŠMAN, Jan. *Viktor Dyk v domácím odboji*. Činnost V. Dyka v české demokracii 1917. Praha, 1931. s. 4.

³⁴ DYK, Viktor. *Ad usum pana prezidenta republiky*. Praha, 1929. s. 19.

³⁵ KAUTMAN, František. *Naděje a úskalí českého nacionalismu*. Viktor Dyk v českém politickém životě. Praha, 1992. s. 31 - 39. ISBN 80-85281-28-7.

³⁶ Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Československá strana národně demokratická. Část I. Inv. č. 635/21. Př. č. T 612/26.

národní demokracie se v poválečných letech vytvořila taková přehrada jako u členů domácího a zahraničního odboje.³⁷

Jednoho podzimního dne roku 1916 redaktor Lidových novin A. Heinrich poslal J. Hajšmana k V. Dykovi, s nímž se J. Hajšman poprvé setkal v zimě 1915, aby ho upozornil na udání kvůli *Tajemnému dobrodružství A. I. Kozulinova*.³⁸ K Dykovu uvěznění došlo právě z důvodů vydávání *Tajemného dobrodružství A. I. Kozulinova*, jímž provokoval monarchii, a kvůli tomu se dostal pod policejní dozor, jeho korespondence byla kontrolována a kvůli tomuto dílu byl i několikrát vyslýchán.³⁹ Přestože v díle ironicky napadal carské Rusko, je možné zjistit, že ironie a kritika patřila rakouské monarchii a jejím pořádkům. V. Dyk nemohl svá díla uveřejňovat pod svým pravým jménem, proto jeho články vycházely nepodepsané nebo pod šifrou f.⁴⁰ V. Dyk vzpomínal na své a Kramářovo zatýkání. Uvedl, jak K. Kramáře odváželi autem a V. Dyka, rok po zatčení K. Kramáře, odváděli dva agenti na komisařství pěšky. Agenti mu sdělili, že si s ním pan vrchní komisař Janko přeje mluvit. Nakonec s ním hovořil komisař R. Bienert.⁴¹ Kniha Františka Všetického *Daleký dům* začíná zatčením V. Dyka 20. listopadu 1916. Pokračuje jeho následným výslechem v Bartolomějské ulici na policejní stanici. Poté popisuje, jak V. Dyk přemýšlel, za co se mohl do vězení dostat. Mohlo se jednat o zatčení z důvodu na napojení Dykových přátel okolo Karla Štěpánka a jeho syna Vítězslava, který posílal ze zahraničí dopisy obsahující protirakouské informace, a působením tajné policie jejich činnost byla odhalena.⁴² V. Dyk na V. Štěpánka vzpomněl, když odjížděl do zahraničí na falešný pas, ale také jak zasílal z ciziny zprávy, z nichž se dalo usoudit, že mezi spojenci nepanoval soulad. V. Štěpánek v dopise psal o neuskutečnění jeho odjezdu do Ruska a požadoval po své národně demokratické straně zaslání legitimace. Později, jak uvedl V. Dyk, se jim list o této cestě stal osudným, jelikož vedl k jejich pozdějšímu zatčení.⁴³ V této souvislosti V. Dyk také uvedl, že mezi domácím a zahraničním odbojem nepanovala shoda a zahraniční odboj nedával domácím dost podnětů k akcím, proto musel těžít, z čeho se dalo. Po Dykově zatčení přestalo spojení mezi odboji fungovat. V. Dyk po letech uvedl, že špatná informovanost mezi odboji vedla k zidealizování zahraničního odboje

³⁷ TOMEŠ, Josef. *Milníky vztahu Viktora Dyka k TGM*. In Masarykův sborník XIII, 2004 – 2006, s. 47 – 93. ISBN 80-86495-40-X. ISSN 1801-6286.

³⁸ HAJŠMAN, Jan. *Viktor Dyk v domácím odboji*. Činnost V. Dyka v české demokracii 1917. Praha, 1931. s. 5 - 6.

³⁹ DYK, Viktor. *Ad usum pana prezidenta republiky*. Praha, 1929. s. 17.

⁴⁰ DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 – 1918*. 2. Praha, 1927. s. 176.

⁴¹ DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 – 1918*. 2. Praha, 1927. s. 107.

⁴² VŠETIČKA, František. *Daleký dům*. Životní příběh Viktora Dyka. Šenov u Ostravy, 2001. s. 9 – 10. ISBN 80-86101-39-8. DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 – 1918*. 2. Praha, 1927. s. 199.

⁴³ DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 – 1918*. 2. Praha, 1927. s. 103. s. 169 – 170.

a podceňování domácího. Jak považoval počátek roku 1916 za optimistický, tak po letech ho nazval rokem národního utrpení a národního neklidu.⁴⁴ V. Dyk byl odsouzen pro porušení § 59. Podle úřadů se dopustil velezrady.⁴⁵ Ve vězení ve Vídni, kde jeho cela byla umístěna v tzv. Věži smrti, V. Dyk přemýšlel nad otázkou Ruska. Zvažoval, zda tato země nemůže pomoci, nebo nechce. Vzpomínal na postup Brusilovy ofenzivy a na vstup Rumunska do války. Popisoval, jak se v samovazbě snažil krátit čas čtením a jak tato činnost pro něj byla velmi důležitá. Mezi vězeňskou ostrahou sloužili i hodní lidé, kteří zatčeným propašovali noviny. Nad možností čtení tisku projevoval V. Dyk nesmírnou radost, ale četbu nebylo možné si vychutnat v klidu. Neustále musel naslouchat zvukům na chodbě a hlídačům, kteří nakukovali do cely a kontrolovali vězně. Avšak cenzura pronikla i do novin, tudíž informace nebyly vždy zcela korektní a čtenář si z toho musel udělat výtah. V. Dyk zažil ve vězení i dobu, kdy mu nedocházely ani balíky z domova ani pošta, což ho celkem rozladilo. Vzpomínal, že mezi jeho spojence s ostatními vězni patřil písař posádkového vězení, evangelický teolog odsouzený k smrti, Řezníček. K dalším kladně vyhlížejícím postavám patřil klíčník Zimmermann, s nímž V. Dyk vtipkoval, jen když začal klíčník sám.⁴⁶ Při jedné ze svých procházek zaslechl hlas z ulice, informující o revoluci v Rusku. Více se dozvěděl z propašovaných novin od V. J. Klofáče. Po těchto informacích popisoval vězeňský den, který začínal časně ráno a mezi 4. a 5. odpolední hodinou končil. Poté měl následovat poklidný spánek, ale V. Dyk uvedl, že to se mu nikdy nepodařilo obzvláště poté, co se dozvěděl o situaci v Rusku.⁴⁷ Dykovými spoluvězni se stali J. K. Strakatý, K. Kramář, Hubálek, E. Špatný aj. V. Dyk pobýval v cele sám. Po letech napsal, jak trpěl zimou a nedostatkem informací. Na jeho literární činnost ve vídeňské Věži smrti upozornil i František Všeticka ve své knize *Daleký dům*, ale i J. Hajšman, jenž uvedl, že V. Dyk se snažil velmi aktivně psát a svou práci posílat do Prahy, proto také z nápadu V. J. Klofáče začal sepsávat a vydávat vězeňský časopis s názvem *Basa*, do něhož přispívali další spoluvězni jako V. J. Klofáč a J. Preiss.⁴⁸ „Političtí“ vězni měli tehdy ve vězení výsady, takže překládal z francouzštiny a pokračoval ve tvorbě *Válečné tetralogie*, sbírek básní vyjadřujících s důraznou naléhavostí

⁴⁴ DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 – 1918*. 2. Praha, 1927. s. 173 - 175. s. 199.

⁴⁵ Masarykův ústav a archiv AV ČR. Fond František Závistka. Karton 12. Inv. č. 295. Viktor Dyk. JELÍNEK, Hanuš. Viktor Dyk. Praha, 1932. s. 28.

⁴⁶ Na klíčníka Zimmermanna také ve svém dopise z 25. dubna 1917 vzpomněl i E. Miffek, bývalý Dykův spoluvězeň, který byl v té době již propuštěn. Nechal ho prostřednictvím V. Dyka pozdravovat. LA PNP. Viktor Dyk. Korespondence přijatá. Eduard Miffek.

⁴⁷ DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 – 1918*. 54J21039. 2. Praha, 1927. s. 211 – 231.

⁴⁸ VŠETIČKA, František. *Daleký dům*. Životní příběh Viktora Dyka. Šenov u Ostravy, 2001. ISBN 80-86101-39-8.

vztahy občana k vlasti a národu.⁴⁹ Ve vídeňském vězení vznikla Dykova nejznámější báseň *Země mluví*. V. Dyk se zmínil o tom, jak báseň zaslal do Čech.⁵⁰ Počátkem roku 1917 začala do věznice prosakovat informace o amnestii politických vězňů. Avšak V. Dyk z amnestie radost neměl, naopak se jí obával. Uvedl, že by znamenala změnu kursu, jenž měl prolomit morálku domova, což považoval za nebezpečné, a uvedl: „*Politická linie Svazové politiky je stesk do persekucí a křivd a protesty proti oktrojům ve prospěch Němců. (...) Ve vězení dal jsem svým obavám výraz básní Země mluví.*“⁵¹ Při jedné z návštěv se J. Kvapilovi podařilo do věznice propašovat Manifest českých spisovatelů. V. Dyk blažený a nadšený J. Kvapilovi poslal z vězení dopis, ve kterém ho zplnomocnil Manifest za něj podepsat. Koncem května 1917 V. Dyka propustili z vídeňského garnizonního vězení, vrátil se do Prahy a opět se zapojil do společenského života, jako by z něj nikdy neodešel, i přesto, jak moc byl vyčerpán.⁵² Z vězení byl propuštěn pro nedostatek důkazů a byl stíhán na svobodě.⁵³ Propustili ho společně s Cyrilem Duškem. Tomu však jeho obhájce zařídil místo v rychlíku, avšak V. Dyk musel jet osobním vlakem, v němž cesta do Prahy trvala 18 hodin. Domů dorazil po vydání Manifestu českých spisovatelů a před zahájením Říšské rady. Prvním, koho potkal, byl F. Sís, s nímž se vydal do kanceláře svobodomyšlné strany a poté na Nábřeží za přáteli. To, že ho doprovázel F. Sís, jeho přátele překvapilo, jelikož zde nepanovalo souznění se Sísovou svobodomyšlnou stranou. Po propuštění V. Dyk napsal, že na své nucené dovolené často přemýšlel stejně jako jeho spoluvězni a došli k závěru, že si z celého srdce přáli samostatný stát. Tuto myšlenku měli šířit všichni propuštění z vídeňského posádkového vězení. Prvořadým úkolem se stalo zajištění úprav budoucích poměrů. Samozřejmě se vyskytly hlasy proti myšlence samostatnosti, ale V. Dyka těšilo, že se na jeho stranu přidali i lidé obyčejní, politicky neaktivní či společensky neznámí.⁵⁴

Ve svých vzpomínkách V. Dyk popisoval Hajnovo jednání s K. Mattušem o vzniku Českého svazu. V. Dyk a jeho strana nebyli skalními příznivci tohoto svazku, v jehož čele stál K. Mattuš. Národní demokraté odmítali jakýkoli způsob trvání monarchie, za to K. Mattuš se stavěl do řad příznivců monarchie a snažil se Český svaz prorakousky orientovat. V. Dyk aktivně začal přispívat svými články, v nichž hlavně kritizoval politickou situaci. Úkolem

⁴⁹ KLIMEK, Antonín. *Vítejte v první republice*. Praha, 2003. s. 123. ISBN 80-86515-33-8.

⁵⁰ DYK, Viktor. *Ad usum pana prezidenta republiky*. Praha, 1929. s. 25.

⁵¹ DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 – 1918*. 2. Praha, 1927. s. 103. s. 204 – 209.

⁵² HAJŠMAN, Jan. *Viktor Dyk v domácím odboji*. Činnost V. Dyka v české demokracii 1917. Praha, 1931. s. 8 - 10.

⁵³ KLIMEK, Antonín. *Vítejte v první republice*. Praha, 2003. s. 123. ISBN 80-86515-33-8.

⁵⁴ HAJŠMAN, Jan. *Viktor Dyk v domácím odboji*. Činnost V. Dyka v české demokracii 1917. Praha, 1931. s. 8 - 10.

politika v Dykových očích bylo předvídat a nedat se zaskočit vývojem událostí. Nabádal k vytvoření radikální opozice v parlamentu, ale zároveň si uvědomoval, že se tato opozice musela střetnout se silnou oportunistickou stranou požadující zachování monarchie. Národní výbor nazval pouhou filiálkou Českého svazu. Uvedl, jak ostře v dané době nejistoty, nadějí a snů o vlastním státě vystoupil proti K. Mattušovi, proti názorům J. Pekaře a Jar. Golla. Sám nechal čtenáře posoudit články, které napsal. Uvedl k nim, že vznikly v době, kdy nebylo možné marnit čas a potřeboval jednat rychle a přímo. Možná že k J. Gollovi byl příliš tvrdý, ale nelíbilo se mu, že opozici Rakouské monarchie, kam patřil i V. Dyk, nazval hloučkem teroristů. Na jaře 1917 V. Dyk vystoupil s myšlenkou, že sice národ stojí při sobě, ale obával se tzv. oportunistů, jako byl K. Mattuš, aby lid nezlákali k myšlence navrácení se ke starým pořádkům monarchie, proto považoval V. Dyk za nutné svádět prudké politické boje.⁵⁵ Ne všechny tehdejší noviny byly pro zřízení samostatného státu. Proti Rakousku psal pouze Večer, a tak bylo nutné založit další noviny, které by propagovaly samostatnost státu. V národním duchu proto začal psát Národ, veden F. Síssem, A. Rašínem a K. Kramářem, spolupracující s Českou demokracií, kterou zastupoval V. Dyk, jenž skupinku kolem České demokracie nazýval „přátelé z Nábřeží“, mezi něž patřili bratři Ferdinand a Gustav Heidleři, J. Záruba-Pfeffermann, redaktor Šmejce, E. Franke, a S. Nikolau atd. V podání J. Hajšmana V. Dyk vystupoval jako postava z hrdinského eposu, jež se vrhla do boje tak zuřivě, že psal rukama i nohama a nestačilo mu psát do Národa a České demokracie, proto psal všude, kde se dalo. První články V. Dyk nepodepisoval svým jménem, ale vždy napsal *Poznámky českého spisovatele*. Nebylo to zřejmě ze strachu, ale protože po uveřejnění Manifestu spisovatelů slovo spisovatel mělo důraznější zvuk.⁵⁶ Ve svých článcích V. Dyk napadal poslance a politiky a často je nazýval: „*Velcí naši státníci, kteří mají monopol na politickou moudrost.*“ „*Politikové z profese či parlamentáři*“. O tom, že opravdu V. Dyk útočil na politiky, svědčí článek s názvem *Parlamentáři*, který vyšel v České demokracii 27. července 1917. V článku se snažil čtenáři vysvětlit, kdo je parlamentář. Pro V. Dyka to byl falešný hráč. Hru s takovým člověkem nedoporučoval, protože vždy vyhrával a použil k tomu jakýchkoliv prostředků čestných, ale i nečestných. Těch nečestných podle V. Dyka využíval nejvíce. Upozorňoval čtenáře na fakt, že tzv. parlamentáři jsou nepoctiví a ulhaní lidé.⁵⁷ Na stejné téma navázal v článku s názvem *V zájmu pravdy*, který uvedl tentýž den

⁵⁵ HAJŠMAN, Jan. *Viktor Dyk v domácím odboji*. Činnost V. Dyka v české demokracii 1917. Praha, 1931. s. 8 - 10.

⁵⁶ HAJŠMAN, Jan. *Viktor Dyk v domácím odboji*. Činnost V. Dyka v české demokracii 1917. Praha, 1931. s. 11.

⁵⁷ DYK, Viktor. *Parlamentáři*. In *O národní stát 1917 - 1919*. Praha, 1932. s. 53 - 55.

a ve stejném deníku. V článku kritizoval návrh poslanců K. Baxi a Hráského o projednávání záležitostí týkajících se politických vězňů. Tito poslanci uváděli Českému svazu, jak horlivá snaha byla vynaložena na zmírnění podmínek ve vězení a na následné osvobození vězňů. Kvůli tomuto velkému úsilí oba poslanci požadovali pochvaly pro prezídium, jež se o to zasadilo. V. Dyk ironicky poznamenal, proč by mělo docházet k vychvalování, když prezídium činilo pouze svou povinnost, a jako muž, který si na vlastní kůži okusil vězeňský život, byl rozhodně proti jakýmkoliv pochvalám, jelikož se nesetkal s úsilím o zmírnění podmínek.⁵⁸ Do kritiky politiků se pustil i v neotištěném článku s názvem *Spoluodpovědnost*. Nelíbila se mu politická setrvačnost a požadoval, aby se konečně česká politika odtrhla od rakouské a začala jasně vyjadřovat své názory. Článek zakončoval slovy: „Vyčistěte prosím Augiášův chlév, zaneřáděný tolikerou nečistotou. Už ne hladká slovíčka, uhýbání, obojakost: řeč vaše budiž ano, ano, ne, ne.“⁵⁹ Připomínal poslancům to, že nejsou poslanci z vůle lidu, ale z milosti Vídně, jelikož ta jim mandát prodloužila.⁶⁰ Když V. Dyk zahájil boj proti oportunistům, obrátily se proti němu národně uznávané kapacity a často se V. Dykovi a Státoprávně pokrokové straně dostalo od veřejnosti názvu Kazimírové. Roku 1917 vydal článek *Unum necesarium*, který měl být výstrahou před politikou slibů, jež není možno plnit. Varoval před sliby o socialistickém státě, když ještě nebyl, kvůli tomu se i jeho dobří přátelé z budoucí České demokracie na něho pohoršovali.⁶¹

Dykova strana se sblížila s národně sociální stranou a došlo ke spolčení V. Dyka, V. J. Klofáče a agrárníků K. Práška a J. Rychtera. V dílech autorů píšíci o V. Dykovi psal pouze J. Hajšman o politických poradách z Luhačovic a Turnova, které neopomněl připomenout i V. Dyk ve svých pamětech. K tomu jednání se také vrátil v roce 1922, kdy 3. září začal uveřejňovat v Národních listech dvanácti dílný fejeton o jednání v Luhačovicích a Turnově. Poslední díl vyšel 26. listopadu 1922.⁶² Schůzka v Luhačovicích se konala 20. srpna 1917 a svolal ji V. J. Klofáč. Ve V. Dykovi zanechala příjemné vzpomínky. V Luhačovicích a Turnově se projednával vznik jedné politické strany, jež měla plnit funkci státní strany. Jejím úkolem po vzniku Československa by bylo dobojovat boj o státní samostatnost a postavit ji na zdravý národní základ. V. Dyk se bránil slůvkem *socialistická*, které měla strana obsahovat. Navrhoval název Sociálně reformní a projevil lítost, když řada politiků neviděla rozdíl mezi slovy *socialistická* a *sociální*, jak on ho spatřoval. V. Dyk uvedl,

⁵⁸ DYK, Viktor. V zájmu pravdy. In *O národní stát 1917 – 1919*. Praha, 1932. s. 55 - 56.

⁵⁹ DYK, Viktor. *Spoluodpovědnost*. In *O národní stát 1917 – 1919*. Praha, 1932. s. 43 - 45.

⁶⁰ HAJŠMAN, Jan. *Viktor Dyk v domácím odboji*. Činnost V. Dyka v české demokracii 1917. Praha, 1931. S. 16.

⁶¹ DYK, Viktor. *Ad usum pana prezidenta republiky*. Praha, 1929. s. 29.

⁶² Masarykův ústav a archiv AV ČR. Fond EB I. karton 244, sign. 170/18. V. Dyk 1929. Inv. č. 1128.

že toto projednávání se nekonalo již v utajení jako v dřívějších dobách. Hluboce ho zasáhlo, když vzpomínal, jak ho na kolonádě v Luhačovicích oslovil neznámý muž a vyslovil své přání, aby jejich setkání a projednávání dobře dopadlo. I po letech to ve V. Dykovi budilo příjemný pocit, že ve válečné době lidé bojovali pro stejný cíl, a tím pro řadu lidí byla samostatnost. Týden po luhačovickém jednání rezignoval K. Mattuš na post předsedy Národního výboru, což bylo dáno za vinu V. Dykovi. Do kritiky jeho osobnosti se také pustil J. Pekař v úvodníku otištěném v *Národní politice* 21. a 23. srpna 1917. J. Pekař kritizoval V. Dyka za přílišné prosazování národní myšlenky, v níž se snažil svou bytost předurčovat vyššímu národnímu cíli, a aby na sebe upozornil, stále vybočoval z řady. Označil ho za škůdce v době předválečné, proto byl během války za to odsouzen. J. Pekař vyzval všechny lidi dobré vůle, aby hromadně zastavili činnost všech vášnivců zaslepených stranickou nenávistí, kteří podle něho poškozovali národní věc. To V. Dyka velmi pobouřilo, jelikož tak J. Pekař nazval společnost okolo novin *České demokracie a Národa*, kteří vedli boj o obeslání ústavního subkomitétu a o vytvoření podunajského soustátí. Tímto článkem J. Pekař podle Dykova mínění potěšil oportunistický tisk. J. Pekař poukázal na článek, v němž V. Dyk kritizoval K. Mattuše. V článku nazývá K. Mattuše punktátorem, spolupracujícím s Němci. Citaci svého článku uveřejnil ve *Vzpomínkách a komentářích* a po letech doznal, že se jednalo o článek velmi tvrdý, napsaný však v nejkritičtější chvíli o rozhodování obeslání ústavního subkomitétu, avšak své důvody nepovažoval za malicherné, ba naopak za velmi důležité. Za svá slova se K. Mattušovi omluvil básní. K této události uvedl, že jakákoli pasivita by byla daleko horší než jakýkoliv boj, jakkoliv drsný.⁶³ V. Dyk se k tomu ještě vyjádřil takto: „*Cituji na ukázkou několik projevů. Daleko více však bych mohl jich citovati. Všechny ukazují, jaké rozpory byly tu dlouho ještě po projevu spisovatelském.*“⁶⁴ Kritiku považoval V. Dyk za jistý znak obrany té doby a snahy prosadit svůj názor před názorem jiným, jelikož rok 1917 pro něho znamenal rok plný zvrátů, nečekaných situací a okamžiků. Uvedl, že kritika vyrostla z nepochopení jeho snahy po obeslání ústavního subkomitétu. Na Pekařovy články reagoval úvodník s názvem *Historik a básník*, jenž vyšel 24. srpna 1917 v *Národních listech*, v té době ještě prorakousky orientovaných, pod vedením Z. V. Tobolky. Úvodník citoval část z Pekařových článků a poté doporučil, aby se jeho názor bral vážně, jelikož J. Pekař jako univerzitní profesor se měl těšit úctě a o jeho slovech se nemělo pochybovat. Úvodník upozornil, ať se český národ nechová jako privilegovaný, nebo dopadne

⁶³ DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 – 1918*. 2. Praha, 1927. s. 266 - 271.

⁶⁴ DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 – 1918*. 2. Praha, 1927. s. 278 - 283.

jako Polsko, jež podle mínění Národních Listů vystupovalo příliš arogantně vůči jiným státům, proto pak došlo k jeho dělení. Dále se vyjádřil k Manifestu spisovatelů a uvedl: „*Bylo to jejich povinností, říci veřejně své mínění. Povinností jejich je však také národu říci, zdali si vysoké cíle, jež mu před oči postavili, vybojuje bojem bratrovražedným.*“⁶⁵ Bratrovražedný boj byl zřejmě v kontextu míněn jako boj Čechů s Rakouskou monarchií. Po vlně kritiky se V. Dyk vydal do Turnova, kde se měl ujednat název strany. Toto setkání se konalo 30. srpna 1917. Zde se sešli státoprávní pokrokaři a národní socialisté v čele s J. V. Klofáčem, realisté, mladočeši, jak je ještě jmenuje V. Dyk, pod vedením K. Kramáře, F. Síse, A. Rašína, a lidovci, v čele s J. Stránským a A. Stránským, za část státoprávních pokrokařů se prosadili A. Kalina, A. Hajn, K. St. Sokol, V. Dyk a realisty vedl J. Herben, F. Drtina a P. Šámal, jenž v pozdějších letech nazval V. Dyka druhořadým politikem.⁶⁶ Průběh debat popisoval V. Dyk jako klidný se snahou domluvit se, avšak tento pocit mu vyvrátil cestou zpět do Prahy J. Stříbrný, jenž se vyslovil k všeobecnému hlasovacímu právu. Uvedl, že A. Rašín byl proti tomu a v tom J. Stříbrný viděl nemožnost se dohodnout. To V. Dykovi vrtalo hlavou, proto se vydal za A. Rašínem. Ten mu svoje stanovisko vysvětlil takto: „*Volby do obcí by se měly dít podle hospodářského seskupení. Popíral, že by to bylo v rozporu s principem všeobecného hlasovacího práva, běželo tu spíše o poměrné zastoupení.*“⁶⁷ S ještě větším rozčarováním se V. Dyk sešel opět s J. Stříbrným, který nevěřícně kroutil hlavou a předložil před V. Dyka další řadu nesrovnalostí. K J. Stříbrnému se přidal i J. V. Klofáč a Šimek. Tyto stranické obtíže a snahy mužů přimět V. Dyka, aby přestoupil na jejich stranu, ho utvrdila v jeho nacionálním postoji, za nímž si pak stál ještě urputněji, ale uvedl, že strana státoprávně pokroková se obětovala pro státní blaho, aby došlo k vytvoření strany samostatného národního státu.⁶⁸ V době letních prázdnin roku 1917 rostla aktivita všech lidí politicky smýšlejících. V. Dyk vzpomínal, jak se každý snažil uveřejňovat své články v novinách a reagovat na jinak politicky smýšlející skupiny.

V. Dyk, líčený jako člověk přímý a upřímný, se stavěl proti slovu socialismus. Viděl v něm internacionální útvar. Ke kapitalistům měl podle J. Hajšmana dál než leckterý socialista. Ani nejostřejší protivníci V. Dyka nikdy neobviňovali z kořistnických cílů, spíše

⁶⁵ Knihovna Národního muzea, odd. časopisů. Národní Listy 57, č. 232. Historik a básník. 24. 8. 1917. s. 1.

⁶⁶ Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Československá strana národně demokratická. Inv. č. 635/21. Př. č. 1251/29.

⁶⁷ DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 – 1918*. 2. Praha, 1927. s. 291 – 293.

⁶⁸ DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 – 1918*. 2. Praha, 1927. s. 294 – 295.

vyslovovali podiv nad tím, že právě on slouží tak věrně straně kapitálu, národní demokracii.⁷⁰ Ale viděl, jak Kramář vytkl zcela jasný poměr k socialismu a šly za ním davy, a tak se i V. Dyk přidal na jeho stranu.⁷¹ Ke konci války V. Dyk vzpomínal, jak si vedení Českého svazu myslelo, že osud našeho národa se bude stále vyvíjet v rámci říše. Po válce se V. Dyk přidal na stranu pravice, ne však z nějak závažného politického smýšlení. Uvedl, že většina politicky smýšlejících lidí se přidala k levici, proto on z prosté vyváženosti vstoupil na stranu pravice.⁷² K pravici se také přidal proto, že jak sám napsal, národní cítění u něho převládalo nad sociálním, neznamenalo to, že by u něho byl nedostatek sociálního cítění, ale považoval to za přetvářku politiků příklánějících se na stranu levice. Jinou cestu příklonu V. Dyka na stranu K. Kramáře popisuje František Všetická ve své knize *Daleký dům*. V. Dyk se s K. Kramářem setkal ve vídeňském vězení: „*Stála proti němu vysoká robustní postava s vlasy ostráhanými na ježka. Dyk – ač s ním v životě nikdy osobně nehovořil – jej okamžitě poznal. Byl to Karel Kramář, dlouholetý vůdce vládních českých stran, Dykův politický odpůrce. (...) Robustní Kramář podal Dykovi ruku a stiskl ji. Dávné sváry odumřely a oba svěhlaví urputníci se v této chvíli našli. (...) to je ten muž, jehož jsem zatracoval, to je ten muž, jehož jsem hanobil. To je ten muž, jehož budu mít až do konce svého života rád.*“⁷³ V. Dyk měl však málo pochopení pro Kramářovu slovanskou vizi a polemicky bojoval za českou národní svébytnost a českou národní sílu v trvalém zápase proti vnitřnímu nepříteli. Vnitřním nepřitelem, který V. Dykovi nedal spát, byli Němci v českých zemích.⁷⁴ Avšak vztah V. Dyka a K. Kramáře neprobíhal zcela idylickým přerodem z odpůrce na oddaného spolustraníka. Nemohl se zbavit výhrad k jeho oportunní politice a nesouhlasil s jeho tezí, že jsme k samostatnosti byli donuceni.⁷⁵ Neztotožnil se s míněním, že národní revolucí lze provést i sociální revoluci. Informace o ruské revoluci bral z počátku velmi optimisticky jako většina národa, ale poté u něho převládl spíše pesimismus.⁷⁶

⁷⁰ KAUTMAN, František. *Naděje a úskalí českého nacionalismu*. Viktor Dyk v českém politickém životě. Praha, 1992. s. 37. ISBN 80-85281-28-7.

⁷¹ HAJŠMAN, Jan. *Viktor Dyk v domácím odboji*. Činnost V. Dyka v české demokracii 1917. Praha, 1931. s. 21 - 22.

⁷² KAUTMAN, František. *Naděje a úskalí českého nacionalismu*. Viktor Dyk v českém politickém životě. Praha, 1992. s. 37. ISBN 80-85281-28-7.

⁷³ VŠETÍČKA, František. *Daleký dům*. Životní příběh Viktora Dyka. Šenov u Ostravy, 2001. ISBN 80-86101-39-8.

⁷⁴ KOVTUN, Jiří. *Republika v nebezpečném světě*. Éra prezidenta Masaryka 1918-1935. Praha, 2005. s. 623 - 633. ISBN 80-7215-254-8.

⁷⁵ KAUTMAN, František. *Naděje a úskalí českého nacionalismu*. Viktor Dyk v českém politickém životě. Praha, 1992. ISBN 80-85281-28-7. s. 21.

⁷⁶ DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 - 1918*. 2. Praha, 1927. s. 257 - 265.

V. Dyk byl popisován jako člověk ctnostný, vtipný s prudkými výpady, ale s upřímnými záměry. Jeho současníci ho nazvali hlasatelem odboje, také metlou Hospodina a hlasem svědomí, jenž nikdy neustával.⁷⁷ V. Dyk psal o sblížení národní demokracie a národních socialistů. Některým osobám ze strany národně socialistické příliš nedůvěřoval. Hlásal očišťování stran od své minulosti. Pro vytvoření nového státu chtěl také nové politické strany. Mračna se vytvořila nad jeho radostí z možného vzniku samostatného státu, když se rozhodovalo, zda by republika měla být socialistická či ne. Více ho však polekal názor o vzniku komunistické republiky. Varoval před demagogickými hesly, na která se řada politiků snažila nalákat voliče.⁷⁸ V České demokracii 6. července 1917 uveřejnil článek s názvem *Odpusťme si, co jsme si...* V něm poznamenal, jak nás Němci po dobu tří let války ponižovali, uráželi a zesměšňovali. Po tomto období mělo podle politických špiček dojít ke smíření. To samozřejmě V. Dyk rázně ve svém článku odmítl. Ironicky poznamenal, aby se „*ctnostný národ Němců nezahazoval se státem směšných Čechů*“.⁷⁹ Naznal, že je již příliš pozdě, aby se Češi opět vrátili pod nadvládu Němců. Jak již bylo zmiňováno, své články uveřejňoval pod názvem *Poznámky českého spisovatele* a tak učinil i v případě článku z 3. srpna 1917 s názvem *Nedomýšlíme*. Kritizoval českou strnulost a neprůbojnost, v níž spatřoval ohrožení myšlenky národního státu. Obzvláště se pobouřil v případě snížení mandátů českých a neněmeckých poslanců ve vídeňském parlamentu, a když z naší strany nebylo nic podniknuto. Dále kritizoval chování Českého svazu. Nelíbilo se mu, že jedná sám za sebe a vyloučené poslance z Říšského parlamentu nepokládá za své členy. Boj o právo považoval za nutný a důsledný.⁸⁰

27. prosince 1917 obdržel odpověď od Karla Kramáře na dopis, který mu zaslal. K. Kramář vyjadřuje myšlenku o nutné spolupráci jejich stran a nechtěl připomínat události, které se mezi stranami již staly. O V. Dykovi smýšlel jako o dobrém organizátorovi.⁸¹ Poslední sjezd strany Státoprávně pokrokové se konal 13. ledna 1918. Zde již bylo patrné, že nelze pokračovat společně pod rouškou spiklenectví. Každý měl jiné názory a ideály. Ke spolupráci stran, jež se spojily ve Státoprávně pokrokovou stranu, došlo v době, kdy bylo nutné držet pospolu, ale rok 1918 tuto pospolitost změnil a naopak, čím více byla strana izolovaná od ostatních, tím lépe. Při tomto sjezdu byl V. Dyk referentem výkonného výboru, jednajícím o návrhu nové radikální strany Státoprávně pokrokové. Předsedou sjezdu byl

⁷⁷ HAJŠMAN, Jan. *Viktor Dyk v domácím odboji*. Činnost V. Dyka v české demokracii 1917. Praha, 1931. S. 27.

⁷⁸ DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 – 1918*. 2. Praha, 1927. s. 236 - 240.

⁷⁹ DYK, Viktor. *Odpusťme si, co jsme si...* In *O národní stát 1917 – 1919*. Praha, 1932. s. 35 - 37.

⁸⁰ DYK, Viktor. *Nedomýšlíme*. In *O národní stát 1917 – 1919*. Praha, 1932. s. 59 - 61.

⁸¹ LA PNP. Viktor Dyk. Korespondence přijatá. Karel Kramář. 27. 12. 1917.

K. S. Sokol a funkce místopředsedy se ujal A. Kalina. V. Dyk se vyjádřil k tomu, že někteří jeho spolustraníci ho nazvali *hrobařem Státoprávně pokrokové strany*. O budování nové strany se V. Dyk vyjádřil v tom smyslu, že bylo potřeba vytvořit novou stranu z důvodů změny prostředí, ne z důvodů změny státoprávně pokrokařsky smýšlejících politiků. Před válkou se V. Dyk klonil k prosazování politické strany nad národem. V posledním roce války prosazoval národ před stranou, proto také považoval za nutné ukončit působnost Státoprávně pokrokové strany a zahájit působnost České státoprávní demokracie, později přejmenované na Československou národní demokracii, v níž se spojily, jak sám napsal, mladočeši, lidovci, realisté a pokrokaři v únoru 1918.⁸² Na jaře 1918 vystoupili národní socialisté s novým politickým programem, jenž se přikláněl dost doleva, tím došlo k rozchodu národní demokracie a národních socialistů. V. Dyk popisoval pokrytectví strany s novým názvem Česká strana socialistická. Kritizoval její socialistický program a rehabilitaci osob, které v roce 1917 napadala, jako např. B. Šmerala. Popisoval 14. říjen 1918 a propagaci socialistického státu Českou stranou socialistickou, později národně socialistickou, u níž program socialistický převládl nad programem národním.⁸³ 29. října 1918 vydal V. Dyk v Národních listech úvodník s názvem *Stát jsme my*, v němž vyjádřil radostné okamžiky předešlého dne. Psal o chvíli, na niž lidé čekali řadu let. Chvíle, kdy se Československá republika stala skutečností. Vznikem samostatného státu však lidu nastaly časy povinností a V. Dyk varoval před usnutím na vavřínech. Ve vzniku republiky viděl ještě hodně práce a úsilí, ale získání „nejkrásnějšího práva člověka a národa, žít pro své, pracovat pro své a umírat pro své!“⁸⁴

2 Viktor Dyk jako poslanec Národního shromáždění v letech 1918 – 1925

Poslancem Národního shromáždění se Viktor Dyk stal 14. listopadu 1918, kdy vykonal slib. Během svého působení v letech 1918 – 1920 byl zvolen do imunitního výboru, do výboru pro prozkoumání tajného policejního archivu, do výboru pro slovenské věci. Stal se členem mírového, vyšetřovacího a sociálně-politického výboru. K tomu všemu ještě přibýlo členství ve výboru pro změnu jednacího řádu. Poprvé se o V. Dykovi a jeho působení

⁸² DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 – 1918*. 2. Praha, 1927. s. 316 - 324.

⁸³ DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 – 1918*. 2. Praha, 1927. s. 103. s. 313 - 315.

⁸⁴ DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 – 1918*. 2. Praha, 1927. s. 103. s. 325 - 326.

v Poslanecké sněmovně dozvídáme z tištěného návrhu, jenž podal s B. Bečkou a kolegy.⁸⁵ Návrh podali 4. prosince 1918 a zabývali se v něm správou uhelných dolů, jež by dohlížela i na veškerý majetek dolů. Navrhovali, aby se zabezpečilo řádné hospodaření v dolech a připravilo se sociálně-politické zákonodárství jednající v tomto směru. Pověřen vypracováním tohoto zákona měl být ministr veřejných prací F. Staněk a o formální stránku se postaral zemědělský výbor.⁸⁶ Dykova horečná aktivita v politickém životě, v němž navštěvoval jednu politickou schůzi za druhou, byla na půl roku přerušena jeho vážnou srdeční chorobou. Od dubna do září 1919 pobýval ve Vinohradské nemocnici. Toto zdravotní varování mělo za důsledek, že od počátku dvacátých let vždy v období letních prázdnin jezdil V. Dyk odpočívat na venkov. Zprvu trávil dovolenou ve Vysoké nad Jizerou a poté společně s rodinami svých přátel H. Jelínka a R. Medka v Krkonoších v Harrachově.⁸⁷

V druhém volebním období Viktor Dyk vykonal poslanecký slib 26. května 1920. Stal se členem branného, imunitního, iniciativního, kulturního, rozpočtového, ústavně-právního, vyšetřovacího a zahraničního výboru. V Poslanecké sněmovně působil stejně dlouho jako v senátu. Bylo to 7 let. Jeho první a poslední volební období trvalo dva roky. V prvním případě to způsobily poměry v nové republice a v druhém jeho působnost v senátu ukončila nečekaná a předčasná smrt. Jeho vystoupení ve sněmovně, ať se jedná o jeho projevy, projednávané interpelace, dotazy, návrhy či poznámky, bylo okolo osmdesáti.

2.1 Viktor Dyk a otázka německé menšiny

V. Dyk byl zařazován k integrálním nacionalistům. Při řešení otázky zda budovat národní nebo národnostní stát, se bezpodmínečně přiklonil k vytvoření národního státu Čechů a Slováků. E. Beneš se naopak stavěl pro vytvoření národnostního státu. Státu, jenž by se stal domovem pro všechny národnosti, které jej obývaly. Menšiny žijící na území Československa se těšily všem občanským právům, ale jejich národnostní práva byla okleštěna. To se samozřejmě nelíbilo Němcům a tím pádem docházelo k řadě demonstrací či protistátním akcím. V. Dyk se domníval, že postavení českého národa v novém státě nebylo zákony náležitě zajištěno. Nedůsledný se mu zdál zákon o státním úředním jazyce a kritizoval průtahy s vydáváním prováděcích nařízení k němu. Pokládal za nezajištěné postavení našich

⁸⁵ J. Herben, A. Kalina, B. Franta, K. Engliš, F. Weyr, J. Kvapil, J. Preiss, J. Budinský, A. Němec, F. Mareš, A. Hajn, J. Nohel, F. Sís, J. S. Machar, V. Rebš, J. Metelka, B. Viková-Kunětická, J. Matoušek, V. Votruba, V. Černý, K. S. Sokol, J. Scheiner, K. Vaněk, J. Mattuš.

⁸⁶ URL: <http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t0126_00.htm>. 22. 8. 2008.

⁸⁷ MED, Jaroslav. *Viktor Dyk*. Praha, 1988. s. 223.

hraničářů – českých menšin – v převážně německých oblastech. Neustále upozorňoval na nebezpečí německého revanšismu a na německé útoky proti versailleské smlouvě.⁸⁸ 16. listopadu 1922 se při 168. schůzi Poslanecké sněmovny vyjádřil směrem k německým představitelům takto: „*Šovinismus německých politiků probudí ne český šovinismus, ale český nacionalismus.*“⁸⁹ Pro V. Dyka byl německý šovinismus kámen úrazu jeho humanistickému nacionalismu.⁹⁰ O otázkách německé menšiny hovořil dost často. Věnoval tomu velkou pozornost. Řada jeho projevů, nemající s německou menšinou nejmenší souvislosti, se stočila směrem k národním, menšinovým tématům a především k německé problematice. Svědčí o tom i jeho projednávání česko-německých sporů na státní úrovni, ale i na úrovni malých obcí. K těm více důležitým bychom mohli zařadit projednávání univerzitního zákona, o kterém se jednalo již 3. prosince 1918. V. Dyk se v této souvislosti začal angažovat o něco později a 16. ledna 1920 odeslal ministerskému předsedovi V. Tusarovi dotaz ohledně písemného projevu rektora německé pražské univerzity v deníku Prager Tagblatt. V této době, v lednu 1920 zasáhla, V. Dyka velmi zdrcující zpráva o smrti jeho milované babičky Marii Patrovské, s níž V. Dyk ve velmi těsné blízkosti strávil svůj život, a jež mu byla velkou oporou.⁹¹ Rektor A. Naegle uvedl, že si zástupci vlády uvědomili, jak osnova univerzitního zákona v tehdejší podobě nebyla proveditelná, proto jej také prezident T. G. Masaryk 13. ledna 1920 vrátil k přepracování. Úpravy byly provedeny ke dni 17. února 1920.⁹² V. Dyk se tázal, zda Naeglovo tvrzení odpovídalo pravdě, a pokud tomu tak bylo, jakým způsobem hodlal ministerský předseda zakročit proti zástupcům vlády, kteří na zákoně pracovali.⁹³ V. Dyk tomu zřejmě věnoval pozornost, jelikož se k otázce české univerzity vyslovil člověk německé národnosti. Ve svém článku v Národních listech 16. ledna 1920 prohlásil prosazení univerzitního zákona za historický okamžik a odčinění nespravedlnosti po Bílé hoře. Radostně popisoval, jak bylo přijetí zákona provázené vítězným potleskem. Tento okamžik považoval za satisfakci po mnoha letech bezpráví. Nadšení však nesdíleli němečtí občané. Již zmiňovaný německý rektor a profesor prohlásil, že Němci nikdy zákon neuznají, ze svých pozic na univerzitě neodstoupí a nic nevydají, pouze násilím. A. Naegle se odvolával k roku 1882, avšak V. Dyk událost, týkající se rozdělení univerzity v tomto roce, přirovnal k povídce

⁸⁸ KAUTMAN, František. *Naděje a úskalí českého nacionalismu*. Viktor Dyk v českém politickém životě. Praha, 1992. s. 28 – 45. ISBN 80-85281-28-7.

⁸⁹ http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/T3856_01.htm, 30. 8. 2008.

⁹⁰ KAUTMAN, František. *Naděje a úskalí českého nacionalismu*. Viktor Dyk v českém politickém životě. Praha, 1992. s. 24. ISBN 80-85281-28-7.

⁹¹ MED, Jaroslav. *Viktor Dyk*. Praha, 1988. s. 223 - 224.

⁹² URL: <http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/T2430_00.htm>. 19. 2. 2009.

⁹³ URL: <http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/T2194_00.htm>. 22. 8. 2008.

ruského spisovatele A. P. Čechova, jehož hrdina oklame dívku a oloupí ji o její dědictví a pak ji ještě přinutí, aby mu prostituovala za groš z jejího bohatství - a v tom rozhodně V. Dyk neviděl shodu mezi českým a německým národem. Považoval přijetí zákona za zcela spravedlivé.⁹⁴ K univerzitnímu zákonu V. Dyk promluvil o 10 let později, když 19. února 1930 hovořil na 14. schůzi o dohodě s Německem o některých tarifních otázkách a odpověděl na vývody senátora K. Hilgenreinera o univerzitním zákonu z roku 1920. I přesto, že se projednávaly tarifní a celní záležitosti, mluvil senátor K. Hilgenreiner o univerzitním zákonu Revolučního shromáždění. Tento zákon byl přijat bez přítomnosti německých zástupců v tehdejší Národní shromáždění. Univerzita Karlova byla považována za jedinou nástupkyni starého generálního studia, což K. Hilgenreiner považoval za velikou křivdu. Německá univerzita tím podle něho byla velmi ponížena a považoval za nespravedlivé, že pouze Univerzita Karlova se stala pokračovatelkou Karlo-Ferdinandovy univerzity. Svou řeč zakončil vysvětlením, proč se od celních tarifů dostal k záležitosti týkající se univerzity. Přispěním k přiměřenému politickému poměru Němců uvnitř státu považoval za předpoklad dobrých vztahů v zahraniční politice s Německem. Po jeho slovech se práva promluvit ujal V. Dyk. Velmi rychle K. Hilgenreinerovi vysvětlil, že v roce 1920 nešlo o žádnou křivdu vůči německému národu, ale pouze o restituci práva porušeného událostmi po Bílé Hoře. Karlo-Ferdinandova univerzita byla dědičkou Univerzity Karlovy. A ne jak tvrdil K. Hilgenreiner, Univerzita Karlova ustanovená Revolučním shromážděním byla dědičkou Karlo-Ferdinandovy univerzity. V. Dyk svými slovy rozohnil K. Hilgenreinera tak, že se oba dětinsky přeli o to, zda univerzita byla česká, či německá. K. Hilgenreiner nazval Dykova slova provokací. V. Dyk je však považoval za právo na ochranu toho, co patří k české historii.⁹⁵

Jak již bylo zmíněno, V. Dyk se zabýval i otázkami na lokální úrovni, hlavně když se jednalo o cokoli spojené s německou menšinou a pokud nešlo o jistou spojitost, V. Dyk se pokusil ji najít či si jí vytvořit, aby získal možnost ke kritice Němců. Tento případ můžeme sledovat v době předvolební kampaně, k níž se V. Dyk vrátil 14. dubna 1920 a zaslal společně se svým spolustraníkem F. Lukavským jménem jejich kolegů⁹⁶ dotaz na ministerského předsedu V. Tusara, ministra vnitra A. Švehlu a ministra železnic J. Stříbrného ohledně

⁹⁴ DYK, Viktor. Duch našich Němců a duch náš. In *O národní stát 1919 – 1922*. Praha, 1933. s. 45 - 47.

⁹⁵ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/3vo/stena/014schuz/obsah.htm>>. 2. 9. 2008.

⁹⁶ L. Syllaba, V. Černý, B. Viková-Kunětická, B. Němec, A. Jirásek, A. Zeman, V. Fáček, F. Petrovický, A. Sládek, J. Budínský, Jar. Brabec, El. Purkyňová, J. Herben, V. Rebš, B. Fischer, F. Mareš, V. Čípera, J. Veselý, J. Koloušek, F. Sís, K. S. Sokol.

zneužívání úřední moci při volbách do Národního shromáždění. Dále se dotazovali na násilnosti při volebních schůzích a na zneužívání vládních orgánů ke stranické volební agitaci. Pisatelé uvedli, že schůze Národní demokracie jsou narušovány a svoboda slova je jim odpírána. Politická agitace nabírala takové agresivity, že V. Dyk s F. Lukavským uvedli, jak byly napadány schůze v Duchcově, Písku, Českých Budějovicích a schůze Modráčkovy strany ve Vršovicích. Tyto akce se konaly záměrně za účelem zneškodnění schůzí národně-demokratických a sociálně-demokratických členů. V tisku se objevovaly údajně lživé informace o Národní demokracii. Autoři dotazu takové chování nazvali terorem, jenž ohrožoval celou republiku.⁹⁷ Je zřejmé, že se snažili o zveličení událostí. V článku v Národních listech, jež V. Dyk uveřejnil 16. dubna 1920, popisoval, jak ho rozvášněná vřava v Duchcově na Teplicku nepustila ke slovu a pokřikovala na něj, proč se snaží získat volební hlasy pro národní demokracii v této oblasti. Tázali se ho, proč chodí „žebrat do menšin o jejich hlasy.“⁹⁸ V. Dyk to nepovažoval za žebrání, ale za jeho ústavní právo a národní povinnost. Z nepokojů obvinil německé občany, jelikož podle jeho mínění ovlivňovali českou menšinu v pohraniční oblasti západních Čech. Stejně tak byla napadána osoba V. Dyka a jeho strany v Lounech. Cesty V. Dyk podnikl v rámci jeho volební agitace. V článku uvedl, jak na své jméno vyslechl řadu urážek. Chování ve zmiňovaných oblastech nazval „nedostatkem národního citu.“⁹⁹ V dalším bodě se V. Dykovi a kolegům nelíbilo doručování kandidátních listin, údajně neměly být doručeny vůbec. Podle příkladu, jenž se měl stát v Kozojedech, kde se občanům vyhrožovalo, že pokud dají hlas národním demokratům, budou se muset z obce vystěhovat. Velmi důrazně se národní demokraté ohradili proti ministru železnic J. Stříbrnému a jeho využívání státních pravomocí k vydání volných jízdenek pro sociální demokraty na všech železničních trasách. To V. Dyk a jeho druzi považovali za korupci na ministerstvu železnic. Dále se jim nelíbilo využívání tisku k volebním agitacím. Brali to za útok proti Národní demokracii. Strana se ve všech směrech považovala za pokrokově sociálně reformní. Vládní koalici obvinili z využívání své moci k tomu, aby nemohlo dojít k svobodnému projevu národních demokratů. To považovali za nejhrubší vládní teror, porušování občanské svobody a konání svobodných voleb.¹⁰⁰ Dykův dotaz může dovést čtenáře k myšlence o jeho absurditě. V době volební agitace se každý politik snažil získat voliče, proto např. J. Stříbrný využil svého postu k vydávání volných

⁹⁷ URL: <http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/T2840_00.htm>. 22. 8. 2008.

⁹⁸ DYK, Viktor. Květy zla. In *O národní stát 1919 – 1922*. Praha, 1933. s. 90 - 92.

⁹⁹ DYK, Viktor. Květy zla. In *O národní stát 1919 – 1922*. Praha, 1933. s. 91.

¹⁰⁰ URL: <http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/T2840_00.htm>. 22. 8. 2008.

jízdenek, což samozřejmě nebylo správné, ale na voliče to jistě udělalo dojem. Co se týče volební agitace uveřejněné v tisku, tak do toho se zapojila i národní demokracie. Uveřejňovala články proti svým politickým bojovníkům nebo jak je kdo hrubý směrem k národním demokratům, tudíž Dykovo tvrzení nevycházelo z pravdivých dokladů.

Oblast Teplicka, s převažující německou národností, se jistě V. Dykovi stala trnem v oku, proto se všemožně snažil v této oblasti posílit českého národního ducha. O tom svědčí i interpelace, týkající se výstavby samostatné budovy reálného gymnázia v Duchcově, jež podal se svými kolegy¹⁰¹ 19. června 1920. Výstavbu této budovy pro gymnázium chtěl V. Dyk a spol. z důvodu, že v severočeské oblasti to byla pouze jedna česká střední škola pro české menšiny ze tří okresů, duchcovského, teplického a bílinského. Jak uvedl, do tří tříd českého gymnázia, jež ke všemu bylo umístěno v budově německého reálného gymnázia, chodilo 214 žáků. Za to osm německých tříd navštěvovalo 207 žáků. Obec, jíž budova německého gymnázia patřila, nechtěla dále umožňovat působení českého gymnázia ve zmiňované budově, tím pádem by jediná česká střední škola v oblasti severních Čech přišla o možnost vzdělávání svých studentů z důvodů problémů střechy nad hlavou. V. Dykovi se to nelíbilo, jelikož německých škol působilo v oblasti 5 a ke všemu vyučovaly v perfektních podmínkách. Z tohoto důvodu V. Dyk požadoval okamžité řešení situace a přikročení ke stavbě vlastní budovy českého reálného gymnázia v Duchcově a tázal se ministra veřejných prací, zda hodlá začlenit částku na výstavbu školní budovy do rozpočtu ministerstva.¹⁰² Ministr veřejných prací B. Vrbenský zastoupený J. Stříbrným odpověděl o 14 dní později od data interpelace. Ministerstvo veřejných prací na podnět ministerstva školství a národní osvěty vyčlenilo z rozpočtu pro rok 1921 250 000 korun pro stavbu českého reálného gymnázia. Přesto však zdůraznil, že není možné budovu vystavět dříve než za tři roky, proto společně s ministerstvem školství a národní osvěty chtěl řešit prozatímní umístění gymnázia. Z tohoto podnětu zabrala zemská politická správa řadu místností ve Waldštýnském zámku v Duchcově.¹⁰³ České gymnázium začalo prozatímně působit od 6. října 1919 v části budovy německého reálného gymnázia. Své vlastní budovy se dočkalo až v roce 1927, kdy 22. května byla budova slavnostně předána k užívání a vzdělávání českých žáků.¹⁰⁴ V. Dyk se zajímal nejen o politické dění při svém působení v Poslanecké sněmovně, ale také

¹⁰¹ F. Lukavský, A. Rašín, K. Kramář, F. Petrovický, E. Purkyňová, A. Hajn, V. Votruba, V. Veverka, F. F. Mašek, R. Bergman, F. Zavřel, J. Stránský, J. Špaček, B. Bečka, J. Matoušek, G. Navrátil, F. Sís, F. Modráček, J. Hudec, J. Stejskal.

¹⁰² URL: <http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/t0229_00.htm>. 2. 9. 2008.

¹⁰³ URL: <http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/t0453_00.htm>. 2. 9. 2008.

¹⁰⁴ URL: <<http://gymdux.sokolici.eu/index.php/informace/historie-koly>>. 30. 3. 2009.

o kulturní záležitosti spojené se vzděláváním mladých lidí. Přesto však tyto události mívaly nacionální podtext a V. Dyk tím neskryl svou nevraživost k německému národu a také české menšiny v německých krajích se pochopitelně staly v novém státě více výbojnými. Situace se nyní obrátila. Německý pocit nadprávi byl tatam a dostavil se český pocit nadřazenosti.¹⁰⁵

Mezi další případy týkající se školství s ohledem na česko-německou otázku může patřit i naléhavá interpelace zabývající se školskými záležitostmi. Tato interpelace je ukázkou druhé strany – německé. Je možné vidět, že nejen Češi si bránili své školy, ale i němečtí občané. To projednávala Poslanecká sněmovna na své 148. schůzi 22. června 1922. Řešilo se rušení škol ministerstvem školství a národní osvěty. Němečtí poslanci E. Schollich, F. Pittinger, W. Feierfeil, H. Simm a B. Kafka interpelovali na ministra školství V. Šrobára ohledně zákazu vydržovat zrušené německé školní třídy z finančního rozpočtu jednotlivých obcí. Také se hovořilo o stavbě budov pro menšinové školy. Debata se na toto téma značně rozvinula. O problematice školství promluvil v den 148. schůze 13 poslanců, z čehož lze soudit, že debata je velmi zaujala, což nebyvalo tak často. V. Dyk se od samého začátku své řeči pustil do kritiky německé menšiny. Nazval je „utlačovanými“, jelikož ironizoval, jak se tato skupina prezentovala veřejnosti. Nelíbilo se mu, že ze sebe dělali chudáky. Kritizoval sčítání lidu v dobách Rakouska-Uherska podle obcovací řeči, a ne podle národnosti. Toto se zneužívalo, jak uvedl V. Dyk, hlavně v oblastech národnostně smíšených. Projevil potěšení nad úbytkem německého obyvatelstva na rozdíl od českého po sčítání 1921. Slovenskou menšinu nepovažoval za menšinu. Slováky bral jako součást československého národa. Do značné míry ho rozčililo tvrzení o počešťování Slovenska českými učiteli. Připomněl všeobecně známý fakt o nedostatku slovenských učitelů. Z Dykových slov vyplynulo, za jakým účelem se tato akce na Slovensku konala a to i přes nedostatek učitelů v Čechách a na Moravě. Nebyl proti „rozumné“, jak ve své řeči uvedl, autonomii Slovenska, ale rozhořčila ho slovenská nevděčnost. Slovenské vystoupení proti české pomoci považoval za projev, který nahrává na stranu Němcům a Maďarům. O slovenských poměrech zakončil svůj odstavec ironickou poznámkou: „*Budiž mi při tom dovoleno, abych poděkoval těm, kteří přes nevděk přítomnosti připravují lepší budoucnost Slovenska.*“¹⁰⁶ Od slovenských a maďarských stížností přešel ke stížnostem německým. Vycházel ze zprávy zpravodaje Ruysse, v jehož spise se na popud německé „utlačované“ menšiny uvádělo, jak je německá

¹⁰⁵ KAUTMAN, František. *Naděje a úskalí českého nacionalismu*. Viktor Dyk v českém politickém životě. Praha, 1992. s. 28. ISBN 80-85281-28-7.

¹⁰⁶ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/148schuz/s148001.htm>>. 30. 8. 2008.

minorita tolerantní k mírovým smlouvám, díky nimž vzniklo samotné Československo, a neodmítali pražské vládě platit daně či dosazovat do vojska německé vojáky, jen důvěru státu odmítali. V. Dyk to však považoval za přetvářku a netoleranci k Československu, což ho značně roztrpčilo. Vyslovil svou domněnku o tom, že pouze v Československu si Němci tolik dovolují, protože věděli, jak jejich stesky, nářky a požadavky budou vyslechnuty Československou republikou, jež byla podle V. Dyka k německé menšině příliš mírná a tolerantní. Po něm vystoupil se svým projevem německý poslanec F. Warmbrunn hájící jak jinak než zájmy německé menšiny.¹⁰⁷

V. Dyk patřil k radikálním odpůrcům všehoněmeckého. Svědčí o tom i jeho nesouhlas se schválením smlouvy mezi Československem a Rakouskou republikou o státním občanství a o ochraně menšin. Řeč na toto téma pronesl 8. července 1920 při 11. schůzi Poslanecké sněmovny. Tato smlouva měla být projednávána z toho důvodu, jelikož mírové smlouvy ze Saint-Germain v otázkách státního občanství a v otázkách o ochraně menšin byly kusé, tudíž mezi republikami muselo dojít k následnému projednání a upřesnění situace. Smlouvami se mělo předejít rozporům a nesrovnalostem například při zdvojeném občanství nebo při silném národnostním citění mohlo dojít k narušení fungování menšin, proto Rakouská republika navrhla takovouto variantu řešení. Obě země mezi sebou zřídily mezistátní komisi, která měla pobočky působící v Praze a ve Vídni. Smlouva byla dojednána v Brně. Tisková zpráva č. 286 jednotlivé články smlouvy rozebírala. Článek 1 pojednával o tom, že domovské právo mohou získat pouze ty osoby, které mají čestně uznané státní občanství. Článek 2 rozebíral význam slova státní občanství v německém a českém jazyce. Požadoval urovnání významu v obou jazycích. Článek 3 se zabýval úřednictvem. Například pokud se německý úředník stal československým občanem, neměl právo převzít úřednický post v Československu. Tato rozhodnutí se týkala všech státních zaměstnanců. Článek 4 hovořil o tom, že o státním občanství rozhoduje domovské právo. Tím se mělo předejít tomu, jak by státní občanství v Československu získali všichni Němci, Rakušané či Maďaři jen tím, že u nás měli bydliště či domovské právo. V 5. článku se rozebíral pojem narození jako právní titul k nabytí státního občanství. V článku 6 se obě země snažily o kompromis. Týkal se malého počtu obyvatel, kteří byli přiřazeni buď Rakouské republice, nebo k Československu. Československá republika považovala nabytí domovské příslušnosti jako silnější a důležitější právní titul pro nabytí státního občanství, než bylo pouhé narození.

¹⁰⁷URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/148schuz/s148001.htm>>. 30. 8. 2008.

V článku 9 obě země přiznaly, že otázka rasy a jazyka je velmi sporná. Jako hlavním znakem národní příslušnosti se měl stát jazyk. V článku 17. se československá delegace snažila z pedagogického hlediska obhájit jazykovou autonomii ve školách a úřadech naproti dozorčím orgánům první instance. V článku 20 se hovořilo o § 68, a to takto: „*Čl. 68. mírové smlouvy s Rakouskem patří k nejnejasnějším a k nejspornějším článkům této smlouvy. Je možno vésti dlouhé spory o tom, co se míní "značným zlomkem" občanů jiného jazyka, kteří mají nárok na to, aby jejich děti byly vyučovány jejich vlastní řečí na veřejných obecných školách, dále co se míní "městy a distrikty" a konečně v čem má záležitosti "přiměřená příležitost" ke zmíněnému vyučování.*“¹⁰⁸ Vymezení těchto pojmů podle obou stran hluboce zasahovalo do menšinových práv a státního zřízení a každý z obou států k nim přistupoval jinak. Došlo se k závěru, že se s řešením těchto bodů počká na dobu, kdy tyto otázky budou náležitě prostudovány a nastanou mezi oběma státy normální poměry. Schválení smlouvy, která byla v Brně podepsána 7. června 1920, mělo proběhnout souhlasem třípětinové většiny v Národním shromáždění. Proti této smlouvě vystoupil nejen V. Dyk, jak již bylo výše zmíněno, ale také poslanci R. Lodgman, L. Czech, J. Knirsch. Pro schválení této smlouvy svou řeč pronesl poslanec A. Němec a V. Sladký. V. Dyk se smlouvou nesouhlasil, protože v ní viděl neustálé dávání práv národnostním menšinám na našem území, aniž by byla zabezpečena práva československých menšin ve světě. Podle V. Dyka se smlouva s Rakouskem vybuďovala na zásadě reciprocity neboli vzájemného vztahu. Ve smlouvě, po jejím přijetí, viděl zhoršení dosavadních poměrů a znamenala nebezpečí pro to, co bylo ještě před mírovou smlouvou vybojováno. V článku 19 viděl jakéhosi „strašáka“ pro menšinové školy, když uvedl: „... *Naši krajané tamější se obávají, že § 19 nebude ovšem využíváno v republice proti Němcům, ale pro ně, že odstavec druhý tohoto § 19, znějící: "Každá z obou smluvních stran může takové soukromé škole obecné, vyžaduje-li toho zájem veřejný nebo jiné závažné důvody, právo veřejnosti odněti neb i školu úplně zavřít", může znamenati pro ně zabiják.*“¹⁰⁹ Pak se mu také nelíbil článek 17, podle něhož správcem školy mohl být pouze státní rakouský občan. V tomto případě navrhoval, aby se stanovilo to, že pokud v jedné ze smluvních států nebude takových ústavů k výchově správců škol v jazyku druhého státu, tak bylo možné, aby správcem školy se stal příslušník druhého smluvního státu. Tím by podle V. Dyka tato situace donutila vládu, aby se postarala o zřízení podobných ústavů. Smlouva pro V. Dyka neznamenal nějakou garanci pro Československo. Považoval

¹⁰⁸ URL: <http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/t0286_01.htm>. 30. 8. 2008.

¹⁰⁹ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/011schuz/s011001.htm>>. 6. 4. 2009.

§ 68 za nejasně stylizovaný z důvodu toho, aby státy nutily cizí příslušníky k návštěvě cizích škol kvůli státnímu jazyku. Taková stylizace se mu nelíbila a varoval před ní, jakož i před rychlým sestavením smlouvy. Otázku školství chtěl řešit v jiné nové smlouvě. Ironicky uvedl na stranu poslance L. Czecha, jenž mluvil o utlačování německého školství u nás, že by si přál, aby naši českoslovenští občané byli utlačováni tak, jako se jednalo s německými občany u nás. Podle slov V. Dyka se Němcům dařilo velmi dobře, jelikož on sám nezaznamenal útlak. Postěžoval si, že Československo nemá tolik středních škol a ústavů, kolik mají Němci u nás a tím pádem by se vydalo více financí na německé školství než na české. Vyřkl přání, aby se vídeňským Čechům dařilo tak dobře jako „*věčným bolestínům u nás*“.¹¹⁰ Touto poznámkou sklídl potlesk. Po projevu V. Dyka se slova ujal poslanec Antonín Hobza, jenž za Československou republiku smlouvu podepisoval. Na adresu V. Dyka uvedl, že obhajoval československou menšinu ve Vídni z toho důvodu, protože tato menšina se všude prezentuje jako ta, které se vše bere, proto se mohlo stát, že vývody poslance Dyka byly tak trochu zkresleny neobjektivními názory. Po poslanci A. Hobzovi promluvil ještě k tématu V. Myslivec a zpravodaj I. Markovič. O smlouvě se rozhodovalo až v příští schůzi. O vládním návrhu ke schválení smlouvy mezi Československem a Rakouskou republikou o státním občanství a ochraně menšin se rozhodlo 10. července 1920 při 13. schůzi, kdy byl návrh přijat v prvním čtení, a smlouva se ratifikovala ve druhém čtení.¹¹¹

K teplickým událostem z roku 1920 se V. Dyk vyjádřil na 23. schůzi, na níž se mimochodem projednával státní rozpočet na rok 1921. Schůze se konala 23. listopadu 1920. Na teplické události také vzpomíná A. Klimek, jenž kapitolu, která o tom vypráví, nazval *Nešťastné pomníky*. S odlehčenou vzpomínkou na B. Hrabala začíná popisovat události, k nimž se vyjádřil V. Dyk.¹¹² Jednalo se o odstranění sochy císaře Josefa II. od sochaře F. Metznera, jež byla památkou habsburských symbolů, a Němci tomuto činu chtěli zabránit. V. Dyk se rozčiloval nad tím, že jeho stanovisko bylo odmítnuto, ač se domníval, že bylo správné. Chtěl odstranit všechny pozůstatky po Rakouské monarchii a nebral v úvahu ani to, že v některých případech by se u jistých věcí mohlo jednat o historické památky, jako v případě odstraňovaného pomníku. Požadoval pohřbení starého režimu, jenž však mimo hranice Československa stále žil, a to se mu nelíbilo. Svou řeč hájil tím, že se jako člen vyšetřovacího výboru tázal zástupců teplické menšiny a legionářů, zda

¹¹⁰ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/011schuz/s011001.htm>>. 6. 4. 2009.

¹¹¹ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/013schuz/s013001.htm>>. 6. 4. 2009.

¹¹² KLIMEK, Antonín. *Vítejte v první republice*. Praha, 2003. s. 69 – 71. ISBN 80-86515-33-8.

svým činem nečinili jen proto, aby si vyřešili své národnostní spory s Němci. Odpovědi se mu podle očekávání dostalo záporné. Skupina lidí dělala podle svého mínění tak, aby pouze odstranila vzpomínku starého režimu. Do jisté míry se tomuto nevinnému tvrzení nedá věřit už jen z toho důvodu, jak vášnivý nacionalista byl V. Dyk. Kdyby socha byla ponechána na svém místě, považoval by to V. Dyk za provokaci. Tento konflikt nazval *chorobným vyhledáváním zákonů a nařízením*.¹¹³ V této souvislosti s nařízeními se V. Dykovi nelíbil obraz bývalého panovníka Karla I., stále visící ve školách. Tzv. pomníkovou záležitost nazval celostátním problémem, jelikož Čechoslováci nebyli schopni bojovat proti tzv. německé sabotáži a bezpráví. Akci nazval rázným krokem roztrpčeného národa. Nelíbily se mu vládní změny, které byly podniknuty podle německých obstrukcí. Místo toho, aby vláda proti nim rázně zakročila, uchýlila se k mimoplenárnímu jednání. Vláda činila ústupky německé obstrukci, a to se V. Dykovi velmi nelíbilo. Uvedl, že v teplické oblasti stále trvá německý diktát, s nímž vláda ještě neskoncovala, a českoslovenští obyvatelé v této oblasti nebyli před ním dostatečně ochráněni. Poté přečetl řadu příkladů, v nichž docházelo k napadání československého obyvatelstva německou menšinou. Podle jeho slov se nedal srovnávat český a německý nacionalismus, protože úkolem německého, jak uvedl V. Dyk, bylo ubližovat obyvatelstvu odlišného národa. Dušoval se, jak český nacionalismus nikdy neztížil život občanům německé národnosti. Ve své velkodušnosti pokračoval slovy: „...*musím konstatovati, že to nebylo, není a nebude naším přáním, abychom my kterýmkoli způsobem terorisovali Němce, abychom občanu, protože je Němec, brali jeho občanská a lidská práva.(...) my, zástupci národní demokracie, prohlašujeme, že nesneseme a se svým svědomím nesrovnáme, abychom dopustili, aby v kterémkoli místě Československé republiky byl vyvoláván teror proti občanu této republiky jenom proto, že jest Čech, že posílá své děti do české školy a že je chce uchovati svému národu.*“¹¹⁴ Svými slovy vzbudil nelibost ve Sněmovně. Ve své řeči nepokračoval dlouho, jelikož ve stenoprotokolu se objevil záznam o zhasnutí světel poruchou elektrického vedení, proto musela být schůze přerušena, ale během 15. minut se situace dala do pořádku a V. Dyk mohl pokračovat ve svém projevu, v němž dále podotýkal, že ze strany československého lidu nedocházelo k takovým surovým napadáním, k nimž docházelo z německé strany. Kritizoval německou menšinu i za to, jak ve svých veřejných budovách nevyvěsila obraz československého prezidenta T. G. Masaryka, což považoval za hrubý prohřešek proti republice. Zmínil celosvětovou nechuť k udržování

¹¹³ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/023schuz/s023001.htm>>. 30. 8. 2008.

¹¹⁴ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/023schuz/s023001.htm>>. 30. 8. 2008.

monarchií jako státního zřízení, proto považoval německé monarchistické projevy za nebezpečné. Svou řeč zakončil myšlenkou: „*Ta vůle ulice nechce vládnout, ta ulice po tom toužiti nebude, uvidí-li, že československá vláda má pevnou a řádnou vůli.*“¹¹⁵ O shazování soch připomínajících bývalou monarchii také informovala Československá tisková kancelář. Na její informace V. Dyk reagoval 21. listopadu 1920 v Národních listech. ČTK nazval zmanipulovaným úřadem působícím pro pietu Habsburků a Hohenzollernů. Kancelář podle jeho mínění spíše deformovala, než informovala.¹¹⁶ O protičeských demonstracích nejen v Československu, ale i ve Vídni a v celém Rakousku informovalo České slovo. Podle tohoto deníku byly akce podporovány poslancem A. Baerem, jenž se snažil o rozdmýchávání konfliktů mezi českou většinou a německou menšinou.¹¹⁷ K těmto událostem se také vyjádřil senátor V. J. Klofáč. Jeho řeč uveřejnilo České slovo 24. listopadu 1920, jenž se k událostem, též vyjádřilo.¹¹⁸ Celou situaci, týkající se teplických událostí popisuje i A. Klimek ve své knize *Velké dějiny zemí Koruny české*, ve 13. svazku, jenž je vymezen roky 1918 - 1929.¹¹⁹

K dalším příkladům česko-německých nesvárů, do nichž se V. Dyk velmi aktivně zapojoval, může patřit tisková zpráva č. 974 z 3. prosince 1920, jež obsahovala naléhavou interpelaci poslanců A. Hajna, F. Lukavského, V. Dyka a dalších kolegů¹²⁰ na ministra zahraničních věcí ohledně vměšování se německého říšského ministra Simona do našich vnitřních poměrů a o jeho řeči v německém říšském sněmu. K této zprávě se V. Dyk jistě rád připojil, jelikož se dotazovala ministra zahraničních věcí E. Beneše, s nímž se V. Dyk neměl příliš v lásce. Interpelace vycházela ze zprávy ČTK, v níž bylo uvedeno, že říšský ministr Simons v debatě o hospodářské úmluvě mezi Československem a Německem uvedl, jak německý zástupce protestoval u československé vlády, jakmile se domníval, že příslušníci německé říše byli poškozováni posledními nepokoji v Československu. Ministr Simons měl na mysli neklid mezi Čechy a Němci v pohraničních oblastech a především poukazoval na teplické události. Simons, podle svých vlastních slov, upozornil československou vládu,

¹¹⁵ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/023schuz/s023001.htm>>. 30. 8. 2008.

¹¹⁶ DYK, Viktor. Č.T.K. In *O národní stát 1919 – 1922*. Praha, 1933. s. 191.

¹¹⁷ Knihovna Národního muzea, odd. časopisů. České slovo 12, č. 274. Protičeské demonstrace ve Vídni a v Rakousku. 23. 11. 1920. s. 1.

¹¹⁸ Knihovna Národního muzea, odd. časopisů. České slovo 12, č. 275. 24. 11. 1920. s. 1 - 4.

¹¹⁹ KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny zemí Koruny české*. XIII. 1918 – 1929. Praha – Litomyšl, 2000. s. 213 - 217. ISBN 80-7185-328-3.

¹²⁰ J. Matoušek, B. Bečka, R. Bergman, V. Dyk, K. Kramář, F. Mašek, G. Navrátil, E. Purkyňová, F. Petrovický, V. Veverka, V. Votruba, L. Novák, J. Stránský, J. Špaček, F. Zavřel, J. Šrámek, J. Vrabec, F. Modráček, J. Hudec, J. Stejskal.

aby tyto nedostatky, které ohrožují říšské Němce, odstranila, aby nedošlo k narušení styků mezi oběma státy. Podavatelé interpelace se v tomto případě dotazovali ministra zahraničních věcí E. Beneše, kde a jak byli poškozeni říšští Němci a jakou náhradu jim slíbila československá vláda. Dále se ptali, zda ministr zahraničních věcí nepovažuje projev ministra Simonse za vměšování do vnitřních záležitostí našeho samostatného státu a zda E. Beneš ho hodlal na tyto skutečnosti upozornit. Další dotazy se týkaly toho, jestli bylo nutné Němcům vyjít vstříc a zda měl ministr dobrou zahraniční tiskovou službu pro správné informace v cizině.¹²¹ Tato interpelace se projednávala až na 72. schůzi 14. července 1921, jíž se účastnil i ministr zahraničních věcí E. Beneš jako jeden ze zástupců vlády. První se slova ujal německý poslanec J. Patzel, jenž poslance A. Hajna a jeho druhy, mezi nimi i V. Dyka, nazval lidmi, kteří parlamentarismu a demokracii dělají ostudu, a uvedl, že konzervativci a národní demokraté jeho stranu a ostatní členy Poslanecké sněmovny tzv. uhlasovali při žádosti o projednávání základních požadavků soužití národů v československém státě. Poslanec J. Patzel připomněl události, které se staly v Teplicích a Aši, a svůj postoj začal vysvětlovat z německého hlediska, což nemohlo překvapit. Řeč říšského ministra Simonse nazval skromným aktem v boji o prosazení práv Němců v Československu. V jeho řeči nazval Němce utlačovaným národem na našem území. Mluvil o tom, jak byl jeho národ nedoceněn a jací byli chudáci v Československé republice. Po jeho řeči se slova ujal sám ministr Edvard Beneš. Reagoval na podanou interpelaci. Uvedl, že s řečí ministra Simonse v podstatě souhlasí a odpověděl na dotazy interpelantů. V Říšském sněmu se bezprostředně po listopadových demonstracích v Praze rozšířily mylné informace, jež zneklidňovaly říšské ministry, tudíž se ministr Simons pokusil uklidnit napjatou atmosféru ve sněmu, ovšem jeho řeč se podle slov E. Beneše stala podkladem interpelace. E. Beneš uvedl, že německé velvyslanectví oznámilo ministerstvu zahraničních věcí případ napadení německého úředníka demonstranty a stržení záclon Říšsko-německého spolku v Praze. Případy byly podle Benešových slov prošetřeny a z prvního případu vyplynulo obtěžování úředníka, ale nedošlo k újmě na jeho zdraví a majetku a v druhém případě šlo opravdu o stržení záclon s německými orly ve znaku, ale ty policie zabavila a doručila okamžitě majiteli. Interpelanty řečník ujistil, že pokud by se jednalo ze strany ministra Simonse o vnitřní vměšování, rázně by bylo toto chování republikou odmítnuto a pokáráno. Na funkčnost zpravodajské služby pěl E. Beneš jen chválu a odmítal tvrzení o její špatné

¹²¹ URL: <http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/t0974_00.htm#_h>. 30. 8. 2008.

informovanosti.¹²² Po projevu E. Beneše se o slovo přihlásil další německý poslanec A. Baeran, který velmi rozrušeně a nelichotivě hovořil o poslanci A. Hajnovi, ministru E. Benešovi a prezidentu T. G. Masarykovi a jiných členech Poslanecké sněmovny. Jeho řeč působila tak negativisticky, až musel předseda M. Hruban jeho projev ukončit a věnoval se prosllovům poslanců hovořících pro řádné projednání interpelace. Za generálního řečníka mluvícího „pro“ zvolili V. Dyka. Svou řeč hned začal slovy: „*Někteří lidé a některé národy mají vlastnost dosti nepříjemnou, vytrvale udíletí lekce tam, kde by se měli sami učit.*“¹²³ Počin ministra Simonse rozhodně hodnotil jako vměšování se do vnitřních záležitostí naší republiky. Citoval německé heslo *Deutschland, Deutschland über alles*, nelíbilo se mu, že po tom následoval dovětek *Auch über das Recht*. To považoval za nebezpečné. Podle jeho slov se Německo muselo smířit s faktem, že Československo jako malý stát se stalo nepříjemným politickým susedem velkého Německa. Trochu ironicky podotkl, jak by mohlo ohrožování a napadání německé menšiny ohrozit diplomatické styky a *velice rozčiliti obyvatelstvo německé říše*.¹²⁴ V. Dyk se vyjádřil ke strhávání záclon se znaky Habsburské monarchie. Došlo k tomu pouze z toho důvodu, že české obyvatelstvo ve smíšených oblastech bylo neustálým vyvěšováním těchto znaků bývalé monarchie pohoršeno. Připomněl zabránění Stavovského divadla a to, jak se Němci prali o svá práva na něj, ale také vzpomněl, jak za Habsburské monarchie bylo více rakouských úřadů než českých, což považoval za utlačování české většiny rakouskou menšinou, a to se mu rozhodně nelíbilo. Vznik Československé republiky nazval pouze opožděnou revolucí na útlak českého lidu ze strany Němců a jejich monarchie. Německou menšinu na našem území pojmenoval takovou menšinou, která i přes svůj počet chce neustále rozhodovat. Ironicky poznamenal směrem k německé menšině o jejím smýšlení, v jakém je právu, že se budou věci řídit podle jejího uvážení, ale právě tato myšlenka nadřazenosti přivedla svět v letech 1914 – 1918 do tzv. organizace sdružení světa proti Německu.¹²⁵ Dále kritizoval vydanou knihu s názvem *Němečtí politikové českému lidu*. Nelíbila se mu německá nadřazenost a chtěl po německých politicích a občanech, aby už konečně pochopili, že v Československu jsou menšinou, tudíž se nebude jednat podle toho, jak oni si usmyslí. Tuto německou snahu o právo rozhodovat V. Dyk právem odsoudil. Dokonce ho to velmi pobouřilo, když uvedl, že takové drzosti se mohl dopustit jen německý národ, jenž pokud mluvil o násilí, tak hovořil o svém vlastním, kterého

¹²² URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/072schuz/s072001.htm>>. 30. 8. 2008.

¹²³ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/072schuz/s072001.htm>>. 30. 8. 2008.

¹²⁴ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/072schuz/s072001.htm>>. 30. 8. 2008.

¹²⁵ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/072schuz/s072001.htm>>. 30. 8. 2008.

byl schopen. Český národ povzbuzoval k takovému chování, jež neodpykávalo vlastní iniciativu, ale čerpalo a učilo se z pokusů cizích. Nechtěl už, aby nás německá národnost využívala ke svému prospěchu. Dále ve své řeči uvedl, že Němci chtějí, aby se český národ vzdal svého státu jen pro dobro, jež by tím nastalo mezi oběma národy. To považoval za absurdní a nechtěl vůči německému národu přinášet oběti, jelikož jak uvedl, mohlo by se stát, že by se objevily nové a nové požadavky, které by s sebou nesly nové a nové oběti, jež by v závěru mohly být přinesené nadarmo. Nelíbily se mu projevy německých poslanců. Viděl nejednotnost v jejich požadavcích, lživá tvrzení a hrozby, kterými se poslanci oháněli. Podle jeho mínění se Německo neponaučilo válkou a věřilo jen ve svou moc. Poradil Němcům, aby *vzali raději sami provaz na krk a pověsili se sami*.¹²⁶ Snažil se povznést české vědomí a nechtěl propadnout skepsi a pesimismu před německým národem. Vyjádřil se k heslu poslance F. Křepky, ten německy řekl: „*Darebný je národ, který ne na všechno nasazuje svou čest*.“¹²⁷ Uvedl, že jako nacionalista považoval tento výrok za krásný a vůbec mu nevadilo, když výrok zazněl z úst člověk jiné národnosti, a vítal taková slova na půdě parlamentu, ale podle V. Dyky se musel brát v potaz fakt, že čest je chápána subjektivně a každý národ si ji vykládal jinak. Pojem cti se podle něho dal také chápat ve zhoršené a zruďné formě, která pak ponižuje ostatní národy. Svou řeč zakončil velkopášně a sklídlil velký potlesk: „*Končím. Vážené shromáždění! Řekl jsem, že mezi názory německých politiků, kterým my prý máme podati ruku, kterým máme vyjítí vstříc, a mezi námi je propast. Přes každou politickou propast je možno stavěti zlaté mosty, ale tento most byl by nejdražším ze všech zlatých mostů, poněvadž bychom obětovali všechno a nezískali ničeho!*“¹²⁸ Po jeho slovech místopředseda M. Hruban rozhodl o provedení hlasování, zda Poslanecká sněmovna odpověď ministra zahraničí E. Beneše schvaluje, či nikoliv. Sněmovna se na schválení odpovědi usnesla ve své většině, proto rozpravu o naléhavé interpelaci podané poslanci A. Hajnem, F. Lukavským a kolegy, mezi nimiž byl i Viktor Dyk, ukončila. O vměšování se německého říšského poslance Simonse informovaly Národní listy tentýž den, jenž datoval interpelaci poslanců.¹²⁹

V. Dyk působil jako zpravodaj imunitního výboru. Jeho práce spočívala v informování Poslanecké sněmovny ohledně odebrání či ponechání poslanecké imunity poslancům

¹²⁶ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/072schuz/s072001.htm>>. 30. 8. 2008.

¹²⁷ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/072schuz/s072001.htm>>. 30. 8. 2008.

¹²⁸ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/072schuz/s072001.htm>>. 30. 8. 2008.

¹²⁹ Knihovna Národního muzea, odd. časopisů. Národní listy 60, č. 332. Německá zahraniční politika Německa. 3. 12. 1920. s. 1.

v případě, že na ně bylo podáno trestní oznámení. 27. května 1924 V. Dyk přednesl svou zprávu o žádosti Krajského soudu ve Znojmě za vydání německého poslance G. Hanreicha k trestnímu stíhání pro přečin podle § 14, č. 1, 3, 5 zákona na ochranu republiky.¹³⁰ Tato záležitost by jistě probíhala rychle a poklidně jako v ostatních případech, kdyby činy německého poslance neposuzoval český nacionalista. Nebylo by správné V. Dykovi ubírat jeho míru objektivitu, ale je jisté, že řada poslanců tuto záležitost posuzovala z výše zmiňovaného pohledu. Zpravodaj V. Dyk informoval o řeči poslance G. Hanreicha z 29. června 1923 při odhalení pomníku k uctění památky padlých během 1. světové války. Řečník se údajně vyjadřoval urážlivě o vzniku Československa a o chování českých vojáků za války. Z těchto důvodů požadoval imunitní výbor, aby Národní shromáždění poslance vydalo. Po Dykově řeči se slova ujal sám poslanec G. Hanreich, jenž uvedl, že se nebude obhajovat, jelikož poslanci podle něho nebyli přístupni jeho obhajobě. Imunitní výbor obvinil z poloviční práce, jelikož se nepřeptal na události, které se staly, také druhé strany, a to poslance G. Hanreicha, a samozřejmě uvedl, že tvrzení o jeho řeči se nezakládala na pravdě, a požadoval, aby se už jednou provždy vyřešila poslanecká imunita, v tom smyslu, že pokud tímto stavem poslanci oplývají, neměla by jim být brána. Poslanec dále uvedl, jak V. Dyk pořádně neprostudoval soudní spisy a neprověřil si osobu, jež podala oznámení proti G. Hanreichovi. Tuto osobu, jež ovšem nebyla jmenována, mluvící poslanec označil za nedůvěryhodný zdroj a přístup V. Dyka za nepatřičný, jelikož se mu nelíbilo, že by mu měla být odebrána imunita jen z toho důvodu údajného hájení německého národa ve své řeči. Při krádežích nebyl proti odebrání imunity, ale ve svém případě neviděl nejmenší důvod, proč by měl být zbaven imunity. Pokud by k tomu došlo, nazval to podlomením československé demokracie. Sám G. Hanreich považoval svůj případ za ne tak důležitý, aby ho musel řešit imunitní výbor. Podle Hanreichova mínění to bylo jen z toho důvodu, protože zpravodaj V. Dyk byl zaujat proti německému národu. Podle G. Hanreicha byla propast mezi německými a českými obyvateli dost velká, proto považoval za nutné proti se zvětšující propasti bojovat.¹³¹ Těmito slovy sklidil potlesk na levici. Po této řeči se ke slovu přihlásil zpravodaj imunitního výboru Viktor Dyk. Než mohl začít se svým projevem, byl vyrušen poslancem J. Knirschem, jenž německy na V. Dyka křičel: „*Vzpomeňte si, pane Dyku, na Husa a Havlíka. Upamatujte se na národní světce, mokrým hadrem by vás Havlíček*

¹³⁰ URL: <http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/t4464_00.htm>. 7. 4. 2009.

¹³¹ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/265schuz/s265001.htm>>. 2. 9. 2008.

*sehnal!*¹³² Debata se rozohnila, ale V. Dyk se pokusil zachovat klid a upozornit německé poslance, aby se chovali slušně a nedovolávali se osobností českých národních dějin. Na stranu G. Hanreicha uvedl, že jeho chování a rozčílení bylo poněkud přehnané, čímž si V. Dyk zasloužil od německých poslanců výhrůžky vyhazovu z Poslanecké sněmovny a nazvali ho „satanášem“. V. Dyk trochu ironicky německé poslance uklidnil, aby se tolik nerozčilovali, že to škodí a nikdo ho nebudou vyhazovat ze sněmovny. Ve věci poslance G. Hanreicha mluvil o tom, jak informoval německého referenta, který měl právo učinit návrh na vyslechnutí G. Hanreicha, ale bohužel tak neučinil, zřejmě to nepovažoval za důležité, proto imunitní výbor neměl důvod se dále domáhat slovního vyjádření poslance G. Hanreicha. Tvrzení G. Hanreicha týkající se údajného nepečlivého prostudování jeho případu V. Dykem bylo samozřejmě odmítnuto a sám V. Dyk zamítl Hanreichovu teorii, že zbavení jeho imunity je útlakem jak národním, tak politickým. I v jiných případech, kdy se jednalo o imunitě německých poslanců, rozhodl V. Dyk pro jejich nevydání, ale v případě poslance G. Hanreicha nemohl učinit jinak, než jak uvedl v tiskové zprávě. V. Dykovi se nelíbilo, když mluvil o českých lupičích a útočil tím na český stát. Jeho řeč byla neustále přerušována německými poslanci. Vlnu pobouření vzbudil V. Dyk, když citoval slova poslance G. Hanreicha: *„Naši hrdinové padli pro německou věrnost, ne jako Češi, kteří přebíhali, zdvihající ruce (...) Jak máme mítí úctu ke státu založenému na zradě, jenž je darem za porušení přísahy (...) Až se probudí starý císař, spojí nás všechny Němce!*¹³³ S těmito slovy V. Dyk souhlasil jen v tom bodě, že jako Čech chápe, když G. Hanreich jako Němec bránil své vojáky, ale zdálo se mu jako *„příslušníku jiného národa a člověku, který pojímá národnost trochu jinak než vy, páni Němci, že neplyne. . .”*¹³⁴ Těmito slovy pobouřil, ale i rozesmál poslance na německé straně tak, že místopředseda sněmovny M. Hruban musel německou levici uklidňovat a nabádat, aby nevyrušovala řečníka. Ta však ve svých výkřicích po V. Dykovi požadovala, aby on jako básník odstoupil ze svého postu poslance a že jemu jako básníkovi musí být jistě znám německý císař v Untersbergu u Solnohradu. Na V. Dyk zareagoval: *„Pánové s německé strany, vy si budete musiti zvyknouti na tak ostudné věci a takové blamáže, že Němec prostě neví, kde leží vaši němečtí císařové. Na tohleto si budete musiti zvyknouti. To, co děláte, je opravdu provokace drzá a neslušná. Na tyto strašné věci si budete musiti zvyknouti. Ale abyste mně nevytýkali, že já neznám vašeho Friedricha Barbarossu, konstatuji, že velmi dobře jsem četl Heineovu báseň "Deutschland", že vím,*

¹³² URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/265schuz/s265001.htm>>. 2. 9. 2008.

¹³³ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/265schuz/s265001.htm>>. 2. 9. 2008.

¹³⁴ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/265schuz/s265001.htm>>. 2. 9. 2008.

že v této básni "Deutschland" tento váš císař Barbarossa vystupuje, ale nemění to po mém soudu nic na tomto smyslu. Opakuji vám, svět se nebude starati o vaše císaře."¹³⁵ Za tato slova ho poslanec G. Hanreich nazval nevědomcem a místopředseda musel opět poslance vyzývat ke klidu, avšak V. Dyk byl neustále úmyslně přerušován. Německé poslance ještě více pobouřil, když na jejich stranu uvedl, že to jsou imperialisté, kteří se nemůžou své roztaživosti zbavit. Ovšem těmito událostmi se nechtěl zabývat, chtěl vyřešit, zda imunita má chránit takové poslance, kteří záměrně porušují dobrou pověst republiky. Debata byla opravdu velmi vzrušená. Němečtí poslanci požadovali, aby V. Dyk odstoupil z funkce zpravodaje imunitního výboru. Do toho se vložil poslanec V. Vávra. Podporoval V. Dyka. Nechtěl, aby se vzdával, a náporu německých poslanců vydržel. Na Dykovu stranu a jeho projev uvedl poslanec J. Knirsch, že poctivý Čech by se styděl za takové řeči nevhodné do Poslanecké sněmovny. Podle V. Dyka takové urážky byly typické pro německé poslance a ke všemu tato slova považovali za politické projevy. Za to se poslanci V. Dykovi dostalo přezdívky „korupčník a blamážník“, což V. Dyk striktně odmítl a na stranu německých poslanců uvedl, že se v parlamentu chovají jako divá zvěř a jistě by nikdo neuvěřil, že jsou utiskováni, jak se prezentují veřejnosti. Najednou se do řeči vložil místopředseda M. Hruban. Ten uvedl, že si někdo přišel stěžovat na V. Dyka. Jeho řeč prý urazila některé poslance, ovšem místopředseda to přeslechl, protože ve sněmovně byl takový hluk, nemohl zaznamenat vše, co se událo, a poprosil V. Dyka, aby ukončil svůj referát. Němečtí poslanci chtěli, aby V. Dyk zvonu zopakoval, že se chovají jako divá zvěř. V. Dyk odmítl, protože tak už učinil. Němečtí poslanci ho neustále uráželi, kdežto on si svých urážek nebyl vědom. Za výrok o divé zvěři místopředseda M. Hruban volal V. Dyka k pořádku. Nakonec při hlasování se přihlásila většina k tomu, aby Poslanecká sněmovna vydala poslance G. Hanreicha ke stíhání. S tím samozřejmě nesouhlasili němečtí poslanci a požadovali nové hlasování. To však bylo zamítnuto a pokračovalo se v dalším jednání, v němž V. Dyka nazvali domýšlivým poslancem za jeho postup při odebrání imunity poslance G. Hanreicha.¹³⁶ Na tomto případě vidíme, jak ohnivá diskuse se při projednávání imunity německého poslance rozhořela. Jindy poklidné projednávání imunit poslanců se tentokrát neslo v duchu vyhoceného jak českého, tak i německého prosazování nacionalismu. K této události se pak ještě V. Dyk vrátil na stránkách Národních listů 29. května 1924. Zveřejnil článek s názvem *Oni a my*. Vyvracel tvrzení o jeho stranické zaujatosti. Jako předseda imunitního výboru

¹³⁵ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/265schuz/s265001.htm>>. 2. 9. 2008.

¹³⁶ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/265schuz/s265001.htm>>. 2. 9. 2008.

stranickost odmítal. Nelíbilo se mu, když německé nacionální deníky uvedly, že V. Dyk vyvolal v německých lavicích pobouření jen svým vystoupením a tím, že jednání o imunitě poslance G. Hanreicha zaniklo. Dykova řeč byla úmyslně narušována německými poslanci. V. Dyk se cítil velmi ukřivděný, když směrem k německým poslancům pronesl: „*Stále si hrajete na utiskované, ale v parlamentu se chováte jako divá zvěř.*“¹³⁷ a za tato slova byl předsedou Poslanecké sněmovny pokárán. Situace byla zřejmě dost vyhrocená, jelikož V. Dyk vzpomínal, jak poslanci házeli spisy směrem k řečnické tribuně a za to nikoho předseda nepotrestal. Nejvíce V. Dyka pobouřilo stanovisko českého tisku, jež dávalo za pravdu německému, že výrok poslance V. Dyka byl neobjektivní. Za vrchol nestoudnosti považoval V. Dyk výrok uvedený v legionářském listu. Ten nazval vystoupení V. Dyka za neprozřetelné.¹³⁸ Svůj článek zakončil slovy: „*Ani jednou dosud nebyl v parlamentě soustavně umlčován řečník německý. Je však – tak míní list legionářský – neprozřetelností, nesnáší-li Čech zcela klidně umlčování a spílání. Hnus.*“¹³⁹

V. Dyk se v řadě případů týkajících se německé otázky nechával unést svým negativním postojem k německé menšině, tudíž se mu často stávalo, že na její stranu použil nevybíravých slov, v některých případech dosti silných. Snažil se o prosazování českého národa, proto v jeho politické koncepci nebylo místo pro národnostní menšiny. Své projevy, ať už se týkaly hospodářských, sociálních či politických témat, se snažil zaměřit nebo alespoň stočit směrem k německé menšině v Československu a vždy proti ní silně brojil.

2.2 Viktor Dyk a otázka hranic

V. Dyk se nezabýval pouze německou otázkou, ale citlivě reagoval na otázku státních hranic. Nedávala mu spát zcela nepřesně stanovená hranice s Polskem (Těšínsko, Orava, Spiš) a uměle vytvořená hranice s Maďarskem, proto se také několikrát vyjádřil k problematice Těšínska.¹⁴⁰ Poprvé se k této události vyjádřil v článku s názvem *Těšínsko*, jež uveřejnil v Národních listech 25. ledna 1919.¹⁴¹ O měsíc později, 25. února 1919 zaslal s dalšími poslanci¹⁴² dotaz ministru vnitra Antonínu Švehlovi jako zástupci ministerského předsedy

¹³⁷ DYK, Viktor. Oni a my. In *O národní stát 1923 – 1925*. Praha, 1933. s. 275 – 276.

¹³⁸ V této chvíli by došlo k rozporu s tvrzením J. Hajšmana, který ve svém díle *Viktor Dyk v domácím odboji* uvedl, že V. Dyk jako první literát opěvoval legionáře.

¹³⁹ DYK, Viktor. Oni a my. In *O národní stát 1923 – 1925*. Praha, 1933. s. 275 – 276.

¹⁴⁰ KAUTMAN, František. *Naděje a úskalí českého nacionalismu*. Viktor Dyk v českém politickém životě. Praha, 1992. s. 28 – 45. ISBN 80-85281-28-7.

¹⁴¹ DYK, Viktor. Těšínsko. In *O národní stát 1917 – 1919*. Praha, 1932. s. 247 - 250.

¹⁴² B. Franta, J. Brabec, J. S. Machar, J. Kvapil, V. Votruba, J. Scheiner, A. Jirásek, P. Šámal, J. Metelka, J. Matoušek, J. Herben, B. Fischer, L. Syllaba, B. Bečka, K. Vaněk, A. Hajn, A. Kalina, V. Rebš, F. Lukavský, J. Preiss, J. Mattuš, F. Mareš, B. Němec, B. Rosenkranc, B. Viková-Kunětická.

K. Kramáře ohledně vyklizení Těšínska. V. Dyk v tom viděl prolomení zásad historických hranic naší republiky. Tento čin považoval za nebezpečný nejen pro republiku, ale i pro její obyvatelstvo. Podle V. Dyka by došlo ke ztrátě uhelného pásma na Karvinsku a znemožnění plynulé dopravy na Slovensko. Ve svém dotazu se tázal, zda vláda souhlasí s tímto opatřením a zda si uvědomuje katastrofální důsledky, které by tímto vyvstaly.¹⁴³ Na tyto dotazy bylo odpovězeno 5. dubna 1919, v nich ministr vnitra Antonín Švehla hájil ministerského předsedu K. Kramáře tvrzením, že prozatímní úprava poměrů na Těšínském Slezsku sjednaná 3. února 1919, jež byla dojednána se zástupci velmocí na mírové konferenci v Paříži, a československá vláda byla k tomuto kroku vyzvána těšínskou komisí jakožto kontrolním orgánem mírové konference. Se souhlasem ministra zahraničí E. Beneše nařídila vyklizení části Těšínského Slezska po demarkační linii, stanovenou konvencí ze dne 24. února 1919. A. Švehla přiznal, že stav by mohl mít katastrofální následky jak politické, tak i hospodářské, proto jej vláda považuje za prozatímní a samozřejmě byla podniknuta opatření, aby ke katastrofě nedošlo.¹⁴⁴

Smířlivý polský hlas je název Dykova dalšího článku, uveřejněného v Národních listech 28. května 1919. V. Dyk kritizuje politiky, kteří se nesnažili o průběhu projednávání záležitostí týkajících se Těšínska, informovat veřejnost. Neodpustil si kritiku ministerstva zahraničí v čele s E. Benešem při projednávání sporu o Těšínsko.¹⁴⁵ K tomuto článku ještě přibyl další s názvem *Společný úkol*, jenž vyšel 14. září 1919, v němž povzbuzuje lid k podpoře spoluobčanů v oblasti Těšína.¹⁴⁶

V druhém volebním období se jako první záležitostí opět zabýval otázkou Těšínska. Ta byla pro V. Dyka nesporně důležitá. Vyjádřil se k ní ve svém článku nazvaném *Těšín*, jež uveřejnil v Národních listech 30. května 1920. O poměrech na Těšínsku pak také ještě pohovořil o několik dní později při 5. schůzi Poslanecké sněmovny. V článku uvedl, že se Polsku plánovitým terorem povedlo zmařit cestu k plebiscitu. Zkritizoval Benešovo působení v Paříži. Zvláště se mu nelíbil jeho výrok o podání ruky Polákům k vyřešení sporů, aby v Evropě zavládl klid. Za účelem vyřešení situace bylo nutné, aby se o to snažili i Poláci, ale u nich spatřoval pouze „*politiku marných a jalových hrozeb*.“¹⁴⁷ Proto odsuzoval Benešovu vstřícnou aktivitu vůči Polsku za účelem vyřešení situace. Myšlenka na arbitráž ho v celku polekala, jelikož velmi vehementně nám byl vnucen plebiscit a poté, když se Polsku podařilo toho dosáhnout, tak začalo vyvíjet další nátlak. V arbitráži spatřoval

¹⁴³URL: <http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t0567_00.htm>. 22. 8. 2008.

¹⁴⁴ URL: <http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t0786_00.htm>. 22. 8. 2008.

¹⁴⁵ DYK, Viktor. Smířlivý polský hlas. In *O národní stát 1917 – 1919*. Praha, 1932. s. 278 – 279.

¹⁴⁶ DYK, Viktor. Společný úkol. In *O národní stát 1917 – 1919*. Praha, 1932. s. 296.

¹⁴⁷ DYK, Viktor. Těšín. In *O národní stát 1919 – 1922*. Praha, 1933. s. 115 – 117.

porušení saint-germainských mírových smluv. Lid žijící v Těšínsku byl pro něho důležitější než politické cíle v té oblasti. Svůj článek s názvem *Arbitráž?* zakončil slovy: „... bude-li vzata našim lidem na Těšínsku víra v právo, bude naší republice vzata víra v Dohodu.“¹⁴⁸ K vládnímu prohlášení ministerského předsedy Vlastimila Tusara V. Dyk promluvil na 5. schůzi konané 10. června 1920. V. Tusar hovořil o poměrech na Těšínsku. Poznamenal, že ve společnosti panuje domněnka o tom, jak arbitráž měla nahradit plebiscit na Těšínsku. Ze slov ministerského předsedy zaznělo, že celá společnost považovala Těšínsko za část Československé republiky, jak se obávala o osud dělníků, ale i jejich zaměstnavatelů v továrnách a o udržení uhelného bohatství v ostravsko-těšínské pánvi. Než vyvstaly problémy s Polskem, vložili se do řešení konfliktu spojenci Československa, vůči nimž se chtěla československá republika zachovat loajálně, proto souhlasila s provedením plebiscitu. V Tusarově řeči zazněla slova v tom smyslu, že vláda Československa si byla vědoma problémů, které s plebiscitem nastaly, ale chtěla, aby se situace řešila rychle a mohlo se tím předejít určitým srážkám mezi obyvateli. V. Tusar promluvil o úsilí ministra zahraničních věcí E. Beneše při své cestě do Paříže, kde naléhal u Společnosti národů o uspíšení celé akce, proto z Tusarova hlediska nečinila Československá republika žádného pochybení. Konference spojenců v Paříži však rozhodla, aby se tento spor řešil arbitráží. Na to zareagoval poslanec J. Prokeš ironickými slovy: „*Belgický král bude soudcem nad námi i Poláky. Nejpvolanější soudce na světě!*“¹⁴⁹ V. Tusar dále uvedl, že ač vůči svému loajálnímu postoji ke spojencům, nehodlala ČSR obětovat své přátele v Těšínsku a požadovala striktní ustanovení dohod. Kritizoval polskou stranu, jež nejprve chtěla také plebiscit, ale poté od něj odstoupila. K vládnímu prohlášení V. Dyk promluvil jako poslední. Opět začal slovy týkajícími se národnostních poměrů. Podle V. Dyka nebylo možné v Československé republice vytvořit třídní koalici, jejímž podporovatelem by se nikdy nestal, natož pak založit národní koalici, jelikož všechny menšiny uplatňují své nároky. Dále V. Dyk uvedl, jak z řečí německých poslanců cítil zášť proti všemu československému. Nelíbilo se mu posmívání německých poslanců Československé republice. Podle jeho názoru nebylo těžiště problémů u národnostních menšin, ale to spatřoval u samotných československých poslanců. Nechal se slyšet, že jeho řeč patří pouze českým stranám, ale skepticky předznamenal, jak jeho slova nebudou vyslyšena komunistickou stranou. Nazval ji politickou sektou žijící v chiliastické víře. Podle

¹⁴⁸ DYK, Viktor. *Arbitráž?*. In *O národní stát 1919 – 1922*. Praha, 1933. s. 122 - 123.

¹⁴⁹ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/005schuz/s005001.htm>>. 30. 8. 2008.

jeho mínění se politická odvaha či pokleslost, měřila podle toho, jak vane vítr z Ruska.¹⁵⁰ Netajil se tím, že uznával snažení Slováků po určité podobě autonomie, ale s jistou mírou skepse, jelikož jejich prosazování požadavků neprobíhalo ve správný čas. Takovými lidmi prosazujícími autonomii nazval členy lidové strany. Prosazování centralismu se mu v danou chvíli zdálo ne příliš povedené a šťastné, ale zásadně odmítl utlačování či poškozování Slováků. Pokud by se stal nějaký případ, v němž by došlo k poškození slovenských občanů, odmítal generalizaci na celý slovenský národ, jelikož k výše zmiňovanému poškozování mohlo podle jeho slov dojít jen v malé míře. Podle jeho mínění socialistické strany výrazně často činily rozdíly mezi Slováky a Čechy, ale V. Dyk v tom neviděl rozdíl. Jako příklad použil spisovatele J. Kollára a P. J. Šafaříka. Přiklonil se k názoru, že politika byla více pražská než československá, ale slovenské autonomisty nabádal, aby slevili ze svého cítění, hlavně slovenská lidová strana. Dále pokračoval: „...*jestliže jsem toto adresoval do řad lidové strany, musím konstatovati i všeobecně, že celý průběh dnešního jednání vykazoval momenty, kde se mi nezdálo, že tato debata se odehrává v den, kdy nastalo rozhodnutí o arbitráži na Těšínsku.*“¹⁵¹ Rozdělení Těšínska považoval za velmi povážlivé a ohrožující Československo. Tím pádem si myslel, že jejich debata se bude točit směrem týkajících se československých zájmů, a ne stranických, jak mnoho stran vedlo své projevy. Dění na Těšínsku považoval za velmi kruté, ale chtěl se zachovat tak, aby jednou krajané z Těšínska mohli říct toto: „*Ve zlé chvíli našeho osudu stáli v Praze naši krajané při nás, měli porozumění pro křivdu, projevíli tak hluboké soucítění, že skutečně přesvědčili svět.*“¹⁵² Nechtěl, aby lidé na Těšínsku museli říct něco v tomto smyslu: „...*přes tu těžkou ránu, kterou dostala naše věc státní a speciálně naše věc na Těšínsku, přes tuto věc se přešlo s nepozorností nebo ne s takovou pozorností, jakou by tato věc zasluhovala.*“¹⁵³ To co se dělo na Těšínsku, také v Oravě a Spiši dával za vinu stranické nerozváženosti. Viděl v tom politickou neschopnost tvrdě prosadit své zájmy a chránit své občany. Tím chtěl konsolidaci národa, z níž by vyšla společná věc. Spolčením by si podle slov získali nenávisť německého národa, i přes všechny ústupky, které se Němcům poskytly. Jak je vidět, ve většině případů V. Dyk nezapomínal na své německé druhy. Jeho ne přílišná náklonnost k německému národu se ukazovala ve většině jeho veřejných projevech. O situaci na Těšínsku se V. Dyk ještě vyjádřil 13. června 1920 v Národních listech článkem s názvem *Příhoda z Čech*. Prozaicky

¹⁵⁰ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/005schuz/s005001.htm>>. 30. 8. 2008.

¹⁵¹ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/005schuz/s005001.htm>> 30. 8. 2008.

¹⁵² URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/005schuz/s005001.htm>> 30. 8. 2008.

¹⁵³ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/005schuz/s005001.htm>> 30. 8. 2008.

vykreslil svou osobu a její postoj k dění na Těšínsku, ale celkově i k dění v Československé republice. Psal o sobě jako o člověku, který učinil několik výkřiků během řeči ministra vnitra A. Švehly, který se nechtěl vyslovit k záležitosti Těšínska. Nazval se kacířem, jenž jako jediný v klubu Národní demokracie hlasoval proti přijetí mírové smlouvy se zřetelem na Těšínsko. Ironicky se nazval nezdrovákem, když nesdílel všeobecnou radost po odsouhlasení plebiscitu na Těšínsku. Článek zakončil myšlenkou, jak těžké je žít v Čechách, zalíbit se někomu svými názory a vyhovět své politické straně, když značný podíl na moci držel ve svých rukou E. Beneš.¹⁵⁴ Další článek týkající se Těšínska nazval *Poslední kapitola*. Vyšel 17. července 1920 v Demokratu. Nelíbilo se mu, že o Těšínsku rozhodovaly dohodové mocnosti a Polsko získalo jisté výhody na úkor Československa.¹⁵⁵ Pokládal za naše ponížení rozhodnutí mírové konference o plebiscitu na sporném území Těšínska.¹⁵⁶ K událostem na Těšínsku se vyjádřil po letech, přesněji v roce 1929, E. Beneš v dopise T. G. Masarykovi. Schůzek ohledně Těšínska se v Paříži účastnil společně s K. Kramářem, s nímž se dohodl, že on bude zastávat radikální, státoprávní taktiku pro historické hranice. E. Beneš měl jít cestou mírné taktiky, aby toho docílil co nejvíce. Československá delegace chtěla získat alespoň hranice na Olši, avšak tento plán nevyšel, jelikož se projednávala hranice v Karviné a na železnici směrem na Slovensko. Proto E. Beneš uvedl, že přijali plebiscit, jako východisko z nejhoršího a s nadějí na vylepšení naší situace, tudíž se celá delegace, včetně K. Kramáře a E. Beneše, dohodla o hlasování v obcích a ne v okresech či celém Těšínsku. Jako důvod se uvedl, že nelze riskovat ztrátu celého Těšínska či okresů. K. Kramář s tím souhlasil jako zástupce národní demokracie, proto E. Beneš nechápal, proč ho za tento čin národní demokraté, především V. Dyk, napadali. Nakonec však E. Beneš podlehl nátlaku, jenž byl na něho vyvíjen a přijal rozhodnutí o Těšínsku bez plebiscitu.¹⁵⁷

2.3 Vztah Viktora Dyka k levici

V. Dyk považoval bolševickou revoluci za neštěstí Ruska, Slovanstva a celého lidstva. Opravdoví demokraté – a k nim patřil i český integrální nacionalista V. Dyk – byli přesvědčeni, že ani italský fašismus ani stalinská diktatura nepředstavují pozitivní alternativu

¹⁵⁴ DYK, Viktor. Příhoda z Čech. In *O národní stát 1919 – 1922*. Praha, 1933. s. 124 – 126.

¹⁵⁵ DYK, Viktor. *Poslední kapitola*. In *O národní stát 1919 – 1922*. Praha, 1933. s. 134 - 136.

¹⁵⁶ KAUTMAN, František. *Naděje a úskalí českého nacionalismu*. Viktor Dyk v českém politickém životě. Praha, 1992. s. 33. ISBN 80-85281-28-7.

¹⁵⁷ Masarykův ústav a archiv AV ČR. Fond EB I. karton 244, sign. 170/18. V. Dyk 1929. Inv. č. 1128.

parlamentní demokracie.¹⁵⁸ V. Dyk se proslavil kritikou řady společensky známých osobností. Ve svých člancích většinou nikdy nikoho nejmenoval s výjimkou B. Šmerala. Mířil proti oficiálním českým politikům, ale i proti sociální demokracii.¹⁵⁹ Toto Dykovo tvrzení pramenilo z jeho nedůvěry k socialistům všeho druhu. Sociální demokraté pro něj byli maskovaní němečtí patrioti v Německé říši. Dyk soustavně napadal B. Šmerala za jeho prorakouskou válečnou politiku.¹⁶⁰ V. Dyk považoval komunistickou stranu za značně protistátní s odporem k parlamentarismu a demokracii. Komunisté podporovali právo národnostních menšin na sebeurčení a nahrávali jejich separatistickým tendencím.¹⁶¹ Internacionalismus sociální demokracie a její třídní charakter narušovali Dykovu vizi jednotného národa, proto se asi nedokázal zbavit podezíravosti k levicovým stranám, proto asi také nedošlo k porozumění mezi národně-demokratickým politikem a komunistickou stranou.¹⁶² O tom může svědčit i Dykův dotaz na ministra F. Soukupa. Šlo o to, že V. Dyk se 25. února 1919 podepsal pod dotaz¹⁶³, jenž se svými druhy¹⁶⁴ poslal ministru spravedlnosti Františku Soukupovi. V. Dyk a jeho společníci uvedli, že kladenský tisk Svoboda a německý Prager Tagblatt přinesli zprávu o kladenské schůzi, na níž ministr promluvil. Podle těchto zpráv se měl F. Soukup vyjádřit o záležitostech ležících mimo jeho sektor a ke všemu svou řečí poškodil zájmy Československé republiky, což V. Dyk a spol. hodnotili jako čin „povážlivý v ústech fanatického agitátora, mnohem však povážlivějším stal by se v ústech člena vlády.“¹⁶⁵ Proto se podepsaní poslanci ptali ministra spravedlnosti, zda tisk má pravdu či ne. Odpovědi se dočkali po třech týdnech. Ministr uvedl, že nejen výše zmiňovaný tisk o této schůzi psal, ale také deníky Bohemia a Neue Freie Presse. Dále se jednalo o důvěrné schůzi delegátů hornictva, jež se konala 20. února 1919, o níž psala i tisková zpráva číslo 564¹⁶⁶ a samozřejmě podotkl, že zpráva uvedená v tisku byla neúplná, nepřesná a ministři F. Soukupovi se před uveřejněním nedostala do rukou, tudíž za ni nezodpovídá.¹⁶⁷ Svoboda

¹⁵⁸ KAUTMAN, František. *Naděje a úskalí českého nacionalismu*. Viktor Dyk v českém politickém životě. Praha, 1992. s. 28 – 45. ISBN 80-85281-28-7.

¹⁵⁹ MED, Jaroslav. *Viktor Dyk*. Praha, 1988. s. 194 - 231.

¹⁶⁰ KAUTMAN, František. *Naděje a úskalí českého nacionalismu*. Viktor Dyk v českém politickém životě. Praha, 1992. s. 35. ISBN 80-85281-28-7.

¹⁶¹ KAUTMAN, František. *Naděje a úskalí českého nacionalismu*. Viktor Dyk v českém politickém životě. Praha, 1992. s. 41. ISBN 80-85281-28-7.

¹⁶² MED, Jaroslav. *Viktor Dyk*. Praha, 1988. s. 194 - 231.

¹⁶³ URL: <http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t0554_00.htm>. 4. 4. 2009.

¹⁶⁴ J. Brabec, K. S. Sokol, J. Metelka, J. Herben, B. Franta, A. Kalina, F. Weyr, V. Rebš, J. Schieszl, J. S. Machar, A. Velich, K. Fajfrlík, A. Heinrich, B. Němec, B. Viková-Kunětická, J. Preiss, L. Syllaba, B. Fischer, V. Fáček, K. Engliš, F. Mareš.

¹⁶⁵ URL: <http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t0554_00.htm>. 22. 8. 2008.

¹⁶⁶ URL: <http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t0564_00.htm>. 4. 4. 2009.

¹⁶⁷ URL: <http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t0853_00.htm>. 22. 8. 2008.

zmiňovaný článek vydala 22. února 1919 s názvem *Ministr spravedlnosti soudr. dr. Soukup v Kladně*. Jeho účast považovala za velmi významnou. Ministr se vyslovil k právům svobodného vyjadřování a svobodě tisku. Promluvil o problémech se zásobováním a o špatném kurzu koruny v zahraničí. Vyjádřil se i k chodu armády. Situaci v severních Čechách, v Těšínsku a na Slovensku považoval za škodící Internacionále, čímž zřejmě popudil poslance, kteří následně po jeho projevu přispěchali s interpelací.¹⁶⁸ F. Soukup v porovnání s řečí poslanců v Poslanecké sněmovně hovořil obecně o celorepublikových záležitostech. Interpelace byla zřejmě podána z důvodů jeho sociálně demokratické stranickosti a V. Dykovi jistě vadilo, že se schůze účastnili představitelé krajní levice, a že se tato akce konala v místě budoucího centra komunistické strany.

Na dalším příkladu si můžeme ukázat, jak se V. Dyk snadno dostal od řešení dělnických demonstrací ke kritice komunistické strany a neopomněl připomenout německý národ. 1. března 1921 se v Poslanecké sněmovně při 58. schůzi vedla velmi vzrušená debata o událostech v Krompaších na Slovensku. O této události informoval ministerský předseda J. Černý. O událostech mluvil na základě informací Ministerstva pro správu Slovenska. Z počátku stručně nastínil poměry v městě Krompachy. Jednalo se o obec ležící na košicko-bohumínské dráze s počtem obyvatel okolo 6000, z něhož 45% tvořili občané československé národnosti. Hlavním průmyslovým podnikem byly železářny Rima-Muráňské společnosti, jež zaměstnávaly asi 2 tisíce dělníků. 21. února 1921 mělo dojít k předem domluvené provokaci policistů dělnickými ženami, které u zásobovacího ústavu protestovaly proti malým a nekvalitním přidělům. Z této demonstrace se vyvinula veliká bitka mezi policií a dělníky. Podle slov ministerského předsedy J. Černého si dělnictvo počínalo obzvlášť surově, až donutilo muže zákona použít střelné zbraně. Ovšem členové dělnické skupiny tím nezastrašili, ba naopak ještě více pobouřili. Demonstranti vnikli do četnické stanice, kde si počínali opět velmi surově. Poté se přesunuli do továrny, v níž napadli ředitele a kde se síla masakru ještě více znásobila. Předseda J. Černý popisoval násilné akty a činy, za nimiž stálo dělnictvo, což se v Poslanecké sněmovně dost nelíbilo členům sociální demokracie. Dále uvedl, že krvavé události v Krompaších měly politické pozadí, jelikož při schůzích dělnictva byla v něm pěstována myšlenka anarchie. Předseda J. Černý odmítal tvrzení o nedostatečné výživě obyvatelstva. Chtěl, aby se tyto události již nikdy neopakovaly,

¹⁶⁸ Knihovna Národního muzea, odd. časopisů. Svoboda 29, č. 19. Ministr spravedlnosti soudr. dr. Soukup v Kladně. 22. 2. 1919. s. 1 - 2.

tudíž považoval za velmi nutné, striktně dbát státoobčanských práv.¹⁶⁹ V. Dyk ve své řeči vyjádřil politování nad mrtvými a uvedl, že nerozlišuje, tak jak to dělají komunisté, mezi krví dělnickou či úřednickou. Pro něj smrt vždy znamenala smrt člověka a ne dělníka či úředníka. Podle jeho mínění prolitá krev lidem chléb nenahradila. Za tento výrok si vysloužil kritiku typu, že on sám má dost chleba, proto nemusí jednat jako dělnický lid. Tzv. pokrokové Čechoslováky nazval spolupracovníky bolševiků, za účelem popudit ke spolupráci Šmeralovy komunisty. Takové popuzování dělníků proti státu považoval za barbarské chování řízené skrytou silou. Viděl v tom jakési loutkové divadlo, jež řídili němečtí imperialističtí zbabělci. Vyzýval dělníky, aby se nenechávali nikým a ničím zneužívat. V. Dyk dále pokračoval: „Ale ne pouze to, ne pouze možné vítězství německé rasy, ne pouze naděje rasy maďarské, ale ještě něco jiného stojí hlavně mezi námi a vámi. Vidíte ještě něco jiného, vidíte jak znovu hledí s většími nadějemi do budoucnosti oni Habsburkové a Hohenzollernové pro něž ona společnost, kterou jsem naznačil s počátku za války tak houževnatě bojovala.“¹⁷⁰ Tázal se dělníků, zda jim k srdci přirostla vláda Habsburků a Hohenzollernů. Nechtěl, aby je pod svá křídla získala německá strana. Chtěl spojení národních demokratů s komunisty s cílem společného boje proti německým sférám vlivu. Ale k tomu podle slov Viktora Dyka nemohlo dojít, protože mezi těmito stranami panovala hluboká propast a také silný a opačný postoj k chodu republiky. Uvedl, že komunistům na republice nezáleželo, naopak národním demokratům šlo o její blaho. Po všech přítomných v Poslanecké sněmovně požadoval, aby se jasně vyslovili, zda chtějí republiku chránit či naopak.¹⁷¹ Při 59. schůzi 3. března 1921 se ještě projednávaly události v Krompachu. Debata se zakončila hlasováním o návrzích, které předložili poslanci L. Czech a J. Pocisk. Ti navrhovali, aby se zřídil vyšetřovací výbor, jenž by podal zprávu o událostech do 8 dnů, a zároveň měl výbor prošetřit chování rima-muráňské společnosti. Tyto návrhy přijala většina členů poslanecké sněmovny.¹⁷² K událostem v Krompaších se V. Dyk vrátil v článku s názvem *To je dost málo*, který uveřejnil v Národních listech 5. března 1921. Akci považoval za komunisty vyhrocenou a velice ho pobouřilo tvrzení neznámého komunistického poslance, jenž uvedl, že mrtvých na místě bylo dost málo. V této události byla potřeba přijmout vládní prohlášení, ale k tomu bohužel nedošlo a toto také V. Dyk ve svém článku kritizoval. Zřízení vyšetřovacího výboru

¹⁶⁹ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/058schuz/s058001.htm>>. 30. 8. 2008.

¹⁷⁰ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/058schuz/s058001.htm>>. 30. 8. 2008.

¹⁷¹ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/058schuz/s058001.htm>>. 30. 8. 2008.

¹⁷² URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/059schuz/s059004.htm>>. 20. 2. 2009.

považoval za politickou nestatečnost a polovičitost.¹⁷³ Událostem v Kromaších se V. Dyk ještě věnoval ve svém článku s názvem *Na povážlivé cestě*, jenž vyšel v Národních Listech 10. března 1921. V souvislosti s událostmi v Krompachu se projednával při 63. schůzi konané 11. března 1921 vládní návrh zákona o státním příspěvku k podpoře nezaměstnaných. To V. Dyka značně rozčílilo a rezignoval na prohlášení své řeči. Nakonec byl návrh zákona přijat v prvním čtení. Poté se projednávala zpráva vyšetřovací komise, která působila v Krompachu. Ve zprávě byly opět shrnuty všechny události, jež se ve městě staly. Dále zpráva podávala informace o vyslechnutí svědků, účastníků nepokojů a popsala události týkající se zásobování jídlom. Zprávu vyšetřovací komise četl poslanec J. Černý. Během jeho projevu se opět ve Sněmovně zvedla vlna nevole a poslanci překřikovali jeden druhého. Po přednesu poslance J. Černého se rozvinula vášnivá debata, jíž se V. Dyk neúčastnil. Poté se hlasovalo o vládním prohlášení ministerského předsedy, učiněném při 58. schůzi 1. března 1921, aby se dostatečně události v Krompachu projednaly a byla učiněna náprava. Toto vládní prohlášení bylo většinou poslanců přijato a debata o událostech v Krompachu se tím skončila.¹⁷⁴

Vztah V. Dyka k levici může též vystihnout žaloba redaktora národně-socialistického tisku, jež se projednávala při 139. schůzi konané 23. května 1922, kde se mimo jiné jednalo o vydání V. Dyka ke stíhání pro urážku na cti redaktora Jozefa Kozáka.¹⁷⁵ Jeho vydání požadoval Okresní soud pro přestupky v Praze ve své zprávě ze dne 6. května 1922. Ze zprávy č. 3704¹⁷⁶ imunitního výboru se dozvíme, že redaktor Českého slova Jozef Kozák podal proti poslanci V. Dykovi trestní žalobu, jelikož V. Dyk na veřejné schůzi z 22. února 1922, jež se konala na Žofínském ostrově, pojmenoval redaktora člověkem, který neustále lže. Večerní České slovo 22. února 1922 informovalo jen velmi zběžně o žofínské schůzi. Uvedlo, že národní demokracie není jednotná v názoru o navrácení Stavovského divadla Němcům. Více událost nebyla komentována.¹⁷⁷ O žofínské schůzi informovali Národní listy 23. února s názvem článku *Žofínská schůze, Řeči senátora prof. dra. Mareše a posl. V. Dyka*. Národní listy neuveřejnily Dykovu řeč. Na stranu J. Kozáka uvedly, jak ošklivě se šířil o věcech, které vůbec nebyly na programu jeho řeči, a to vzbudilo odpor posluchačů.¹⁷⁸ Vzhledem k celému

¹⁷³ DYK, Viktor. To je dost málo. In *O národní stát 1919 – 1922*. Praha, 1933. s. 228 – 229.

¹⁷⁴ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/063schuz/s063012.htm>>. 20. 2. 2009.

¹⁷⁵ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/139schuz/s139001.htm>>. 2. 9. 2008.

¹⁷⁶ URL: <http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/T3704_00.htm>, 2. 9. 2008.

¹⁷⁷ Knihovna Národního muzea, odd. časopisů. Večerní České slovo 14, č. 44. Denní zprávy. 22. 2. 1922. s. 2.

¹⁷⁸ Knihovna Národního muzea, odd. časopisů. Národní listy 62, č. 54. Žofínská schůze. 23. 2. 1922. s. 1 - 2.

případu i na vlastní žádost Viktora Dyka dal imunitní výbor souhlas ke stíhání poslance při 150. schůzi, jež se konala 21. června 1922. Pod tuto zprávu se 20. června 1922 podepsal sám V. Dyk jako místopředseda imunitního výboru. Při hlasování Poslanecká sněmovna dala souhlas ke stíhání V. Dyka.¹⁷⁹ V Přehledu spisů z Okresního soudu pro přestupky v Praze najdeme soukromou žalobu J. Kozáka na urážce na cti V. Dykem. Tu soud obdržel 14. března 1922. Ve své žalobě J. Kozák uvedl Dykův výrok směrem k jeho osobě: „*Prosím pana redaktora Kozáka, aby mne sprostil povinnosti mu odpovědět, protože s člověkem, který trvale lze žurnalisticky, já nemluví.*“¹⁸⁰ Za tato slova požadoval J. Kozák uznání V. Dyka vinným a úhradu soudních výloh. 15. března 1922 byla o počinu J. Kozáka informována Poslanecká sněmovna Národního shromáždění. Podle § 24/121 ústavy Československé republiky se požadovalo, aby V. Dyk byl vydán k trestnímu stíhání. Žádost Národnímu shromáždění musela být zopakována 24. dubna a 8. června 1922. 22. června 1922 Okresní soud pro přestupky v Praze obdržel konečné vyjádření Poslanecké sněmovny, v němž předseda F. Tomášek sděloval, že se poslanci usnesli na vydání a stíhání V. Dyka. Hlavní soudní líčení se konalo 7. července, avšak 6. července zaslal V. Dyk z Vysoké nad Jizerou Okresnímu soudu telegram, v němž žádal, aby se hlavní líčení nekonalo následující den, jelikož neobdržel obsílku. Společně s telegramem zaslal V. Dyk dopis, jež soud dostal 8. července. V něm píše o osudu obsílky. 4. července mu byla doručena do jeho bytu na Královských Vinohradech za jeho nepřítomnosti, jelikož V. Dyk se vypravil na dovolenou ve Vysoké nad Jizerou, přesto jeho pan domácí převzal obsílku a zaslal ji V. Dykovi. Ten ji však obdržel 6. července. V. Dyk ve svém dopise pokračoval o tom, jak by do Prahy přijel pozdě až po přelíčení a ani by neměl možnost porady se svým zástupcem, proto žádal o odložení přelíčení. Jeho žádosti se však nevyhovělo z důvodů doručení Dykova dopisu až po přelíčení a jelikož trestní čin byl promlčen, tudíž další jednání by bylo bezúčelné. Rozsudek byl vynesena v Dykův prospěch. Soud jej propustil podle § 259/3 ze sbírky zákonů z roku 1920, i přesto soud uznal, že V. Dyk J. Kozáka obvinil křivě, a dodal, že Dykovo tvrzení mohlo J. Kozáka ve společnosti snížit, dopustil se V. Dyk pouze přestupku § 488 trestního zákona. Odůvodnění vydal soud následující: „*Zažalovaný trestní čin stal se dne 22. února 1922. Odeslání k hlavnímu líčení doporučeno obžalovanému teprve dne 4. července 1922. Uplynula tudíž tříměsíční doba promlčecí § 532 tr. z. dříve nežli obžalovaný byl vzat pro žádaný čin do vyšetřování § 531 tr. z. a nastalo tedy objektivní promlčení, jímž*

¹⁷⁹ <http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/150schuz/s150001.htm>>. 2. 9. 2008.

¹⁸⁰ Archiv hlavního města Prahy. Okresní soud pro přestupky v Praze. Oddělení VI. Značka spisu UVI 371/22.

*přestupek a jeho trest zaniká § 526 tr. zák.*¹⁸¹ J. Kozák se svým právním zástupcem doktorem T. Bartoškou se po vynesení rozsudku chtěli odvolat, ale 19. července 1922 svůj názor změnili a tím celá záležitost pro V. Dyka skončila.¹⁸²

2.4 Viktor Dyk prosazuje svojí individuální politiku

V. Dyk věřil, že on – politik a básník – byl natolik vyhraněnou individualitou, jež mohla stavět jakési mosty mezi jednotlivými stranami či stranickými frakcemi a harmonizovat politicky protikladné tendence. Tato jeho domněnka se později stala příčinou jeho politické slepoty. Dyk – politik si příliš často tisknul ruce s nejzpátečnějšími měšťanskými politiky, s nimiž by si Dyk – básník těžko sedl k jednomu stolu. Činil tak v domnění smíření a očištění, což bylo často jinými politiky využíváno.¹⁸³ Často byly v politice Dykovy názory brány jako donquijotské postoje. Svě idealistické pojetí reality podřídil politickým zákonitostem, které byly příliš vzdáleny jeho myšlenkám integrálního nacionalismu. Často si na politické scéně počínal jako na bitevním poli. Ve svých politických projevech často vzpomínal na radikalismus roku 1848 a na národní boje v roce 1897. J. Med označil Dykovu politickou kariéru za jeho životní omyl z důvodu, že se nikdy nedokázal zbavit předpojatosti vůči sociální demokracii a tím vůči celé levici. Nazval ho politickým romantikem a utopistou kvůli jehož politice byla ovlivněna i jeho literární činnost.¹⁸⁴ Medova silnější kritika může být způsobena vznikem jeho knihy v době komunistické totality, která V. Dyka neměla příliš ráda, což je celkem vzhledem k jeho postojům a názorům pochopitelné.

V. Dyk měl možnost se v několika případech vyjádřit k otázkám týkajících se voleb, volebního práva nebo volebních seznamů. Ve čtvrtek 23. ledna 1919 během 20. schůze se pokračovalo v rozpravě o volebním řádu do obcí. Tentokrát se řešilo volební právo pro ženy a politické postavení dělníků. Debata se velmi vyostřila. Poslanci slovně napadali jeden druhého. V. Dyk se slova ujal jako poslední. Začal mluvit o předloze zákona a uvítal všeobecné rovné hlasovací právo do obcí. Toto všeobecné rovné hlasovací právo bylo v programu všech stran. V dalších slovech by zřejmě pobouřil nejednoho voliče, když uvedl, že v politických programech „*bývají leckteré věci, které se nemíní vážně, že bývají takové*

¹⁸¹ Archiv hlavního města Prahy. Okresní soud pro přestupky v Praze. Oddělení VI. Značka spisu UVI 371/22.

¹⁸² Archiv hlavního města Prahy. Okresní soud pro přestupky v Praze. Oddělení VI. Značka spisu UVI 371/22.

¹⁸³ MED, Jaroslav. *Viktor Dyk*. Praha, 1988. s. 180.

¹⁸⁴ MED, Jaroslav. *Viktor Dyk*. Praha, 1988. s. 229 - 231.

*dekorativní programy, na jejichž provádění nikdo nepomýšlí.*¹⁸⁵ Poté reagoval na výrok poslance E. Špatného. Ten řekl, že v roce 1917 po amnestii nechtěli někteří politikové slyšet o všeobecném rovném hlasovacím právu. Podle slov E. Špatného se tak událo na turnovské schůzce. V. Dyk se proti takovému tvrzení ohradil, jelikož poslanec E. Špatný se této schůzky nezúčastnil, tudíž nemohl vědět, co bylo projednáváno. Tvrzení E. Špatného se V. Dyka zřejmě dotklo, poněvadž, jak uvedl, E. Špatný mluvil proti národní demokracii. V. Dyk si jistě připomněl chvíle, kdy s E. Špatným pobýval ve vídeňském vězení v roce 1917. Všeobecné rovné hlasovací právo považoval za produkt revoluce, která vyvrcholila 28. říjnem 1918, a mohlo být všem jasné, že se budou muset tyto prvky rozebírat na půdě Národního shromáždění. Nelíbilo se mu však, jak se o těchto věcech diskutovalo pouze v debatním fóru. V tom viděl nemožnost těch členů Národního shromáždění, kteří v těchto výborech nezasedali, aby zasahovali do debat týkajících se volebního práva. Svůj výstup označil jako trapný, poněvadž mluvit o předloze, jež byla už hotová, se podle jeho slov neslučovalo s logikou. Ironizoval práci ústavního výboru, jelikož svou práci splnil dobře, ale nedal šanci ostatním členům Národního shromáždění se k věci vyjádřit. S radostí se vyjádřil k zastoupení nemajetných vrstev a žen. Odmítl třídní společnost a spoléhal na to, že po zavedení všeobecného rovného hlasovacího práva nastane změna v politické struktuře a k moci se dostanou dříve opomíjené strany. O úloze ženy v politice se vyjadřoval kladně: „... rovnoprávnost pohlaví ženského nebude dobojována, dokud naše ženy si neuvědomí, že jsou jen a jen občankami rovnoprávnými, u nichž nerozhoduje rozdíl pohlaví, poněvadž ať muž, ať žena má společný zájem a tím zájmem jest zdar demokratické naší republiky.“¹⁸⁶ V poměrném zastoupení viděl V. Dyk jistou výhodu v nutné spolupráci stran, ale pokud poměrný systém rozebral trochu hlouběji, už v něm takové plusy neviděl. Kdyby se volilo stejným způsobem v obecních a parlamentních volbách, dostal by zákon ráz jednotnosti. Ovšem na mysl mu hned vstal problém s počtem voličů v obcích, které mají 700 a 1500 voličů. Takové poměrné zastoupení nazýval fakultativním a v takových případech bylo nutné alespoň 1/10 voličů. Ze své zkušenosti uvedl, že se volebního zákona takto neužívalo. Ve své řeči se opět dostal ke kritice vázaných kandidátních listin, o nichž ještě plně rozvinul svůj hovor v následujících schůzích. Podle V. Dyka obecní volby nebyly politickým aktem, poněvadž čím menší volební oblast, tím větší osobní zájmy, tudíž se volby nekonaly podle vysokých politických hesel, ale podle hesel místních a prospěchových, což nazýval

¹⁸⁵ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/020schuz/s020001.htm>>. 27. 8. 2008.

¹⁸⁶ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/020schuz/s020001.htm>>. 27. 8. 2008.

kategorickým imperativem jedné strany. Na srdci a i v žaludku mu ležely vázané kandidátní listiny takovým způsobem, že je opět kritizoval. Nelíbilo se mu, že z vázaných kandidátních listin byla vyškrtuta úloha individua. Listiny by neměly být vázanými. To že i proti vázaným kandidátním listinám stál K. Kramář, si Národní demokracie připomněla i na stranické schůzi konané 9. ledna 1930.¹⁸⁷ Sám se k vázaným kandidátním listinám ještě vyjádřil v roce 1929 v článku v Národních listech.¹⁸⁸ V. Dyk chtěl zachovat takové kandidátky, jaké se uplatňovaly dříve a to v tom smyslu, že pokud se kandidát nedostal na listinu včas před jejím zveřejněním, tak poté již neměl šanci být zvolen. Dával příklad, jakým způsobem by se prosadili kandidáti na vázaných volebních kandidátkách. Podle něho by nastal boj i mezi spolustraníky, aby se na vlivnější místo mohl dostat ten kandidát, kterému bylo například určeno 10. místo na kandidátce. Vázané volební kandidátky považoval za nemoc volebního systému a degradaci voličstva.¹⁸⁹ Neustále hovořil o dekapitaci stran, o odpolitizování, o autonomii stran v souvislosti s vázanou kandidátkou. Závěr své řeči přeorientoval na působnost nemocenských pokladen, čímž se dostal do křížku se sociálně-demokratickým poslancem V. Johanisem. Tomu se nelíbil Dykův výrok, že dělnické vrstvy prokázaly dobré zkušenosti v hospodaření v nemocenských pokladnách, a uvedl, jak socialistické obecní hospodaření dělnickou činností v těchto pokladnách kopíruje. Chtěl, aby se v hospodářství hledělo spíše k ideám než k zájmům stran, na což reagoval zmiňovaný poslanec V. Johanis: „*Mistře, přijďte k nám do pokladny a já vás srovnám s pražskou radnicí! Budete viděti rozdíl! Nevíte vůbec, co jsou pokladny!*“¹⁹⁰ Při obsazování úředních míst nechtěl, aby o tom rozhodovala příslušnost ke straně. Na tato slova mu poslanec K. Vaněk, ředitel nemocenské pokladny, opáčil, že ve straně národních demokratů se to dělo celá léta. Dyk na jeho slova nereagoval a pokračoval. Chtěl revizi na ministerstvech a odstranění všech nedostatků. Pokud by se národní demokracie dopustila nějakých chyb, tak nechtěl, aby se jí ostatní odvděčili novým dalším hříchem, jak tvrdil, požadoval účinnou nápravu. Na to reagovaly hlasy ve Sněmovně trochu ironicky, poněvadž ve všech obchodních komorách měla národní demokracie své členy, to lze považovat za státoprávní odpustek. Na to V. Dyk odvětil, že sami úředníci chtějí být kvalifikovaní a ať se jich tedy sami poslanci, kteří odmítali Dykovo tvrzení, zeptají. Na to opět reagoval poslanec K. Vaněk: „*My jsme se jich ujímali proti vašim lidem! Dosud neplatíte hladovým za nic i v tomto Národním shromáždění!*“

¹⁸⁷ Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Československá strana národně demokratická. Inv. č. 635/21. Př. č. 151/30.

¹⁸⁸ Knihovna Národního muzea, odd. časopisů. Národní listy 69, č. 272. 4. 10. 1929. s. 1.

¹⁸⁹ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/020schuz/s020001.htm>>. 27. 8. 2008.

¹⁹⁰ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/020schuz/s020001.htm>>. 27. 8. 2008.

*Zeptejte se vašich úředníků tady ve sněmovně, co o vás soudí.*¹⁹¹ Podle V. Dyka strana poslance K. Vaňka, sociální demokracie, se těchto lidí ujímala před národní demokracií a podpořil ironicky jeho stranu, ať nepřestává ve své činnosti a spojí se s národními demokraty. Poté se už z Dykova monologu stal spíše dialog, jelikož se ozval hlas, aby upozornil na bezvýznamnou nutnost V. Dyka útočit na nemocenské pokladny. Uvedl, že v Nuslích Dykův kolega vyhodil metaře a ten spáchal sebevraždu. Stejně propuštění provedl další Dykův kolega poslanec Jirsa. Při těchto slovech se V. Dyk pokusil zachovat klid a odpovědět s ironií v hlase: „*Prosím, pane kolego, já vám řeknu, jaký jest rozdíl mezi mnou a vámi: Vy se budete rozčilovat, když vytknu určitý nedostatek vaší straně. Já vám řeknu: Ty jsi můj dobrý kamarád.*“¹⁹² Poslanec K. Vaněk na jeho slova uvedl, že V. Dyk nejvíce v Národním shromáždění křičí. Vtom se do debaty pustil poslanec V. Johanis a na Dykovu adresu poznamenal, jak je V. Dyk nejméně vážený člen národní demokracie a jako spisovatel a básník zavedl do Národního shromáždění takové chování vhodné na ulici. Dalším vyústění debaty se V. Dyk dohadoval s členy sociální demokracie, kdo více křičí. Na tuto trochu absurdní debatu V. Dyk navázal tvrzením, že v socialistických stranách jsou lidé nespolehliví a řada přeběhlíků. Na to mu bylo odpovězeno: „*Bolí vás naše hlava? Z bídy jdou lidé k socialismu!*“¹⁹³ Dykova odpověď zněla tak, že pokud lidé jdou z bídy k socialismu, svědčí to o hospodářském postavení a takoví lidé nejsou spolehliví, ale jsou zproletarizovaní. Na tato slova se V. Dykovi dostalo odpovědi, ať národní demokracie místo proletářů přijímá bankéře a starost dělnických voličů nechá na socialistech, kteří prosazují střední cestu. Po těchto slovech zavládla u levice veselost. U V. Dyka už to spíše byla rezignace a stále si trval na svém, že spousta voličů se přidala na stranu socialismu z dočasné konjunktury, a kritizoval odstranění soukromého majetku, ale dostalo se mu odpovědi, že to si socialisté napraví svým novým socialistickým systémem. Neustále opakoval, jak je pro něho důležité, aby se strany mezi sebou dohodly, a chtěl přestat *dělat konkurenci proroctví slepého mládence.*¹⁹⁴ Na tato slova mu dostalo posměšné odpovědi o velkém počtu slepých ve světě, mezi něž patřil i V. Dyk. V. Dyk však pokračoval ve svých slovech a vyslovil přání, aby všichni viděli. Na to dostal rychlou odpověď od poslance K. Vaňka: „*Zvláště na to, jak dělali politiku!*“¹⁹⁵ Předseda F. Tomášek se do toho musel vložit a požádat o klid poslance K. Vaňka, a aby nevyrušoval. Do V. Dyka jako by vjela nová síla a energie, když doznal, jak lid

¹⁹¹ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/020schuz/s020001.htm>>. 27. 8. 2008.

¹⁹² URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/020schuz/s020001.htm>>. 27. 8. 2008.

¹⁹³ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/020schuz/s020001.htm>>. 27. 8. 2008.

¹⁹⁴ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/020schuz/s020001.htm>>. 27. 8. 2008.

¹⁹⁵ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/020schuz/s020001.htm>>. 27. 8. 2008.

volal po sociální, administrativní a armádní změně. Ironicky uvedl, že on jako nejméně vážený člen shromáždění nabízí ruku ke společné práci za nutné spojení státu v jednoho ducha a společné jednoty.¹⁹⁶ Po struhujícím potlesku se ujal slova poslanec F. Staněk, jenž reagoval na řeč profesora J. Šrámka.

Z Dykova tvrzení lze dojít k závěru, že na jednu stranu poměrné hlasování prosazoval a na druhou stranu s ním nesouhlasil. Dočasné výsledky voleb nemohly změnit společenské zákony. Socialistickým stranám ironicky přál úspěch v obecních volbách, aby jeho strana mohla být rehabilitována, jelikož byla vždy kritizována za svou působnost v obcích. Tím by si alespoň socialistické strany zkusily, jaké to je působení. Tzv. čištění Augiášova chléva provádějí pravicové strany dodnes. Pro dobré fungování státu byla nutná kooperace pravicových i levicových stran, což V. Dyk podal trochu posměšně směrem k levicovým představitelům. Na 22. schůzi 28. ledna 1919 se opět hovořilo o obecních volbách, ale V. Dyk se již nevyjadřoval.

K volební tematice V. Dyk ještě promluvil v článku s názvem *Pětka*, jenž uveřejnil v Národních listech 26. ledna 1919. Pětka znázorňovala známku, kterou by si podle jeho mínění zasloužilo Národní shromáždění při projednávání volebního řádu do obcí. Nesouhlasil s tvrzením A. Meissnera. Podle něho se debaty o volebním řádu zbytečně protahovaly, s čímž V. Dyk nesouhlasil a na projednávání kladl velký důraz.¹⁹⁷ K volebnímu řádu se tentýž den vyjádřily např. i Fráňa Zemínová a L. Landová-Štychová v Českém slově.¹⁹⁸

První se slova, při 24. schůzi konané 30. ledna 1919 ujal J. Malypetr, který opět pokračoval v debatě z předchozího dne o řádu volby do obcí. Hovořil o tom, jak nebyl dostatek času, aby se veřejnost s navrhovaným zákonem pořádně seznámila, což už kritizoval i V. Dyk. Důkazem toho se stala debata ze zmiňovaného předešlého dne, tj. 29. ledna 1919, o § 40 osnovy zákona, který stanovil, že volby se mohou provádět jen pomocí kandidátních listin, na nichž nesměl volič nic škrtnat, měnit jména či je přepisovat. Poslanec J. Malypetr uvedl, jaký tento návrh vzbudil u veřejnosti rozruch, jež ještě podpořily články v novinách, v nichž se vyslovil názor, jak je možné, že v demokratické republice se provádějí taková omezení voličů. Důsledkem toho se stal návrh poslanců F. Síse a V. Dyka, aby se zavedly volné volební kandidátní listiny. Tento návrh však považoval J. Malypetr za nepříznivý. Po řeči poslance B. Pospíšila a slovenského poslance A. Hlinky slovo převzal Viktor Dyk. Smysl vázaných volebních listin viděl v tom, že při volbách mohli projít i ti kandidáti, kteří

¹⁹⁶ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/020schuz/s020001.htm>>. 27. 8. 2008.

¹⁹⁷ Knihovna Národního muzea, odd. časopisů. Národní listy 59, č. 23. Pětka. 26. 1. 1919. s. 1.

¹⁹⁸ Knihovna Národního muzea, odd. časopisů. České slovo 11, č. 23. 26. 1. 1919.

nevyvinuli dostatečnou agitační činnost, neoplývali popularitou, ale i přesto byli v politické činnosti dobří. V. Dyk v tom viděl přesunutí politického boje do středu stran a boj o pozice ve straně. Nelíbilo se mu, že návrhem mohlo dojít k tomu, že na přední pozice ve straně se dostanou odborní pracovníci s tím, že vlivní agitátoři budou odsunuti do pozadí a nepokusí se o získání co nejvíce voličů na úkor odborného pracovníka s menší horlivostí. V. Dyk se domníval, že stejně by odborný pracovník byl donucen svou pozici přenechat společensky známému agitátorovi.¹⁹⁹ Na stranu volných volebních kandidátních listin projevil svou víru ve schopnost voličů vytvořit si svůj vlastní obrázek na určitého kandidáta. Povinnost politického vzdělání považoval za absolutní a povinnost politického organizování za relevantní. S tímto názorem se obrátil na socialistickou stranu a uvedl: „*Tato myšlenka by měla být zřejmá zejména pánům z bloku socialistického, poněvadž tam byli páni, - a jeden z nich sedí také na lavici ministerské* (s největším pravděpodobností se jednalo o E. Beneše, jelikož v následujících letech se rozhořel velký spor mezi ním a V. Dykem – Pozn. autora) - *kteří až do nedávné doby negovali tento princip stranické organizace a stáli na krajně individuálním stanovisku.*“²⁰⁰ Ve svých slovech nehájil krajní individualismus, ale mínění, které hájilo individuální právo a mělo být v politickém životě respektováno. V této větné konstrukci je patrné, že V. Dyk prosazoval svou politickou individualitu. Uvedl, že k problémům by mohlo dojít v národnostně smíšených oblastech, hlavně česko-německých, jelikož se domníval, že volby by proběhly pod určitým nátlakem, v němž by volič volil část českých a část německých kandidátů. Na tato slova reagoval zpravodaj A. Meissner. Uvedl, že v prvním případě bylo nemožné, aby v národnostně smíšených obvodech lidé volili uceleně, a v druhém případě se mohlo stát, že voliči budou nespolehliví, ale to bylo podle něho možné v prvním případě jen v severních Čechách a v druhém případě by tato situace mohla nastat na Moravě.²⁰¹ Trochu s nadsázkou debatoval o slovech poslance J. Malypetra. Nepochyboval o jeho slovech, že se v budoucnu budou muset strany podrobit přísnější a věcnější kritice svých kandidátních listin. Ovšem V. Dyk na to reagoval v tom smyslu, že zákonem se nezmění ani lidé a ani poměry v obcích, tím také nenastane mravní obroda. Ta by podle V. Dyka nastala prohloubením politického uvědomění, zvýšením všeobecného politického vzdělání, a ne tím, zda budou kandidátské volební listiny vázané či nevázané. Po V. Dykovi promluvil poslanec V. Johanis, který se pustil především do kritiky Dykova spolustraníka F. Síse a poté je kritizoval oba i jejich návrh. Neodpustil si kritiku národních

¹⁹⁹ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/024schuz/s024001.htm>>. 29. 8. 2008.

²⁰⁰ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/024schuz/s024001.htm>>. 29. 8. 2008.

²⁰¹ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/024schuz/s024001.htm>>. 29. 8. 2008.

demokratů A. Stránského a J. Herbena. Další kritiku sklídil V. Dyk od poslance J. Svozila. Tomu se nelíbila Dykova slova o disciplinované národnostní menšině, jež by mohla dekapitulovat četné menšinové pracovníky. Fluktuujícím živlům se ubrání disciplinované menšiny, jak uvedl poslanec J. Svozil. Ovšem poslanec V. Dyk si jeho tvrzením nebyl stoprocentně jistý a těchto živlů se obával. J. Svozil ve vázaných kandidátních listinách viděl záruku poklidných voleb, s čímž musel V. Dyk nesouhlasit.²⁰² Poté se ke slovu přihlásil zpravodaj A. Meissner. Domníval se, že Dykův a Sísův návrh směřoval *proti stranám, u nichž byla obava, že výkonné výbory nemají dostatečné schopnosti, aby rozlišovaly mezi schopnými, mezi odborníky a mezi neodborníky, čili, jak to bylo zde nazváno, mezi agitátory, že tu bylo vzbuzeno zdání, že návrh jejich směřuje k očistě právě těchto stran, které nemají této schopnosti ve výkonných výborech, kdežto jiné strany takového korektivu se strany voličstva nepotřebují, poněvadž mají dostatek záruky ve výkonných výborech. Pan kolega Sís a p. kol. Dyk nedovedou se vmysleti v soustavu poměrného zastoupení.*²⁰³ A. Meissner citoval V. Dyka, jenž uvedl, že volné kandidátní listiny prosazuje i na úkor své strany, na což A. Meissner reagoval připomínkou minulosti národní strany. Uvedl, že mohou zúčtovat s minulostí, když vymění své kandidáty, ale bohužel nemohou zúčtovat s voliči, jelikož ti si pamatují, jaké osoby byly kandidáty demokratické strany. Poté se přistoupilo k hlasování. Pozměňovací návrhy poslance F. Síse společně s Viktorem Dykem byly zamítnuty a přijaly se návrhy ústavního výboru.²⁰⁴

Přehled vybraných Dykových projevů zakončíme 19. prosincem 1919. Předseda Poslanecké sněmovny F. Tomášek zahájil 102. schůzi a přednesl denní program schůze. Mimo jiné se mělo jednat o zprávě ústavního výboru o předloze zákona, kterým se zřizovaly stálé voličské seznamy. Nejprve promluvil zpravodaj a poslanec A. Meissner, jenž uvedl, jak se mu toto projednávání zdá nesystematické, jelikož nebyla ještě pořádně projednána a přijata ústava. Podle A. Meissnera měla být nejprve přijata ústava a pak se mělo jednat o tom, zda budou sestavovány voličské seznamy pro každou volbu, či budou založeny stálé voličské seznamy. Ve svém výkladu uvedl výhody i nevýhody obou systémů voličských seznamů. U voličských seznamů sestavených k určité volbě viděl výhody, že bylo možné kontrolovat voliče s právem volit. Nemohli volit ti, kterým voličské právo odpadlo. Několik týdnů před volbami by se ustavily voličské seznamy, podle nichž by se pak volilo. Význam

²⁰² URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/024schuz/s024001.htm>>. 29. 8. 2008.

²⁰³ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/024schuz/s024001.htm>>. 29. 8. 2008.

²⁰⁴ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/024schuz/s024001.htm>>. 29. 8. 2008.

to mělo takový, že se podle toho také poznala voličská usedlost. Nevýhoda byla pro voliče, kteří byli nuceni vůči svému zaměstnání často měnit bydliště, proto se zavedla tříměsíční usedlost. Tím pádem mohli volit i ti, kteří v obci žili nejméně tři měsíce. Ovšem měly probíhat kontroly, které by zamezily tomu případu, že usedlost by se prodloužila ze tří na devět měsíců, a tím pádem by došlo k tomu, že právo volit v dané obci by měl člověk, jenž tam již dávno nebydlel. A. Meissner prosazoval stejný systém volby do zákonodárského nebo samosprávného sboru. To, že řešili nejdříve voličské seznamy a poté až ústavu, bylo podle Meissnerových slov z důvodů urychlení volby. V. Dyk s vývodem poslance A. Meissnera nesouhlasil, a když se ujal slova, začal tak trochu posměšně: „Navrhuji, aby schůze byla přerušena na půl hodiny, aby se mohl doplnit návrh p. dra Brabce ve smyslu vývodů p. dra Meissnera, a dovoluji si to odůvodnit. Přední část pana dra Meissnera, (...) kde jeho zadní část počíná, to nevím, podívejte se vy na p. dra Meissnera!“²⁰⁵ U spolustraníků sklídl úspěch a zjevně je těmito slovy pobavil, ale kolega R. Bechyně to tak neviděl, a tak mu V. Dyk řekl, že v jeho řeči nejde o legraci, ale o vážnou věc. Od řešení stálých voličských seznamů se nejen V. Dyk, ale i poslanec A. Meissner a poslanec J. Brabec dostali k trestnímu zákonu, poškozování cizího majetku a krádežím. V. Dyk kritizoval Meissnerova slova o chytání a trestání zlodějí. A. Meissner uvedl, že je nutné rozlišovat mezi přestupky, delikty a krádežemi za účelem obohacení své osoby. A. Meissner také uvedl, jak je nutné rozlišovat mezi záměrnými činy a nezáměrně provedenými, tzn., že se podle A. Meissnera nemělo trestně brát dělníkovu poškozování zaměstnancova majetku, jelikož k tomu mohlo dojít nedopatřením. Proto A. Meissner navrhoval, aby si zaměstnavatel proti takovým případům zavedl ochranná opatření, jimiž bude chráněn i dělník před poškozením či smrtí. V. Dyk nesouhlasil s Meissnerovým tvrzením, že pokud se nechytí všichni zloději, tak se měli pustit na svobodu i ti pochytaní. Chtěl, aby se chytily všichni zlodějové bez rozdílu. Na stranu Národního shromáždění uvedl, že se v něm předcházejí důležité předlohy mlčením, a nechápal, proč se v něm mluví na ochranu zlodějí. Nakonec se z dlouhé debaty o zlodějích vyklubala ta myšlenka, zda mají právo volit či ne. Na tom, že delikventi by neměli mít právo volit, se strana V. Dyka shodla se stranou A. Meissnera, ale bohužel zde byly již zmiňované rozdíly v názorech. V. Dyk požadoval, aby se uskutečnila pauza a mohlo se diskutovat o projednávaném problému, ale předseda F. Tomášek rozhodl jednat o dalším bodu, který byl na denním programu Poslanecké sněmovny, což se V. Dykovi nelíbilo, ale předseda ho ujistil,

²⁰⁵ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/102schuz/s102001.htm>>. 29. 8. 2008.

že se to tak dělá a zda se tomuto návrhu přizpůsobuje, a tak mu nezbylo nic jiného než se přizpůsobit. Po projednání návrhu o zvelebení zemědělství vodními stavbami stejně předseda udělil pauzu, během níž se projednávaly voličské seznamy. Přestávku udělal na 15 minut, ale zřejmě velmi vehementní projednávání ji protáhlo na 35 minut. Hned po zahájení se slova ujal poslanec O. Krouský, jenž navrhoval, aby se upravila trestnost deliktů spáchaných ze ziskuchtivosti a z jiných nečestných činů tak, že tyto zákonné přestupky by byly souzeny mimo jiné i odnětím volebního práva.²⁰⁶ Nakonec se zákon o stálých voličských seznamech ve všech bodech přijal.²⁰⁷ K vázaným kandidátním listinám se V. Dyk vyslovil proti v Národních listech 19. února 1920. Podle V. Dyka vázanými kandidátkami byla voličům brána jejich svoboda volit a také v tom viděl procentuální zvýšení německých hlasů. On a jeho strana byli jediní, kteří stáli proti těmto vázaným seznamům. Vtom, že osnova zákona prošla, viděl velkou práci a úsilí A. Švehly a A. Meissnera, které nazval „principály hrajeícími si s loutkami“.²⁰⁸

2.5 Viktor Dyk v průběhu let a snášenlivost s ostatními poslanci

V. Dyk se během let změnil. Pro řadu jeho blízkých známých nebo pro spolupracovníky byl znám jako neúnavný, energický živel bojující za národní myšlenku. Jeho urputná snaha vyvěrala z jeho snu o samostatném státě. Ještě před vznikem samostatné republiky se stal velmi aktivním členem domácího odboje, po návratu z vězení neodpočíval a neregeneroval se, ale energicky se zapojil, aby se mu splnil jeho sen o vzniku státu českého národa. Takto živelně si ještě počínal v prvních letech po vzniku republiky. Odmítal cokoliv rakouského, pomáhal odstraňovat pozůstatky Rakouska-Uherska. Odmítal uznání větších práv národnostních menšin. Od 2. poloviny 20. let 20. století docházelo k jakémusi ochabnutí Dykovy působnosti. Vždyť se o tom zmínil i v dopise B. Adamcové, když jí napsal, jak by se rád věnoval jen literární činnosti a od všeho by nejraději utekl, kdyby si nepřipadal jako dezertér.²⁰⁹ Pro V. Dyka se jistě největším zklamáním staly volby v roce 1926, kdy se němečtí poslanci dostali do vlády a on působil v senátu, kde neměl již tak velký politický vliv jako v Poslanecké sněmovně, avšak na tuto skutečnost si nikdy nestěžoval. Jako příklad jeho proměny politické osobnosti můžeme uvést při projednávání vojenského kázeňského a kárného práva. 11. května 1923 na 210. schůzi byla projednávána zpráva

²⁰⁶ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/102schuz/s102001.htm>>. 29. 8. 2008.

²⁰⁷ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/102schuz/s102001.htm>>. 29. 8. 2008.

²⁰⁸ DYK, Viktor. Dvanáct proti třem. In *O národní stát 1919 – 1922*. Praha, 1933. s. 66 - 68.

²⁰⁹ LA PNP. Viktor Dyk. Korespondence odeslaná. B. Adamcová. 23. 4. 1928.

branného a ústavně-právního výboru na návrh zákona *o vojenském kázeňském a kárném právu, jakož i odnětí vojenské hodnosti a přeložení do výslužby řízením správním.*²¹⁰ Tato zpráva se projednávala jako první a V. Dyk se vyslovil pro schválení navrhovaného zákona. Ještě předtím než se poslanec V. Dyk dostal ke slovu, promluvil zpravodaj branného výboru J. Špaček o nutnosti zavedení tohoto práva, jelikož považoval za důležité mít samostatně vydělené vojenské trestní právo, protože podle jeho názoru ve všech monarchistických státech nebyly předpisy denního života vojenské služby upraveny zákonem, ale jednostranným nařízením nejvyššího velitele branné moci, což považoval za nepřístojné pro demokratický stát, jakým bylo Československo. Uvedl, že takový typ monarchistického vojenského uspořádání užívalo Rakousko-Uhersko. Návrh zákona nepředepisoval jen denní pořádek v armádě, ale také disciplinární vojenský řád, aby se jím zabezpečily normální funkce vojska i mimo službu. Nejenže zákon upravil denní služební povinnosti vojska, ale také zavedl kázeňské výbory, které nahradily čestné gardy rakousko-uherských gážistů, dále také upravil podmínky pro odnětí vojenské hodnosti a propuštění do výslužby podle moderních principů trestního řízení. Upravil postup při vyšetřování a postoje obviněného, soudce a postup při řízení, jenž dával možnost využití odvolání či revize. Tento zákon pro zpravodaje Špačka znamenal značný pokrok v otázkách vojska.²¹¹ V. Dyk na začátku svého projevu začal s kritikou německého poslance H. Jokla, jenž ve své řeči uvedl: „...§ 34, v němž se praví: *„Gážisté, kteří po 3 roky za sebou nemají žádné náležité kvalifikace, bud’tež přeložení na odpočinek nebo do zálohy.“* A pak se praví doslova: *„Neznalost služebního jazyka je důvodem pro přiznání nedostatečné kvalifikace.“* Upozorňuji na to, že tato ustanovení křiklavě odporují mírové smlouvě st. germainské a státním základním zákonům.“²¹² Avšak V. Dyk pokračoval ve znění zmiňovaného paragrafu, který poslanec H. Jokl nedokončil: „...nelze-li pro neznalost služebního jazyka vojenského gážistu z povolání ke službě upotřebiti, může býti ministerstvem národní obrany přeložen z moci úřední do výslužby (do zálohy s odbytným) i před uplynutím lhůty, stanovené v první větě tohoto paragrafu.“²¹³ V rozčlenění V. Dyk uvedl, že Československo se sice mírovými smlouvami zavazuje k respektování různosti řečí, ale také získalo právo k volbě státní řeči. Na což zřejmě německý poslanec zapomněl a podle V. Dyka si situaci vyložil z pohledu utlačovaného Němce. V. Dyk kritizoval menšiny, které si myslely, že pokud byla v Československu povolena různost řečí,

²¹⁰ URL: <http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/T4135_00.htm>. 31. 8. 2008.

²¹¹ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/210schuz/s210001.htm>>. 31. 8. 2008.

²¹² URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/210schuz/s210001.htm>>. 31. 8. 2008.

²¹³ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/210schuz/s210001.htm>>. 31. 8. 2008.

tak pro ně tím vyplývá povinnost neznalosti státního jazyka. Z toho by neplynula ochrana menšin, ale jejich určitá privilegovanost, což samozřejmě V. Dyk odmítal. V druhém bodě své řeči V. Dyk reagoval na úvahy poslance J. Hakena, jenž uvedl: „... *uvědomělý socialista nemá zájmu na ukáznění armády.*“²¹⁴ Na to posměšně V. Dyk uvedl, že se nejednalo o uvědomělého socialistu, ale uvědomělého komunistu. Ke komunistické straně podotkl, že to, co prosazuje v Československu, by také měla prosazovat v Rusku, a ne opak. V Československu komunistická strana vystupovala proti teroru a perzekuci, a na druhé straně toto chování schvalovala v bolševickém Rusku. Kritizoval Hakenovu povrchnost. Nechtěl, aby se armáda stala nástrojem nějaké třídy. To by pro něho znamenalo vládu ne demokracie, ale násilí. Dále uvedl, pokud J. Haken kritizoval, že v armádě za Rakouska-Uherska byla značná část buržoazie, tak V. Dyk naznal, že to bylo kvůli tomu, aby armáda sloužila jako nástroj k útoku, ale to se po vzniku republiky změnilo a armáda sloužila k obraně státu. Pokud by však byla řízena podle německých sociálních demokratů a komunistů, znamenalo by to podle V. Dyka signál pro zaútočení na Československo. Na jeho slova reagovali komunističtí poslanci narážkou na J. Preisse: „*V Živnobance je nepřítel!*“²¹⁵ Podle Dykova mínění byli právě komunističtí poslanci největšími nepřáteli republiky a spojenci Němců. Za stranu národní demokracie uvedl její podporu navrhovanému zákonu.²¹⁶ Návrh zákona byl přijat v prvním čtení. Na tomto případě můžeme vidět, že i přestože V. Dyk mluvil o kázeňském a kárném právu, dostal se ke kritice Němců a komunistů. Tyto dvě skupiny lidí mu značně znepríjemňovali život a kazili mu jeho myšlenku o ideálním demokratickém státu českého národa. Vojenský kázeňský a kárný zákon projednával již jako senátor a předseda branného výboru, když 1. dubna 1927 zaslal senátu tiskovou zprávu č. 386, která se týkala zákona o vojenském kázeňském a kárném právu. V této době ještě Dykově matce zbývalo půl roku života. Zemřela 7. září 1927. Ač patřil V. Dyk k velmi společensky a politicky činným osobnostem, měl silně vyvinutý smysl pro rodinu a ztráta matky ho silně zasáhla.²¹⁷ K projednávání zákona se senát dostal při své 74. schůzi 7. dubna 1927. Jeho řeč z roku 1923 se značně lišila od jeho projevu z roku 1927. Uvedl, že Československo není v dobrém geografickém rozložení, aby mohlo dělat imperialistickou politiku, kterou však nemělo v úmyslu provádět. Ovšem neodpustil si připomínku na konání Německa a Maďarska. Uvedl, že i 9 let po válce byli lidé, kteří ještě nezapomněli na slávu a moc rodu Hohenzollernů, místo

²¹⁴URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/210schuz/s210001.htm>>. 31. 8. 2008.

²¹⁵ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/210schuz/s210001.htm>>. 31. 8. 2008.

²¹⁶ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/210schuz/s210001.htm>>. 31. 8. 2008.

²¹⁷ MED, Jaroslav. *Viktor Dyk*. Praha, 1988. s. 224.

toho, aby jej nenáviděli. Ani Maďarsko neviděl směřovat k věčnému míru, ale neustále připomínat minulé křivdy, jež Maďaři chtěli oplatit ohněm a železem. Zde zcela bez zábran přiznal, že by se chtěl ve svém názoru na Němce a Maďary plést, ale apeloval na opatrnost. V roce 1927 navrhoval úpravu zákona, který byl podle něho nedostatečný. Navrhoval jmenování členů kárných výborů. Nechtěl jejich dosazení volbou, jelikož to se podle jeho slov v zákoně z roku 1923 neosvědčilo. Požadoval úpravu paragrafů 14, 15 a 17. To se týkalo hromadného projednávání trestných činů a přítomnosti vyšetřujícího soudce při závěrečném projednávání, o čemž si V. Dyk myslel, že to vše urychlí práceschopnost kárných úřadů. Chtěl pozměnit paragraf 23. Ten se týkal odnětí vojenské hodnosti s nárokem na zaopatření. Doposud platilo při odnětí vojenské hodnosti i odnětí vojenského zaopatření.²¹⁸ V tomto případě můžeme vidět, že Dykův postoj proti menšinám se nezměnil, ale jeho postoj se zdál být jaksí umírněnější, když do jisté míry uznal, že by se chtěl plést ve svém názoru na Němce a Maďary. Dříve by toto nepřipustil. Stál by si za svým tvrzením a názorem na národnostní menšiny. V druhé tiskové zprávě č. 379 se V. Dyk zabýval délkou vojenské služby. Předseda branného výboru V. Dyk se přimlouval za ponechání vojenské služby na dobu 18 měsíců. S jejím zkrácením na 14 měsíců nesouhlasil z důvodů početně nedostatečných poddůstojníků, zajišťujících výcvik nových vojáků, jichž v budoucnu republika plánovala mít 12000, ale v době, kdy se tento zákon projednával, jich měla pouze 2000. S tak malým počtem poddůstojníků - instruktorů při zkrácené vojenské službě by nedošlo k zajištění poddůstojníků pro všechny skupiny branců. Viktor Dyk vyslovil domněnku, že i přes značný nedostatek poddůstojníků vláda přikročí ke snížení délky trvání vojenské služby. Podotkl, že vláda tak jedná podle francouzského vzoru, ale neopomněl dodat, že ve Francii byly zajištěny podmínky dostatečného počtu poddůstojníků.²¹⁹ V další tiskové zprávě č. 388 V. Dyk jako zástupce branného výboru poukazyval na problematiku počtu mírového československého vojska. Zákonem z 2. července 1924, č. 1761 Sb. z. a n. byl ustanoven pro období od 1. října 1927 do 31. března 1928 počet 150000 vojáků. Pro období od 1. dubna 1928 do 31. září 1928 se měl počet vojáků snížit na 90000. S jistým zvýšením se počítalo kvůli náboru nováčků. Nakonec přistoupil k přijetí zákona navrženého v Poslanecké sněmovně. Vždy od 1. října do 31. března byl počet vojáků 140000, s přihlédnutím k náboru nováčků, čímž se číslo zvýšilo a od 1. dubna do 31. září vždy počet mírového vojska činil 90000 vojáků.²²⁰ K vládnímu návrhu na ustanovení národní armády v mírových dobách zveřejnil V. Dyk 8.

²¹⁸ URL: <http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/tisky-4zas.php?ke_dni=1925&O=6>. 2. 9. 2008.

²¹⁹ URL: <http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/tisky-4zas.php?ke_dni=1925&O=6>. 2. 9. 2008.

²²⁰ URL: <http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/tisky/T0380_00.htm>. 2. 2. 2009.

června 1924 v Národních listech článek s názvem *Milice a armáda*. Uveřejnil plánovaný návrh na snížení dosavadního počtu armády v době míru. Uvedl, o jakou dobu by se mělo jednat, přesto vyjádřil své obavy, že se jistě najdou tací, kteří nebudou souhlasit se snížením počtu vojáků. Ty nazval lidmi, kteří jsou proti republice, jelikož on sám ve snížení armády viděl výhody pro československé hospodářství. Ve snížení armády spatřoval možnost vycvičení menšího množství vojáků, za to však s větším a lepším výsledkem. V nahrazení armády milicemi viděl nejhrubší zrno militarismu.²²¹ Ohledně branného zákona se V. Dyk hodně aktivizoval, jelikož nedůvěřoval v pacifismus, zejména pokud k nám proudil z Německa. Viděl v něm snahu pro naše odzbrojení. Proto zastával názor posilovat naši armádu a obranyschopnost.²²² K záležitosti branného zákona se také vyjádřili zástupci ústavně-právního výboru v souvislosti s volebním právem četníků a příslušníků armády. Předseda L. Krupka a zpravodaj O. Havelka se vyjadřovali proti přijetí práva volit pro členy armády a policejních složek. V tiskové zprávě č. 389 se V. Dyk jako zástupce branného výboru společně s předsedou sociálně-politického výboru R. Jarošem vyslovil k otázce vládního návrhu zákona o umístění dělesloužících poddůstojníků. Tento návrh zákona se především týkal zkrácení poddůstojnické služby z 12 let na 8 let z důvodů nedostatku poddůstojníků pro výcvik nových branců. Sociálně-politický výbor požadoval, aby se vláda postarala o zajištění dělesloužících poddůstojníků a při obsazování volných míst dostali tito déle sloužící poddůstojníci přednost před novými členy.²²³ Tisková zpráva č. 392 branného výboru senátu rozebírala zavedení vojenské instituce náhradní zálohy. Předseda V. Dyk se za branný výbor vyslovil pro ustanovení náhradní zálohy. V souvislosti s vytvořením náhradní zálohy se měl ustanovit roční kontingent branců, kteří po vykonání vojenské služby byli automaticky zařazeni do náhradní zálohy. Branci získali možnost povýšit na důstojníky či podporučíky během své prezenční služby.²²⁴ O těchto návrzích na změnu branného zákona se jednalo při 74. schůzi senátu 7. dubna 1927. Nejprve zpravodaj J. Karas všechny přítomné informoval o tiskových zprávách branného výboru a poté se ujal slova německý senátor E. Teschner. Ten se vyslovil proti udržování armády. Ta mu přišla důležitá pro imperialistické země, ale ne pro Československo. V případě války uvedl, že by nejvíce byly zapojeny stroje a lidský faktor by sehrál malou roli. Řešení této otázky viděl v rozporu se zasedáním ženevské odzbrojovací konference. V otázkách týkající se československé armády spatřoval hrozbu pro

²²¹ DYK, Viktor. *Milice a armáda*. In *O národní stát 1923 – 1925*. Praha, 1933. s. 281 – 283.

²²² KAUTMAN, František. *Naděje a úskalí českého nacionalismu*. Viktor Dyk v českém politickém životě. Praha, 1992. s. 31. ISBN 80-85281-28-7.

²²³ URL: <http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/tisky-4zas.php?ke_dni=1925&O=6>. 2. 9. 2008.

²²⁴ URL: <http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/tisky-4zas.php?ke_dni=1925&O=6>. 2. 9. 2008.

svůj národ, proto byl zastáncem malé armády, která by spolupracovala s Německem. Celkově se německé strany stavěly proti novelizaci branného zákona. Senátor J. Filipínský, mluvčí Československé sociálně-demokratické strany dělnické, vystoupil velmi ostře proti německému stanovisku a proti novelizaci branného zákona. Viděl v ní utlačování nejnižších vrstev, proto s ní nesouhlasil. Po senátorovi J. Filipínském se slova ujal senátor M. Fíjala se záporným postojem. Po jeho proslovu byla schůze senátu v 11:55 přerušena. Po opětovném zahájení ve 13. 30 se slova ujal V. Dyk. Svou řeč zahájil vzpomínkou na první světovou válku. Lidé si nemohli myslet, že se svět ponaučí a bude se snažit válce předejít. V. Dyk upozorňoval na stálou ostražitost, proto považoval za nutné mít armádu stále k dispozici i s její náhradní zálohou, avšak upozornil na to, že nelze armádu brát jako nástroj k ohrožení československých sousedů. Z psychologického hlediska uznal přirozený strach z armády, ale opětně vyzvedl její význam při nečekaném zásahu. Prosazoval hlavně preventivní funkci armády. Ve svém projevu neopomněl zkritizovat komunistickou stranu a III. Internacionálu, ale i fašismus. Ovšem více kritizoval komunistickou stranu a její členy, které pokládal za lidi s mnoha tvářemi. Podle Dykova mínění jim šlo o vytvoření bezbranného státu, v němž by pak mohli zasáhnout svou silou za pomoci „*moskevského imperialismu*“.²²⁵ Vyslovil svůj názor proti tvrzení o špatnosti všeho, co bylo ustanoveno z dob Rakouska-Uherska, i o tom, že branný zákon vychází z rakouské legislativy: „...*Všecko to, co bylo za Rakouska bylo špatné a všechno to co, nebylo za Rakouska, je dobré. Bohužel, zkušenostmi - a zkušenost je trpká škola - naučili jsme se, že nebylo všechno špatné, co bylo za Rakouska, a že není všechno dobré, co je dnes.*“²²⁶ V otázce volebního práva pro vojáky vyslovil pochopení s obavami, když se dá politická moc armádě jako pomyslného, silného opozičníka parlamentu, ale on sám osobně by si pro ně volební právo přál, proto doufal, že v budoucnu se to změní. Jednání o branném zákoně považoval za výsledek kompromisu a změnám se nebránil. Po V. Dykovi se slova ujal senátor A. Novák, který V. Dyka nazval starým pokrokářem a všechny jeho návrhy týkající se novely branného zákona negoval a za stranu sociálních demokratů prohlásil, že nebudou o tomto návrhu hlasovat. Dykovy pozměňovací předlohy branného zákona překvapivě podpořily německý svaz zemědělců, německá křesťansko-sociální strana lidová a německá Strana živnostenská. Po dlouhém projednávání, debatování a hlasování byla osnova zákona přijata v prvním čtení a schůze byla ve 22.35

²²⁵ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/074schuz/S074001.htm>>. 2. 9. 2008.

²²⁶ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/074schuz/S074001.htm>>. 2. 9. 2008.

ukončena.²²⁷ Předlohy, o nichž se debatovalo, nazval V. Dyk jistým kompromisem. Návrhy na zákony si představoval jinak, ale uvedl, že jedině kompromis vedl k dohodě. Jeho strana musela slevit ze svých nároků, aby se dosáhlo nějakého cíle. Je zajímavé pozorovat, jak se proměnil Dykův postoj během 9 let. Když hovořil o projednávání zákona týkajícího se armády v roce 1923, pouštěl se do kritiky Němců a komunistů. Je vidět, že tento názor zůstal stejný, ale dá se říci, že v 1927 tak trochu vyprchala jeho bojovnost proti těmto dvěma objektům jeho zájmu. Jako zarážející může působit i Dykovo prosazování kompromisu a jakési omlouvání sebe samého a to jaké okolnosti ho vedly ke zmiňovanému kompromisu. Překvapující je i jeho doznání, že i v dobách Rakouska-Uherska byly vymyšleny celkem užitečné věci.

Co se týče snášenlivosti V. Dyka s ostatními poslanci, je zřejmé, že jeho vztah k sociálním a německým poslancům byl na bodě mrazu. Na schůzích v parlamentu často docházelo k hádkám, potyčkám, výsměchům nebo urážkám. Atmosféra v Poslanecké sněmovně často připomínala boje malých chlapců hádajících se o vlastnictví hračky. Poslanci mnohdy nepřipomínali vedoucí špičky Československa. Řada z nich byla při jejich projevech vyrušována, napomínána či jejich řeč musela být ze stenoprotokolu vymazána a často si ne jeden poslanec vysloužil napomenutí předsedy sněmovny. K těmto případům samozřejmě patřil V. Dyk, známý jako bouřlivák. K vypuštění části Dykova projevu například došlo při 44. schůzi 22. října 1926, kdy hovořil nejen o konfiskační praxi tisku. Je celkem paradoxní, když V. Dyk hovořil o tzv. cenzuře v tisku, tak jeho část projevu byla vymazána z těsnopisecké zprávy.²²⁸ Při jedné schůzi byl V. Dyk nazván fašistickým lokálkářem a polemizátorem. Takto se o něm vyjádřil B. Šmeral 1. října 1925.²²⁹ O V. Dykovi by se dalo říci, že v politice působil tak trochu jako provokatér bojující v duchu nacionalismu. Vždyť i sám Ivan Šedivý ho ve své knize *Češi, české země a velká válka 1914-1918* nazval nekompromisním nacionalistou.²³⁰ Například při 99. schůzi 16. prosince 1919 V. Dyk přebíral funkce předsedy Poslanecké sněmovny, jelikož se z davu ozval hlas, jenž se tázal, proč se musí padesátkrát hlasovat. Ve sněmovně zrovna panoval nepokoj, tudíž docházelo k opětovnému hlasování, proto V. Dyk neznámému hlasu odvětil, pokud budou dávat pozor, nebude se muset tolikrát hlasovat. Za tato slova se mu dostalo napomenutí, že to je věcí

²²⁷ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/074schuz/S074001.htm>>. 2. 9. 2008.

²²⁸ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/044schuz/obsah.htm>>. 2. 9. 2008.

²²⁹ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/368schuz/s368001.htm>>. 2. 9. 2008.

²³⁰ ŠEDIVÝ, Ivan. *Češi, české země a velká válka 1914-1918*. Praha, 2001. s. 273 – 274. ISBN 80-7106-274-X.

předsedy napomenout poslance, aby dávali pozor. Na to Dyk odpověděl: „*Tak je napomeňte!*“²³¹ Debata se tak rozohnila, že předseda musel napomínat skoro každého. Do řeči skákal V. Dyk poslanci J. Šrámkovi. Tomu se také nelíbilo opětovné hlasování. Považoval to za nebezpečný postup v Národním shromáždění. V. Dyka to rozčílilo tak, že vykřikoval i tehdy, když se ke slovu dostal poslanec J. Slavíček. Musel být předsedou neustále napomínán, ale rozhodně nebyl sám, koho předseda napomínal. Uklidňoval i poslance V. Johanise, který V. Dykovi řekl, že spisovatelům nedělá čest. Nakonec se Dykovi podařilo získat slovo, v němž uvedl, jak směšné mu přijde znovu hlasovat, když už se dvakrát hlasovalo. Musíme uvést na pravou míru, o čem se vlastně hlasovalo. Poslanci A. Čuříkem a B. Bezděkem byl podán návrh na změnu § 5 vládního návrhu o závodních a revírních radách při hornictví. V zásadě šlo jen o vypuštění slov: „...*a to na závodech s více než 100 zaměstnanců.*“ Když mělo dojít k hlasování o tomto návrhu, již zmiňovanou nepozorností došlo k tomu, že páni navrhovatelé nehlasovali pro svůj návrh a seděli, i přesto, že povstala většina s vyjádřením k souhlasu, tudíž nechal předseda poslanecké sněmovny o návrhu hlasovat znovu, což vedlo k již výše zmiňovaným konfliktům. Když se hlasovalo podruhé, návrh podle poslance A. Čuříka nebyl schválen a přijal se návrh podle výborové zprávy.²³² Toto jednání V. Dyka rozohnilo takovým způsobem, že následující den, tj. 17. prosince 1919, vyšel v Národních listech článek s názvem *Co čest nedělá.*²³³ V úvodu popsal situaci. Uvedl, jak jasně předseda přednesl návrh na změnu zákona a poté nechal hlasovat. Nepozorností poslanců se však muselo opět hlasovat. Ve svém článku poslanec V. Johanise nazval Šípkovou Růženkou. Po peripetích při hlasování V. Dyk využil svého básnického nadání a s trochou sarkasmu pokračoval v článku: „*Konečně zrušeno kouzlo. Šípková Růženka vrací se v život a počíná nadávat.*“²³⁴ V. Dyk upozorňoval na to, že by členové Národního shromáždění měli mít zodpovědnost vůči veřejnosti a při projednávání různých záležitostí by měli dávat pozor, aby věděli, pro co hlasují či nehlasují, pokud by snad někdo něčemu nerozuměl, měl podat námitku, aby došlo k vysvětlení a následnému bezproblémovému hlasování. Několikačetné hlasování nepřispívalo k dobré pověsti Národního shromáždění.²³⁵

²³¹ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/099schuz/s099001.htm>>. 29. 8. 2008.

²³² URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/099schuz/s099001.htm>>. 29. 8. 2008.

²³³ DYK, Viktor. Co čest nedělá. In *O národní stát 1919 – 1922*. Praha, 1933. s. 25 - 27.

²³⁴ DYK, Viktor. Co čest nedělá. In *O národní stát 1919 – 1922*. Praha, 1933. s. 26.

²³⁵ DYK, Viktor. Co čest nedělá. In *O národní stát 1919 – 1922*. Praha, 1933. s. 27.

3 Viktor Dyk jako senátor Národního shromáždění 1925 - 1931

17. prosince 1925 se Viktor Dyk stal členem senátu a téhož dne byla volba úředně potvrzena, i přestože jeho působení v politice nebylo tak jasné, jelikož 24. září 1925 podal P. Šámal prezidentovi v Topolčiankách zprávu od F. Síse. Ten informoval o tom, že národní demokracie se rozhodla v dalších volbách nenasadit za své kandidáty členy B. Frantu a F. Mareše. Přemýšlelo se také o nekandidování V. Dyka, ale nakonec vše dopadlo jinak.²³⁶ Avšak ve 2. polovině 20. let pocíťoval V. Dyk ze své politické činnosti únavu a rozčarování.²³⁷ Jeho vystupování nebylo již tak energické a útočné. Začal propagovat dohodu a spolupráci s politiky, s nimiž by nikdy předtím nebyl schopen jakékoliv dohody. Stal se jakýmsi zastáncem fašismu, jenž rozšířil svůj vliv především po vzniku hnutí Národní obce fašistické v roce 1926. Za tento postoj ho řada politiků kritizovala. I přes Dykovu jistou umírněnost ve 2. polovině 20. let 20. století, můžeme stále pozorovat jeho velmi kritický postoj k národnostním menšinám, především k německým, zvláště poté, co se po volbách v roce 1926 němečtí poslanci dostali do vlády. To jistě V. Dyka oslabilo v jeho boji za samostatný národní stát Čechů.

12. prosince 1929 vykonal V. Dyk svůj slib do III. volebního zasedání Senátu.²³⁸ 29. dubna 1930 při 33. schůzi Senátu, proběhlo na žádost Volebního soudu v Praze přezkoumání a ověření volby členů Senátu, mezi nimiž byl i Viktor Dyk.²³⁹ O vytvoření nové vlády se vyjádřil V. Dyk 14. prosince 1929 v *Demokratu* v článku s názvem *Všichni nespokojeni?*. Podle jeho názoru hlavně tisk kritizoval novou vládu a to především z důvodů hospodářské krize. Vyjádřil se skepticky k dlouhému trvání této vlády. Stávající kabinet nazval ubohým a těžkopádným. Kritizoval jednoduchost projednávání vládního programu a neprojevení zájmu při řešení hospodářské krize. Třemi hlavními body programu se staly řešení zemědělské krizové otázky ve spojení s domácí krizí, druhým bodem se stala otázka bytová a jako poslední se řešila likvidace války se zaměřením na ochranu staropenzistů. Body vládního programu pro něj znamenaly velmi obtížné předsevzetí, při jehož nesplnění prorokoval navrácením se do roku 1925 a pád vlády. Na závěr článku varoval před německými stranami a jejich ochráncem L. Czechem.²⁴⁰ V dalším článku se vyjádřil k jednání

²³⁶ Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Československá strana národně demokratická. Část I. Inv. č. 635/21. Př. č. 1513/25.

²³⁷ MED, Jaroslav. *Viktor Dyk*. Praha, 1988. s. 227.

²³⁸ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/3vo/stena/001schuz/S001001.htm>>. 2. 9. 2008.

²³⁹ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/3vo/stena/033schuz/S033001.htm>>. 2. 9. 2008.

²⁴⁰ DYK, Viktor. *Všichni nespokojeni?*. In. *O národní stát 1929*. Praha, 1938. s. 382 – 384.

o vládním programu, jež považoval za nejasný a jeho projednávání za nesystematické. Vláda podle V. Dyka ve svém jednání nepracovala ve prospěch občanů, ale ve svůj prospěch. Projednávání shledával V. Dyk urychleným, z čehož mohlo dojít k zanedbání důležitých částí vládního programu a jednání o něm bylo povrchní. Podle názoru V. Dyka se neprojednávaly určité části dost podrobně. V tom viděl úmyslné skrývání snadno zneužitelných částí.²⁴¹

3.1 Dykův neutuchající boj proti národnostním menšinám

V. Dyk se nedokázal smířit s tím, jak byla republika tolerantní k národnostním menšinám, proto nesměl chybět při jakékoli akci, jež byla alespoň minimálně směřována proti německé menšině. Samozřejmě se k čemukoli, co se týkalo Němců, vyjadřoval. Na srdci mu hodně ležela jazyková nařízení, jež se projednávala v roce 1926. K přiblížení doby roku 1926 poslouží naléhavá interpelaci senátora K. Hellera o událostech v Karlových Varech. Tato interpelace se projednávala před brzkým pádem Švehlovy vlády. Tato doba by se dala označit jako neklidná – pád vlády, poté zavedení úřednické vlády, demonstrace v jazykově smíšených oblastech kvůli jazykovým nařízením a vstup německých poslanců R. Mayr-Hartinga a F. Spiny do Švehlovy vlády 12. října 1926, tím vznikla tzv. občanská či panská koalice. Za první republiky se tím vytvořila jediná pravicově orientovaná vláda, tudíž i jednotná v politickém smyslu.²⁴² Dalo by se říci, že z části se tak V. Dykovi splnil jeho sen, jelikož došlo k vytvoření vlády na pravicových základech, ale bohužel se její součástí stali i členové německé menšiny, což vedlo k Dykově značné nelibosti. V. Dyk se vyjádřil na 11. schůzi senátu 11. března 1926 ke karlovarským událostem, přičemž využil prostoru a pohovořil o jazykovém nařízení. V Karlových Varech se jednalo o krvavé srážky a demonstrace, kterými se podrobněji zabývala 12. schůze. Touto záležitostí se zaobíral senát, jelikož 16. února 1926 němečtí poslanci podali ve sněmovně návrh na vyslovení nedůvěry vládě kvůli karlovarským událostem. Jejich návrh byl však zamítnut.²⁴³ Proto v tomto odstavci rozebereme pouze řeč V. Dyka. Ten interpelaci německého senátora K. Hellera označil za plnou lží. Považoval německou demonstraci v Karlových Varech za podlou. Počátek demonstrace spatřoval ve stížnostech zedníků a dělníků na daně, proto se stavitel Rossler vydal tuto záležitost urovnat k okresnímu hejtmanovi. Toto rozčílení stavitele

²⁴¹ DYK, Viktor. *Skrývačky*. In. *O národní stát 1929*. Praha, 1938. s. 384 – 387.

²⁴² BROKLOVÁ, Eva. *Československá demokracie*. Politický systém ČSR 1918 – 1938. Praha, 1992. ISBN 80-901059-6-3.

²⁴³ KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny země Koruny české*. XIII. 1918 – 1929. Praha – Litomyšl, 2000. s. 514. ISBN 80-7185-328-3.

se podle V. Dyka přeneslo do německé strany sociálních demokratů, a tím byla demonstrace rozpoutána. V sociálních demokratech viděl rozdmýchávače zla, kteří stáli proti Badeniho jazykovým nařízením. Neustálým brojením Němců proti Čechům podle V. Dyka došlo k posílení českého národa tak silně, že si vybojoval samostatnost a samostatný stát.²⁴⁴ Ve svém projevu se V. Dyk rozvášnil při vzpomínce na budování československého státu. Vzpomínal, jak společně se svými druhy bojoval proti Rakousku a jak bojoval za ustanovení samostatného státu. Rozhovořil se na téma jazykového nařízení a vzpomínal na příklad z Liberce. Jednalo se o Čecha, jenž žádal o český domovský list, ale jeho požadavek byl odmítnut s vysvětlením, že by se jednalo o nelegální akt. Uvedl, jak Němci v oblastech s německou většinou nepovažovali za nutnou znalost češtiny. Na Dykova slova odvětil německý senátor K. Hilgenreiner, že požadují rovnoprávnost. Německou rovnoprávnost V. Dyk cítil takto: *„Ta rovnoprávnost vypadá potom tak, že sice je povinen český úředník ovládati němčinu, ale je to zároveň rouhání proti německému pámbíčku, jestliže se žádá také od Němce, aby rozuměl češtině a po případě ji ovládal. To není, rovnoprávnost, to je zvrácení rovnoprávnosti. Vy si stěžujete na útisk, ale ten útisk je čistě imaginární. A jestliže vy zde chcete vyvolati boj, teda říkám, že v tomto boji musíte prohráti, poněvadž se nenajde beze škody své ani jediná československá strana, která by se nepostavila proti principu, že Čech v některém místě Československé republiky přestává býti příslušníkem státního národa a že je občanem druhého řádu.“*²⁴⁵ Velmi rázně odmítal tvrzení německého senátora H. Hartla, jenž viděl původ nepokojů v Karlových Varech v jazykových nařízeních. V otázce jazykových práv jednoznačně odmítal přijmout německé stanovisko, že většina se přizpůsobí menšině. Podle jeho slov Němci neučinili nic pro vybudování československého státu. Poté se vyjádřil k neuznání policejní moci ze strany německých občanů. Na to se do něj verbálně pustili senátoři M. Fíjala a W. Neissner. Uvedli, když byl pronásledován rakouskou policií, tak také neuznával její pravomoci, že může být ještě „bit rakousko-uherskými pendreky“ a v jeho straně byl sám, když tvrdil, jak bojoval proti Rakouskému císařství, že jinak v jeho straně se našli příznivci císařství. K rozhořčeným útokům na V. Dyka a národní demokracii se přidali senátoři J. Luksch a F. J. Kroiher. Na jejich útoky reagoval slovy o státní ochraně lidí, kteří chrání stát a na narušitele, když nezaberou „pendreky“ bylo nutné použít střelnou zbraň, s tím míněním, že následky jsou jistě horší, a pokud se útočí na československý stát, považoval V. Dyk za nutné reagovat silou proti násilí, aby jeho státnost byla zachována. Podle

²⁴⁴ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/011schuz/obsah.htm>>. 2. 9. 2008.

²⁴⁵ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/011schuz/obsah.htm>>. 2. 9. 2008.

jeho tvrzení si Němci svým odporem nemohli vzít to co, český lid těžko dobyl. Poté se senátoři mezi sebou začali dohadovat, kdy v českých dějinách vládli Čechům Němci a kdy naopak. Svou řeč zakončil slovy: „*Větev německého dubu, jež si říká "sudetská", je suchou ratolestí. Není vyloučena možnost, že tato větev se zazelená, ale až se zazelená, doufám, že bude dělati rozumnější politiku.*“²⁴⁶ V. Dyk vnímal Československo výlučně a ahistoricky jako plod vítězného boje Čechů nad Němci, proto také nesouhlasil s aktivním zapojením Němců do politiky. Chtěl žít v národním státě a ne v národnostním.²⁴⁷ Po jeho projevu se slova ujal senátor J. Luksch. Dykovu řeč považoval za sprostou a urážející německý národ, ale zároveň uvedl, že na takový postoj senátor V. Dyka byl zvyklý a byl podle něho vinen za propast mezi Čechy a Němci. Senátor F. J. Kroiher se připojil k Dykově myšlence o neproduktivnosti sudetské větve. Senátor J. Bohr v Dykových slovech spatřoval pohrdání a urážky. Nakonec místopředseda Senátu M. Hruban přerušil rozpravu o naléhavé interpelaci, týkající se událostí v Karlových Varech.²⁴⁸ Rozprava se opět otevřela v úterý 16. března 1926 při 12. schůzi senátu Národního shromáždění Československé republiky. Jako první bod denního pořadu se projednávalo pokračování v debatě o naléhavé interpelaci senátora K. Hellera a jeho kolektivu na ministra vnitra. Debatovalo se o zásahu a jednání státní policie v Karlových Varech. Tisková zpráva číslo 39 uvádí, že se 2. března 1926 v 16.00 konala úředně povolená schůze, jež svolala německá sociálně-demokratická strana dělnická. K. Heller ve zprávě uvádí, že i přes značné roztrpčení německého dělnictva, které se ho zmocnilo vzhledem k novým daňovým zatížením, hospodářskému a jazykovému útisku, obsaženému v jazykovém nařízení. Jednalo se o prováděcích nařízeních k jazykovému zákonu zakotvenému v ústavě ze dne 3. února 1926 číslo 17 Sb. z. a n. K jazykovému nařízení promluvil ministr vnitra F. Nosek v Poslanecké sněmovně. Ten považoval prováděcí nařízení za velmi důležité, jelikož docházelo k četným nepříjemnostem na úřadech, proto tímto nařízením došlo k úpravě samosprávné administrativě. Ministr uvedl, že německá část občanstva toto nařízení kritizovala velmi nespravedlivě, nevěcně a stavěla se tím tak proti Československé republice.²⁴⁹ O prováděcím nařízení se jednalo ještě na 14. schůzi Poslanecké sněmovny 12. března 1926, kdy se projednávala zpráva iniciativního výboru o návrhu poslanců F. Luschky, F. Hodiny, R. Jungy, A. Stenzla, J. Keibla a druhů, aby byla vyslovena vládě nedůvěra pro porušení mezinárodně zaručené jazykové ochrany národnostních menšin.

²⁴⁶ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/011schuz/obsah.htm>>. 2. 9. 2008.

²⁴⁷ MED, Jaroslav. *Viktor Dyk*. Praha, 1988. s. 226.

²⁴⁸ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/011schuz/obsah.htm>>. 2. 9. 2008.

²⁴⁹ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1925ns/ps/stenprot/013schuz/s013010.htm>>. 31. 3. 2009.

Na rozdíl od jednání v senátu probíhala 13. a 14. schůze ve velmi vzrušené debatě.²⁵⁰ V senátu průběh schůze byl naprosto klidný, spořádaný a v souvislosti s jazykovým nařízením probíhala debata o karlovarských událostech. Po skončení setkání se v Karlových Varech více jak 10 000 lidí vydalo k budově okresní správy, aby odevzdali své rezoluce za účelem zaslání vládě. Dále K. Heller uvádí, jak státní policie dělnictvu zastoupila cestu. Po delším vyjednávání byl účastníkům povolen postup, ovšem policisté údajně napadli dav gumovými obuškami. „...nešetřili dětí, žen a starců, nejbrutálnějším způsobem stloukli bezbranné jednotlivce“, jak uvedl Heller a jeho spolustraníci.²⁵¹ Československá tisková kancelář vydala zprávu, v níž bylo uvedeno, že dav napadl strážníky a házel po nich kameny. Toto tvrzení však okamžitě K. Heller odmítl a žádal o ustanovení osmnácti členného výboru pro přešetření událostí v Karlových Varech.²⁵² Jeho návrh byl však zamítnut. V senátu se nad tímto tématem rozohnila debata. Němečtí senátoři požadovali, aby se u nás jednalo s menšinami, tak jako se s nimi jedná ve Švýcarsku. Senátor R. Pánek nazval karlovarský incident štvavostí proti jazykovým nařízením. Diskuse se dále nesla v heslech internacionalismus, nacionalismus, šovinismus a jazyková nařízení. K problematice se vyjádřili čeští, němečtí i slovenští a maďarští senátoři. Po dlouhých peripetiích se ke slovu přihlásil Viktor Dyk. Ocitoval řeč Karla Kramáře ze stenografického protokolu Revolučního shromáždění. V té se pravilo, že pokud Národní shromáždění nechce, aby do něj byly zanášeny jazykové boje, musí být jazykové nařízení přesně vyznačené a precizně propracované, aby nemohlo být zpochybněno. V. Dyk v citované řeči Karla Kramáře zdůrazňuje přesnost a jasnost v jazykovém zákoně, aby Němci nemohli používat tvrzení, že to neodpovídá státnímu základnímu zákonu.²⁵³ V projevech německých řečníků viděl nutnost novely živnostenského řádu. Tím by podle V. Dyka nedošlo k potupě státního jazyka v tzv. nápisové aféře, která byla též v této debatě projednávána. Jednalo se o užívání českých a německých nápisů např. na úřadech či v obchodech. Dále V. Dyk pokračuje: „V rozčlenění debaty byli jsme málem prohlášení za vrahy. Vzpomínám na Corneilleův výrok: „Těm, které zabijíte, se vede dosti dobře.“ Já aspoň, pokud jsem během celé této debaty měl tu čest pozorovati pány kolegy v německých lavicích, došel jsem k tomu mínění, že je u nich spíše růžová nálada, než černé myšlenky a obava o budoucnost svého lidu. A přál bych si, aby v této růžové náladě mohli být

²⁵⁰ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1925ns/ps/stenprot/014schuz/s014001.htm>>. 31. 3. 2009.

²⁵¹ URL: <http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/tisky/T0039_00.htm>. 2. 9. 2008.

²⁵² URL: <http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/tisky/T0039_00.htm>. 2. 9. 2008.

²⁵³ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/012schuz/S012001.htm>>. 2. 9. 2008.

*také naši čeští lidé, naši hraničáři.*²⁵⁴ Po těchto slovech se v senátu objevil hluk a značný nesouhlas německých senátorů. Německý senátor K. Fritscher Dykovu řeč označil jako šibeniční humor. Senátor Dyk nesouhlasil s tvrzením, že německým kolegům nešlo o zničení republiky. Podle něho jim spíše šlo o to, aby české vedení napálili, a proto předem varuje: „...*je také naším právem a povinností, abychom se nedali napáliti.*“²⁵⁵ Ve smyslu § 65 jednacího řádu bylo nutné tuto rozpravu zakončit hlasováním, zdali senát schválil prohlášení ministra vnitra F. Noska, nebo ne. Senát se mohl usnést, že hlasování odkládá, ale návrh na odložení hlasování podán nebyl, a tak debata byla ukončena schválením prohlášení ministra vnitra. K událostem v Karlových Varech a k jazykovému zákonu se V. Dyk vyjádřil v článku s názvem *My a Němci*, který vyšel v Národních listech 14. března 1926. Nabádal český lid, aby se nedostal do omezení německou menšinou, jíž šlo o vytvoření většiny v otázce jazykového zákona. V německé menšině neviděl nic dobrého, proto se snažil vyvrátit čtenářům iluze, že by se snad alespoň něco málo pozitivního u nich našlo. Kritizoval nedostatek českého sebevědomí a naopak přebytek německého, které vyvrcholilo až v sebepřeceňování s vystupováním velikého německého národa. Ovšem v tomto chování spatřoval V. Dyk snahu se vyrovnat českému národu, což považoval za nemožné, proto docházelo k neustálým demonstracím z německých stran, jelikož si uvědomily, že se s českým národem nemohly rovnat. Z pohledu V. Dyka Němci měnili právo v bezpráví a bezpráví pro ně bylo právem. Německý národ nazval opět suchou ratolestí německého dubu. Toto přirovnání používal velmi rád, jelikož věděl, že tím německou menšinu popudí. Německou menšinu však musel pochválit, že se dokázala sjednotit i za špatnou věc, za to český národ stále dokazoval, jak nebyl schopen se spojit dohromady ani za účelem dobrého činu.²⁵⁶ Při diskuzích o jazykovém nařízení můžeme V. Dyka řadit mezi nejhorlivější reprezentanty bojovného nacionalismu. Jeho stoupenci hlásali, že s Němci je třeba zacházet jako s poraženým nepřítelem.²⁵⁷ O karlovarských událostech 12. března informovalo České slovo. Jednalo se o demonstrace proti jazykovým nařízením. Němečtí sociální demokraté nazvali naši ústavu „klosetovým papírem“. Poté České slovo informovalo o brutalitě německých demonstrantů.²⁵⁸ O projednávání jazykových nařízení také napsaly Národní listy. Projednávání jim přišla zdlouhavá a letitá. Německá menšina chtěla vyslovit nedůvěru vládě,

²⁵⁴ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/012schuz/S012001.htm>>. 2. 9. 2008.

²⁵⁵ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/012schuz/S012001.htm>>. 2. 9. 2008.

²⁵⁶ DYK, Viktor. *My a Němci*. In *O národní stát 1925 – 1928*. Praha, 1933. s. 103 - 106.

²⁵⁷ MALÍŘ, Jiří – MAREK, Pavel. *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861 – 2004*. 1. díl. 1861 – 1938. Brno, 2005. s. 599 - 600. ISBN 80-7239-180-1.

²⁵⁸ Knihovna Národního muzea, odd. časopisů. *České slovo* 18, č. 60. 11. 3. 1926. s. 3.

jelikož podle jejího mínění vláda porušila svým jazykovým nařízením jazykovou ochranu národnostních menšin ukotvených v mírových smlouvách. Ministr vnitra F. Nosek však potvrdil, že v naší zemi rostla nenávist a zášť Němců proti Československu, tudíž docházelo i k častým demonstracím, avšak v parlamentě si němečtí politikové hráli na utlačované.²⁵⁹ Boj o uznání češtiny a slovenštiny za vnitřní úřední jazyk národní demokraté prohráli. Kramářův návrh stanovit povinnost, aby „státní“ jazyk ovládali i němečtí a maďarští úředníci, byl přehlasován. Viktor Dyk porážku glosoval výkřikem „Hanba!“, K. Kramář uraženě opustil zasedací síň. O uraženém K. Kramáři píše i A. Klimek a dodává, že s ním zasedací místnost opustil i V. Dyk, pobouřený tím, že levicovní socialisté chtěli po hymně zazpívat *Rudý prapor*.²⁶⁰ Proti Masarykovi však národní demokraté uhájili uzákonění státního jazyka, i když v mírně rozředěné a pleonastické formulaci: „*Jazyk československý jest státním, oficiálním jazykem republiky.*“²⁶¹ Jednání o státním jazyku popisuje i Antonín Klimek, jenž napsal, jaký postoj V. Dyk zastával: „*Naše pojetí spravedlnosti bylo a je: Restituce Bílé hory, to je národní stát.*“²⁶²

3.2 Dykova nedůvěra k sociálním stranám nevypřchává

O sociálních demokratech se V. Dyk vyslovil jako „*o lidech sice milých, ale málo českých a vyjadřoval obavy z toho, co by se stalo s českým národem, kdyby o něm rozhodovala dělnická internacionála.*“²⁶³ Stejně jako v kapitole 2.3 *Vztah Viktora Dyka k levici*, se projednávala žaloba národně-socialistického redaktora J. Kozáka kvůli Dykově urážce, tak i v tiskové zprávě imunitního výboru číslo 600 z roku 1928 se dočteme o žádosti okresního soudu pro přestupky v Praze k trestnímu stíhání senátora V. Dyka, avšak žádné trestní stíhání nemohlo V. Dykovi pokazit radost z jeho sňatku se spisovatelkou Zdenkou Háskovou, s níž se oženil po 27leté známosti v 51 letech.²⁶⁴ Žádost byla podána z důvodů pro přestupek proti bezpečnosti cti podle paragrafů (§) 487, 488 trestního zákoníku (č. 1432 předst.) Tímto návrhem se zabýval senát ve čtvrtek 15. března 1928 při své 119. schůzi.

²⁵⁹ Knihovna Národního muzea, odd. časopisů. *Národní listy* 66, č. 71. 12. 3. 1926. s. 1.

²⁶⁰ KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny zemí Koruny české*. XIII. 1918 – 1929. Praha – Litomyšl, 2000. s. 147. ISBN 80-7185-328-3.

²⁶¹ KOVTUN, Jiří. *Republika v nebezpečném světě*. Éra prezidenta Masaryka 1918 – 1935. Praha, 2005. s. 150. ISBN 80-7215-254-8.

²⁶² KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny zemí Koruny české*. XIII. 1918 – 1929. Praha – Litomyšl, 2000. s. 147. ISBN 80-7185-328-3.

²⁶³ NAKONEČNÝ, Milan. *Český fašismus*. Praha, 2006. s. 49. ISBN 80-86226-73-5.

²⁶⁴ MED, Jaroslav. *Viktor Dyk*. Praha, 1988. s. 224.

Soukromí žalobci²⁶⁵ žalovali senátora Dyka za to, že 7. května 1926 v Praze na Střeleckém ostrově na veřejné schůzi se zabýval výbuchem v Truhlářské ulici a přečetl zde článek Rudého práva, který se týkal této tragické události, jež byla považována za státní katastrofu. Viktor Dyk údajně tvrdil, že soukromí žalobci – redaktoři Rudého práva o výbuchu věděli a nic proti této události nepodnikli. Podle Dykovy řeči na Střeleckém ostrově byl výbuch připraven proto, aby smrtí dvou nevinných vojáků vzbudil u veřejnosti nenávist ke komunistické straně, jelikož právě tou měl být zinscenován.²⁶⁶ Imunitní výbor navrhl senátu, aby žádosti nebylo vyhověno. Když zpravodaj senátu O. Havelka četl ve své zprávě, proč by Viktor Dyk neměl být vydán, ozval se v senátu hlas a zakřičel: „*Že je to národní demokrat! Fašista!*“²⁶⁷ Zde je zřejmé, že v senátu převládal dojem státní ochrany národních demokratů, jenž byl vyřknut v řeči senátora W. Neissnera při 23. schůzi v roce 1926. Zpráva imunitního výboru uvedla, jakým způsobem probíhalo šetření a k jakým závěrům se dospělo. Zločinnost ze strany V. Dyka nebyla směřovatelná a jeho projev byl čistě politický. Svě podezření ohledně výbuchu vyslovil proti neznámému pisateli, jehož článek z Rudého práva četl. Konstatoval, že smysl jeho výroků nebyl správně reprodukován. Na závěr imunitní výbor označil Dykův projev za politický, a výbuch byl proveden pod záštitou vedení komunistické strany a netýkalo se to soukromých žalobců. Při hlasování o nevydání V. Dyka se senátem roznesl hluk a výkřiky senátorů komunistické strany a německé strany sociálně demokratické. Nakonec bylo rozhodnuto V. Dyka nevydat. V březnu 1926 se plnily stránky snad všech novin v Československu událostmi v Truhlářské ulici. Jednalo se o tragickou událost, jež se dostala do celorepublikového podvědomí. Došlo zde k výbuchu 5. března 1926, při němž zahynuli dva mladí vojáci, a 34 civilních obyvatel bylo zraněno. Podle úředních zpráv došlo k tragické události výbuchem 22 beden ručních granátů vzoru 21 vezených z muničního skladiště v Hostivících na Pohořelec a do Karlína.²⁶⁸ Touto událostí se zabývala 10. schůze senátu a 13. schůze Poslanecké sněmovny ve stejný den, 11. března 1926.²⁶⁹ Nehodu okomentovaly Národní listy 6. března 1926. Tragickou událost přirovnaly k hrůzám, jež se děly za 1. světové války. Požadovaly okamžité prošetření situace a nalezení viníka. Situaci až příliš zdramatizovaly. Dále vyčetly, kdo se z politicky činných osob objevil

²⁶⁵ Tehdejší redaktoři Rudého Práva - Vladimír Borek, Filip Dobrovolný, Vladimír Havel, Josef Hora, Bohuslav Novotný, Bohuslav Šafář, Jan Šverma, Václav Vacek, Bedřich Vorel, Kamil Zeman (Ivan Olbracht).

²⁶⁶ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/119schuz/S119001.htm>>. 2. 9. 2008.

²⁶⁷ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/119schuz/S119001.htm>>. 2. 9. 2008.

²⁶⁸ URL: <http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/tisky/T0046_00.htm>. 5. 5. 2009.

²⁶⁹ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/010schuz/S010001.htm>>.

URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1925ns/ps/stenprot/013schuz/s013001.htm>>. 5. 5. 2009.

mezi prvními na místě nehody. Dostavil se starosta vnitřní Prahy J. Rotnagl, V. Dyk a E. Špatný jako zástupci branného výboru. Národní listy uvedly 69 zraněných, což se lišilo od čísla, jež uvedl J. Stříbrný. Národní listy se také vyslovily k cestě dvou mužů, kteří municí vezli. Podivovaly se nad tím, jakou trasu zvolili a zda jim byla předepsána, či tak jeli podle svého uvážení. Tím vyslovily pochybnost nad označením tragédie jako nehody.²⁷⁰ K události se vyjádřil Ministr Národní obrany J. Stříbrný v senátu, jehož projev veřejnosti zprostředkovalo České slovo 11. března 1926. Jeho úkolem bylo celou událost prošetřit a najít jejího viníka.²⁷¹ K řízení celé akce byl přizván R. Gajda, jenž se na místo tragédie okamžitě dostavil, což velmi kladně ohodnotil tisk.²⁷² Prošetření události ukázalo několik příčin, za nichž mohlo dojít k nehodě. Jedna z variant hovořila o převozu granátů na nedostatečně odpovídajícím voze, na němž granáty nebyly zajištěny podle předpisů. Toto tvrzení však J. Stříbrný odmítl. Poškození granátů také nepřijímal, jelikož je považoval za jedny z nejbezpečnějších. K variantě o úmyslném výbuchu se nechtěl vyjadřovat, jelikož nebyla prokázána. Dále naznačil, že mohlo dojít k technické závadě. V závěru své řeči musel s politováním uznat, že viníka nenalezl. Nakonec České slovo uvedlo, že prohlášení ministra J. Stříbrného bylo v senátu přijato jako dostatečné vyjádření k události.²⁷³

Stejně tak jako se nezměnil Dykův postoj k německé menšině, tak zůstal stejný i jeho názor na levicově zaměřené strany. Příklad, který pro to použijeme, může zdánlivě působit nelogicky, ale jistá spojitost zde je. Jedná se o oslavy tisíciletého výročí svatého Václava. Senát toto výročí projednával v souvislosti s osvobozením od kolků, poplatků a daně z obohacení díky tomuto významnému jubileu při 177. schůzi 4. června 1929. V. Dyk se původně ujmout slova nechtěl, ale po přednesu řeči člena Československé sociálně-demokratické strany dělnické F. Modráčka změnil názor. Tím se opět národní demokrat dostal do sporu s levicí. V. Dyka pohoršilo Modráčkovu tvrzení o vzniku českého státu. Senátor F. Modráček státní počátky nespojoval s dobou knížete Václava, ovšem V. Dyk byl opačného tvrzení. F. Modráčkovi se nelíbilo vyzdvihování postavy svatého Václava. Zastával tvrzení, že o jeho vládě a skutečích se ví jen velmi málo, proto nevidí důvod konání miléniových oslav. Na jeho vývody reagoval V. Dyk slovy: „*Je jisto, že, když my Čechové něco pěkného máme,*

²⁷⁰ Knihovna Národního muzea, odd. časopisů. Národní listy 66, č. 65. 6. 3. 1926. s. 1 - 2.

²⁷¹ Knihovna Národního muzea, odd. časopisů. České slovo 18, č. 60. 11. 3. 1926. s. 1 - 3.

²⁷² KLIMEK, Antonín – HOFMAN, Petr. *Vítěz, který prohrál. Generál Radola Gajda*. Praha - Litomyšl, 1995. s. 62. ISBN 80-7185-033-0.

²⁷³ Knihovna Národního muzea, odd. časopisů. České slovo 18, č. 60. 11. 3. 1926. s. 1 - 3.

*pohaníme si to sami, když nám to nepohaní cizina!*²⁷⁴ Velmi zjednodušeně V. Dyk uvedl, že legenda není jistě přesná, ale považoval pro český lid za důležité mít legendu, stejně tak jako své legendy měli Maďaři, Němci či Francouzi. Když se V. Dyk rozpovídal o působnosti legend, pustil se i do příběhu Mistra Jana Husa. Velmi rázně uvedl, proč byl Jan Hus v době první republiky oslavován. Podle V. Dyka to bylo proto, že byl dávno mrtvý a nemohl již nikomu svými projevy ublížit, ale V. Dyk uvedl, kdyby byl Jan Hus jeho současníkem, tak by ho řada senátorů, hlavně z řady sociální demokracie, nechala opět potrestat. Tím se dostal do sporu se senátorem V. Dundrem. Oba se pustili do slovního boje, až musela být atmosféra v senátu uklidňována, aby V. Dyk mohl pokračovat. Ve svatováclavské legendě neviděl nebezpečí, které by pohoršilo postavení Československa ve světě. Svou řeč zakončil myšlenkou o svatém Václavovi jako o českém patronovi, a ne jako o patronovi českých katolíků. Po něm se opět slova ujal rozohněný F. Modráček. Nepovažoval se za bojovníka proti svatováclavské legendě, jako ho označil V. Dyk, ale požadoval jen její reálný výklad, aby nenarušila svobodné myšlení lidí. Nepociťoval za šťastné její vykládání podle postoje toho či onoho historika. Stavěl se proti zpolitizování legendy.²⁷⁵ Na konec proběhlo hlasování. Osnovu zákona přijal senát ve své prvním čtení. K proslovu F. Modráčka se V. Dyk vrátil v článku s názvem *Flagelantství*, uveřejněném v Národních listech 9. června 1929. Nelíbilo se mu, jak F. Modráček, jehož nazval nejsympatičtější členem strany sociálně demokratické, hovořil o důležitosti pravdivé historie proti působnosti legend, historicky nedostatečně podloženým. Kritizoval Modráčkovu tvrzení, že neprávem se konaly oslavy svatováclavského milénia. F. Modráček nesouhlasil s příliš brzkými oslavami, za to V. Dyk označil jejich konání za příliš pozdní. V. Dyk poznamenal, jak každý stát má svou legendu, i když ne založenou na přesných historických datech, přesto se lidé k nim upínají a své legendy oslavují, proto ve svatováclavské legendě neviděl nic špatného. Podle Dykova mínění náš národ oplýval přehnaným sebevědomím a na druhé straně jeho nedostatkem před cizími národy.²⁷⁶ K zářijové oslavě svatováclavského milénia V. Dyk ještě přispěl svým článkem s názvem *Vstup do svatováclavských oslav*, v němž pěl ódu sv. Václavovi. Neopomněl uvést, jak trapné projednávání předcházelo těmto oslavám, a při této příležitosti se pustil do kritiky vládní koalice.²⁷⁷ V článku *Millenium a volby* kritizoval politickou situaci a jako by předznamenal pád Udržalovy vlády, jež podala

²⁷⁴ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/177schuz/S177001.htm>>. 2. 9. 2008.

²⁷⁵ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/177schuz/S177001.htm>>. 2. 9. 2008.

²⁷⁶ DYK, Viktor. Flagelantství. In. *O národní stát 1929*. Praha, 1938. s. 175 – 178.

²⁷⁷ DYK, Viktor. Vstup do svatováclavských oslav. In. *O národní stát 1929*. Praha, 1938. s. 228 – 231.

předčasnou demisi 27. října 1929. Nelíbilo se mu, že svatováclavské oslavy byly zastíněny nestabilní politickou situací. Nesouhlasil s myšlenkou předčasných voleb v den před konáním svatováclavských oslav, tj. 27. září. Prosil lid i vládu, aby se nekonaly volby před svátkem sv. Václava.²⁷⁸ V den svátku sv. Václava V. Dyk uveřejnil oslavný článek na počest českého patrona.²⁷⁹ O nepokojích v souvislosti se svatováclavskými oslavami a o špatné politické situaci informuje také A. Klimek.²⁸⁰

K menším a ne již tak kritickým rozporům mezi V. Dykem a levicovými stranami došlo při projednávání vládního programového prohlášení ministerského předsedy. Do této rozpravy se V. Dyk zapojil 18. prosince 1929 při 4. schůzi. Premiér vlády F. Udržal promluvil na 2. schůzi Poslanecké sněmovny 13. prosince 1929. Představil novou vládu, jejímž úkolem se stalo řešení hospodářských otázek v době celosvětové krize. V jeho řeči ho přerušovali komunističtí poslanci, kteří nazvali novou vládu fašistickým seskupením. F. Udržal kladl důraz na zahraniční politiku a slíbil, že nová vláda bude pokračovat v rozpracovaných úkolech předešlé vlády. Předsevzetí úkolů nové vlády, s kterými chtěl F. Udržal seznámit Poslaneckou sněmovnu, neustále narušovali nespokojení poslanci, proto musela být schůze přerušena.²⁸¹ V. Dyk nově sestavenou vládu kritizoval za to, že se národní demokraté nedostali do její většiny. Podle jeho názoru se utvořila vláda s převahou socialistických stran. Odmítal tvrzení o nedůležitosti senátu jako jedné z dvou komor Národního shromáždění. Souhlasil s premiérovým tvrzením o nutnosti věnovat se hospodářství a především zemědělství, jež se nacházelo ve značné krizi. Zlepšení postavení zemědělců spatřoval v daňových úlevách. Požadoval, aby se vyřešily sporné obchodní smlouvy s cizinou. S Udržalovým tvrzením o politice mezinárodní konsolidace a pacifikace v oblasti zahraniční politiky souhlasil do té míry, pokud takové chování budou zastávat i zahraniční státy. Normalizace zahraničních vztahů naší republiky a cizích států měla být podle Dykova mínění vzájemná. Obchodní a hospodářskou spolupráci s Ruskem kategoricky odmítal. K projednávání mírových smluv se vyjádřil dost kriticky. Uznal, že práce E. Beneše jako odborníka v této oblasti je dobrá, proto neměl v úmyslu mu ji nějak narušovat, ale chtěl být nezaujatým, avšak velmi přísným kritikem. V otázce školství se V. Dykovi moc nelíbilo Udržalovo tvrzení o získání vzdělání každého občana bez rozdílu. V tomto bodě se trochu

²⁷⁸ DYK, Viktor. Millenium a volby. In. *O národní stát 1929*. Praha, 1938. s. 237 – 239.

²⁷⁹ DYK, Viktor. Reflektse k tisíciletí. In. *O národní stát 1929*. Praha, 1938. s. 239 – 242.

²⁸⁰ KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny země Koruny české*. XIII. 1918 – 1929. Praha – Litomyšl, 2000. s. 699 - 701. ISBN 80-7185-328-3.

²⁸¹ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1929ns/ps/stenprot/002schuz/s002001.htm>>. 28. 4. 2009.

obával, aby nedošlo k upřednostňování národnostních menšin na úkor českých a slovenských žáků a studentů. V této souvislosti uvedl: „*Pohostinství je jistě vzácná ctnost, ale nechová-li se host jako host, musí se hostitel chovat jak pán domu.*“²⁸² Bral na vědomí vládní slib o urovnání poměrů mezi penzisty, zabezpečení vdov a sirotků po novinářích či vyřízení nemocenského pojištění pro soukromé zaměstnance. V souvislosti s Podkarpatskou Rusí se přimluvil o zavedení vyučování ruského jazyka ve školách a na úřadech. Za účelné shledával zrovnoprávnění pravoslavné církve v našich poměrech. Dále chtěl revizi pozemkové reformy. Zasadil se o řádné reprezentování demokracie a parlamentarismu, s čímž spojoval víru v jejich upevnění.²⁸³

Ač se může zdát, že otázky týkající se vojenských záležitostí byly pro kulturně zaměřenou osobu, jakou byl V. Dyk, španělskou vesnicí, tak opak je pravdou. Již v předešlých letech se věnoval otázkám mírové armády či vojenskému a kázeňskému právu. V roce 1930 se vyslovil k otázkám penzí v článku s názvem *Naděje a zklamání*, jež publikoval v Národních listech 12. ledna 1930. Svým postojem se opět dostal do sporu s levicí. Ministr financí K. Engliš ve svém výkladu o rozpočtu pro rok 1930 naznačil jistou naději na zvýšení platů pro penzisty, když však dojde ke snížení plateb válečných dluhů. Ovšem V. Dyk to neviděl tak růžově jako ministr. Náklady na vyřešení otázky platů staropenzistů byly dost vysoké, což by znamenalo značné zatížení rozpočtu. Kdyby došlo k rozložení nákladů do krátkého časového horizontu, pro penzisty by to podle V. Dyka nemělo žádný význam, jelikož takový časový úsek mohl pro penzisty znamenat velmi dlouhou dobu. Svůj článek zakončil pesimisticky.²⁸⁴ 15. ledna 1930 8. schůze senátu projednávala prodloužení lhůty o zaopatřovacích nárocích bývalých vojenských gážistů a změnu zaopatřovacích požitků vojenských osob a pozůstalých po nich. Jednoduše se jednalo o penze vysloužilců. Návrh tohoto zákona se projednával již v roce 1920, 1924 a 1928. Jednalo se zřejmě o značně nepříjemnou záležitost, jelikož podle slov senátora A. Nováka V. Dyk v roce 1928 jako předseda branného výboru usiloval o zrušení jeho funkce referenta zmiňované předlohy. V. Dyk se hájil vazbou na mezinárodní mírové smlouvy a samozřejmě o tom všem informoval v referátu, týkajícím se této záležitosti. V. Dyk se pustil do diskuse s komunistickým senátorem V. Mikulíčkem. Ten poukazyval na nezáměr na životě dělnické třídy a nelíbilo se mu zvyšování penze pro vojenské vysloužilce. V této souvislosti V. Dyk

²⁸² URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/3vo/stena/004schuz/S004001.htm>>. 2. 9. 2008.

²⁸³ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/3vo/stena/004schuz/S004001.htm>>. 2. 9. 2008.

²⁸⁴ DYK, Viktor. *Naděje a zklamání*. In. *O národní stát 1930 – 1931*. Praha, 1938. s. 20 – 22.

stočil svou řeč na špinavé praktiky sovětského Ruska. V. Mikulíček zase uvedl, jak národní demokracie podporuje korupci. Tím debatu V. Dyk ukončil a zaměřil se na otázku zvýšení penze pro staré lidi. Nechtěl tuto záležitost oddalovat, již kvůli samotným penzistům, pro které nebylo možné dlouho čekat. Za svou stranu vyslovil stanovisko, že budou hlasovat pro prodloužení zmiňované lhůty. Tím byla debata skončena a předseda senátu požádal, aby Poslanecká sněmovna přijala prodloužení lhůty o tři měsíce.²⁸⁵ Na tuto debatu V. Dyk reagoval v den schůze článkem s názvem *Jenerálská předloha* v Národních listech. Projevil přání, aby se tato otázka řádně projednala jak v senátu, tak i v Poslanecké sněmovně.²⁸⁶ 17. ledna 1930 v Národních listech uvedl, že by si přál, aby došlo k zrovnoprávnění všech vojenských penzistů a nedošlo k nějakému prosazování a upřednostňování rakouských generálů. Poslanecké sněmovně bylo řečeno, že branný výbor, jehož členem byl V. Dyk, se snažil o prosazení výhod pro vojenské generály. Toto tvrzení V. Dyk zásadně odmítal.²⁸⁷

3.3 Viktor Dyk a jeho vztah k fašismu

V. Dyk fašismus nazval jako proud, jenž nebyl dokonalý, ale jeho záměr dobrý – chránit Československý stát. Český fašismus ve svých počátcích vystupoval jako krajní křídlo českého nacionalismu, proto měl blízko k národně demokratické straně a budil sympatie z nacionálního hlediska radikálního národního demokrata V. Dyka.²⁸⁸ Sám Viktor Dyk se nepovažoval za fašistu a některé metody považoval za krajně nouzové východisko, ale uvedl, kdyby nebylo volby mezi demokracií a diktaturou, ale mezi diktaturou a diktaturou, považoval by za lepší československou diktaturu než diktaturu národních nepřátel.²⁸⁹ V. Dyk však projevoval sympatie k fašistickým skupinám, které se v Československu objevovaly již v roce 1922. Mluvil na fašistických schůzích a chtěl využít fašistického hnutí na posílení nacionalistického proudu v české společnosti a zvláště v národnědemokratické straně.²⁹⁰ Národní demokracie podporovala fašismus ze stejných důvodů jako agrární strana. Fašisté za ně mohli vykřikovat různé věci, vyvolávat skandály a aféry, což si koaliční strany nemohly dovolit. Český fašismus zdůrazňující myšlenku slovanské spolupráce se stal jakýmsi

²⁸⁵ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/3vo/stena/008schuz/S008001.htm>>. 2. 9. 2009.

²⁸⁶ DYK, Viktor. Jenerálská předloha. In. *O národní stát 1930 – 1931*. Praha, 1938. s. 23.

²⁸⁷ DYK, Viktor. Koaliční lojalita. In. *O národní stát 1930 – 1931*. Praha, 1938. s. 23 – 24.

²⁸⁸ KAUTMAN, František. *Naděje a úskalí českého nacionalismu*. Viktor Dyk v českém politickém životě. Praha, 1992. s. 41. ISBN 80-85281-28-7.

²⁸⁹ URL: <<http://www.senát.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/023schuz/obsah.htm>>. 2. 9. 2008.

²⁹⁰ KOVTUN, Jiří. *Republika v nebezpečném světě*. Éra prezidenta Masaryka 1918-1935. Praha, 2005. s. 623 – 633. ISBN 80-7215-254-8.

protipólem prozápadně orientovaného směru podporovaného E. Benešem.²⁹¹ Tak jako V. Dyk neměl rád E. Beneše, tak popularitu u něj nesklidil komunismus, proto mu velice vyhovoval vznik fašistické organizace Národní hnutí. To bylo založeno v listopadu 1922 a v říjnu 1923 se sloučilo s další fašistickou organizací Červenobílí.²⁹² Červenobílí nebo také Klub červenobílých vedl K. Kramář. „*Vůdcem Národního hnutí byl V. Dyk, který tak učinil ze skutečného vlastenectví, problémem ovšem bylo, že byl, jak poznamenává F. Peroutka, obklopen lidmi s nedobrou politickou pověstí, jejichž jediným cílem často bylo pouze nadávat a pomlouvat.*“²⁹³ Většího úspěchu dosáhlo Národní hnutí u pravicově vysokoškolského studentstva díky vášnivému agitátorovi V. Dykovi.²⁹⁴ Počátkem roku 1923 oznámilo Národní hnutí svůj program, pro něhož se vzorem stal italský fašismus.²⁹⁵ V souvislosti V. Dyk a fašismus není první polovina 20. let rozebírána příliš podrobně, jelikož až spíše ve druhé polovině 20. let zasáhl fašismus do politiky V. Dyka, což se i více začalo projevat při senátních schůzích. Urážky typu spolčení V. Dyka s fašisty, či V. Dyk – propagátor a ochránce fašismu slychal převážně ze strany levicových politiků. K takovému případu došlo i v senátu při 23. schůzi 1. června 1926, kdy se jednalo o imunitní záležitosti komunistického senátora Tomáše Koutného a jeho případném stíhání pro přečiny paragrafů (§§) 279 a 283 trestního zákona a pro přestupek paragrafu (§) 312 trestního zákona (číslo 174/26 předs.). Žádost o jeho stíhání vydal krajský soud v Moravské Ostravě. V tiskové zprávě číslo 54 bylo uvedeno, že 4. dubna 1925 chtěla komunistická strana v Moravské Ostravě na náměstí Republiky uspořádat demonstraci. Po výzvě policejního kapitána Hery, aby bylo shromáždění rozpuštěno, senátor T. Koutný měl údajně dav popouzet k pokračování v akci, vykřikovat nemístná hesla na policejní sbor a popuzovat dav k házení kamením. Dále tisková zpráva uvádí, jak Krajský soud v Moravské Ostravě žádal Národní shromáždění již v červnu 1925 o souhlas k trestnímu stíhání senátora T. Koutného. Žádost byla odložena z důvodů rozpuštění Národního shromáždění, a tudíž Poslanecká sněmovna o této záležitosti nerozhodla. Žádost se opět předložila Národnímu shromáždění v prosinci 1925, kdy se imunitní výbor přiklonil k trestnímu stíhání senátora T. Koutného.²⁹⁶ V řeči německého levicového senátora W. Neissnera byl patrný jeho příklon k zachování imunity Tomáše Koutného. Vysvětlil to tak,

²⁹¹ ČECHUROVÁ, Jana. *Česká politická pravice*. Praha, 1999. s. 82. ISBN 80-7106-264-2.

²⁹² ČECHUROVÁ, Jana. *Česká politická pravice*. Praha, 1999. s. 85 - 86. ISBN 80-7106-264-2.

²⁹³ GREGOROVIC, Miroslav. *Kapitoly o českém fašismu*. Fašismus jako měřítko politické dezorientace. Praha, 1995. s. 21. ISBN 80-7106-100-X.

²⁹⁴ PASÁK, Tomáš. *Český fašismus 1922 – 1945 a kolaborace 1939 – 1945*. Praha, 1999. s. 66. ISBN 80-7252-017-2.

²⁹⁵ PASÁK, Tomáš. *K historii českého fašismu*. Praha, 1985. s. 8.

²⁹⁶ URL: <http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/tisky/T0054_00.htm>. 2. 9. 2008.

že není možné zavírat lidi, u nichž si Národní shromáždění myslelo, že se chovali nezákonně na jedné straně a nic nepodniknout proti pravicovému radikalismu na straně druhé. Po řeči senátora W. Neissnera se ke slovu přihlásil Viktor Dyk, jehož levice „přivítala“ slovy: „*Pryč s fašisty. Ať žije d'Annuncio!*“²⁹⁷ Při zahájení své řeči byl V. Dyk neustále vyrušován a v senátu panoval neklid. Najednou jako by se zapomněla projednávat imunita senátora Koutného, když senátor V. Dyk hovořil na obranu své strany Československé národní demokracie a na obranu Karla Kramáře. Právě proslov německého senátora považoval za službu fašismu. Připomněl atentát na tehdejšího ministra financí Aloise Rašína a uvedl, že vždy byly prováděny útoky na členy národní demokracie a ne na členy levicových stran. Tímto jednáním údajně národní demokracie posílila v základech a odolala nátlakům zvenčí jako žádná jiná strana. Těmito slovy Viktor Dyk opět zvedl vlnu nepokoje v senátu. Senátor F. Hlávka národní demokraty označil za keřase. V. Dyk mu pohotově odpověděl, že i mezi jeho kolegy byli keřasové, a uvedl, jak fašismus vykonal dobrou práci pro republiku tím, že donutil ty lidi, kteří dříve brojili proti republice, aby ji najednou chránili.²⁹⁸ Ve své řeči uvedl, že mezi předními představiteli státu a národní demokracie nebyly osobní rozpory, ale čistě politické, a kritizoval německé vměšování se do těchto sporů, *poněvadž nikdy nečiní dobře příslušník jiného národa, činí-li si nárok činiti rádce národu jinému, co by měl dělati. (...) Běda Čechům a Slovákům, budou-li odkázáni, aby jim pomáhali Němci a Maďaři, běda jim, budou-li odkázáni, aby jim pomáhali komunisté.*²⁹⁹ Prosazoval jakékoli řešení sporu dohodou a ochranu zákona, čímž by se docílilo odstranění nebezpečí fašismu pro republiku. Během své řeči byl Viktor Dyk neustále přerušován různými poznámkami, souhlasy či výkřiky nespokojenosti. Na závěr své řeči označil senátory a jejich chování a činy za patrony a protektory fašismu.³⁰⁰ Po jeho slovech se řeči opět ujal senátor W. Neissner, jenž uvedl, že kdyby fašistické hnutí dělalo ohromné pokroky, tak V. Dyk by byl upřímným fašistou. Na jeho slova senátor V. Dyk reagoval: „*Bude-li třeba, ano!*“³⁰¹ W. Neissner prohlásil, jak V. Dyk vždy horlivě hájil fašismus, jen se o něm zavedla v senátu řeč. Ale to podle W. Neissnera nebylo na programu jednání senátu. Jednalo se o tom, zda leví radikálové jsou více pronásledováni a každá maličkost se řeší pronásledováním a rušením imunitního práva a pravicoví radikálové jsou více chráněni podle Neissnerova tvrzení. Obvinil V. Dyka, že při své řeči se vyhýbal rozvířít debatu na téma fašismus a ústava.

²⁹⁷ URL: <<http://www.senát.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/023schuz/obsah.htm>>. 2. 9. 2008.

²⁹⁸ URL: <<http://www.senát.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/023schuz/obsah.htm>>. 2. 9. 2008.

²⁹⁹ URL: <<http://www.senát.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/023schuz/obsah.htm>>. 2. 9. 2008.

³⁰⁰ URL: <<http://www.senát.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/023schuz/obsah.htm>>. 2. 9. 2008.

³⁰¹ URL: <<http://www.senát.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/023schuz/obsah.htm>>. 2. 9. 2008.

Pro W. Neissnera fašismus mířil k podvržení ústavy a na stranu národní demokracie uvedl, že byla spoluviníkem úpadku Moravsko-slezské banky a řady dalších skandálů a afér. Na výtky vyřčené senátorem W. Neissnerem Viktor Dyk zareagoval opět citací slov Karla Kramáře: „*jestliže to nepůjde s parlamentem, půjde to i bez parlamentu, ale naše strana chce, aby to šlo s parlamentem.*“³⁰² Na adresu zbavování senátorů levicových stran imunity konstatoval, že pokud by se příslušník národní demokracie choval nelegálním způsobem, bude on první, kdo bude hlasovat pro jeho vydání. Po V. Dykovi ještě promluvil zpravodaj B. Baxa, jenž se přiklonil pro vydání senátora T. Koutného. Nakonec návrh imunitního výboru senát přijal 57 hlasy pro a 53 hlasy proti.

O projednávání úpravy platů katolického, evangelického a židovského duchovenstva se jednalo na 35. schůzi 25. června 1926. V tomto případě lze krásně vystihnout, jak levicoví poslanci napadají V. Dyka za jeho sympatie k fašismu, a jak se často političtí zástupci nechali strhnout svou snahou prosadit svůj názor, že zapomínali na své veřejně-právní postavení. Při schůzi se připomněli poměry z dob Rakouska-Uherska a výše platů v té době. Navrhovali se nepodporovat ty církve, které budou protistátní a zajistit finanční podpory pro duchovní při případné nemoci či nemožnosti vykonávat své povolání. Vláda byla vyzvána ke zřízení zvláštních úředníků pro duchovní záležitosti.³⁰³ Jako první v této záležitosti promluvil senátor T. Koutný. Zvyšování mezd duchovním se mu nelíbilo, jelikož podle jeho mínění bylo prováděno na úkor pracujícího lidu. Velmi rozhořčeně obvinil agrární stranu a národní demokracii, že se při projednávání platů dělníků neprosadily o jejich zvýšení. Mezitím, než se k řeči dostal V. Dyk, promluvil ještě několik senátorů a atmosféra byla velmi napjatá. Za národní demokracii V. Dyk uvedl, jak se původně nechtěla do debaty zapojit, jelikož v projednávaném bodě musela učinit kompromis, aby došlo k nějaké dohodě, ale pokud by V. Dyk nepromluvil, považoval by to za zbabělost své strany. Probíhající debatu nazval „*snůška táborových frází a rčení dávno již omrzevších.*“³⁰⁴ Názory vyřčené proti náboženství V. Dyk nazval volnomyšlenkářským útokem a materialismem, z něhož nemohla vzniknout morálka a státní idea. Zkritizoval pokrytecké jednání komunistické strany. Podle jeho slov jiné strany stály proti náboženství a neskrývaly to, avšak komunistická strana se převlékla do hávu strany podporující především křesťanství, což se ovšem V. Dykovi nelíbilo. Chtěl podporu všem církvím v Československu. Těmito slovy se dostal do sporu se senátorem

³⁰² URL: <<http://www.senát.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/023schuz/obsah.htm>>. 2. 9. 2008.

³⁰³ URL: <http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/tisky/T0160_00.htm>. 2. 9. 2008.

³⁰⁴ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/035schuz/obsah.htm>>. 2. 9. 2008.

V. Dundrem, jenž národní demokracii nařkl z upřednostňování jednoho náboženství, což V. Dyk svými slovy vyvracel a prohlašoval zásadu snášenlivosti všech náboženství, čímž popudil senátora Z. Witta a senátora V. Chlumeckého. Dále uvedl, že není fanatickým věřícím, ale pokud se někdo snaží o odstranění víry, měl by lidem dát něco nového, v co by mohli věřit. Směrem k senátorovi sociální demokracie V. Dundrovi podotkl, jak je důležité mít svou mravní morálku, jež jeho strana vůbec nezná a lid naučila pouze třídní nenávisti. Na tato slova V. Dundr odpověděl, že třídní nenávisti se naučili od Státoprávně pokrokové strany v minulosti. Tímto způsobem se dostali od projednávání platů duchovních k projednávání pojmů pokrok a pravý socialismus. Se senátorem V. Dundrem se přeli o pojem demokracie. Každá strana si demokracii vykládala po svém. Vyčítali si působení ve vládě, a jak která strana se zajímá o své voliče, když se dostane k moci. V. Dyk obhajoval národní demokracii před tvrzením, že kvůli ní došlo k rozpadu vládní koalice. Rázem se dostal ke spolupráci sociální demokracie a německých stran. Kolega sociální demokrat Z. Witt mu na jeho slova řekl, že jeho strana se na rozdíl od národní demokracie snaží o jistou dohodu s německými stranami, zato národní demokraté neustále prosazují nacionalistické smýšlení.³⁰⁵ Z. Witt označil fašistické výtržníky za „uličníky“. V. Dyk se jich zastával a prohlásil, že se jich ujímá jako „slušných lidí“.³⁰⁶ V. Dyk se dostal až k obviňování jeho osoby z prosazování fašismu. Pokusil se podat vysvětlení, jak vidí rozdíl mezi jeho nacionalismem a fašismem. Považoval to za boj příslušníka jednoho národa proti druhému, který však nemusel být veden formou osobních bojů či fyzického napadání. Hlas v zasedací místnosti v senátu ho obvinil z provádění demonstrací a upozornil ho, aby proto tímto směrem nemoralizoval demonstrující. Na to V. Dyk souhlasně potvrdil, že se účastnil demonstrací, ale konajících se proti Rakousku. Proti republice by nevystoupil. Po těchto slovech senátor J. Pichl uvedl: „*Fašismem tu dobrou pověst podkopáváte!*“³⁰⁷ Na to V. Dyk odpověděl slovy, že Pichlova Československá národně socialistická strana kritizovala násilné metody fašistů, ale přesto i ona jich využívala. Směrem ke komunistům podotkl a vzbudil svými slovy veselost v senátu: „... *náš senátorský klub komunistický je poněkud chorý, on má trvale "Houseru"*.“³⁰⁸ Na stranu Československé strany socialistické uvedl: „*Čeští socialisté nemohou také popřít jednu věc, že k této desorganizaci národního bloku značnou měrou*

³⁰⁵ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/035schuz/obsah.htm>>. 2. 9. 2008.

³⁰⁶ KOVTUN, Jiří. *Republika v nebezpečném světě*. Éra prezidenta Masaryka 1918 – 1935. Praha, 2005. s. 449. ISBN 80-7215-254-8.

³⁰⁷ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/035schuz/obsah.htm>>. 2. 9. 2008.

³⁰⁸ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/035schuz/obsah.htm>>. 2. 9. 2008.

*přispěli tím, že bohužel se dali pod vedení určitých živlů, které jim mnoho cti nenadělaly a jestliže pak je chtěli sestřásti z kabátu, byla to těžká věc: jakmile se dostane do kožichu určitá věc, tak se těžko setřese. Je to strana, která zavedla do politického života takové mravy, že u ní politickým argumentem je lékařské vysvědčení o paralýze vedoucího politika.*³⁰⁹ Po těchto slovech se v senátu zvedla vlna nevole a předseda V. Donát volal V. Dyka k pořádku, ale senátoři požadovali ukončení jeho proslovu a nazvali ho „*provokátérem provokátérů, holomkem a ne senátorem.*“³¹⁰ Pro velké rozhořčení socialistů musel předseda Donát přerušit schůzi. Poté se V. Dyk ke slovu již nedostal, ale zkritizoval ho ve svém projevu senátor R. Jaroš: „*Pan kolega Dyk řekl, že není morálky bez boha. On blíží se padesátce, nebo ji již překročil a jde tedy do sebe. Ale byly doby, kdy pan kolega nebyl vždy těch názorů. Když byl příslušníkem klubu studentské "Slavie", tak frygická čapka mu byla milou. Pan kolega Dyk má vlastnost, že přímo vydražďuje lidi, vzpomíná a hledá ta nejhorší slova, jakých by mohl použít, aby zrovna přinutil někoho, aby chytil nějaké spisy, a hodil mu to na hlavu.*“³¹¹ Nakonec senát schválil osnovu zákona ve druhém čtení. K velmi žhavé debatě se ještě V. Dyk vyjádřil v článku s názvem *Neslýchaný útok*, jež uveřejnil 9. července 1926 v Samostatnosti, kde uveřejnil část své řeči ze senátní schůze o projednávání platů duchovních. Uvedl, jak již delší dobu socialistický tisk napadal národní demokracii jako stranu podporující reakci, což V. Dyk samozřejmě popřel a rozhodl se postavit proti socialistickým stranám, jak v závěru uvedl: „*Neslýchaným útokem bylo s mé strany jasné slovo odmítnutí socialistického biče.*“³¹² O schůzi na níž se projednávaly platy duchovních a s tím spojený kongruový zákon³¹³ napsal i T. Pasák. Psal o tom, jak se V. Dyk postavil na stranu kongruového zákona a senát se změnil ve vroucí kotel. V. Dyk byl jak komunistickými, tak socialistickými senátory více než padesátkrát přerušen, přesto byl kongruový zákon přijat.³¹⁴

Při 135. schůzi, která se konala 21. června 1928, V. Dyk promluvil k tématu o změně hlavy II zákona, týkající se organizace politické správy ze dne 14. července 1927, č. 125 Sb.

³⁰⁹ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/035schuz/obsah.htm>>. 2. 9. 2008.

³¹⁰ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/035schuz/obsah.htm>>. 2. 9. 2008.

³¹¹ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/035schuz/obsah.htm>>. 2. 9. 2008.

³¹² DYK, Viktor. Neslýchaný útok. In. *O národní stát 1925 – 1928*. Praha, 1937. s. 148 – 154.

³¹³ Kongrua je plat duchovního ve státech, v kterých není odlika církve a státu, tedy např. v Československu nebo i dnešním Česku. V Československu byl v roce 1926 přijat kongruový zákon a duchovním kongruovaných církví (římskokatolická, řeckokatolická, pravoslavné a na Slovensku i evangelické a židům) byl vyplácen plat od státu. Ostatní církve (českobratrská, československá, starokatolická i židé) dostávaly pravidelnou státní dotaci. URL:< <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kongrua>>. 22. 6. 2009.

³¹⁴ PASÁK, Tomáš. *Český fašismus 1922 – 1945 a kolaborace 1939 – 1945*. Praha, 1999. s. 71. ISBN 80-7252-017-2.

z. a n. Odůvodnění uvedlo, proč ke změně mělo dojít. Bylo to z důvodů obtíží územního rozdělení. Řešila se i personální otázka a nutnost úspor. Změna zákona měla vstoupit v platnost 1. ledna 1928, poněvadž bylo zapotřebí uvést v život nové úřady a orgány, přesunulo se toto datum na 1. července 1928. Zákon aktivoval vznik dvou zemí - České a Moravskoslezské. S touto změnou hlavy II zákona však nastaly potíže se zrušením dosavadních zastupitelských okresů v Čechách a silničních okresů na Moravě a ve Slezsku a současné zřízení nových okresních úřadů. Problémy se spatřovaly i ve sjednocení Moravy a Slezska na základě sjednocení úřadů a zavedení nových v souvislosti i s novými zaměstnanci. Na Slovensku a v Podkarpatské Rusi byla potřeba uspořádat správu zemskou a okresní.³¹⁵ Podle názoru V. Dyka se debata změny hlavy II zákona stočila k projednávání účelnosti či neúčelnosti zákona a jeho vhodnosti či nevhodnosti. Kritizoval slova senátora národně socialistické strany J. Hubky, jenž mluvil o snaze zavést autonomii ve Slezsku, jelikož se mu nelíbil župní zákon, pro který však jeho strana v roce 1920 hlasovala. Národní socialisty nazval největšími centralisty v době projednávání župního zákona, tudíž nechápal, proč najednou chtěli autonomii Slezska. Nezapomněl uvést, jak se jeho strana pod vedením K. Kramáře snažila zachovat individualitu zemí v menších celcích Československu. Zákon z roku 1927 nepovažoval za dokonalý, ale stal se pro něho jakýmsi odčiněním zrušení historických zemí v roce 1920. Zákon se mu zamlouval a bral ho jako zlepšení vztahů mezi Čechy a Slovenskem, jelikož zřízení zemských celků ke zlepšení přispělo. Preferoval vylepšení vnitřní politiky, konkrétně vztahy Čechů a Slováků, před zahraniční politikou. Změna zákona podle jeho mínění nebyla jistě dokonalá, ale rozhodně prospěšná. Poté V. Dyk změnil téma a začal se věnovat odročeným volbám. Tím se dostal do sporu s komunisty, protože ti ho obvinili ze spolupráce se slovenskou lidovou stranou a nazvali ho fašistickým advokátem. V tomto případě se snažil o vysvětlení, že i mezi lidmi prosazujícími fašismus byli lidé slušní, kteří věřili v jeho dobrou myšlenku. Spojení s lidovou stranou považoval za čistě politický krok, i přestože slovenští lidovci byli obviněni z protistátní činnosti.³¹⁶ Zákon byl nakonec přijat ve svém prvním čtení.

³¹⁵ URL: <http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/tisky/T0676_00.htm>. 2. 9. 2008.

³¹⁶ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/135schuz/S135001.htm>>. 2. 9. 2008.

V. Dyk po oficiálním vzniku fašistického časopisu Vlajka začal do něj hojně přispívat. Vlajka vznikla 3. 4. 1930. Byla zde pěstována protiněmecká politika v duchu národní demokracie. Jistý vliv na tuto orientaci měl právě V. Dyk.³¹⁷

3.4 Viktor Dyk, zahraniční politika a Edvard Beneš

Zahraníční politika byla pro V. Dyka spojena se jménem E. Beneše. Z dřívější spolupráce obou mužů v době 1. světové války se vytvořila silná kritika ze strany V. Dyka, jež byla výrazně znatelná v jeho brožuře *Ad usum pana prezidenta republiky* vydané v roce 1929 jako emociálně laděné dílo ke konfliktu mezi K. Kramářem a E. Benešem.³¹⁸ V. Dyk získal možnost k další kritice E. Beneše 6. února 1930 při 13. schůzi senátu Národního shromáždění, kdy pokračovala rozprava o prohlášení ministra zahraničí E. Beneše, do níž se zapojil i V. Dyk. Ministerské prohlášení se týkalo ujednání na konferenci v Haagu. O Benešově prohlášení se také jednalo 3. a 4. února 1930 na 13. a 14. schůzi Poslanecké sněmovny.³¹⁹ Senátní schůzi předcházely jisté činy, o kterých bylo informováno 1. února 1930. To se ke kancléři P. Šámalovi dostavil ministr průmyslu, obchodu a živností J. Matoušek, člen národně demokratické strany. O poměrech ve straně hovořil s ministerským předsedou F. Udržalem a uvedl, že situaci ve straně shledával velmi povážlivou. K. Kramář udělil plnou moc J. Matouškovi a učinil ho jeho zástupcem po dobu Kramářovy nepřítomnosti. J. Matoušek trávil 2. únor 1930 s prezidentem. Toho využil poslanec A. Hajn a senátor V. Dyk. Chtěli svolat schůzi a na ní vyjádřit nedůvěru ministrovi E. Benešovi. J. Matouškovi se podařilo schůzi odložit na 5. února 1930. Proti této schůzi dál J. Matoušek bojoval tím, že chtěl, aby byla schválena poslaneckým a senátorským klubem, jelikož zastupitelstvo strany podle jeho mínění nemělo o politických událostech takový přehled jako poslanecký klub. Tuto cestu považoval za zmaření Dykova a Hajnova plánu. Kdyby došlo k přijetí jejich návrhu, považoval by to za přechod národní demokracie do opozice, což samozřejmě nechtěl.³²⁰ O svržení E. Beneše z jeho ministerského postu usiloval V. Dyk s A. Hajnem s dalšími poslanci (jako třeba A. Němec, J. Matoušek, či J. Špaček) již v roce 1923. Nakonec V. Dyk od úmyslu odstoupil a projevil ochotu s E. Benešem jednat

³¹⁷ PASÁK, Tomáš. *Český fašismus 1922 – 1945 a kolaborace 1939 – 1945*. Praha, 1999. s. 134 – 135. ISBN 80-7252-017-2.

³¹⁸ TOMEŠ, Josef. *Milníky vztahu Viktora Dyka k TGM*. In Masarykův sborník XIII, 2004 – 2006, s. 47 – 93. ISBN 80-86495-40-X. ISSN 1801-6286.

³¹⁹ URL: <<http://www.psp.cz/eknih/1929ns/ps/stenprot/index.htm>>. 31. 3. 2009.

³²⁰ Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Československá strana národně demokratická. Část II. Inv. č. 635/21. Př. č. 163/30.

v jakýchkoliv záležitostech. Stejně tak pod vlivem Dykova rozhodnutí učinili i výše jmenovaní poslanci.³²¹ O úvaze svržení E. Beneše se V. Dyk zmínil ve svém článku s názvem *My a Haag*, jež uveřejnil v *Demokratu* 8. února 1930.³²² Rozprava v senátu se týkala konference v Haagu, z níž dohody a ujednání byly podepsány 20. ledna 1930. Tyto dohody projednávala 41. schůze. Považoval ministrovo prosazování haagských dohod za ukvapené. Dohody považoval za něco, z čehož pro Československo mohly vyplynout vážné škody a nedostatek kritiky mohl poškodit budoucí zájmy republiky. V dohodách nespatořoval žádnou prosperitu, spíše břemeno. Dohody spojoval se zdražením domácích produktů na domácím trhu, se snížením životní úrovně obyvatel Československa a s rostoucími obtížemi v exportu. Směrem k E. Benešovi uvedl, jak velký na sebe vzal svým počínáním v Haagu úkol, jež V. Dyk považoval za neuskutečnitelný. Upozornil ministra na nejasné výroky, kterých by se dalo snadno zneužít. Takovými výroky se E. Beneš podle V. Dyka obklopoval dost často. V kritice E. Beneše dále pokračoval: „*Je jiná věc doznati, že bylo nutno pod tlakem okolností přijmouti něco, co nám ve všem nevyhovuje, a je věc jiná prohlašovat za dokonalý úspěch, co není dokonalým úspěchem, a vázati si tak zbytečně ruce do budoucna. (...) Kritika i zdánlivě ostrá, může býti vám, pane ministře, zdravější, než přílišné služebníčkování, než pach kadidla, než souhlas již předem zajištěný a jásání nad věcmi, nad kterými nelze jásat.*“³²³ V. Dykovi byl E. Beneš krajně nesympatický. E. Beneš byl totiž pravým protipólem V. Dyka. Proti Dykově romantické duši působil E. Beneš jako střízlivý, chladně kalkulující pragmatik, který dokázal důsledně sebeobětavě jít za cílem, který si vytyčil.³²⁴ V dohodách spatořoval jisté výhody pro Maďarsko a to ho značně znepokojovalo. Trnem v oku se mu stal velký vliv E. Beneše na parlament. Ten podle Dykových slov schválil vše, co ministr zahraničí přinesl a tím přicházel o kritiku parlamentních sborů a kritiku veřejnosti, které se mu mohly stát podporou. V těchto Dykových slovech senátorka F. F. Plamínková spatořovala špinění, a ne kritiku. V. Dyk se vyjádřil ke třem otázkám, které konference v Haagu projednávala. Jednalo se o pozemkovou reformu, naše válečné dluhy spojencům a osvobozenecký poplatek. První otázka pro něj nebyla ještě dořešena a konečné řešení vydala haagská konference. V otázce týkající se dluhů se vyslovil V. Dyk pro jejich jasné splacení, ale rozlišoval dluhy čistě obchodní a politické, které chtěl podrobit revizím. Jistou část

³²¹ Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Československá strana národně demokratická. Část I. Inv. č. 635/21. Př. č. T 186/23.

³²² DYK, Viktor. *My a Haag*. In. *O národní stát 1930 – 1931*. Praha, 1938. s. 40 – 42.

³²³ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/3vo/stena/013schuz/S013001.htm>>. 2. 9. 2008.

³²⁴ KAUTMAN, František. *Naděje a úskalí českého nacionalismu*. Viktor Dyk v českém politickém životě. Praha, 1992. s. 29. ISBN 80-85281-28-7.

ve splácení dluhů viděl i v příliš dlouhém držení českých legionářů na Sibiři. Poplatek osvobozenecy považoval za delikátní otázku a uvedl, že Dohoda přispěla k našemu osvobození a my jsme pomohli Dohodě zvítězit. Mír s Maďarskem neviděl až tak optimisticky a považoval jej za závislý nejen na naší dobré vůli, ale na tom, jak Maďarsko přijme mírové podmínky. Poté se slova ujal ministr zahraniční E. Beneš, aby reagoval na vývody V. Dyka. E. Beneš se vyjádřil optimisticky. Kritiku přijal s pochvalným gestem, jelikož ji považoval za dobrý předmět k dialogu. V. Dyka však nazval nacionálním egoistou. Názory V. Dyka přijal, ale zásadně se s nimi neztotožnil a považoval Dykovo počínání za přehnané. Vytkl i Dykovo tvrzení, že haagské události E. Beneš považoval za skvělé jak po stránce finanční, tak i politické. Beneš uvedl, že bylo dosaženo politického úspěchu. S jeho řečí v Haagu se polemizovalo z důvodů přehnané kritiky v tisku. Podobný projev přednesl E. Beneš v květnu 1930 při 41. schůzi, v níž se opět dostal do křížku s V. Dykem a jinými senátory. Po jeho slovech senát schválil souhlas s prohlášením ministra zahraničí E. Beneše. Při schůzce novinářů s guvernérem Národní banky V. Pospíšilem, která se konala 19. února 1930, došlo ke kritice Národních listů. Ty měly burcovat veřejnost proti jednání E. Beneše v zahraničí. Toto vše se mělo dít z podnětu J. Stříbrného a skupiny kolem Národní politiky.³²⁵ O prohlášení ministra E. Beneše V. Dyk napsal v Národních listech 9. února 1930. E. Beneš se odmítl ztotožnit s postojem V. Dyka k projednávání v Haagu. Oba se přeli o svou aktivní činnost pro dobro státu. Každý viděl poklidný chod státu v něčem jiném a někde jinde. V. Dyk uvedl, proč s úmluvami z Haagu nesouhlasil. Šlo o to, aby se v budoucnu nestalo, že bychom nemohli žádat již více. Podle jeho mínění to bylo egoistické, ale správné, protože mírovými smlouvami jsme získali hodně málo. V. Dyk upozorňoval na to, jak je důležité prosadit politický egoismus a taktiku. S taktikou E. Beneš souhlasil, ale egoismus odmítal. Ujednání z Haagu znamenala pro ministra zahraničních věcí politický a morální zdar. V. Dykovi šlo pouze o prozkoumání, jakého úspěchu Československá republika docílila v těchto jednáních.³²⁶

Senát Národního shromáždění 27. května 1930 při 41. schůzi projednával zprávy rozpočtového a zahraničního výboru týkající se dohod a ujednáních podepsaných v Haagu 20. ledna 1930 a dále probíral dohody a závazky vyplývající z trianonské mírové smlouvy podepsaných 28. dubna 1930 v Paříži. Tisková zpráva č. 209 se zabývala otázkou válečných reparací. Československo získalo podíl na reparacích, ale zároveň jako nový nástupnický stát

³²⁵ Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Československá strana národně demokratická. Inv. č. 635/21. Př. č. 757/30/I.

³²⁶ DYK, Viktor. K odpovědi min. dr. Beneše. In. *O národní stát 1930 – 1931*. Praha, 1938. s. 42 – 46.

se muselo podílet na úhradě válečných nákladů vítězných mocností. Dále se zpráva zabývala německým neplacením reparací a ustanovení Dawesovy komise, která Německu výši reparací snížila. Ze zprávy získáváme i informace o zřízení Youngovy komise, která rovněž Německu snížila výši ročních splátek. Tento systém se nelíbil státům jako Belgie, Francie, Anglie a státům střední a východní Evropy, proto se v Haagu v lednu 1930 uskutečnila konference, která měla tyto neshody urovnat. Na konferenci došlo k dohodě s Československem, která částečně platila pro Polsko, Rumunsko a Jugoslávii. Ustanovily se roční dávky reparací. Pro Československo to činilo 10 milionů zlatých marek po dobu 37 let, od roku 1930 do roku 1966, a zároveň byla republika zproštěna povinností platit válečné náklady, které činily 31 miliard českých korun.³²⁷ Podle zprávy zahraničního a rozpočtového výboru pro nás z dohod usnesených v Haagu plynuly značné výhody. Dohody a závazky z dubna 1930 pak už jen řešily, kolik procent příspěvků z reparací případně na Velkou Británii či Francii nebo kolik jaký fond vydá obligací, jaká byla stanovena výše lokální renty. Také se řešila ujednání mezi Maďarskem a věřitelskými mocnostmi aj. K projednávání těchto událostí se také po celé řadě řečníků vyjádřil i V. Dyk. Ten na úmluvy pohlížel celkem kriticky. Zastával názor, že malý stát jako je Československo, nemůže dovést Evropu k pacifismu. Považoval to za nevděčný a příliš riskantní úkol. Podle jeho mínění se Maďarsku podařilo z poválečné situace v Evropě vytěžit více než Československu. Ve svých vývodech dále pokračoval: „*Nepokládám ani za tak nebezpečné samotné úmluvy, jako mezinárodně vzniklé mínění, že dost žárlivě nestřežíme svou suverenitu, že ponecháváme jiným státům, velkým státům možnost, aby se vměšovaly do našich vnitřních záležitostí a našeho zákonodárství.*“³²⁸ Propagoval, aby se malý stát, jako bylo Československo, neponižoval před velkými státy. Jiní oslavovali zásluhy ministra zahraničí E. Beneše na vyjednání dohod z Haagu a Paříže, Viktor Dyk jeho počínání kritizoval. Chtěl, aby zahraniční politika byla vedena důstojně a sebevědomě a ne „*bařtipánsky.*“³²⁹ Ze svého hlediska uvedl, že zvítězily státy poražené a vítězové se stali poraženými. V usmiřování s poraženými hledal meze, kam je možné až zajít. Nabádal k opatrnosti. Při vytváření Panevropy nemohlo podle jeho mínění chybět Rusko, ale také považoval za nutné vyřešit ruskou situaci, protože nešla vytvářet Panevropa

³²⁷ Pro náš stát tyto dohody znamenaly příjem 1 % z reparačních platů Bulharských a Maďarských (oceněných celkem asi na 25 mil. Kč). Dále zproštění platů za státní statky, oceněných po srážce převzatých dluhů bývalého Rakouska asi na 24 miliard Kč, dále zproštění dluhu liberačního asi 4¹/₂ mil., pak prominutí platů za labský, oderský a lodní park částkou 10¹/₂ mil. zl. Mk, za železniční materiál armističní částkou skoro 7 mil. zl. Mk a za státní statky na Hlučínsku; zároveň sníženy platy za vydržování našich legií v Sibiři, Francii a Italii na dnešní kurs franku a liry. URL: <http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/3vo/tisky/T0209_00.htm>. 2. 9. 2008.

³²⁸ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/3vo/stena/041schuz/S041001.htm>>. 2. 9. 2008.

³²⁹ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/3vo/stena/041schuz/S041001.htm>>. 2. 9. 2008.

se sovětským Ruskem. K otázce Panevropy se vyjádřil následně: „*Že vědomí státnosti není u nás dosud silné, o tom svědčí malý odpor, s kterým se u nás setkávají snahy, nesrovnatelné s duchem národní naší revoluce, snahy, svobodu naši sotva dobytou, znehodnotit a oklestit, snahy po různých Panevropách a po různých podunajských federacích, jež se nám snaží nadiktovat někteří západní tradicionalisté uchováající předsudek, že Rakousko je pilířem evropské rovnováhy; ba dokonce předsudek ještě pošetilejší, že tato říše znamená vyvážení vlivu říše Německé.*³³⁰ Panevropu považoval za předčasný a nebezpečný útvar a ratifikaci haagských úmluv za ukvapenou. Uvědomoval si destabilizaci Evropy, ale odmítal Masarykovy a Benešovy snahy o vytvoření nové integrace, jež by nastoupila místo Rakouska.³³¹ O tom, že o Panevropě přemýšlel, svědčí i Dykův článek ve Frontě s názvem *Dělá se Panevropa*, jenž vyšel 17. října 1929. Bylo to jen pár dní před podáním demise vlády. V. Dyk kritizoval, že v této době se snaží E. Beneš o vytváření Panevropy. Podle jeho názoru se jednalo o evropský trend, u něhož nemohl ani E. Beneš chybět. Panevropě moc nedůvěřoval, jelikož se domníval, že by plnila stejnou funkci jako bývalá monarchie, jen s tím rozdílem, že by se federaci říkalo Panevropa. V Panevropě viděl ztrátu státního jazyka. Podle názoru V. Dyka E. Beneš myšlenku Panevropy prosazoval z důvodů získání sympatií u menšin žijících v naší republice.³³² Varoval před Maďarskem. V tomto státě stále viděl nebezpečí a nelíbila se mu dohoda II. v pařížských dohodách a závazcích, týkající se Maďarska a pozemkové reformy.³³³ Na jeho slova reagoval sám ministr zahraničí E. Beneš. Na rozdíl o V. Dyka uvedl, že československá zahraniční politika si počínala sebevědomě a důstojně. Nesdílel Dykův pesimistický názor na věc a jednání zahraniční politiky při usmiřování s Maďarskem. Souhlasil s názorem, že je potřeba dodržovat jisté meze v usmiřování, ale považoval za důležité projevit ochotu se dohodnout. Na osobu senátora V. Dyka dále uvedl, jaké meze jsou při usmiřování, tak takové meze jsou i při kritice. Nelíbilo se mu Dykovo neustálé kritizování. Tím se podle E. Beneše ničeho nedosáhne. Dykova

³³⁰ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/3vo/stena/041schuz/S041001.htm>>. 2. 9. 2008.

³³¹ KAUTMAN, František. *Naděje a úskalí českého nacionalismu*. Viktor Dyk v českém politickém životě. Praha, 1992. s. 30. ISBN 80-85281-28-7.

³³² DYK, Viktor. *Dělá se Panevropa*. In. *O národní stát 1929*. Praha, 1938. s. 290 – 292.

³³³ Cílem vybavení sporů o provádění agrární reformy v Rumunsku, Jugoslávii a Československu, které ve smyslu čl. 250 trianonské smlouvy byly maďarskými příslušníky vznesené na příslušné smíšené soudy rozhodčí, byl zřízený zvláštní fond agrární, tzv. fond A, který má sloužit k uspokojení výše uvedených maďarských příslušníků. Zřízení tohoto Fondu neprejudikuje zásadnímu právnímu stanovisku, které ve věci provádění agrární reformy bylo až dosud jednak státy malodohodovými, jednak Maďarskem zastávané.

Tento fond je právní osobou, bude mít plnou finanční autonomii a vstoupí v agrárních procesech na místa všech tří států malodohodových. Žaloby vznesené proti jednomu z nich budou nadále řízené proti Fondu A. Rozsudky v případě odsouzení budou výhradně namířené proti Fondu A, a státy malodohodové budou k dispozici a v budoucnosti budou naprosto vyňaté z jakékoliv zodpovědnosti za tyto žaloby.

URL: <http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/3vo/tisky/T0210_01.htm>. 2. 9. 2008.

kritika vyplývala z jeho neústupné nacionální síly a vitality, ale pokud by V. Dyk tvrdil, že v dohodách nebylo nic dobrého pro Československo, musel by podle mínění E. Beneše lhát, jelikož ten v tom jisté výhody viděl. Cenil si Dykovy kritiky, ale zároveň chtěl po něm, aby uznal i jiný názor, který může být správný. V otázce Panevropy V. Dyk podle E. Beneše mluvil velmi obšírně. E. Beneš viděl Panevropu jako organizaci oprávněnou, ale souhlasil s V. Dykem a jeho tvrzením zkoumání společenství z hlediska vlastního státu. Po ministrových slovech se o řeč přihlásil opět V. Dyk. Nelíbilo se mu, když ho E. Beneš nazval neustálým pesimistou. Svoje názory nepovažoval vždy za konečné a osudové. Svou kritikou se snažil propracovat ke kladným úhlům pohledu a zachovával si chladnou hlavu. Podle V. Dyka byl E. Beneš také pesimistický, ale jeho ministerský pesimismus byl daleko nebezpečnější než Dykův senátorský pesimismus. Po skončení řeči V. Dyka se k projevu kritické poznámky přihlásil opět E. Beneš. Podle Benešova mínění V. Dyk uvedl, že se ministr zahraničí hájil záležitostmi, které mohly poškodit stát. E. Beneš byl opačného názoru a dodal, že vždy se snažil prosazovat pravdu, i když ji mnozí neradi slyšeli.³³⁴ Po jeho slovech se přistoupilo k hlasování o schválení usnesení ze zprávy rozpočtového a zahraničního výboru o dohodách a úmluvách z Haagu a Paříže. Obě schvalovací usnesení byla přijata v prvním čtení. Projednávání schůze z 27. května 1930 leželo V. Dykovi tolik v hlavě, že k němu vrátil 28. června 1930 v novinách *Demokrat* s názvem článku *O parlamentarismu*. Kritizoval, že vláda není odpovědná Poslanecké sněmovně a sněmovna pracovala podle přání vlády. Dále se mu nelíbilo, kolik peněz se vynaložilo pro prestiž Poslanecké sněmovny. Taková reprezentace byla viditelná při konferenci v Haagu a Paříži, kde se podle V. Dyka ignorovaly ústavní zákony naší republiky. Upozornil na dobu, v níž žili, a na zvyšující se riziko diktatury, které by mohlo vystřídat vládu demokracie a parlamentu, proto vyzýval parlament k dbalosti a bezúhonnosti.³³⁵

Mezi Dykovy poslední politické články patří článek s názvem *Přebytek nebo nedostatek?*, který uveřejnil ve fašistické časopise *Vlajka* 1. května 1931. Článek se týkal přemíry či nedostatku nacionalismu. V nadbytečném nacionalismu viděl chorobu národa, jenž je veden v myšlence, aby mu všechn ostatní svět sloužil. Závažnější pro něho však byl nedostatek nacionalismu, v němž spatřoval podřizování se cizí propagandě. Druhým případem podle jeho mínění trpěl náš národ. K napsání tohoto článku ho vedla přemíra promítání

³³⁴ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/3vo/stena/041schuz/S041001.htm>>. 2. 9. 2008.

³³⁵ KAUTMAN, František. *Naděje a úskalí českého nacionalismu*. Viktor Dyk v českém politickém životě. Praha, 1992. s. 74 - 75. ISBN 80-85281-28-7.

německých filmů. Hospodářské, politické i kulturní sféry podle V. Dyka propadaly německému vlivu. Český nacionalismus považoval za pouhou náladu lidu.³³⁶ Jak celý svůj život zasvětil nacionalismu a národní myšlence, tak i svůj život zakončil. 96. schůze konané 20. května 1931 se již Viktor Dyk neúčastnil. Předseda senátu F. Soukup promluvil o nečekané smrti V. Dyka, jež ho zastihla 14. května 1931 na jeho dovolené v Jugoslávii na ostrově Lopud. Život V. Dyka ukončila srdeční mrtvice. Na ostrově Lopud byl V. Dykovi vypraven pohřeb, na němž promluvil V. Šrobár jako zástupce zdejších československých hostů. Poté jeho tělo putovalo zpět do Československa.³³⁷ Jeho pohřeb se konal ve stejný den, kdy o něm bylo promluveno na 96. schůzi. Smuteční akt se uskutečnil v Pantheonu Národního muzea. Nad Dykovou rakví promluvil K. Kramář a R. Medek. O zemřelém senátorovi hovořil v senátu F. Soukup jako o vzácném kolegovi, básníkovi, politikovi a mistrovi, u něhož všichni ještě vnímali jeho věčně mladistvý temperament, charisma jeho osobnosti a slyšeli jeho jadrné „*Zdráv bud*“. Vzpomínal, jak se V. Dyk před pár dny se svými kolegy loučil a těšil se na dovolenou u moře, kam jel poprvé a naposledy ve svém životě. Předseda zavzpomínal na jeho život, na narození ve Pšovce u Mělníka poslední den roku 1877, na jeho studia práv v Praze a uchvácení pokrokovým hnutím omladinářských let. Nazval ho „*mistrem pera, bouřlivákem, bojovníkem, básníkem a politikem a politikem a básníkem*.“³³⁸ Připomněl, že Dykovo jméno se stalo praporem vyhraněného, útočného politického programu a nejdůležitějším průbojcem českého státoprávně pokrokového zaměření. Předseda nastínil celý Dykův životopis. Zarecitoval jeho báseň *Země mluví* z roku 1917 a báseň na počest příjezdu prezidenta T. G. Masaryka zpět do Československa v roce 1918. Dále se v Soukupově charakteristice V. Dyka objevila slova jako duševního zlom, skepse, parodie, sarkasmus, smutek, melancholie a beznaděje. Těmito slovy ho předseda velebil. Neopomněl, že se našli i tací, kteří V. Dyka neměli rádi, jelikož jeho zásahy mířily hluboko a přímo. „*Viktor Dyk byl pěvcem českého nacionalismu v jeho nejvypjatějších a nejvdutějších liniích. Pojem a představa národa byla idolem celé jeho bytosti. Neměl jiné víry nežli v národ. (...) Jeho nacionalismus byl jeho náboženstvím. (...) Všude ho bylo plno a všude kolem něho radost, veselí a píseň.*“³³⁹ Po procítěných a dojemných slovech senátoři uctili Dykovu památku pietní vzpomínkou. O velikosti ducha V. Dyka napsal jeho přítel Hanuš Jelínek v díle Viktor Dyk: „*Profesionálové politiky tvářivali se poněkud pohrdavě, mluvíce o tomto*

³³⁶ DYK, Viktor. Přebytek nebo nedostatek?. In. *O národní stát 1930 – 1931*. Praha, 1938. s. 538 – 540.

³³⁷ MED, Jaroslav. *Viktor Dyk*. Praha, 1988. s. 267.

³³⁸ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/3vo/stena/096schuz/S096001.htm>>. 2. 9. 2008.

³³⁹ URL: <<http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/3vo/stena/096schuz/S096001.htm>>. 2. 9. 2008.

básníku, který se pletl do politiky. (...) Tento ironik byl v podstatě nenapravitelným romantikem, který těžce trpěl bolestnou disonancí mezi realitou a snem.³⁴⁰ Prezident T. G. Masaryk již tak sdílný na city nebyl. Paní Z. Háskové-Dykové zaslal na Lopud telegram, v němž stálo toto: „Vážená paní Dyková, přijměte projev mé upřímné sympathie.“³⁴¹ Na prezidentův telegram paní Z. Hásková-Dyková odpověděla takto: „Pane presidente, ráčil Jste mne ujistiti při příležitosti tragického odchodu mého manžela Svými sympatiemi. Děkuji Vám za tuto pozornost.“³⁴² Tento telegram, v němž je cítit ironie blízká V. Dykovi, pozůstalá vdova zaslala T. G. Masarykovi již z Jáchymova 13. června 1931.

4 Ad usum pana prezidenta republiky

4.1 Ad usum pana prezidenta republiky a jeho obsah

Ad usum pana prezidenta nebo také Pro potřebu pana prezidenta vydal V. Dyk v květnu 1929 za pomoci A. Neuberta a jeho Zemědělského knihkupectví. Brožura vyšla ve dvou vydáních, přičemž 2. vydání V. Dyk rozšířil o předmluvu. 2. vydání vyšlo v srpnu 1929. V předmluvě napsal, jak bylo jeho dílko označeno za nepohodlné a jak proti němu zaujaly odmítavý postoj hlavně socialistické strany. Projevil radost nad hlasy, které mluvily o nezajímavosti knížky, avšak ji četly. Připomněl, jak ho mnozí kritizovali podle jeho výstupů z roku 1927, kdy si nepřál opětovnou volbu prezidenta T. G. Masaryka, k níž řekl: „Svědčí-li co o nezdravém pojmání demokracie, je to historie presidentských voleb. Zatímco Stránský hovoří o Masarykově většině ve státě, shání se podpora komunistů, a tak roste nechut' proti... zvůli socialistických stran. Zkušenosti dnešní ukazují nám, k jakým otřesům může vést volba presidentská.“³⁴³ Toto vystoupení proti prezidentovi mu mnozí nemohli zapomenout. Vyjádřil politování nad nepohodlností *Ad usum pana prezidenta republiky* pro jeho politické přátele. Mezi takové patřil Karel Horký.³⁴⁴ Tomu se nelíbilo Dykovo uznání prezidentovy mravní autority. Vyjádřil politování nad neschopností se plně vyjádřit k námitkám

³⁴⁰ Masarykův ústav a archiv AV ČR. Fond František Závíška. Karton 12. Inv. č. 295. Viktor Dyk. JELÍNEK, Hanuš. Viktor Dyk. Praha, 1932. s. 3 - 20.

³⁴¹ Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Inv. č. D4042/31. Př. č. L 171/31.

³⁴² Masarykův ústav a archiv AV ČR. Sign KOR-II-83. Karton 753.

³⁴³ KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny země Koruny české*. XIII. 1918 – 1929. Praha – Litomyšl, 2000. s. 600. ISBN 80-7185-328-3.

³⁴⁴ Ten napsal brožuru, v níž vyzval T. G. Masaryka, aby jako prezident tolik neutrácel státní peníze a vrátil se ke skromnosti, se kterou se ujímal presidentského křesla v roce 1918. HORKÝ, Karel. *Masaryk redivivus?: několik otázek k otázkám Karla Čapka*. Praha, 1926. O tom, že prezident příliš utrácel, a že se k tomu i sám přiznal, píše A. Klimek. KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny země Koruny české*. XIII. 1918 – 1929. Praha – Litomyšl, 2000. s. 612. ISBN 80-7185-328-3.

K. Horkého, jelikož cenzura nedovolila svobodně vydat Horkého námitky a Dykovo vyjádření k nim. Z tohoto důvodu napsal V. Dyk článek s názvem *Nedorozumění snad ne osudné. Karlu Horkému*. Vydal ho v novinách *Naše kniha* 15. června 1929. V článku se omluvil, že K. Horkému nemohl řádně vysvětlit své postoje a názory na věc. Snažil se K. Horkému vysvětlit jeho ideový a politický odpor k prezidentu T. G. Masarykovi, ale nepovažoval ho za osobu, jež zapříčinila špatné věci republiky. Bral ho jako osobu působící ve velmi těžké době. Jako profesora Masaryka si ho vážil, avšak k prezidentovi Masarykovi choval daleko méně důstojnosti.³⁴⁵ V předmluvě 2. vydání připomněl i spor, jenž se rozhořel mezi ním a historikem J. Werstadtem, jenž jeho brožuru odsoudil. Podle V. Dyka šlo historikovi o to, aby přispěl ke špatnému pochopení Dykova *Ad usum pana prezidenta republiky*. Poté se vyslovil ke korespondenci mezi ním a prezidentem. Chtěl to objasnit, jelikož tisk uváděl informace zmatené a zkreslené. Ovšem nechtěl zveřejnit, co si s T. G. Masarykem psali, protože výměna jejich názorů v té době ještě probíhala, a jelikož neměl prezidentovo svolení k publikaci jejich dopisů, přesto uveřejnil část prezidentových reakcí na působení protihradního křídla, na jeho a Benešova rozhodnutí za pomoci A. Švehly a dalších premiérů či na nesprávné jednání V. Dyka, národní demokracie a prezidentových odpůrců. Nakonec část z prezidentova dopisu v předmluvě uveřejnil.³⁴⁶ Obě vydání obsahují 10 kapitol. Brožuru věnoval prezidentovi T. G. Masarykovi, ale nebyl si jistý, zda prezident bude jeho dílo číst, proto také v úvodu napsal: „*Nevím, bude-li čísti president tyto řádky, ale psal jsem je, aby je četl v době, kdy je spor o metody Dr. Eduarda Beneše. Ad usum jeho, nikoli ad usum delphini. Autor*“³⁴⁷ I přestože vztah V. Dyka a T. G. Masaryka byl poznamenán několika jejich spory, nikdy oba muži nepřestali k sobě navzájem chovat neskrývanou úctu.³⁴⁸ V první a druhé kapitole vzpomínal na rok 1915. Nazval ho rokem nejchmurnějším a nejkrásnějším.

Ke svému kritizování T. G. Masaryka uvedl, že býval jedním z jeho nejprudších odpůrců, ne však z důvodů osobních, ale věcných.³⁴⁹ Podle V. Dyka došlo k jistému sblížení mezi ním a T. G. Masarykem po volbách v roce 1918. 8. prosince 1918 ocenil V. Dyk v *Národních listech* Masarykovu zahraniční odbojovou činnost. Vychválil ho, obdivoval ho za jeho vystupování v cizině za účelem vytvoření republiky. Na jeho počest napsal báseň

³⁴⁵ DYK, Viktor. *Nedorozumění snad ne osudné. Karlu Horkému*. In. *O národní stát 1929*. Praha, 1938. s. 185 – 190.

³⁴⁶ Masarykův ústav a archiv AV ČR. Fond TGM. Karton 442. Inv. č. 19. Dyk.

³⁴⁷ DYK, Viktor. *Ad usum pana prezidenta republiky*. Praha, 1929.

³⁴⁸ KAUTAMN, František. *Naděje a úskalí českého nacionalismu*. Viktor Dyk v českém politickém životě. Praha, 1992. s. 29. ISBN 80-85281-28-7.

³⁴⁹ DYK, Viktor. *Ad usum pana prezidenta republiky*. Praha, 1929. s. 10.

s názvem *Na uvítanou* a sám ji zarecitoval 27. prosince 1918 v Městském divadle na Královských Vinohradech, kde se hrálo divadlo na počest šťastného prezidentova návratu.³⁵⁰ V brožuře také vzpomínal, jak spolupracoval s E. Benešem na jejich útěku do zahraničí. V. Dyk se obával své cesty do zahraničí z důvodů nedostatečných jazykových schopností, z nedostatku peněz, a protože věřil, že v Čechách mohl vykonat více práce pro domácí odboj než v zahraničí. Nakonec nemusel proti svému tajnému vycestování tolik protestovat, jelikož slíbený falešný pas, jež měl E. Beneš obstarat, nedorazil. Společně s V. Dykem a E. Benešem se na cestu ještě připravoval L. Borský.³⁵¹ Nakonec utekl E. Beneš sám, V. Dyk a L. Borský zůstali a V. Dyk očekával den, kdy bude zatčen a uvězněn, jelikož považoval za provokativní vydávání příběhu *Tajemná dobrodružství Alexeje Iványče Kozulinova* v Lidových novinách. V brožuře uvedl, že „nekladl zřetel na své vlastní dobro, ale kladl důraz na národní zájem.“³⁵² Po těchto vzpomínkách položil T. G. Masarykovi otázku v domnění, že prezident dočetl až na stranu 23: „Bylo to nutno, aby vše krásné, co bylo v národní jednotě, v bratrství duchů konajících dílo země rodné bylo porušeno a kým bylo porušeno?“³⁵³ Kritizoval Masaryka, že domácí odboj mu připadl bezvýznamný vůči zahraničnímu a nelíbilo se mu, že T. G. Masaryk si myslel, že V. Dyk se nezapojil do odboje. E. Beneš mohl dosvědčit Dykovu odhodlanost odjet, proto V. Dyk nechápal, proč tak neučinil a nechal prezidenta v domnění o Dykově zbabělosti. V roce 1924 se pak vyjádřil k nedostatku dokumentárních edic, vypovídajících o činnosti domácí odboje, čímž pobouřil E. Beneše a T. G. Masaryka.³⁵⁴ Třetí kapitolu nazval *Duch roku 1917 a 1918*. Vzpomínal na utvoření Národní demokracie a Národních listů. K 28. říjnu 1918 se vyjádřil takto: „Není pravda, že by se nám tento 28. říjen jevil jako nevinná procházka po Václavském náměstí. Spíše byl obecný předpoklad nás doma, že dodělávající mrcha bude kopat kolem sebe.“³⁵⁵ Ve čtvrté kapitole nazvané *My a druhý břeh* uvedl: „A bude-li číst prezident a dočte-li až sem, snad pochopí bolestnost otázky, proč neučinil jediného kroku, aby nám vyšel vstříc, když mi jich učinili

³⁵⁰ KOVTUN, Jiří. *Republika v nebezpečném světě. Éra prezidenta Masaryka 1918-1935*. Praha, 2005. s. 623 – 633. ISBN 80-7215-254-8.

³⁵¹ L. Borský, V. Dyk a A. Hajn vytvořili odbojovou skupinu a již od počátku si byli jisti postojem proti Rakousko-Uhersku. Hledali cesty, jak co nejefektivněji demonstrovat. Do zahraničí vyslali svého důvěrníka L. Sychravu. ŠEDIVÝ, Ivan. *Češi, české země a velká válka 1914 – 1918*. Praha, 2001. s. 56 – 57. ISBN 80-7106-274-X.

³⁵² DYK, Viktor. *Ad usum pana prezidenta republiky*. Praha, 1929. s. 17.

³⁵³ DYK, Viktor. *Ad usum pana prezidenta republiky*. Praha, 1929. s. 23.

³⁵⁴ TOMEŠ, Josef. *Milníky vztahu Viktora Dyka k TGM*. In Masarykův sborník XIII, 2004 – 2006, s. 47 – 93. ISBN 80-86495-40-X. ISSN 1801-6286.

³⁵⁵ DYK, Viktor. *Ad usum pana prezidenta republiky*. Praha, 1929. s. 29 - 30. Stejného výrazu použil i ve Vzpomínkách a komentářích. s. 144.

*tolik, proč obklopil se lidmi, kteří ho oddělili od veliké části národa – a nikoli té nejhorší – pro své předsudky, posilující prezidentovy předsudky a pro své zájmy, poškozující zájem prezidentův?*³⁵⁶ Ve čtvrté kapitole V. Dyk vzpomínal na triumfální příjezd T. G. Masaryka do Čech, na jehož počet napsal V. Dyk báseň s názvem *Na uvítanou*.³⁵⁷ Po letech o básni uvedl, že pro něj báseň znamená už jen melancholickou vzpomínku na něco, co nenávratně odešlo. Dále vzpomínal na pokus o atentát na K. Kramáře a na vypuknutí poválečné krize, z níž byl lidem hlavně obviňován A. Rašín. K tomu se ironicky vyjádřil: „*Rašín dělal obtíže pro hloupých pár miliard při každé příležitosti. Nepříjemný člověk, ale zabit bude až za čtyři roky!*“³⁵⁸ V. Dyk vypověděl, že autorita, kterou dříve pociťoval k prezidentovi, se zmenšila, jelikož se T. G. Masaryk nikdy V. Dyka nezeptal, proč neodešel za hranice v roce 1915. V. Dyk by mu to rád vysvětlil, ale pokud se ho prezident nezeptal, tak se mu nechtěl vnučovat. Tímto nedostatkem dialogu možná došlo k vytvoření propasti mezi V. Dykem a T. G. Masarykem. *Útok na prezidenta*, tak začíná pátá kapitola spisku *Ad usum pana prezidenta republiky*. Zde kritizoval, jakým způsobem došlo k vytvoření nové vlády pod vedením V. Tusara. Ochraňoval K. Kramáře, proto se mu nelíbilo, že nebyl informován o svém ukončení funkce ve vládě a koalice bez národní demokracie a lidovců děkovala E. Benešovi za jeho zásluhy na mírových konferencích. V. Dykovi se nelíbilo, že zásluhy za práci na mírovém jednání nebyly přiřknuty i K. Kramáři. Smutně připomněl, jak se rychle zapomnělo na zásluhy národní demokracie, jež se snažila o vytvoření samostatného státu a státní strany. Lid dal přednost levicovým stranám a to V. Dyk nesl těžce. Reagoval na rozhovor prezidenta s redaktorem Neue Freie Presse. Svou reakci otiskl v Národních listech 3. ledna 1920. Nelíbilo se mu, že z článku vyplývala prezidentova záporná domněnka o českém šovinismu. Prezident se měl vyslovit k česko-německému vyrovnání. Podle jeho slov ho neměli vést čeští šovinisté. Na to V. Dyk ostře reagoval. Nechápal, proč se také nepřipomíná německý šovinismus v Československu. Jedině ten považoval za skutečný. Z české strany podle V. Dyka šlo jen o ochranu československého státu, který si český národ musel sám vydobýt. Nechtěl, aby se upřednostňovalo právo menšin nad právem našeho státu. V ústupcích menšinám viděl bezvýslednou cestu, na niž se neměl stát vydat. Za skutečnou potřebu považoval konsolidaci hospodářských a politických poměrů.³⁶⁰ Když ohodnotil

³⁵⁶ DYK, Viktor. *Ad usum pana prezidenta republiky*. Praha, 1929. s. 38.

³⁵⁷ DYK, Viktor. *Ad usum pana prezidenta republiky*. Praha, 1929. s. 36 -38.

³⁵⁸ DYK, Viktor. *Ad usum pana prezidenta republiky*. Praha, 1929. s. 34.

³⁶⁰ DYK, Viktor. *Ad usum pana prezidenta republiky*. Praha, 1929. s. 44 - 58. Dykovo vystoupení proti T. G. Masarykovi po uveřejnění prezidentova rozhovoru připomněl i Jiří Kovtun ve své knize *Republika*

svůj článek zpětně, uvedl, že jej nepovažoval za neslušný útok na prezidenta. Podle jeho mínění článek nepřesahoval meze slušné kritiky, avšak v té době se považovalo za neslušné vyslovení nesouhlasu s prezidentem. Rádci prezidenta z něho podle slov V. Dyka, udělali modlu, jež si odvykla slyšet zdravé námitky a která soudila lidi, zda jí byli příjemní či nepříjemní. Na to však V. Dyk podotkl, že někdy nepříjemní lidé jsou velmi příjemní. Toto Dykovo vystoupení je v historii považováno za první Dykovo kritické vystoupení proti prezidentovi.³⁶¹ V následující kapitole se V. Dyk vyslovil, proč v roce 1927 nechtěl, aby se opět prezidentem republiky stal T. G. Masaryk. Za kandidáta navrhoval K. Kramáře. Námitky proti T. G. Masarykovi shrnul v článku s názvem *Naše stanovisko k presidentské volbě*, který uveřejnil 21. května 1927 v *Demokratu*. K jeho postoji ho vedlo samozřejmě stranické stanovisko, ale také jeho zklamání z prezidenta T. G. Masaryka, do něhož v roce 1918 vkládal naděje.³⁶² Ve státním zájmu se obával konfliktů mezi presidentskou a parlamentární většinou a také se obával z rostoucí moci E. Beneše, jenž podle Dykových slov upevňoval svou moc v udržování styků mezi zmiňovanými většinami. E. Beneš pro něho byl taková šedá eminence, která měla své tajné spolupracovníky ve všech politických stranách a společenských sférách.³⁶³ Oba se rozcházel v otázkách Těšínska, Spiše a Oravy. E. Beneš se vyslovoval pro odtržení Oravy a Spišska, V. Dyk naopak. K otázce revize mírových smluv se E. Beneš stavěl kladně, V. Dyk byl proti, proto z těchto a dalších důvodů docházelo k neustálým rozporům. Na toto období V. Dyk vzpomínal takto: „*Nemohl jsem si nikdy stěžovat, že bych byl tiskem dra. Beneše zanedbáván. Věnoval mi pozornost neúměrnou mému skutečnému politickému vlivu, předpokládaje, a snad nikoliv neprávem, že mám určitý vliv morální. (...) Tisk dra. Beneše zkarikoval můj nacionalism, který byl nacionalismem práce a odpovědnosti, který hlásal nadřazení velikého celku nad jedince, byť rovněž velikého. Byl jsem vykřikován za chauvinistu pustých imperialistických frází, za hlasatele národního fouňovství, ač já sám žádaje politiku národní, sebevědomí, varoval před politikou sebepřecenění, jež se jevila ve sféře zahraniční representace státní velmi hmatatelně.*“³⁶⁴ V osmé kapitole rozebíral V. Dyk článek Benešových stranických novin. Jednalo se o článek

v nebezpečném světě. KOVTUN, Jiří. *Republika v nebezpečném světě. Éra prezidenta Masaryka 1918 – 1935*. Praha, 2005. s. 145. ISBN 80-7215-254-8.

³⁶¹ TOMEŠ, Josef. *Milníky vztahu Viktora Dyka k TGM*. In Masarykův sborník XIII, 2004 – 2006, s. 47 – 93. ISBN 80-86495-40-X. ISSN 1801-6286.

³⁶² TOMEŠ, Josef. *Milníky vztahu Viktora Dyka k TGM*. In Masarykův sborník XIII, 2004 – 2006, s. 47 – 93. ISBN 80-86495-40-X. ISSN 1801-6286.

³⁶³ DYK, Viktor. *Ad usum pana prezidenta republiky*. Praha, 1929. s. 44 - 58.

³⁶⁴ DYK, Viktor. *Ad usum pana prezidenta republiky*. Praha, 1929. s. 61 - 62.

s názvem *Případ Dykův je Kramářovu nejpodobnější* uveřejněný 2. října 1926 v Čase. Pisatel v článku rozebíral osobnost V. Dyka jako politika a člověka. Před V. Dykem básníkem měl respekt. V. Dyka nazval bezmezným ješitou a osobou zamilovanou sama do sebe. Toto tvrzení autor článku odvodil z Dykovy obliby citování sebe sama. Vytýkal V. Dykovi, že v roce 1915 neodjel do zahraničí pouze z důvodů jeho nesnášenlivosti E. Beneše. Po vzniku republiky údajně ministru zahraničí záviděl jeho úspěch, který si vydobyl v cizině. Článek tvrdil, že úspěchu mohl dosáhnout i V. Dyk, kdyby tenkrát odjel. Zbabělost ovlivnila V. Dyka, proto zůstal doma. Autor článku se jmenoval Ladislav Kunte, jenž se s V. Dykem ocitl ve vídeňském posádkovém vězení, proto V. Dyk nechápal, jak ho mohl ve svém článku pošpinit, když věděl, jak se V. Dyk zapojoval v domácích protirakouských akcích. L. Kunte však patřil společně novinářem Kaplickým a Jíšem k hradnímu křídlu. Obvinili V. Dyka proti pravdě ze zbabělosti; že za války neemigroval, ač k tomu byl vyzván. Ukázalo se, že čerpali z pamětí E. Beneše *Světová válka a naše revoluce*. V. Dyk a L. Borský, jehož také E. Beneš našel ze zbabělosti, tato tvrzení vyvraceli v Horkého listu Fronta.³⁶⁵

Další kapitolu V. Dyk nazval *Dr. Eduard Beneš se nepamatuje*, v níž cituje z Benešových vzpomínek nazvaných *Světová válka a naše revoluce*. V knize E. Beneš projevil lítost a zklamání nad počínáním V. Dyka, ale i dalších adeptů na odjezd za hranice v roce 1915. Jako další osoby např. jmenoval Kábrleho, Malého a Brože. Beneš uvedl, že nevěděl, z jakých důvodů nedošlo k jejich odjezdu a jak si T. G. Masaryk stěžoval na nedostatek českých lidí v zahraničí. E. Beneš líčil sebe skoro jako hrdinu, když uváděl, jak nikdo neslyšel na naléhání T. G. Masaryka, aby odjeli do ciziny, proto musel sebrat odvalu a uprchnout sám. Na Benešovy výtky reagoval V. Dyk prohlášením o neobdržení pasu. Útěk bez pasu byl naplánován přes Sedmíhradsko, o útěku s falešným pasem na západ podle Dykových slov E. Beneš nemluvil. Ke všemu cesta přes Sedmíhradsko byla nejistá. V. Dykovi se nelíbilo ani tvrzení, že E. Beneš mu dal finanční obnos na cestu, a on nakonec neodjel. Tím se cítil V. Dyk pohoršen, jelikož z něho E. Beneš učinil zloděje. Peníze mu byly dány na cestu a V. Dyk čekal na pokyn k jejímu vykonání, ale ten však nepřišel. Dále se snažil V. Dyk vysvětlit, proč v roce 1915 neodjel za hranice. Tomuto tématu se věnuje až do konce své brožury. V úplném závěru nazval E. Beneše člověkem, který kvůli svým zájmům a prospěchům byl ochoten jít přes mrtvolu, a zakončil slovy: „A dočte-li pan

³⁶⁵ KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny země Koruny české*. XIII. 1918 – 1929. Praha – Litomyšl, 2000. s. 610. ISBN 80-7185-328-3.

*president, necht' vezme na vědomí, že nejde mi o sebeobranu, ale o obranu republiky. Žaluji ne za sebe, ale za rok 1915!*³⁶⁶

4.2 Situace kolem Dykovy brožury

V květnu 1929 V. Dyk vydal první vydání své brožury *Ad usum pana prezidenta republiky*. Tuto brožuru obdržela Kancelář prezidenta republiky 23. května 1929, v níž V. Dyk uvedl své věnování: „*Panu prezidentovi T. G. Masarykovi v povinné úctě Viktor Dyk.*“³⁶⁷ Josef Tomeš ve své studii *Milníky vztahu Viktora Dyka k TGM* uvedl, že brožura *Ad usum pana prezidenta republiky* především pranýřovala Benešovy politické praktiky. Vznikla jako emocionálně laděná brožura ke konfliktu mezi K. Kramářem a E. Benešem.³⁶⁸ Národ se k brožuře vyjádřil 25. května 1929. Nazval ji projevem upřímné poctivosti a poté citoval pasáže z Dykova díla. 26. května 1929 Národní osvobození ve své rubrice Denní kronika psalo o vydané Dykově brožuře. Tisk považoval brožuru za aktuální, jelikož měla přispět k rozřešení sporu o Benešovy metody. Článek stručně vylíčil děj knihy a na závěr uvedl, že Dykův počin byl trapný a smutný.³⁶⁹ 26. května se k brožuře vyjádřily i Národní listy, v nichž bylo uvedeno: „*Na podkladě hojných dokumentů ze své básnické a žurnalistické tvorby jasně, logicky, přesvědčivě a s mužnou upřímností vykládá důvody, pro něž neodešel za hranice v roce 1915 a kde dovozuje, kdo byl nejvlastnějším původcem tohoto hříchu.*“³⁷⁰ J. O. Novotný, autor článku, brožuru V. Dyka velmi vychválil a nastínil její děj. Tentýž den, tj. 26. května, se Právo lidu také věnovalo Dykově brožuře. K. Kramář se dostal do soudního sporu s E. Benešem, proto podle mínění Práva lidu V. Dyk vydal proti Benešovi laděnou brožuru, aby svému spolustraníkovvi pomohl. Pisatel článku považoval Dykův čin za neslýchaný.³⁷¹ Na přísnou kritiku článku Práva lidu reagoval V. Dyk článkem *Ad usum „Práva Lidu“*, který vydal 28. května 1929 v Národních listech. V. Dyk sklídl kritiku kvůli svému dílku a radu - pokud má nějaké nevyřešené účty s E. Benešem, měl by je řešit přímo s ním, a ne psát takovéhle knížky. Podle autora článku v Právu lidu nikoho nezajímalo, proč

³⁶⁶ DYK, Viktor. *Ad usum pana prezidenta republiky*. Praha, 1929. s. 65 - 86.

³⁶⁷ Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Viktor Dyk. Inv. č. D15347/47/Db. Př. č. D3221/29.

³⁶⁸ TOMEŠ, Josef. *Milníky vztahu Viktora Dyka k TGM*. In Masarykův sborník XIII, 2004 – 2006, s. 47 – 93. ISBN 80-86495-40-X. ISSN 1801-6286.

³⁶⁹ Masarykův ústav a archiv AV ČR. Fond TGM. Dokumentace. Krabice č- 487. Inv. č. 58 př. č. 1693/29. 1860/29.

³⁷⁰ Masarykův ústav a archiv AV ČR. Fond TGM. Dokumentace. Krabice č- 487. Inv. č. 58 př. č. 1693/29. 1860/29.

³⁷¹ Masarykův ústav a archiv AV ČR. Fond TGM. Dokumentace. Krabice č- 487. Inv. č. 58 př. č. 1693/29. 1860/29.

V. Dyk v roce 1915 neodešel do zahraničí. Na to V. Dyk použil argument o sebeobraně, jelikož tvrzení o jeho zbabělosti v roce 1915 považoval za lživé a chtěl okolnosti, které mu nedovolily odejít, vysvětlit T. G. Masarykovi, protože E. Beneš ve své knize *Světová válka a naše revoluce* napsal větu, již V. Dyk ve svém článku citoval: „*Prof. Masaryk si nikdy nepřestal na to stěžovat, trpce to vytýkal našim doma.*“³⁷² Na vydání *Ad usum pana prezidenta republiky* také upozornilo 124. číslo Večerního listu, jež brožuru nazvalo *Kniha politických dokumentů Viktora Dyka*. Následující číslo Večerního listu se k dílu V. Dyka vrátilo s názvem článku *Před kolika rakvemi máme ještě stanout s hořkostí, aby byla ukojena chorobná ctižádost člověka?* s podtitulem *Máme se všichni zalknout v republice, aby se jednomu v ní dobře dýchalo?* Tyto otázky pisatel článku použil z Dykovy brožury. Autor článku nazval V. Dyka mužem boje, jenž před žádnou ranou neuhnul, proto ho také jeho bojovnost dohnala k tomu, aby napsal *Ad usum pana prezidenta republiky*. Podle mínění autora článku, V. Dyk tak učinil na popud několika hloupých článků, které právě V. Dyka kritizovaly za jeho nevycestování do zahraničí v roce 1915, i přestože obdržel finanční obnos na cestu. Tímto tvrzením byla pošpiněna Dykova čest, proto se uchýlil k sepsání brožury. V závěru článku se uvádí, že z knihy nemohl mít nikdo radost, protože byla dokladem zvrácených poměrů, k nimž došlo prostřednictvím Benešových metod.³⁷³ Po celou dobu po vydání *Ad usum pana prezidenta republiky* ustavičně všem a všude vysvětloval, že dílo vyšlo za účelem vyjasnění událostí z roku 1915 a let následujících.³⁷⁴ Tak čisté úmysly v tom jistě nebyly, jelikož se v roce 1929 V. Dyk společně s K. Kramářem pustili do kritiky T. G. Masaryka a E. Beneše, o čemž svědčí i několik Dykových článků.³⁷⁵ Jiří Kovtun ve své knize *Republika v nebezpečném světě* nazval jednu ze svých kapitol *Kramář a Dyk*. Zabýval se v ní spory K. Kramáře a E. Beneše a V. Dyka s T. G. Masarykem. Tato střetnutí nazval nečasově důležitá, jelikož se podle něho jednalo o události, které se již staly, a v roce

³⁷² DYK, Viktor. *Ad usum Práva Lidu*. In. *O národní stát 1929*. Praha, 1938. s. 164 – 165.

³⁷³ Masarykův ústav a archiv AV ČR. Fond TGM. Dokumentace. Krabice č- 487. Inv. č. 58 př. č. 1693/29. 1860/29.

³⁷⁴ DYK, Viktor. *Ad usum Práva Lidu*. In. *O národní stát 1929*. Praha, 1938. s. 164 – 165. DYK, Viktor. *Nedorozumění snad ne osudné*. *O národní stát 1929*. Praha, 1938. s. 185 – 190. DYK, Viktor. *Dr. Jaroslav Stránský o dopisu pana prezidenta Viktoru Dykovi*. *Prohlášení Viktora Dyka*. In. *O národní stát 1929*. Praha, 1938. s. 274.

³⁷⁵ DYK, Viktor. *Ultimatum, jež se vzalo zpět*. In. *O národní stát 1929*. Praha, 1938. s. 121 – 124. DYK, Viktor. *Nenávist a nedůvěra*. In. *O národní stát 1929*. Praha, 1938. s. 128 – 130. DYK, Viktor. *Dvojí koleje*. In. *O národní stát 1929*. Praha, 1938. s. 130 – 132. DYK, Viktor. *Nepřítel v domě*. In. *O národní stát 1929*. Praha, 1938. s. 165 – 168. DYK, Viktor. *Dr. Beneš contra Dr. Kramář*. In. *O národní stát 1929*. Praha, 1938. s. 313 – 315.

1929 bylo zapotřebí se zabývat přítomností, Československem a Evropou.³⁷⁶ Prezident si brožuru pečlivě přečetl a rozhodl se V. Dykovi odpovědět osobním dopisem. Jeho koncept dal k posouzení svým nejbližším spolupracovníkům a důvěrníkům E. Benešovi, J. Schieszlovi, L. Strimplovi, K. Čapkovi, V. K. Škrachovi, J. Borovičkovi a O. Sedlmayerové. Tito lidé nejenže kontrolovali stylistiku dopisu, ale i vhodné použití vět či radili prezidentovi, jaká slova by měl raději vynechat, aby nedošlo k dalšímu sporu.³⁷⁷ Ve své obsáhlé odpovědi se snažil o vyvrácení Dykových tvrzení a pro svou odpověď zvolil vlídný, místy až přátelský tón.³⁷⁸ Prezident zaslal V. Dykovi v červnu 1929 dopis se svojí reakcí na *Ad usum pana prezidenta republiky*. Tento dopis několikrát upravoval, přepisoval a nechával ho posoudit výše zmiňovaným osobám. Nechtěl podrobně rozebírat Dykovu brožuru, protože podle svého mínění by také musel napsat knihu, kdyby se zabýval sebemenším bodem v Dykově díle. Prezident se vyjádřil k Dykově kritice Masarykova rozhovoru v Neue Freie Presse a jeho výroku o šovinismu. Podle prezidenta v té době šovinismus až příliš ovládal český i německý národ. Dykovy výroky považoval za nejasné. V. Dyk vytýkal prezidentovi změnu v jeho práci v porovnání při jeho zvolení v roce 1918. Prezident se bránil pracovní vytížeností a odkazoval V. Dyka na kancléře P. Šámala, jenž mohl uvést, kolik návštěv prezident musel za rok přijmout, na kolik žádostí a dopisů musel odpovědět. V záležitosti kritiky E. Beneše se nevyjádřil. To ponechal na ministru zahraničí, aby se k této záležitosti sám vyjádřil, ale podotkl: „*Vy pánové věříte v čerta a hledáte to, co se Vám nelíbí. (...) Bez Beneše – to pravím a vědomím toho, co pravím – by nebylo republiky a proti tomu Benešovi, který od rána do večera po leta pro republiku pracuje, Vy a ostatní jeho odpůrcové přednášíte politické bajky.*“³⁷⁹ Poté T. G. Masaryk uvedl, jak V. Dyk ve svých projevech uváděl jen polopravdy a často si svými výroky nebyl vůbec jist a jeho skeptický ironismus podle prezidenta podlamoval Dykovu energičnost.³⁸⁰ V novinách Pondělní list 5. července 1929 vyšel článek s názvem *Co psal prezident Masaryk V. Dykovi s podtitulem Sejde se pres. Masaryk s Dykem v Harachově?* Pisatel, jehož jméno není uvedeno, napsal, že prezidentův

³⁷⁶ KOVTUN, Jiří. *Republika v nebezpečném světě. Éra prezidenta Masaryka 1918-1935*. Praha, 2005. s. 623 – 633. ISBN 80-7215-254-8.

³⁷⁷ Masarykův ústav a archiv AV ČR. Fond TGM. Dokumentace. Krabice č- 487. Inv. č. 58. Př. č. 1693/29. 1860/29. Fond TGM. Karton 442. Inv. č. 19. Dyk.

³⁷⁸ TOMEŠ, Josef. *Milníky vztahu Viktora Dyka k TGM*. In Masarykův sborník XIII, 2004 – 2006, s. 47 – 93. ISBN 80-86495-40-X. ISSN 1801-6286.

³⁷⁹ Masarykův ústav a archiv AV ČR. Fond TGM. Dokumentace. Krabice č- 487. Inv. č. 58. Př. č. 1693/29. 1860/29.

³⁸⁰ Masarykův ústav a archiv AV ČR. Fond TGM. Dokumentace. Krabice č- 487. Inv. č. 58. Př. č. 1693/29. 1860/29.

dopis politikovi a básníkovi V. Dykovi byl koncentrací zájmů politických kruhů. Osoba V. Dyka v článku byla chráněna. Pisatel uvedl, že V. Dyk nechtěl prezidentovu odpověď uveřejnit, přitom z následujících faktů vyplývá, že právě V. Dyk byl první, kdo list uveřejnil. Třináctistránková odpověď prezidenta shrnovala politický profil a vyjadřovala se k jiným konfliktům, které podle prezidentova mínění zprudka rozhrnuly klidnou atmosféru v republice. Avšak autor článku dodal, že klidná atmosféra byla však zdánlivá. Prezidentova odpověď obsahovala skutečnosti, jichž ještě nebylo vysloveno, proto se vyvinula velká snaha získat jeho dopis. Prezident uvedl, že se ho kniha dotkla ne jako politika, ale jako prezidenta republiky, proto nemohl odpovědět veřejně. Knihu T. G. Masaryk považoval za velmi hrubé napadení jeho osobnosti a nechápal, proč V. Dyk toto učinil prostřednictvím spisu a neřekl mu to osobně. T. G. Masaryk uvedl, že básníka V. Dyka si vážil, ale ten byl zdiskreditován politikem V. Dykem, jenž je nehorázný člověk, setrvávající ve straně, ke které svou minulostí ani nepatří, avšak Dykovu stranu i jeho politickou činnost považoval prezident za nevlídnou. Kritiku E. Beneše V. Dykem odmítl, jelikož ho považoval za jediného člověka, jenž nás mohl reprezentovat v zahraničí, a kdyby to již bylo dávno možné, stal by se E. Beneš jeho nástupcem a T. G. Masaryk by rád odstoupil, avšak ponechal na E. Benešovi, aby se ke kritice své osobnosti V. Dykem vyjádřil sám. Autor článku uvedl, že Masarykova odpověď svědčí o jeho velké houževnatosti, ale místy z ní vyplýval i tón, který nebyl u prezidenta znám, a právě tím překvapoval. V článku je možné se dále dočíst, jak V. Dyk obdržel prezidentovu odpověď před svým odjezdem na prázdninový pobyt v Harrachově, jež v něm nezpůsobila žádné emoce. Jen V. Dyk s politováním oznámil, že nemohl uveřejnit prezidentův dopis, aby mohl chránit svou osobu, a odmítl nabídku K. Čapka na zprostředkování návštěvy. Do této záležitosti se zapojil i kancléř P. Šámal, jenž navrhoval možné setkání v Harrachově. Nakonec však k setkání V. Dyka a T. G. Masaryka nedošlo. Autor článku nazval V. Dyka osobou vytrvalou, v níž byla vždy sloučena statečnost k útoku i k obraně. V závěru se uvedlo, že pokud V. Dyk určil svou brožuru pro veškerou veřejnost, mělo by být i počínání prezidenta v této věci uveřejněno.³⁸¹ Co se týče dopisu, v němž se jednalo o návštěvě V. Dyka u prezidenta, zaslal své vyjádření V. Dyk 27. června 1929 K. Čapkovi. Omluvil se za pozdní odpověď z důvodů senátorských povinností. Na setkání s prezidentem nebyl příliš horlivý, jelikož dával přednost svým prázdninám v Harrachově a projednávanou návštěvu chtěl odložit až na září.³⁸²

³⁸¹ Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Viktor Dyk. Inv. č. D15347/47/Db. Př. č. D13128/47.

³⁸² Masarykův ústav a archiv AV ČR. Fond TGM. Karton 442. Inv. č. 19. Dyk.

V *Ad usum pana prezidenta republiky* chtěl uveřejnit jisté části z dopisu T. G. Masaryka určeného pro V. Dyka. Kopii dopisu nechal T. G. Masaryk prostřednictvím svého kancléře P. Šámala přečíst několika osobám K. Čapkovi, J. Preissovi a A. Hajnovi, jelikož sám V. Dyk prezidentův dopis předložil k přečtení také jistým osobám. V. Dyk chtěl udržovat korespondenci s T. G. Masarykem a na jeho dopis měl v plánu odpovědět, ale prezident považoval dopisování za zbytečné a navrhl setkání s V. Dykem za přítomnosti třetí osoby. Prezident navrhoval K. Čapka. J. Preiss, jenž tuto záležitost vyřizoval, chtěl předběžně prezidentovi navrhnout schůzku na období podzimu.³⁸³ Korespondence mezi V. Dykem a T. G. Masarykem byla utajená a k nahlédnutí do ní bylo možné jen za souhlasu z jedné či druhé strany, proto také ministerský rada V. Slavík až na povolení prezidenta mohl nahlédnout do dopisu, který T. G. Masaryk adresoval V. Dykovi. Stalo se tak 19. července 1929.³⁸⁴ V. Dyk odpověděl na prezidentův červnový dopis 26. července 1929, v němž se snažil o vysvětlení a pochopení prezidentovy odpovědi. Nesouhlasil s prezidentovým tvrzením, že Dykova brožura vznikla z důvodů osobních svárů. Opět připomněl, jak se mu nelíbilo, že E. Beneš mlčel o Dykově chystaném odchodu do zahraničí v roce 1915 a o tom, jak s ním plánoval cestu. Poté se opět rozebíralo Masarykovo tvrzení z rozhovoru v roce 1920 o šovinismu. Podle jeho mínění šlo o dost velký rozdíl mezi německými šovinisty a českými nacionalisty. Ti svůj národ milovali, zato šovinisté podle Dykova názoru nenáviděli jiné národy. Varoval před německou snahou ovládnout střední Evropu. Dále prezidentovi vytkl, jak pod vlivem jeho osobnosti lidé tolik nepečují o vlastenectví, jelikož prezident upřednostňoval podle Dykova mínění kolektivismus před nacionalismem. Vyjádřil se i k otázce Panevropy. Nazval ji omezeným ideálem. Napsal o účasti německých poslanců ve vládě. Považoval to za Masarykovu výhru. Podotkl, kdyby se v roce 1920 u nás prosadil český šovinismus, neúčastnili by se teď Němci vlády v republice. Mezi prezidentem a národní demokracií viděl velký názorový rozdíl. Projevil politování nad Masarykovou neochotou pochopit smýšlení národních demokratů. V. Dyk prezidentovi napsal, že má informátory, kteří mu říkali jen to, co rád slyšel. Prezident mu vytkl, že vyjadřoval jen polopravdy, ale V. Dyk se proti tomu ohradil, jelikož podle jeho názoru nebylo v tisku možné napsat vše podle pravdy, aby to cenzurou nebylo vyškrtáno. Na závěr se omluvil za nedostatky při psaní na stroji, ale nechtěl rozšiřovat počet lidí,

³⁸³ Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Viktor Dyk. Inv. č. 804/29. Př. č. 804/29.

³⁸⁴ Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Viktor Dyk. Inv. č. 804/29. Př. č. 859/29.

kteří by bez potřeby měli znát obsah dopisu.³⁸⁵ Z toho lze vyvodit, že i V. Dyk měl své poradce, co se týče korespondence s prezidentem. O uveřejnění prezidentova dopisu V. Dykovi usilovala celá novinářská společnost. O této snaze V. Dyk napsal v článku s názvem *O prezidentově dopisu sen. V. Dykovi*, publikovaném v Národních listech 7. srpna 1929. Kritizoval článek v Pondělních listech, jenž uveřejnil prezidentovu odpověď. V. Dyk se k tomu vyjádřil, že neví, kde a jak Pondělní list zjistil obsah dopisu, avšak musel konstatovat chybnost a nepřesnost reprodukováného obsahu. Podle Dykova mínění se jednalo o provokaci senátora, aby uveřejnil skutečný obsah dopisu, což V. Dyk považoval za nekorektní, protože ještě nebyla skončena výměna názorů mezi ním a prezidentem. Za své politické činy byl však povinen podat vysvětlení vedení své strany, při čemž mohlo dojít k vyřčení nějakých částí prezidentova dopisu, ale jak uvedl V. Dyk, s tím prezident musel počítat.³⁸⁶ Ještě než T. G. Masaryk 12. srpna 1929 odpověděl na Dykův dopis, zaslal jeho kopii K. Čapkovi. Ten 10. srpna prezidentovi odpověděl, že ho zajímal z důvodů projevované dobré vůle V. Dykem. Projevil svůj kladný postoj k tomu, zda se korespondence mezi V. Dykem a prezidentem stane veřejnou záležitostí, v tom spatřoval pozitivní náklonnost veřejnosti na prezidentovu stranu. K. Čapek pochválil Dykův článek v Národních listech ze 7. srpna. Podle jeho tvrzení si příjemně naklonil veřejnost. Na Dykovu stranu musel uznat, že si ho vážil jako básníka, směrem k prezidentovi pochvaloval jeho dopis V. Dykovi. K dalšímu dopisu, jež se prezident chystal napsat, uvedl, jak národní demokracii prospěje výměna názorů.³⁸⁷ Prezident však svůj dopis začal jinak. Na Gajdově případě chtěl Dykovi znázornit, v čem se jejich názory rozcházejí. Případ R. Gajdy zvolil, jelikož V. Dyk ho uvedl ve své brožuře. Za primární chybu ve věci R. Gajdy považoval to, že se dostal do armády. To se stalo z důvodů, jelikož vláda a ministerstvo národní obrany udělilo generální pardon legionářům hlásícím se do armády, tudíž se neposuzovala jejich minulost za první světové války. To pro T. G. Masaryka byl počátek všech následujících problémů, jelikož R. Gajda prováděl v armádě politické agitace a působil protistátně. Z tohoto důvodu se ministerstvo národní obrany rozhodlo poslat R. Gajdu na dovolenou a poté měl v tichosti z armády vystoupit. R. Gajda podle tvrzení T. G. Masaryka v této záležitosti vystoupil proti E. Benešovi, jenž s celou záležitostí neměl nic společného. V této souvislosti se V. Dyk postavil na stranu R. Gajdy a kritizoval činnost vojenského soudu. Tuto kritiku s ohledem

³⁸⁵ Masarykův ústav a archiv AV ČR. Fond TGM. Karton 442. Inv. č. 19. Dyk.

³⁸⁶ DYK, Viktor. *O prezidentově dopisu sen. V. Dykovi*. In. *O národní stát 1929*. Praha, 1938. s. 216 – 217.

³⁸⁷ Masarykův ústav a archiv AV ČR. Fond TGM. Dokumentace. Krabice č- 487. Inv. č. 58. Př. č. 1693/29. 1860/29.

na R. Gajdu pronesl již v roce 1927, kdy jako člen branného výboru navrhoval změnu vojenského kázeňského a kárného zákona při 74. schůzi senátu.³⁸⁸ Podle T. G. Masaryka takový člověk jako R. Gajda neměl co hledat na vysokých pracovních postech. Tím odmítl Dykovu kritiku na obsazování vedoucích pracovních pozic T. G. Masarykem. Ten uvedl, že tyto pozice se obsadily již před jeho návratem do svobodné republiky v roce 1918. Prezident se opět vrátil k rozhovoru z roku 1920, jenž mu V. Dyk vytýkal. Podle jeho mínění nebylo správné, když ho V. Dyk posuzoval podle jednoho článku. Svůj přísnější postoj k národní demokracii osvětlil svými většími nároky na tuto stranu, jež podle Masarykova tvrzení měla značný vliv na inteligenci. V závěru svého psaní prezident vyjádřil chuť se s V. Dykem sejít, aby si mohli o všem důkladně pohovořit, čímž by došlo k vyřešení dané situace.³⁸⁹ Tentýž den, tj. 12. srpna, napsal E. Beneš prezidentovi. Podle jeho názoru V. Dyk brožuru napsal kvůli obavám z politické situace. Sám E. Beneš chtěl vyčkat na odpověď nebo odpovědět dopisem, jež by T. G. Masaryk předal V. Dykovi.³⁹⁰ K celé záležitosti týkající se vydané brožury se vyjádřil i K. Kramář v dopise adresovaném V. Dykovi 15. srpna 1929. Hned na začátku uvedl, že počínání T. G. Masaryka považoval za domýšlivé. Ovšem pro vyjadřování o T. G. Masarykovi či o E. Benešovi používal jen jejich počáteční písmena jejich příjmení: „*Jen tak vzpomínám úžasného tvrzení, že bez B. bychom neměli republiku.*“³⁹¹ Vyjádřil politování nad tím, jak se už zapomnělo na dobu, kdy se všichni snažili o vytvoření vlastního státu a jak politické strany řešily finanční a hospodářské záležitosti. Nelíbilo se mu počínání T. G. Masaryka i E. Beneše.³⁹² Přes své výše zmiňované důvody o zveřejnění či nezveřejnění dopisu, 19. – 23. srpna 1929 V. Dyk vydal 2. vydání *Ad usum pana prezidenta republiky*, jež rozšířil o devíti-stránkovou Předmluvu, v níž uveřejnil části z prezidentova dopisu. Bylo to krátce potom, co obdržel od prezidenta druhý dopis. Svým dalším vydáním se prezidenta i jeho okolí dotkl a v korespondenci mezi V. Dykem a T. G. Masarykem se již nepokračovalo, avšak i tyto události přinesly posun k lepšímu ve vztahu V. Dyka k T. G. Masarykovi. E. Beneš se k celé záležitosti vyjádřil v dopisu T. G. Masarykovi, jež napsal v Haagu 24. srpna 1929. E. Beneš chtěl V. Dykovi odpovědět formou brožury, jež by také adresoval prezidentovi, avšak nechal si na tuto myšlenku čas na rozmyšlenou a také se zabýval důležitějšími záležitostmi. Ve zbytku dopisu informoval o nevalném jednání

³⁸⁸ <http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/074schuz/S074001.htm>, 2. 9. 2008.

³⁸⁹ Masarykův ústav a archiv AV ČR. Fond TGM. Dokumentace. Krabice č- 487. Inv. č. 58. Př. č. 1693/29. 1860/29.

³⁹⁰ Masarykův ústav a archiv AV ČR. Fond EB I. karton 244, sign. 170/18. V. Dyk 1929. Inv. č. 1128.

³⁹¹ LA PNP. Viktor Dyk. Korespondence přijatá. Karel Kramář. 15. 8. 1929.

³⁹² LA PNP. Viktor Dyk. Korespondence přijatá. Karel Kramář. 15. 8. 1929.

haagské konference.³⁹³ E. Beneš se ještě k celé záležitosti vyjádřil v nedatovaném dopise T. G. Masarykovi. Prezident mu přeposlal Dykovy dopisy, E. Beneš znal Masarykovu korespondenci, a proto nechtěl na Dykovu kritiku reagovat. Domníval se, že čas ukáže, jaká je pravda. Setkal se s horší kritikou, tudíž ho Dykova slova nijak nepobuřovala. Soud ponechával nestranným pozorovatelům budoucnosti. K Dykově brožurě se prozatím vyjádřil v soukromém dopise prezidentovi. Na veřejnost svůj názor nevypouštěl, jelikož čekal na správný okamžik, i když si byl vědom, že jeho mlčení si veřejnost mohla špatně vykládat. Podle E. Beneše V. Dyk často používal nepodložená tvrzení, proto se ministr zahraničí rozhodl tímto nezabývat. Rozebíral jen podložená fakta. Ohledně Dykova odchodu do zahraničí v roce 1915 E. Beneš uvedl, že se mu nejlépe spolupracovalo právě s V. Dykem a A. Hajnem, ale nakonec došel k názoru, aby V. Dyk zůstal doma a spolupracoval s domácím odbojem. Nelíbilo se mu, jak ho V. Dyk obvinil z toho, že chtěl své spojence poslat přes Sedmihradsko, což bylo v té době nebezpečné a podle V. Dyka to E. Beneš věděl. Toto Dykovo tvrzení považoval za absurdní a nápad o sedmihradské cestě nevyšel z Benešovy hlavy. Podle Benešova tvrzení pocházel od Dykových přátel. K záležitosti dodání pasu pro V. Dyka E. Beneš uvedl, že to nebylo jeho povinností, ale činil tak z dobré vůle a dobrovolně. Ministr zahraničí rozebíral Dykovu kritiku ohledně jeho spolupráce s Maffií, jak ji popsal E. Beneš ve svých *Pamětech*. Ten neviděl nic špatného na tvrzení, že si na spolupráci s V. Dykem nepamatuje. To V. Dyka však pobouřilo. E. Beneš jednání s V. Dykem považoval za nepatrnou epizodu maffiánských akcí. V té době se toho dělo tolik, že se E. Benešovi některé detaily vytratily z hlavy, jak sám v dopise prezidentovi napsal. Každopádně nechtěl nikomu z Maffie ublížit či se ho nějak dotknout, proto jeho kapitolu o Maffii v *Pamětech* kontrolovali P. Šámal, J. Scheiner a J. Werstadt. E. Beneš se rozohnil nad kritikou své osoby ze strany V. Dyka, jež trvala již deset let. Podle jeho slov snesl věcnou kritiku, ale V. Dykem byl hanoben, skandalizován a urážen na cti. Ve V. Dykovi viděl člověka, jenž ostatní kolem sebe mohl soudit, a vše bylo v pořádku, ale kritiku na svou osobu nesnesl. V další části dopisu prezidentovi E. Beneš rozebíral, jakým způsobem odpověděl T. G. Masaryk V. Dykovi. Z Benešova dopisu lze vyčíst o jeho pracovitosti, ambicích a úspěšnosti, které ho dovedly do vysokých vládních postů. Podle Benešova vyjadřování V. Dyk mu jeho přednosti nepřál, proto ho neustále kritizoval, aby tím snížil pohled na Benešovy osobní kvality. E. Beneš Dykovu brožuru nazval plnou pomluv a urážek, otravující veřejnost, napsanou pro obranu K. Kramáře. Dykovu kritiku by E. Beneš snesl,

³⁹³ Masarykův ústav a archiv AV ČR. Fond EB I. karton 244, sign. 170/18. V. Dyk 1929. Inv. č. 1128.

ale podle jeho mínění musela být konkrétně doložena. Dykovo napadání jeho osobnosti považoval za podlé a mravně nízké. V závěru trochu E. Beneš narážel na bujarý život V. Dyka: „*Nechodil jsem do hospod, kaváren, kuloárů a klubů dělati lidem výklady a získávati přátel a přízně, poněvadž jsem nechtěl zbytečně ztráceti čas, který jsem potřeboval pro práci.*“³⁹⁴ S tvrzením E. Beneše by jistě nesouhlasil Hanuš Jelínek, jenž po smrti V. Dyka o něm psal jako o muži ryzího charakteru a naprosté čistoty. Nazval ho velikým vlastencem a bojovníkem za ideály, který se mohl dopustit nespravedlnosti, ale jenž nikdy nezpronevěřil své povinnosti a myšlenky. O spisku *Ad usum pana prezidenta republiky* se vyjádřil jako o díle, v němž V. Dyk uveřejnil odlišný názor na vnitropolitickou situaci.³⁹⁵

6. září 1929 informoval J. Čihař Kancelář prezidenta republiky o dotazu ministerského rady Svátka, zda je přípustné vydat druhé vydání Dykovy brožury *Ad usum pana prezidenta republiky*, v němž autor reaguje na dopis od pana prezidenta. P. Šámal předal T. G. Masarykovi otisk brožury k pročetí a také dopis A. Neuberta, který si prezident vyžádal. V dopise nakladatel uvedl Dykovu prosbu o nepublikování druhého vydání brožury, pokud prezident neměl předem možnost posoudit místa, jež se týkala dopisu, který T. G. Masaryk zaslal V. Dykovi.³⁹⁶ Nakladatel A. Neubert zaslal svůj dopis kancléři P. Šámalovi 5. září 1929.³⁹⁷ O dopisu, jež prezident zaslal V. Dykovi 12. srpna 1929, si Kancelář prezidenta republiky poznamenala jen, že byl neznámého obsahu.³⁹⁸ Poté T. G. Masaryk prostřednictvím kancléře Šámala učinil 9. září z Topolčianek toto prohlášení: „... *Já se do takových literárních a literárně-politických věcí nemíchám a že když se senátor Dyk rozhodl vydat toto, nemám nic proti tomu.*“³⁹⁹ 10. září 1929 vrchní rada J. Čihař obdržel dopis na žádost kancléře P. Šámala, k němuž byly přiloženy kopie odpovědi V. Dyka T. G. Masarykovi a kopie dopisu pana prezidenta senátorovi V. Dykovi. Prošetřováním událostí po uveřejnění druhého vydání Dykovy brožury byl pověřen právník A. Schauer, který celou záležitost prověřoval společně s guvernérem Národní banky V. Pospíšilem. A. Schauer obdržel kopie dopisů, aby mohl posoudit, jaký se vyvinul vztah mezi V. Dykem a T. G. Masarykem po vydání brožury. I přesto, že byl žádán, aby kopie zaslal po prostudování zpět, neučinil tak, nebo došlo k ztrátě

³⁹⁴ Masarykův ústav a archiv AV ČR. Fond EB I. karton 244, sign. 170/18. V. Dyk 1929. Inv. č. 1128.

³⁹⁵ Masarykův ústav a archiv AV ČR. Fond František Závíška. Karton 12. Inv. č. 295. Viktor Dyk. JELÍNEK, Hanuš. Viktor Dyk. Praha, 1932. s. 33 - 34.

³⁹⁶ Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Viktor Dyk. Inv. č. 804/29. Př. č. 1011/29.

³⁹⁷ Masarykův ústav a archiv AV ČR. Fond TGM. Karton 442. Inv. č. 19. Dyk.

³⁹⁸ Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Viktor Dyk. Inv. č. 804/29. Př. č. 927/29.

³⁹⁹ Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Viktor Dyk. Inv. č. 804/29. Př. č. 1012/29.

kopíí.⁴⁰⁰ V Archivu Kanceláře prezidenta republiky se nenacházejí. 11. září 1929 obdržela Kancelář prezidenta republiky dopis od vrchního rady J. Čihaře, jehož se ministerský rada Svátek tázal, co se děje s knihou *Ad usum pana prezidenta republiky*, kterou Kanceláři zaslal nakladatel A. Neubert. Společně s kancléřem P. Šámalem se J. Čihař podívoval nad skutečností, že knihu nezaslal sám autor, ale nakladatel, což budilo dojem nakladatelovy snahy knihu vydat, a ne autorovu snahu. J. Čihař i P. Šámal se přikláněli k názoru nevydat druhé vydání. P. Šámal pod dopis vlastnoručně dopsal, že by bylo pod důstojnost prezidenta se věci dále zabývat.⁴⁰¹ 20. září 1929 obdržela Kancelář prezidenta republiky dopis od P. Šámala, v němž uvedl, že mu telefonoval V. Dyk ohledně své brožury, kterou na jeho popud nakladatel A. Neubert předložil Kanceláři. Jednalo se o 2. vydání, v němž V. Dyk uváděl některá místa dopisu, jež adresoval prezidentovi, ale bohužel se mu ještě nedostalo odpovědi, proto chtěl situaci prostřednictvím P. Šámala upříšit. Kancléř P. Šámal ve svém dopise napsal o poradě a návrhu, jaké stanovisko měl v této věci prezident zaujmout - a to také sdělil V. Dykovi. Prezidentovo prohlášení, že na věci nemá zájem, chtěl V. Dyk ještě osobně rozebrat s P. Šámalem. Ten slíbil, že pokud bude mít volný čas, tak se s ním sejde.⁴⁰² K celé situaci se ještě v dopise vyjádřil V. K. Škrach, Masarykův osobní archivář, knihovník a literární tajemník. Po druhém vydání se totiž zkoumalo, zda V. Dyk byl první, kdo uveřejnil části prezidentova dopisu korespondovaného jemu a ne veřejnosti. V. K. Škrach prezidentovi 5. října 1929 napsal, že v Předmluvě jsou části, které neměly být publikovány. V. Dyk v Předmluvě uvedl, jak nechce umlčovat jisté prvky, přesto podle V. K. Škracha tak činil. V. K. Škrach označil předmluvu bezohlednou k E. Benešovi. Chtěl, aby J. Werstadt vydal opět své články o V. Dykovi s doplňkem k druhému vydání, jelikož „*není loyální vyměňovat názory v korespondenci přímé a zároveň před veřejností tuto korespondenci, neukončenou, glossovat v publikaci a to před volbami.*“⁴⁰³ Podle mínění E. Beneše, jež uvedl V. K. Škrach ve svém dopise, V. Dyk se ve své Předmluvě tolik pouštěl do ministra zahraničí z důvodů sporu mezi ním a K. Kramářem. O záležitosti týkající se brožury se ještě zmínil J. O. Novotný v Národních listech 6. října 1929. Autor článku se V. Dyka zastal. Jeho spisek považoval za gesto, které mělo ukončit dlouholeté pomluvy a příkoří na osobu V. Dyka. J. O. Novotný prohlásil, že Dykovo dílo bylo zápasem o ideu.⁴⁰⁴ K celé situaci, jež vznikla kolem vydání brožury *Ad usum pana prezidenta republiky*, se ještě 13. listopadu 1929 vyjádřil doktor

⁴⁰⁰ Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Viktor Dyk. Inv. č. 804/29. Př. č. 1037/29.

⁴⁰¹ Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Viktor Dyk. Inv. č. 804/29. Př. č. 1016/29.

⁴⁰² Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Viktor Dyk. Inv. č. 804/29. Př. č. 1038/29.

⁴⁰³ Masarykův ústav a archiv AV ČR. Fond TGM. Karton 442. Inv. č. 19. Dyk.

⁴⁰⁴ Knihovna Národního muzea, odd. časopisů. Národní Listy 69, č. 274. 6. 10. 1929. s. 1 - 2.

Hochman. Nabádal, aby již nikdy mezi prezidentem a V. Dykem proběhla jakákoliv korespondence. Tím, že prezident Masaryk odpověděl V. Dykovi, povýšil básníkovo jméno. Podle jeho názoru si V. Dyk nezasloužil, aby mu prezident psal, a považoval ze strany T. G. Masaryka za ušlechtilé gesto, když se snížil na Dykovu úroveň a začal s ním korespondovat.⁴⁰⁵ I přes veškeré rozpory s prezidentem T. G. Masarykem zaslal k 7. březnu 1930 V. Dyk blahopřejný telegram k jeho 80. narozeninám, ovšem trochu ironie si neodpustil: „*pane presidente přejeme ve vzácný den osmdesátých vašich narozenin vám i republice všeho dobrého i krásného. Viktor a Zdenka dykovi.*“⁴⁰⁶ Pak ještě V. Dyk společně s K. Kramářem a F. Lukavským zaslali prezidentovi veřejný blahopřejný telegram k jeho narozeninám.⁴⁰⁷ Avšak idyla Masarykových narozenin byla trochu narušena, když se národní demokracie, F. Lukavský a V. Dyk postavili proti přijetí jedinečného a jednovětého zákona: „*Tomáš Garrigue Masaryk zasloužil se o stát.*“⁴⁰⁸ Nakonec však právě F. Lukavský a V. Dyk zákon podpořili. Po těchto událostech se T. G. Masaryk o V. Dykovi ve své *Světové revoluci* vůbec nezmiňuje, pouze pak v jejím dodatku s názvem *Můj poměr k literatuře*, se mu věnoval pouze jen zmínkou: „*Po Macharovi a pod jeho vlivem vystupují Sova a Dyk. Sova táhne takřka stejnou měrou k tradici národní jeho evropské. Dyk přemáhá svou skepsi šovinistickým nacionalismem.*“⁴⁰⁹

4.3 Spor s Jaroslavem Werstadtem

Pro Hrad orientovaný historik Jaroslav Werstadt, jenž se stal členem levice národní demokracie⁴¹⁰, nesouhlasil s vydáním Dykovy brožury. Tzv. hřebíčkem do rakve přispěl V. Dyk vydáním svého článku s názvem *Pták a plaz*, jež uveřejnil 9. května 1929 v časopise *Fronta*, který byl veřejností považován za fašistický tisk. V článku se snažil metaforicky vyobrazit M. R. Štefánika a E. Beneše. První z nich představoval ptáka a E. Beneš byl zosobněním plaza. K tomuto článku se vyjádřil i E. Beneš v dopise T. G. Masarykovi. Dykovo dílo považoval za ponižující a se záměrem uškodit E. Benešovi.⁴¹¹ V tomtéž smyslu se vyjádřil i J. Werstadt v článku s názvem *Pták a plaz aneb básník a travič*, jež vyšel

⁴⁰⁵ Masarykův ústav a archiv AV ČR. Fond TGM. Karton 442. Inv. č. 19. Dyk.

⁴⁰⁶ Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Viktor Dyk. Inv. č. D15347/47/Db. Př. č. Hn 3368/30.

⁴⁰⁷ KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny zemí Koruny české*. XIV. 1918 – 1929. Praha – Litomyšl, 2002. s. 54. ISBN 80-7185-425-5.

⁴⁰⁸ KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny zemí Koruny české*. XIV. 1918 – 1929. Praha – Litomyšl, 2002. s. 48. ISBN 80-7185-425-5.

⁴⁰⁹ MASARYK, T. G. *Můj poměr k literatuře*. Šaldův český román. Praha, 1994. s. 27. ISBN 80-901478-3-6.

⁴¹⁰ MALÍŘ, Jiří – MAREK, Pavel. *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861 – 2004*. 1. díl. 1861 – 1938. Brno, 2005. s. 597. ISBN 80-7239-180-1.

⁴¹¹ Masarykův ústav a archiv AV ČR. Fond EB I. karta 244, sign. 170/18. V. Dyk 1929. Inv. č. 1128.

v Českém slově 15. května 1929. Dykovo vychvalování mrtvého hrdiny bral jako záměr k hanobení živého mistra zahraničních věcí. V. Dyk ve svém článku napsal: „Štefánik je člověk s instinkty ptáka, rozpínajícího křídla do výší, Beneš má spíše instinkty studeného plazy, plížícího se přes překážky vytrvale dále.“⁴¹² J. Werstadt nazval Dykův článek trapným nevkusem zaslepeného básníka, jenž odhodil nejprimitivnější slušnost. V. Dyka jako básníka měl rád, ale projevil lítost nad jeho schopností využít neslušných krajních mezí ke kritice E. Beneše. V závěru své stati J. Werstadt narážel na Dykův popis Benešova odchodu ze země do exilu v roce 1915 z brožury *Ad usum pana prezidenta republiky*. V. Dyk jej nazval ponižujícím, za to J. Werstadt statečným.⁴¹³ Na Werstadtův článek reagoval V. Dyk v Národních listech 18. května. Svůj spisek nazval *Dr. Werstadt aneb Ztracené iluze*. Ztracené iluze podle díla H. de Balzaca, jež V. Dyk během války vydával v novinách. Projevil lítost, že se zastal E. Beneše, a při vzpomínce na dílo, které pro vznik samostatného Československa vykonal M. R. Štefánik, vycházel z díla E. Beneše *Světová válka a naše revoluce*. Podle Dykova názoru by historik měl své informace ověřovat z více pramenů a nevycházet pouze z jednoho díla. V. Dyk vyčítal J. Werstadtovi jeho ukvapenost při předkládání informací o Benešově útěku. Podle Dykova mínění si historik pletl skutečné události se svými názory, které získal z Benešových vzpomínek, a to V. Dyk striktně napadal. V. Dyk v útěku E. Beneše v roce 1915 viděl pud sebezáchrany před policií, jež ho pronásledovala, a ne nějaký hrdinský čin, jako ho líčil historik J. Werstadt. V. Dyk uvedl, že se J. Werstadt jako historik zkompromitoval, když se zastal E. Beneše. Projevil lítost nad polemikou s J. Werstadtem, jelikož si připomněl chvíle, kdy před válkou a během války spolupracovali pro osamostatnění našeho národa.⁴¹⁴ Na Dykův článek odpověděl J. Werstadt v Českém slově 24. května. Svůj text nazval *Viktor Dyk a jeho Ztracené iluze*. Na Dykovu výtku o Werstadtovi jako o špatném historikovi uvedl, že je tomu tak proto, že V. Dyk byl špatný čtenář. Mezi muži se vyvinul spor o slovíčkaření. Vyčítali si sebemenší slovní obrat a každé nehodící se slovo. Podle mínění J. Werstadta V. Dykovi vadilo přirovnání E. Beneše jako nejbližšího žijícího spolupracovníka M. R. Štefánika. Opět se pokusil vysvětlit, proč psal o útěku E. Beneše, chtěl tím ironizovat Dykův příměr E. Beneše jako plazu. Myslel tím, že E. Beneš se odplazil do zahraničí. V. Dyk pro J. Werstadta byl člověkem, jenž obracel vše naruby a snažil se o vznešená díla, která však v novinách Fronta zcela zanikala a ztrácela svou vznešenost. V závěru J. Werstadt také

⁴¹² Masarykův ústav a archiv AV ČR. Fond EB I. karton 244, sign. 170/18. V. Dyk 1929. Inv. č. 1128.

⁴¹³ Masarykův ústav a archiv AV ČR. Fond EB I. karton 244, sign. 170/18. V. Dyk 1929. Inv. č. 1128.

⁴¹⁴ DYK, Viktor. Dr. Werstadt aneb ztracené iluze. In. *O národní stát 1929*. Praha, 1938. s. 145 - 149.

vzpomněl na společné chvíle s V. Dykem v předválečné a válečné době a poznamenal, že i po válce, kdy V. Dyk vítal příjezd T. G. Masaryka svou básní *Na uvítanou*, bylo krásně.⁴¹⁵ Dykova reakce nenechala na sebe dlouho čekat. Odpověděl v Národních listech o 4 dny později od uveřejnění Werstadtova článku. Svou odpověď nazval *Ústup dr. J. Werstadta*. Uznal boj o slovíčka a ústup J. Werstadta. Nechtěl být k němu nezdvořilý a jeho ústup přijal i ve věci Benešova útěku přes Aš. Omluvným tónem dodal, že se mu nelíbilo, když se J. Werstadt přidal na stranu těch, kteří Benešův útek nazývali hrdinským činem a Dykovo zůstání doma za zbabělý akt, ale díky dialogu mezi V. Dykem a J. Werstadtem se vše vyjasnilo. J. Werstadt však nechápal, proč se V. Dyk po válce spojil s K. Kramářem a F. Sísem. V. Dyk podal vysvětlení o blízkém názorovém souznění a nehleděl na to, zda před válkou stáli proti sobě. Šlo mu o názory a ideje, a ne o osoby jako J. Werstadtovi: „*Má chyba v očích jeho je, že jsem zůstal sobě věrným, nedbaje starých osobních rozporů a osobního prospěchu.*“⁴¹⁶ S tvrzením J. Werstadta o tom, že po válce bylo krásně, nesouhlasil, jelikož chvíli po Masarykově návratu byl připraven atentát na K. Kramáře, což ve V. Dykovi zanechalo negativní vzpomínky.⁴¹⁷ *Rozcestí Viktora Dyka* byl název dalšího článku J. Werstadta, jímž odpovídal V. Dykovi 12. června. Polemiku s V. Dykem využil k tomu, aby otevřeně promluvil k *Ad usum pana prezidenta republiky*. Dílo nazval zvláštní směsí, jež se čte se smíšenými pocity. Dílo se podle něho snažilo vyjevit hlavní počiny V. Dyka při spolupráci v domácím odboji. Úvahy V. Dyka v jeho brožurě nazval pozoruhodnými a zajímavými, ale jejich hlavní účel spatřoval v tom, aby poškodili E. Beneše. Na jednu stranu považoval spis za věcný a působivý, ale na druhou stranu za nesoudný, zaslepující a odpuzující. Dykova obžaloba se podle J. Werstadta nezakládala na podložených a pravdivých faktech. Vztah T. G. Masaryka k V. Dykovi ochladl ne z důvodů, že by E. Beneš záměrně prezidenta neinformoval o Dykově aktivitě, ale podle názoru J. Werstadta se tak stalo v průběhu let, kdy byl V. Dykem neustále kritizován. Svůj článek zakončil takto: „*Máme dojem, že autor Ad usum p. prezidenta republiky je na rozcestí. A jsme přesvědčeni, že může získati vším jiným spíše, než půjde-li zaslepeně dál za bludičkou svých dosavadních zaslepení a hněvů.*“⁴¹⁸ V. Dyk zareagoval 20. června již ne v Národních listech, ale ve Frontě s názvem článku *Rozcestí?* Byl potěšen, že J. Werstadt nehodnotil jeho brožuru jako nesmyslný text a snažil se v něm najít dobré části.

⁴¹⁵ Masarykův ústav a archiv AV ČR. Fond EB I. karton 244, sign. 170/18. V. Dyk 1929. Inv. č. 1128.

⁴¹⁶ DYK, Viktor. Ústup dr. J. Werstadta. In. *O národní stát 1929*. Praha, 1938. s. 161 - 164.

⁴¹⁷ DYK, Viktor. Ústup dr. J. Werstadta. In. *O národní stát 1929*. Praha, 1938. s. 161 - 164.

⁴¹⁸ Masarykův ústav a archiv AV ČR. Fond EB I. karton 244, sign. 170/18. V. Dyk 1929. Inv. č. 1128.

Takovou kritiku přijal, ale kritik, jakých se mu dostalo od členů socialistického tisku, neuznal. Vrátil se i k tomu, jak byl jeho závěr přepracován, což vedlo ke sporu s K. Horkým. Tohoto faktu si byl vědom i J. Werstadt. V. Dyka pohoršil Werstadtův názor o tom, že za vše špatné, co bylo o V. Dykovi napsáno, mohl E. Beneš. To si podle J. Werstadta V. Dyk myslel. Ten s tím však nesouhlasil. V. Dyk se necítil být zaslepen zlobou či hněvem, ale prosazoval svůj racionální názor: „*Národ je více než osoby, a hřeší kterékoli osoby, jež se staví nad národ.*“⁴¹⁹ Dále psal o svých čistých úmyslech v boji o prosazení našeho národa, v čem mu pomáhali K. Horký nebo L. Borský. Na článek s názvem *Na dvě fronty*, jenž uveřejnil J. Werstadt 3. července, V. Dyk již neodpověděl. J. Werstadt uvedl, že V. Dyk se snažil hájit své *Ad usum pana prezidenta republiky* na straně kritiků, ale i v řadách svých spolustraníků v boji proti hradní politice, čímž měl na mysli K. Horkého. V. Dyk vyjádřil přání spolupracovat s oběma stranami, v čem J. Werstadt viděl rozcestí. Historik považoval za důležité Dykovo vyjádření nesouhlasu se vším, co se napsalo ve Frontě. Ne všechny články schvaloval, ale podle J. Werstadta působení ve Frontě vedle K. Horkého znamenalo morální zatížení pro V. Dyka.⁴²⁰

5 Československá národní demokracie

Tato kapitola se pokusí nastínit situaci uvnitř Československé národní demokracie s ohledem na osobu Viktora Dyka v průběhu 20. let a počátku 30. let. Je zřejmé, že poměry v národní demokracii nebyly idylické a často chování V. Dyka k jejich zlepšení ani nepomohlo. Hned jako první příklad můžeme uvést z 11. května 1920, kdy byla Kancelář prezidenta republiky informována o poměrech v národní demokracii, která pořádala 5. května schůzi, na níž se projednávalo chování realistického křídla, chování K. Kramáře a články vycházející v Národních listech před volbami. Vlna nespokojenosti se zvedla při vyřazení poslance J. Schieszla ve druhém a třetím skrutiniu oproti V. Dykovi. V postavě V. Dyka se shledávalo posílení protihradního křídla. Projednávalo se také usnesení schůze, na níž by se projednávala jazyková otázka. Národní demokracie požadovala účast všech stran, které by o jazykovém zákoně debatovaly, a pak by se výsledek debat usnesený do osnovy předložil plénu, avšak národní demokraté kritizovali Švehlovu osnovu, již předloženou,

⁴¹⁹DYK, Viktor. Rozcestí?. In. *O národní stát 1929*. Praha, 1938. s. 193 - 197.

⁴²⁰Masarykův ústav a archiv AV ČR. Fond EB I. karta 244, sign. 170/18. V. Dyk 1929. Inv. č. 1128.

tím nedal podle jejich mínění Švehla možnost stranám o problému diskutovat, což nazvali zbytečnou hrou. Poté se rozebíralo, kdo by měl obsadit jaký ministerský post a jak by se nejlépe měla vytvořit vláda.⁴²¹ O této situaci píše A. Klimek: „... *Straně zbylo po volbách pouze devatenáct z čtyřiceti šesti poslaneckých mandátů, (...). Když nedostal mandát prohradní J. Schieszl (který na něj ovšem v RNS už 21. listopadu 1918 rezignoval), nýbrž národovecký radikál spisovatel V. Dyk, vysvětloval Rašín Šámalovi, že jinak by jej nemohl obdržet na Moravě nynější vůdce prohradního křídla J. Stránský. Za podpory Dyka, ale též Rašina vyhrálo v červenci 1920 v Mladé generaci strany nacionální křídlo proti Schieszlem podporovanému křídlu hradnímu, „protikonzervativnímu“, vedenému historikem J. Werstadtem.*“⁴²² J. Schieszl po volbách v roce 1920 stranu opustil společně s F. Drtinou.⁴²³

9. března 1922 se do Kanceláře prezidenta republiky dostavil národně demokratický senátor B. Franta, aby se k prezidentu T. G. Masarykovi donesly informace o jeho článku v Prager Presse, za nějž byl svými spolustraníky kritizován na schůzi klubu národní demokracie 6. března 1922. Sám senátor se podívoval, jak kritika na jeho stranu byla mírná. Uvedl však, že nejvíce proti němu mluvili A. Hajn, V. Dyk a J. Matoušek, ale i přesto se snažili vážit slova. Kritikům se nelíbilo, že B. Franta jako předseda výkonného výboru strany vystoupil se svým článkem sám, aniž by se poradil se svými spolustraníky, a v článku použil slovo „Partei“, čemuž se národní demokraté nemohou jakkoliv bránit proti svým nestraníkům. Sám senátor pronesl, že jednal sám za sebe a navrhoval své odstoupení, k čemuž ale nedošlo.⁴²⁴

8. května 1922 obdržel P. Šámal z Lán zprávu od prezidenta, která se týkala Šámalova a Macharova odchodu z národní demokracie, jelikož nesouhlasili s některými skutky a osobnostmi strany. Tuto záležitost také projednávala Pětka společně s E. Benešem. Na schůzi se dohodlo, že bude zachován vzájemný mír a nic se o tom nebude psát v novinách. Tuto úmluvu však porušil V. Dyk svou uveřejněnou básní a K. Kramář o tom také hovořil na veřejnosti, proto Pětka, ale i prezident uvažovali o svém veřejném vystoupení a preferování o situaci, jelikož Dykův a Kramářův počín považovali za neloajální. Mezi

⁴²¹ Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Československá strana národně demokratická. Část I. Inv. č. 635/21.

⁴²² KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny zemí Koruny české*. XIII. 1918 – 1929. Praha – Litomyšl, 2000. s. 167. ISBN 80-7185-328-3.

⁴²³ KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny zemí Koruny české*. XIII. 1918 – 1929. Praha – Litomyšl, 2000. s. 254. ISBN 80-7185-328-3.

⁴²⁴ Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Československá strana národně demokratická. Část I. Inv. č. 635/21. Př. č. 418/22.

V. Dykem, K. Kramářem na jedné straně a T. G. Masarykem a E. Benešem na druhé straně docházelo k silící konfrontaci mezi národní demokracií a Hradem. V. Dyk bojovně hájil národně demokratickou vizi a Kramářovy postoje a stával se mluvčím protihradní opozice. Zvláštní loajalitu projevoval vůči K. Kramářovi, s nímž před 1. světovou válkou také polemizoval stejně tvrdě jako s T. G. Masarykem.⁴²⁵ Nakonec však nic nepodnikli a počkali na Benešův návrat z italského Janova. Prezident o celé věci chtěl informovat svého kancléře P. Šámala. Ten mu o dalším vývoji situace napsal. P. Šámal se sešel s J. S. Macharem a dohodli se na společném postupu. O jejich vystoupení ze strany promluvili s A. Rašínem.⁴²⁶ Mezi další členy, kteří vystoupili z národní demokracie, patřili K. Engliš, J. Herben či J. Stránský. Celá tato záležitost vyvrcholila v roce 1924 moravským zemským sjezdem strany. Ta odsoudila kritiku T. G. Masaryka a E. Beneše ze strany vedení národní demokracie. Pražské centrum tento sjezd označilo za nelegální. Národní demokracie se tak rozdělila na dva tábory.⁴²⁷

9. února 1926 informoval Kancelář prezidenta republiky V. Slavík o poměrech v národní demokracii. Pravé křídlo pod vedením V. Dyka a A. Hajna vedlo urputný boj proti jejich členovi - ministru obchodu J. Dvořáčkovi. Za tímto bojem měl údajně stát J. Matoušek, který sám chtěl být ministrem obchodu. Ale stal se jím až v roce 1929, kdy se společně s F. X. Hodáčem stali předními osobnostmi národní demokracie, avšak v posledním roce 20. let byl F. X. Hodáč silně napadán V. Dykem.⁴²⁸ Nástupem J. Matouška na ministerstvo obchodu se dospělo k vítězství pragmatické skupiny kolem F. X. Hodáče nad spolkem V. Dyka. V. Dyk Hodáčově skupině vyčítal, že se snažila o hospodářskou spolupráci se Sovětským svazem ve spolupráci Benešova ministerstva zahraničních věcí.⁴²⁹ Jako důvod Dykova a Hajnova postoje proti J. Dvořáčkovi zvolili špatnou stranickou. V. Slavík však uvedl, že za J. Dvořáčkem stála většina z národně demokratického středu. Co se týkalo K. Kramáře a jeho postoje k této situaci, byl V. Slavíkem kritizován za jeho politickou neangažovanost. V. Slavík nebyl jediný, kdo K. Kramáře kritizoval za jeho politickou

⁴²⁵ TOMEŠ, Josef. *Milníky vztahu Viktora Dyka k TGM*. In Masarykův sborník XIII, 2004 – 2006, s. 47 – 93. ISBN 80-86495-40-X. ISSN 1801-6286.

⁴²⁶ Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Československá strana národně demokratická. Část I. Inv. č. 635/21. Př. č. 880/22.

⁴²⁷ LUSTIGOVÁ, Martina. *Karel Kramář. První československý premiér*. Praha, 2007. s. 246 - 247. ISBN 978-80-7021-898-3.

⁴²⁸ LUSTIGOVÁ, Martina. *Karel Kramář. První československý premiér*. Praha, 2007. s. 248. ISBN 978-80-7021-898-3.

⁴²⁹ ČECHUROVÁ, Jana. *Česká politická pravice*. Praha, 1999. s. 48. ISBN 80-7106-264-2.

neúčast. Dělo se tak již od roku 1924.⁴³⁰ J. Preiss uvedl, že poměry v národní demokracii jsou především řízeny K. Kramářem, V. Dykem a A. Hajnem. Na stranu V. Dyka dodal, že *se co nejdřív upije*.⁴³¹

7. května 1926 se konala na Střeleckém ostrově veřejná schůze, na jejímž programu byl protest proti zneužití májových projevů komunisty k velezradě a slabosti úřadů proti nim. Mezi hlavními řečníky vystoupil i V. Dyk. Promluvil o českých komunistech. Nazval je předválečnými oportunisty, jejichž taktika nebyla podle jeho mínění internacionální, ale židovsko-německá. Připomněl atentát na A. Rašína spáchaný mladým anarchistou s komunistickou minulostí. Komunisty nazval provokatéry usilujícími o poškození našeho státu. Tvrdě odmítal jejich prvomájové pochody, při nichž nesli na šibenici mapu republiky s nápisem „*Pryč s potratem!*“ nebo s jinými protistátními a protinárodními transparenty, což opět označil za provokaci. Komunismus podle něho prospíval politice Němců. V závěru své řeči pohrozil komunistům, aby se nesnažili poškodit československý stát, jelikož lid byl připraven svou republiku hájit.⁴³² Rudé právo následující den setkání označilo schůzí povykující „chátry“ pražských fašistů pod firmou národnědemokratického dělnictva. Posluchače označilo za středostavovskou pražskou „chátru“, která se za finanční odměnu zúčastní každého „fašistického“ setkání. V proslovu V. Dyka viděli neslýchané sprostoty. Jeho obvinění komunistické strany za atentát na A. Rašína chtěli komunisté řešit soudní cestou.⁴³³ Ve zprávě politického koncipienta A. Wierera je možné se dočíst, že po skončení schůze se lid vydal pokojně k budově Rudého práva, kde již čekala policie. K žádným potyčkám nedošlo a demonstranti se pokojně rozešli, avšak Rudé právo konec této schůze vylíčil způsobem, podle něhož došlo k potyčkám s policií: „*Až teprve, když jistý mladík vykřikl: nepřidělámejme polici práci, ona je přece v našich službách! Národnědemokratická komedie byla skončena*“⁴³⁴

⁴³⁰ Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Československá strana národně demokratická. Část I. Inv. č. 635/21. Př. č. 142/26.

⁴³¹ KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny zemí Koruny české*. XIII. 1918 – 1929. Praha – Litomyšl, 2000. s. 510 - 511. ISBN 80-7185-328-3.

⁴³² Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Československá strana národně demokratická. Část I. Inv. č. 635/21. Př. č. 511/26.

⁴³³ Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Československá strana národně demokratická. Část II. Inv. č. 635/21. Př. č. 511/26.

⁴³⁴ Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Československá strana národně demokratická. Část II. Inv. č. 635/21. Př. č. 511/26.

31. května 1926 se konala další schůze národní demokracie na Střeleckém ostrově, o níž podrobnou zprávu Kanceláři prezidenta republiky zaslal tajemník V. K. Škrach, ten ji obdržel od spolehlivého účastníka, který bohužel není jmenován. Ve zprávě se hned v počátku uvádí, že šlo o fašistickou schůzi. Tak se o ní vyjadřuje i A. Klimek ve své knize: „31. května a 14. června se konaly masově navštívené schůze fašistů a mladé generace národních demokratů na Žofíně. (...) Objevily se též pokusy „oddělit čistý fašismus od radikálního nacionalismu“ národní demokracie.“⁴³⁵ Autor výše zmiňované zprávy popisuje, jaká sorta lidí se schůze účastnila. Podle jeho mínění se spíše jednalo o účastníky zámožné patřící spíše k pravici národní demokracie, mezi něž byl počítán i V. Dyk. Dalšími účastníky byli středostavovské vrstvy, úředníci, obchodníci, řemeslníci, ale i lidé s akademickým vzděláním. Ve velké míře se na setkání na Střeleckém ostrově účastnili mladí muži a ženy. Mezi dalšími účastníky byli podle autora individua s podezřelou minulostí, kterým národní demokracie za jejich účast platila. Dále je možné získat myšlenku autora, když tvrdí, že sám fašismus není nebezpečný, ale hlavní nebezpečí viděl v politických náladách a nespokojeností se stále neurovnanými poměry. Rozbor obecenstva autor zprávy udělal proto, jelikož podle svého mínění, mezi voliče národní demokracie patřily řady nevalně politicky uvědomělého a nespokojeného voličstva. Schůze se konala po protifašistické schůzi, jež se uskutečnila 27. května 1926. Řeč V. Dyka, B. Vikové-Kunětické se považovala za celkem klidnou. V. Dyk v úvodu uvedl, že původně nechtěl přijít kvůli své předešlé národně demokratické schůzi v Žilině na Slovensku, která byla rušena komunistickými příslušníky, ale nakonec změnil názor, jelikož podle jeho názoru na schůzi laděné proti národní straně vystupovali řečníci z řad národních socialistů, kteří ani pořádně nevěděli, o čem mluví, a to považoval za velkou chybu.⁴³⁶ Jako člen národní demokracie pozoroval projevy fašismu, ale ne se vším souhlasil, avšak vyjadřoval svou obranu fašismu: „*Neurázejte hnutí, jehož velká většina to jistě myslí s národem a státem dobře.*“⁴³⁷ Kolem poloviny 20. let přestává být národní demokracie jednotná. Došlo k rozdělení strany na příznivce fašismu a antifašistický proud. Mezi jeho představitele můžeme zařadit J. Preisse. Dočasná spolupráce s fašisty byla straně spíše ke škodě, proto v 2. polovině 20. let zvítězil proud distancující se od fašismu, ale ve 30. letech se v národní demokracii do popředí dostalo krajně pravicové

⁴³⁵ KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny zemí Koruny české*. XIII. 1918 – 1929. Praha – Litomyšl, 2000. ISBN 80-7185-328-3. s. 550. KLIMEK, Antonín – HOFMAN, Petr. *Vítěz, který prohrál. Generál Rudola Gajda*. Praha – Litomyšl, 1995. s. 75. ISBN 80-7185-033-0.

⁴³⁶ DYK, Viktor. Radůstky komunistů. In. *O národní stát 1925 – 1928*. Praha, 1937. s. 135 – 136.

⁴³⁷ Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Československá strana národně demokratická. Část I. Inv. č. 635/21. Př. č. T 612/26.

křídlo pod vedením F. X. Hodáče, sympatizující s Národní obcí fašistickou.⁴³⁸ Podle V. Dyka národní socialisté tolik odmítali fašismus, jelikož věděli, že sám o sobě není tolik špatný. Tímto tvrzením se dostal ke kritice E. Beneše a povrchnosti národních socialistů. Národní demokracii vykreslil jako bezkonfliktní stranu, která nikdy nezapříčinila pouliční boje či politický atentát, ba právě naopak se toto vše dělo ze stran jdoucím proti národním demokratům. Považoval za velmi nutné neustupovat Němcům, kteří neustále vystupovali proti republice. Chtěl pro ni pevné základy a potom podle jeho mínění měli Němci uznat plně její existenci, ovšem neustálými hádkami československých politiků docházelo k posilování německých politických stran. Hlásal ochranu republiky před Němci za každé situace a nutnost spojit se proti nim a ne vystupovat proti sobě. Kdyby Němci nabídli Československu pomoc, tak ji kategoricky odmítal. Slovanský národ si měl podle jeho slov pomoci sám. Směrem ke komunistické straně uvedl, že se pokoušejí ubít národní myšlenku, národní svobodu a národní demokracii. Komunisty nazval diktátory, kteří společně s Němci či Maďary chtěli vytvořit koalici, ale z jeho hlediska by jim nešlo o národní koalici, a tu V. Dyk propagoval, avšak poznamenal, že do vlády vstupovaly německé menšiny, nepopíral i přítomnost komunistů, proto považoval za nutnou formu dialogu najít společnou cestu. Nabádal k pracovitosti a spolupráci, aby byl zachován československý demokratický stát. Varoval před situací, která se stala v Polsku převratem J. Pilsudského. K tomu československý stát neměl dospět. Přestože pro národní demokracii se ve 30. letech ideálním partnerem na mezinárodním poli pro Československo staly Mussoliniho Itálie nebo Pilsudského Polsko.⁴³⁹ V. Dyk se k fašismu přiklonil, aby se tím postavil proti bolševismu, a prohlásil, že náš fašismus by neměl kopírovat italský vzor, nýbrž se stát originálem.⁴⁴⁰ Ale hned po nástupu Mussoliniho k moci o fašismu prohlásil, že je na něm něco „jarého“. Fašismus mu byl především blízký svým nacionalistickým nadšením a antibolševictvím.⁴⁴¹ V závěru Dykovy řeči pisatel zprávy uvedl, že došlo k fašistickým pozdravům rukou. Po V. Dykovi promluvili ještě 4 další řečníci. Po schůzi se chtěli lidé a členové Mladé generace vypravit na pochod Prahou, ale nakonec z tohoto úmyslu sešlo.⁴⁴² Ke konání této schůze se V. Dyk

⁴³⁸ LUSTIGOVÁ, Martina. *Karel Kramář. První československý premiér*. Praha, 2007. s. 271 - 272. ISBN 978-80-7021-898-3.

⁴³⁹ LUSTIGOVÁ, Martina. *Karel Kramář. První československý premiér*. Praha, 2007. s. 271 - 272. ISBN 978-80-7021-898-3.

⁴⁴⁰ KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny země Koruny české. XIII. 1918 – 1929*. Praha – Litomyšl, 2000. s. 550. ISBN 80-7185-328-3.

⁴⁴¹ ČECHUROVÁ, Jana. *Česká politická pravice*. Praha, 1999. s. 82. ISBN 80-7106-264-2.

⁴⁴² Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Československá strana národně demokratická. Část I. Inv. č. 635/21. Př. č. T 612/26.

vyjádřil v Národních listech 2. června 1926.⁴⁴³ Rok 1926 se pro V. Dyka nesl v duchu kritiky komunistické strany, E. Beneše, politické nestability a obhajoby fašismu. Svědčí o tom 44. schůze senátu, jež se konala 22. října 1926. V. Dykovi se nelíbilo jisté uvolnění ve vládě vůči komunistické straně tím, že tolerovala manifestace. V. Dyk odmítl spojení národní demokracie s fašisty, proto se mu také nelíbilo rozbíjení fašistických schůzí a následně národně demokratických v domněnku, že spolupracují se zmiňovanými fašisty. Kdyby se podle V. Dyka odstranili z fašistické ideologie tzv. „bubáci“, odstranily by se tím i příčiny, jež vyvolávaly v lidu nespokojenost.⁴⁴⁴ V senátní schůzi se také vyjádřil ke konfiskační praxi, ale jeho slova a značná část projevu byly vymazány z těsnopisecké zprávy. Ke konfiskační praxi se také ještě vrátil v novinách na popud kritiky v Českém slovu.⁴⁴⁵ V této souvislosti kritizoval bratra E. Beneše, o němž tvrdil, že do vzniku Československa byl pouze venkovským učitelem a po vzniku republiky se stal školním inspektorem. Poté pohovořil pesimisticky o nově vzniklé vládě za účasti německých poslanců.⁴⁴⁶ O říjnových vládních událostech napsal V. Dyk v Demokratu 16. října 1926 článek s názvem *Odpovědná chvíle*. Příčinu v pádu vlády viděl ve spolupráci s německými stranami a jejich účasti ve vládě. Hájil národní demokracii jako bojovnici za státní práva a oddanou služebnici státního zájmu. Národní demokracii vychvaloval jako stranu obětavou, ochotnou udělat vše pro blaho republiky a tolerující i německé strany ve vládě. Odmítal výtky o pádu vlády zapříčiněnou německými vládními představiteli kvůli národní demokracii. Uvedl, že snahou ostatních politických stran bylo vyčlenit národní demokracii z vládní většiny. Nejvíce za tím spatřoval Němce a členy komunistické strany.⁴⁴⁷

12. ledna 1929 uspořádal J. Preiss večeri na počest Š. Osuského, které se také účastnil ministr obchodu L. Novák. Ten si postěžoval P. Šámalovi na velmi špatné poměry v národní demokracii. Neurovnané poměry mohly pramenit ze jmenování L. Nováka ministrem v dubnu 1928, jelikož národní demokraté navrhovali na post ministra obchodu J. Matouška, ale T. G. Masaryk ho odmítl jmenovat a na ministerskou pozici dosadil zmiňovaného L. Nováka, jehož L. Winter v roce 1929 charakterizoval: „*Úplný vůl*.“⁴⁴⁹ L. Novák kritizoval K. Kramáře. Podle L. Nováka ho národní demokracie již nezajímala a spíše se zabýval tím,

⁴⁴³ DYK, Viktor. Kdy zástupce vlády zakročí. In. *O národní stát 1925 – 1928*. Praha, 1937. s. 136.

⁴⁴⁴ <http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/044schuz/obsah.htm>, 2. 9. 2008.

⁴⁴⁵ DYK, Viktor. Podivný postup. In. *O národní stát 1925 - 1928*. Praha, 1937. s. 219.

⁴⁴⁶ <http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/2vo/stena/044schuz/obsah.htm>, 2. 9. 2008.

⁴⁴⁷ DYK, Viktor. Odpovědné chvíle. In. *O národní stát 1925 – 1928*. Praha, 1937. s. 210 – 213.

⁴⁴⁹ KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny země Koruny české*. XIII. 1918 – 1929. Praha – Litomyšl, 2000. s. 634 - 635. ISBN 80-7185-328-3.

co se týkalo T. G. Masaryka, E. Beneše či Ruska. Nejvíce ho mrzel postoj V. Dyka a A. Hajna, kteří na adresu L. Nováka po jeho jmenování ministrem prohlašovali, že ve vládě se dostane do takových konfliktů, které ho donutí k podání demise.⁴⁵⁰ Spor mezi K. Kramářem a E. Benešem nabyl na síle po 4. stranickém sjezdu v dubnu 1929, kdy K. Kramář nazval E. Beneše lhářem a nečistým člověkem. Poté počítal s tím, že národnědemokratický ministr L. Novák opustí demonstrativně vládu a tím by vyvolal vnitropolitickou krizi a pád E. Beneše. L. Novák však neodstoupil a naopak požadoval zastavení polemiky z Kramářovy strany.⁴⁵¹ F. Udržal informoval prezidenta o to, že ministr L. Novák „sdílí názor, aby vyřízením sporu s Benešem Dr. Kramář byl z vedení strany odstraněn.“⁴⁵²

J. Hochman se k poměrům v národně demokratické straně vyjádřil 16. května 1930. Kancelář prezidenta republiky byla o tom informována prostřednictvím svého kancléře P. Šámala. Ve straně panoval otevřený konflikt dvou táborů. Na jedné straně stál B. Bečka, V. Dyk, A. Hajn, F. Hlaváček. Druhou stranu vedl F. X. Hodáč, k němuž se přikláněl K. Kramář z materiálních důvodů a z důvodů zabezpečení strany dostatkem financí. K osobě F. X. Hodáče se J. Hochman vyjádřil jako k osobě nemožné vést klidnou a polemickou debatu a velmi rychle vznětlivé, což se stalo prospěchem pro jeho odpůrce. V. Dyka a F. Hlaváčka považoval J. Hochman za staré muže neschopné přijímat nové politické postoje. Celkově pak J. Hochman uvedl, že průměrný věk v národní demokracii byl dosti vysoký.⁴⁵⁴ O sporu V. Dyka a F. X. Hodáče se dozvíme i z knihy Martiny Lustigové, jež je biografií K. Kramáře. Autorka zde píše: „*Spor Dyka s Hodáčem dokonce řešil čestný stranický soud. Na tomto vnitřním sporu národní demokracie se přižívoval i Hrad a hradní tisk. (...) Silná opozice proti Hodáčově skupině vznikla i v Mladé generaci. Hodáč s Matouškem si ale své stranické pozice udrželi...*“⁴⁵⁵ J. Preiss a F. X. Hodáč patřili v národní demokracii k tzv. pragmatické skupině. Vůdčí osobností skupiny působící především na city byl V. Dyk. Tato skupina stavěla

⁴⁵⁰ Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Československá strana národně demokratická. Část II. Inv. č. 635/21. Př. č. 47/29.

⁴⁵¹ LUSTIGOVÁ, Martina. *Karel Kramář. První československý premiér*. Praha, 2007. s. 247 - 248. ISBN 978-80-7021-898-3.

⁴⁵² KLÍMEK, Antonín. *Velké dějiny země Koruny české*. XIII. 1918 – 1929. Praha – Litomyšl, 2000. s. 683. ISBN 80-7185-328-3.

⁴⁵⁴ Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Československá strana národně demokratická. Část II. Inv. č. 635/21. Př. č. 630/30.

⁴⁵⁵ LUSTIGOVÁ, Martina. *Karel Kramář. První československý premiér*. Praha, 2007. s. 248 - 250. ISBN 978-80-7021-898-3.

na nacionalismu, antibolševismu a maloměstském radikalismu.⁴⁵⁶ Na F. X. Hodáče zaútočilo nacionalistické křídlo národní demokracie vedené V. Dykem. Spor mezi nimi přižívovala ještě Národní liga J. Stříbrného, která šířila zprávy, že Hodáčova skupina usiluje o Dykův senátorský mandát. Konflikt se snažil využít pro své zájmy i hradní tisk; obvinil Dykovu skupinu ze zatvrzelého šovinismu a radikalismu a tvrdil, že vhání národní demokracii do izolace. V. Dyk se bránil v tisku a odsuzoval ligisty i Benešovu zahraniční politiku a jeho zákulisní zasahování do vnitřní politiky.⁴⁵⁷ O konfliktu mezi V. Dykem a F. X. Hodáčem se též zmiňuje Jana Čechurová ve své knize *Česká politická pravice*.⁴⁵⁸

26. března 1931 jsme informováni z dopisu, který byl zaslán Kanceláři prezidenta republiky, o návštěvě redaktora J. Hajšmana u P. Šámala. J. Hajšman informoval o Dykově kampani. J. Hajšman se podívoval nad tím, že F. X. Hodáč chování V. Dyka schvaloval. Poté však uvedl domněnku, že F. X. Hodáč stojí na straně V. Dyka, přestože V. Dyk patřil mezi Hodáčovy odpůrce. Jednalo se o Dykovo vystoupení proti ministru zahraničních věcí E. Benešovi.⁴⁵⁹ Přesto v národní demokracii zavládl umírněnější duch, posílený v létě 1931, kdy se v moři tragicky utopil čelný Hodáčův odpůrce Dyk.⁴⁶⁰

Závěr

Tato diplomová práce se pokusila zpracovat politický život českého básníka, prozaika, dramatika a v neposlední řadě národně-demokratického politika a horlivého nacionalisty Viktora Dyka. Práce se snažila nastínit politický život Viktora Dyka od počátku první světové války, kdy se aktivně zapojil do politického dění až do doby jeho smrti. V části, jež se týkala Dykova soudu a odsouzení za velezradu v roce 1917, nastaly trochu problémy při pokusu o vyhledání soudního přelíčení. Ani Archiv hlavního města Prahy ani Státní oblastní archiv neobsahuje informace o Dykově soudu. Podle zpráv archivních zaměstnanců Archivu hlavního města Prahy musel být V. Dyk souzen v místě svého trvalého bydliště, jež nebylo

⁴⁵⁶ ČECHUROVÁ, Jana. *Česká politická pravice*. Praha, 1999. s. 34. ISBN 80-7106-264-2.

⁴⁵⁷ MALÍŘ, Jiří – MAREK, Pavel. *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861 – 2004*. 1. díl. 1861 – 1938. Brno, 2005. s. 605 - 606. ISBN 80-7239-180-1.

⁴⁵⁸ ČECHUROVÁ, Jana. *Česká politická pravice*. Praha, 1999. s. 53 - 60. ISBN 80-7106-264-2.

⁴⁵⁹ Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Československá strana národně demokratická. Část II. Inv. č. 635/21. Př. č. 341/31.

⁴⁶⁰ KLÍMEK, Antonín. *Velké dějiny zemí Koruny české*. XIV. 1918 – 1929. Praha – Litomyšl, 2002. s. 149. ISBN 80-7185-425-5.

v Praze, což je jistě zajímavé, jelikož V. Dyk většinu svého života strávil v Praze. Tímto se tak trochu tato část z Dykova života dostala do slepé uličky, z níž se muselo vyjít za pomoci již v této práci několikrát jmenovaných *Vzpomínek a komentářů*. V práci je jasně viditelná Dykova proměna v toku času. V době válečné a v prvních letech Československa můžeme Viktora Dyka vidět jako energického a neúnavného muže plného elánu stavícího se především proti národnostním menšinám a uznání jejich práv v samostatné republice. Největším trnem v oku se pro Viktora Dyka stala německá část obyvatelstva na našem území. Práce poukázala, do jaké míry byl ovlivněn nacionalismem, a jak se tím pádem vyvíjel jeho vztah k menšinám. V řadě případů vystupoval proti německým občanům a jeho postoj k nim zůstal stejně odmítavý jak v první polovině 20. let 20. století tak ve druhé polovině 20. let 20. století. Ani jeho postoj k levicovým stranám se nezměnil. Velmi tvrdě vystupoval proti bolševismu, komunismu, Sovětskému Rusku a proti imperialismu. Postupem let, především ve druhé polovině 20. let je vidět, jak dochází k jeho poklesu energičnosti a výkonnosti. Zájem o politiku ochabuje. U Viktora Dyka se objevuje jakési zklamání či skepse, což jistě bylo zapříčiněno vstupem německých poslanců do vlády. V této práci můžeme vidět, jak se v Dykově slovníčku začínají používat slova jako *kompromis* či *dohoda*. V počátcích své politické kariéry tato slova do svého slovního repertoáru pouštěl jen minimálně. Z řady jeho projevů je možné si udělat obrázek o Viktoru Dykovi. V řadě případů Viktor Dyk často měnil své názory, avšak pohled na německou menšinu a levicově zaměřené strany zůstával stejný v průběhu let. Často je možné vycítit jeho zidealizování skutečností. Někdy se k řadě politických záležitostí stavěl až moc romanticky, což nebylo k jeho prospěchu. Toto také mohlo vést k jeho zklamání ze svých ideálů a také k příklonu Viktora Dyka k fašismu. Tato práce ukázala, že Viktor Dyk nepatřil ke skalním nadšencům fašismu, ale v jistých směrech s nimi sympatizoval. Do jaké míry se jeho spolupráce dostala, je zaznamenáno v této práci.

K jeho posledním politickým výbuchům můžeme zařadit vydání jeho brožury *Ad usum pana prezidenta republiky*, jež vydal v roce 1929. Tato část jeho života je spojena s rozpory Karla Kramáře a Edvarda Beneše a také se spory Viktora Dyka a Edvarda Beneše a Viktora Dyka a Tomáše Garrigue Masaryka. Ve sporu Viktora Dyka a ministra zahraničních věcí se jednalo o uznání a zapojení Viktora Dyka do spolupráce s Edvardem Benešem v době první světové války. V tomto sporu je opět možné spatřit Dykovu snahu o idealismus a dokonalost. Sám se snažil celé společnosti vysvětlit, z jakých důvodů vydal brožuru, která byla určena prezidentu Tomáši Garrigue Masarykovi a kritizovala osobu ministra zahraničních věcí Edvarda Beneše, jež podle Dykova mínění popíral jeho spolupráci s ním a s odbojem v první

světové válce. V této části diplomové práce je možné spatřit, jaký byl vztah Viktora Dyka k prezidentovi Tomáši Garrigue Masarykovi. Jejich vztah procházel několika fázemi, ať již těmi, kdy stály proti sobě nebo fázemi, kdy Viktor Dyk uznával myšlenky Tomáše Garrigue Masaryka. Vztah mezi těmito dvěma osobami byl velmi komplikovaný a trval řadu let. Rok 1929 a *Ad usum pana prezidenta republiky* by se dali nazvat poslední velkou fází v životě obou mužů. Viktor Dyk svým dílem sklídl úspěch, ale i kritiku. Sám byl za vydání tohoto díla jistě rád, jelikož tím mohl prezidentovi vysvětlit řadu věcí, které mu ležely na srdci.

Poslední část této diplomové práce se zabývala poměry v národní demokracii. Vystihla nepokoje uvnitř národní demokracie a do jaké míry se Viktor Dyk zapojoval do rozbrojů a nepokojů ve straně a jak velký vliv měl v národní demokracii a do jaké míry tyto poměry mohl ovlivnit. Ukázalo se, že často byl Viktor Dyk využíván ke stranickým bojům, ale v druhé polovině 20. let 20. století se stal jedním z vedoucích skupiny stojící proti spolustraníkovvi F. X. Hodáčovi. Tyto poměry dokreslují dobu prvních deseti let nové republiky, která se nechvalně proslavila řadou politických afér. Práce se pokusila o vystižení politické kariéry Viktora Dyka. Je však škoda, že Dykův život byl zakončen předčasně tragickou smrtí na dovolené v Jugoslávii. Jistě by bylo zajímavé hodnotit Dykův postoj v politice v průběhu 30. let a jistě by byly zajímavé i jeho názory ve 40. letech, ale i jeho třináctileté působení v aktivní politice přináší řadu důležitých poznatků, které mohou obohatit politické dějiny.

Seznam pramenů a literatury

Prameny nevydané

Archiv hlavního města Prahy. Okresní soud pro přestupky v Praze. Oddělení VI. Značka spisu UVI 371/22.

Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Československá strana národně demokratická. Inv. č. 635/21.

Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Viktor Dyk. Inv. č. D15347/47/Db.

Literární archiv Památníku národního písemnictví. Fond Viktora Dyka.

Masarykův ústav a archiv Akademie věd České republiky. Fond TGM.

Masarykův ústav a archiv Akademie věd České republiky. Fond EB.

Prameny vydané

BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. 3. díl. Praha, 1931.

DYK, Viktor. *Ad usum pana prezidenta republiky*. Praha, 1929.

DYK, Viktor. *O národní stát 1917 – 1919*. Praha, 1932.

DYK, Viktor. *O národní stát 1919 – 1922*. Praha, 1933.

DYK, Viktor. *O národní stát 1923 – 1925*. Praha, 1933.

DYK, Viktor. *O národní stát 1925 – 1928*. Praha, 1937.

DYK, Viktor. *O národní stát 1928*. Praha, 1937.

DYK, Viktor. *O národní stát 1929*. Praha, 1938.

DYK, Viktor. *O národní stát 1930 – 1931*. Praha, 1938.

DYK, Viktor. *Prohrané kampaně*. Praha, 1914.

DYK, Viktor. *Vzpomínky a komentáře 1893 - 1918*. Praha, 1927.

HAIŠMAN, Jan. *Viktor Dyk v domácím odboji*. Činnost V. Dyka v české demokracii 1917. Praha, 1931.

HITCHCOCK, Edward B. *Zasvětil jsem život míru*. Životopis Edvarda Beneše. Praha, 1948.

JELÍNEK, Hanuš. *Viktor Dyk*. Praha, 1932.

KRAMÁŘ, Karel. *In memoriam*. Praha, 1913.

MASARYK, Tomáš Garrigue. *Světová revoluce*. Za války a ve válce 1914 – 1918. Praha, 1938.

RUTTE, Miroslav. *Viktor Dyk. Portrét básníka*. Praha, 1931.

SÍŠ, Vladimír. *Dr. Karel Kramář*. Praha, 1936.

Periodika

ČESKÉ SLOVO 1919, 1920, 1922, 1926

NÁRODNÍ LISTY 1917, 1919, 1920, 1922, 1926, 1929.

SVOBODA 1919.

VEČERNÍ ČESKÉ SLOVO 1922.

Digitální knihovna NS RČS 1918 – 1931. WWW.PSP.CZ, WWW.SENAT.CZ

Literatura

BROKLOVÁ, Eva. *Československá demokracie*. Politický systém ČSR 1918 – 1938. Praha, 1992. ISBN 80-901059-6-3.

ČECHUROVÁ, Jana. *Česká politická pravice*. Praha, 1999. ISBN 80-7106-264-2.

DYK, Viktor. *Tajemná dobrodružství Alexeje Iványče Kozulinova*. Praha, 1995. ISBN 80-85980-04-5.

ČAPEK, Karel. *Hovory s TGM*. Praha, 2009. ISBN 978-80-253-0752-6.

GREGOROVÍČ, Miroslav. *Kapitoly o českém fašismu*. Fašismus jako měřítko politické dezorientace. Praha, 1995. ISBN 80-7106-100-X.

MASARYK, Tomáš Garrigue. *Můj poměr k literatuře*. Šaldův český román. Praha, 1994. ISBN 80-901478-3-6.

KAUTMAN, František. *Naděje a úskalí českého nacionalismu*. Viktor Dyk v českém politickém životě. Praha, 1992. ISBN 80-85281-28-7.

KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny země Koruny české*. XIII. 1918 – 1929. Praha – Litomyšl, 2000. ISBN 80-7185-328-3.

KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny zemí Koruny české. XIV. 1918 – 1929.* Praha – Litomyšl, 2002. ISBN 80-7185-425-5.

KLIMEK, Antonín. *Vítejte v první republice.* Praha, 2003. ISBN 80-86515-33-8.

KLIMEK, Antonín – HOFMAN, Petr. *Vítěz, který prohrál. Generál Radola Gajda.* Praha - Litomyšl, 1995. ISBN 80-7185-033-0.

KOVTUN, Jiří. *Republika v nebezpečném světě. Éra prezidenta Masaryka 1918 – 1935.* Praha, 2005. ISBN 80-7215-254-8.

KOVTUN, Jiří. *Masarykův triumf.* Praha, 1991. ISBN 80-207-0283-0.

LUSTIGOVÁ, Martina. *Karel Kramář. První československý premiér.* Praha, 2007. ISBN 978-80-7021-898-3.

MALÍŘ, Jiří – MAREK, Pavel. *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861 – 2004.* 1. díl. 1861 – 1938. Brno, 2005. ISBN 80-7239-180-1.

MED, Jaroslav. *Viktor Dyk.* Praha, 1988.

NAKONEČNÝ, Milan. *Český fašismus.* Praha, 2006. ISBN 80-86226-73-5.

PASÁK, Tomáš. *Český fašismus 1922 – 1945 a kolaborace 1939 – 1945.* Praha, 1999. ISBN 80-7252-017-2.

PASÁK, Tomáš. *K historii českého fašismu.* Praha, 1985.

ŠEDIVÝ, Ivan. *Češi, české země a velká válka 1914-1918.* Praha, 2001. ISBN 80-7106-274-X.

TOMEŠ, Josef. *Milníky vztahu Viktora Dyka k TGM.* In Masarykův sborník XIII, 2004 – 2006, s. 47 – 93. ISBN 80-86495-40-X. ISSN 1801-6286.

TOMEŠ, Josef. *Viktor Dyk – Básník a politik. Sborník z konference k 70. výročí úmrtí Viktora Dyka.* Praha, 2004. ISBN 80-903417-6-4.

VŠETIČKA, František. *Daleký dům. Životní příběh Viktora Dyka.* Šenov u Ostravy, 2001. ISBN 80-86101-39-8.

Obsah příloh

Obr. 1 Korespondeční lístek od Eduarda Miffka V. Dykovi

Obr. 2 Ad usum pana prezidenta republiky

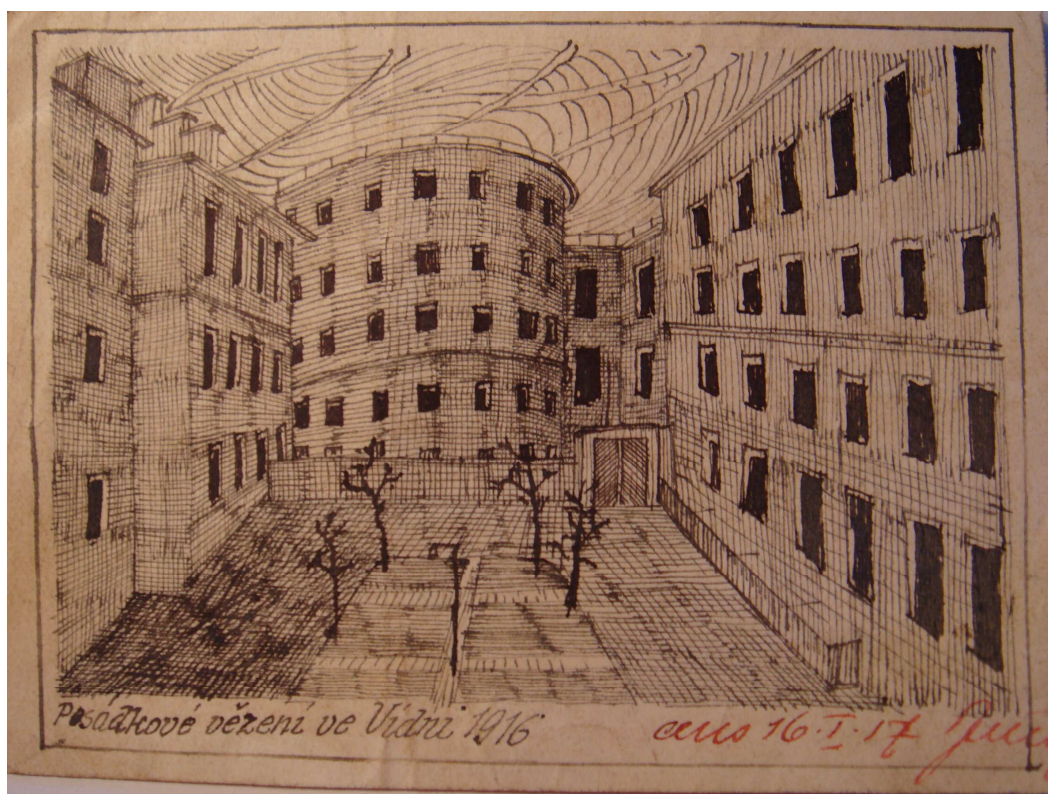
Obr. 3 S přáteli při karetní partii. Zprava: Z. Hásková, F. Zafouk, J. Opolský, V. Dyk, F. Koblíha.

Obr. 4 Ukázka z dopisu V. Dyka T. G. Masarykovi 26. 7. 1929

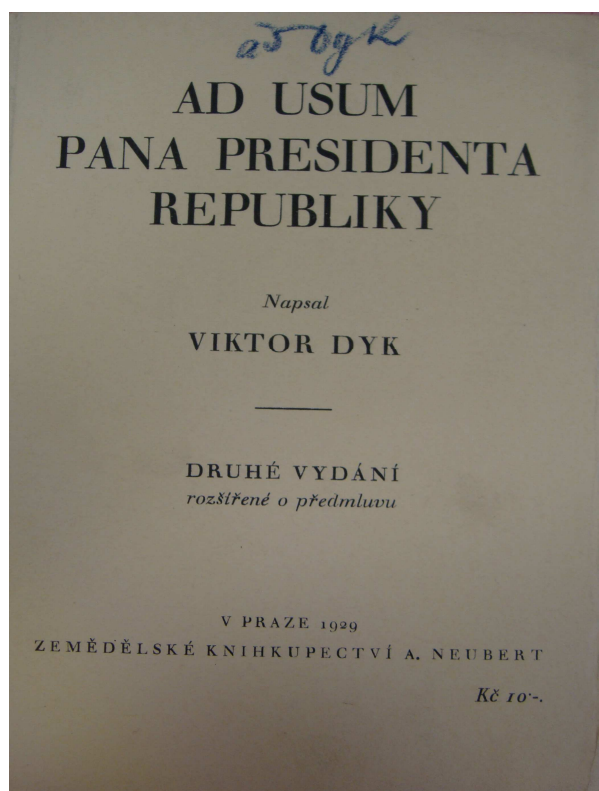
Obr. 5 Ukázka dopisu T. G. Masaryka V. Dykovi 12. 8. 1929

Obr. 6 Zpráva o smrti V. Dyka na ostrově Lopud

Obr. 7 Pohled na část ostrova Lopud

Obr. 1 Korespondeční lístek od Eduarda Miffka V. Dykovi

Obr. 2 Ad usum pana prezidenta republiky

Obr. 3 Viktor Dyk

Obr. 4 S přáteli při karetní partii. Zprava: Z. Hásková, F. Zafouk, J. Opolský, V. Dyk, F. Koblíha.

N - 26/7/1929

II.

Pane presidente,

nechtěl bych, aby mou vinou m ů ž n ý p o k u s
o v y s v ě t l e n í a d o r o z u m ě n í z ů s t a l p o l o v i č a t ý m ;
proto považuji za svou povinnost, připojit k Vaší odpovědi několik
poznámek tam, kde k vysvětlení nedošlo. Předem rád bych reagoval na
pasus, že "daleko více sváru a nenávisti se točí kolem osobních
otázek, komu bylo ublíženo nebo kdo se kým cítí uražen, než kolem věc-
ných faktů a politických zásad." ...Křivdil byste mi, kdybyste původ
mé brožury hledal v duchu sváru a nenávisti a v otázkách osobních.
Má brožura snaží se vysvětliti vznik určitých nezdravých poměrů s přá-
ním, aby při bojích, jež pravděpodobně budou i dále nutné, neužívalo se
zbraní otrávených. Neznám nic aktuálnějšího a političtějšího v této
shvilí. Že jsem nucen dotýkati se osobních otázek, je v y m u c e n o tím, že
u nás, bohužel, věcná fakta a politické zásady skoro nemožno oddělit
od osob. Toho nejsem příčinou ani původcem, Musel jsem se dotknouti
také s v ě otázky: prostě proto, že zde mohu býti dokumentárním a
věcná fakta mohu přesněji zjistit. Nepředbívaje ohlášené Vámi odpově-
di ministra Beneše, který je angažován v první řadě, dodávám pouze toto:
Mezi mnou a doktorem Benešem byla určitá důvěrná jednání. Jestliže o
těchto důvěrných jednáních šířily se ošklivé klepy, cti mé se dotý-
kají, není přece pravděpodobné, že bych já byl jejich původcem.
Lidé, kteří je šířili, stáli také blíže doktoru Beneši nežli mně.
Doktor Beneš ve své knize zvláštní uhýbavou stylisací dal novou potra-
vu klepům, o jednání z r. 1915 se šířícím. Je snad omluvitelno, není-li
mi nevinna doktora Beneše tak jasna, jako Vám. Snad doktor Beneš najde
vysvětlení, jež by mohlo mé pochybnosti zaplašiti; čekám a pomínu tuto
o s o b n í v ě c. Zůstaneme-li na poli věcných faktů a politických
zásad, rád bych postupoval pořadem Vaší odpovědi. Dovolte, abych se
otázal, v čem prvý i n t e r v i e w v N. F. P. nebyl dost věcně a přesně podán.

Obr. 5 Ukázka z dopisu V. Dyka T. G. Masarykovi 26. 7. 1929

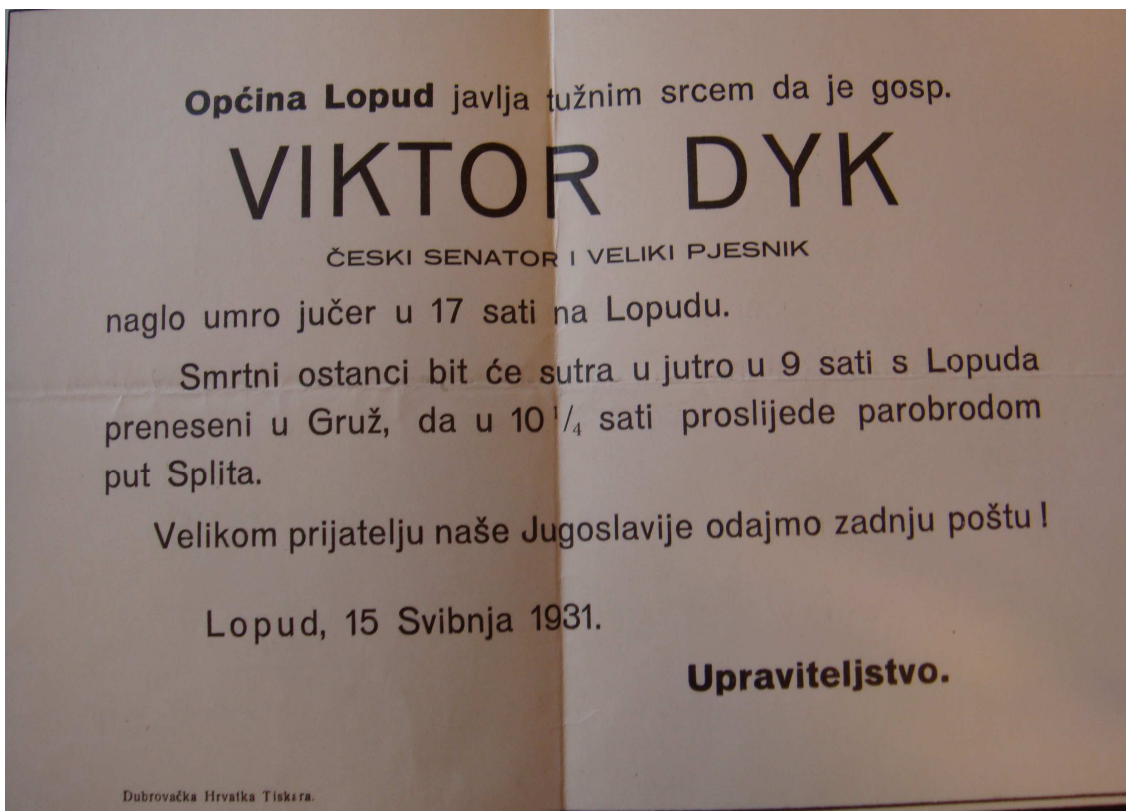
Topolčianky dne 12. srpna 1929.

Pan generál V. DYK,
Nový svět - Harrachov.

Pane senátore,

děkuji Vám za Váš dopis. Když jsem řekl a., chtěl bych říci i b., ačkoliv se obávám, že budu musit říci i c. až do ž; ale bůž-li nám o ujasnění, nezbude než další diskusse. Chci na jednom případě ukázat, v čem se vlastně rozcházíme. Vezmu případ Gajdův, o kterém se obšírněji rozepisujete. Nemaje zde svého archivu, uvedu z paměti jen hlavní věci. Že se Gajda vůbec dostal do armády, byla chyba a ta se stala matkou všech ostatních chyb. Avšak vláda a ministerstvo národní obrany se usnesly na generálním pardonu, aby totiž minulost legionářů, hlásivších se do armády, nebyla vyšetřována. Podle toho i Gajda měl do armády vstup uvolněný. Měl jsem pochybnosti o Gajdovi podle toho, co jsem o něm do té doby slyšel a zejména jsem z jeho postupu v Sibiři usuzoval, že de facto není opravdovým vojákem. Tenkrát byl u nás generál Pellé; odevzdal jsem mu případ a žádal, aby Gajdu vyzkoušel. To se stalo a úsudek generála Pellé byl velmi nepřívětivý. Proto jsem ministerstvu národní obrany položil podmínku, že Gajda musí jít jako ostatní legionářští důstojníci do Francie do vojenské školy. Že Gajda velmi nemile neal, neboť už tenkrát se domníval, že by měl být na místě generála Pellé šéfem generálního štábu. Ve francouzské škole Gajda neprosplval a když pak přišel k armádě do Košic, přicházely správy, že tam agituje politicky. Proto byl přeložen do Prahy, abychom naň lépe viděli. Podle toho, co jsem viděl na Gajdovi v Praze, bylo jasno, že se do armády nehodí. K tomu pak přišly důkazy jeho politických a protistátních

Obr. 6 Ukázka dopisu T. G. Masaryka V. Dykovi 12. 8. 1929

Obr. 7 Zpráva o smrti V. Dyka na ostrově Lopud

Obr. 8 Pohled na část ostrova Lopud

Resumé

Viktor Dyk had been one of the most important poets, playwrights and prose-writers but only somebody knew about his political career. That's why the most important objective of this diploma paper is elaboration of Dyk's speeches, postures and demands which V. Dyk had presented as a Member of Czechoslovak National Democracy next to K. Kramář. Another objective of this diploma paper is to pick up Dyk's postures in Czech Nationalism.

In the first chapter the reader can read about Dyk's activity in 1914 – 1918. In this period V. Dyk had joined the Anti-Austrian opposition. V. Dyk had shared actions as a Member of Maffia against Austrian Monarchy. We can read about his unsuccessful cooperation with E. Beneš on their common escape abroad. The first chapter deals with Dyk's imprisonment in Viennese garrison prison with K. Kramář, J. Preiss, J. V. Klofáč, where he had tried to edit a secret in-prison journal. The first chapter deals with Dyk's release, return back to Prague and engagement to political activity for the creation of an independent country. There are events of Dyk's untiring work for independence. The first chapter sets up Dyk's political articles, which had a publisher in *Česká demokracie* and *Národ*. There is a description of the triumphal creation of Czechoslovakia.

The second chapter deals with the period when V. Dyk had been a Member of the House of Deputies in 1918 – 1925 as a Member of Czechoslovak National Democracy. He was a Member of the House of Deputies in two electoral terms in 1918 – 1920 and 1920 – 1925. These two chapters are separate up to subchapters which construe Dyk's speeches, postures and demands according to their externalization in cultural, economic, social and political spheres. Most of Dyk's speeches are completed with write-up newspaper articles.

The third chapter attends to Dyk's work in the Senate of the National Assembly. It is separate up to two important chapters according to Dyk's electoral terms in 1925 – 1929 and 1929 – 1931. The second electoral term had been finished because of Dyk's tragic death. Dyk's speeches, postures and demands are separated up to cultural, economic, social and political spheres. Everything is completed with write-up newspaper articles.

The fourth chapter is devoted to the booklet *Ad usum pana prezidenta republiky* which was published in 1929. This booklet was devoted to President T. G. Masaryk. V. Dyk had tried to make clear why he had not gone away with E. Beneš in 1915. The booklet is a criticism of E. Beneš. The first subchapter of the fourth chapter describes the content of the booklet. The

second subchapter tries to pick up the situation which had started after publication of *Ad usum pana prezidenta republiky*. V. Dyk the second publication had extended to preface. There was a correspondence between V. Dyk and President T. G. Masaryk because of the booklet. President T. G. Masaryk had had advisers who had helped him with letters. There was a group of people around Prague Castle. A historian J. Werstadt had been a member of this group and he had written newspaper articles against V. Dyk and his booklet. There was a polemic between V. Dyk and J. Werstadt. About this polemic talks third sub-chapter of fourth chapter.

The last fifth chapter is named *Czechoslovak National Democracy*. There is made attempt about Dyk's incidence in *Czechoslovak National Democracy*. There are brought in conferences and meetings which are joined with V. Dyk. It is widen into write-up newspaper articles written by V. Dyk or other writer. There are bind up events from the second half of the twenties of 20. Century which are ended up Dyk's tragically death.